

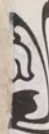
IJA # 2442

חמשה חומשי תורה ספר במדבר

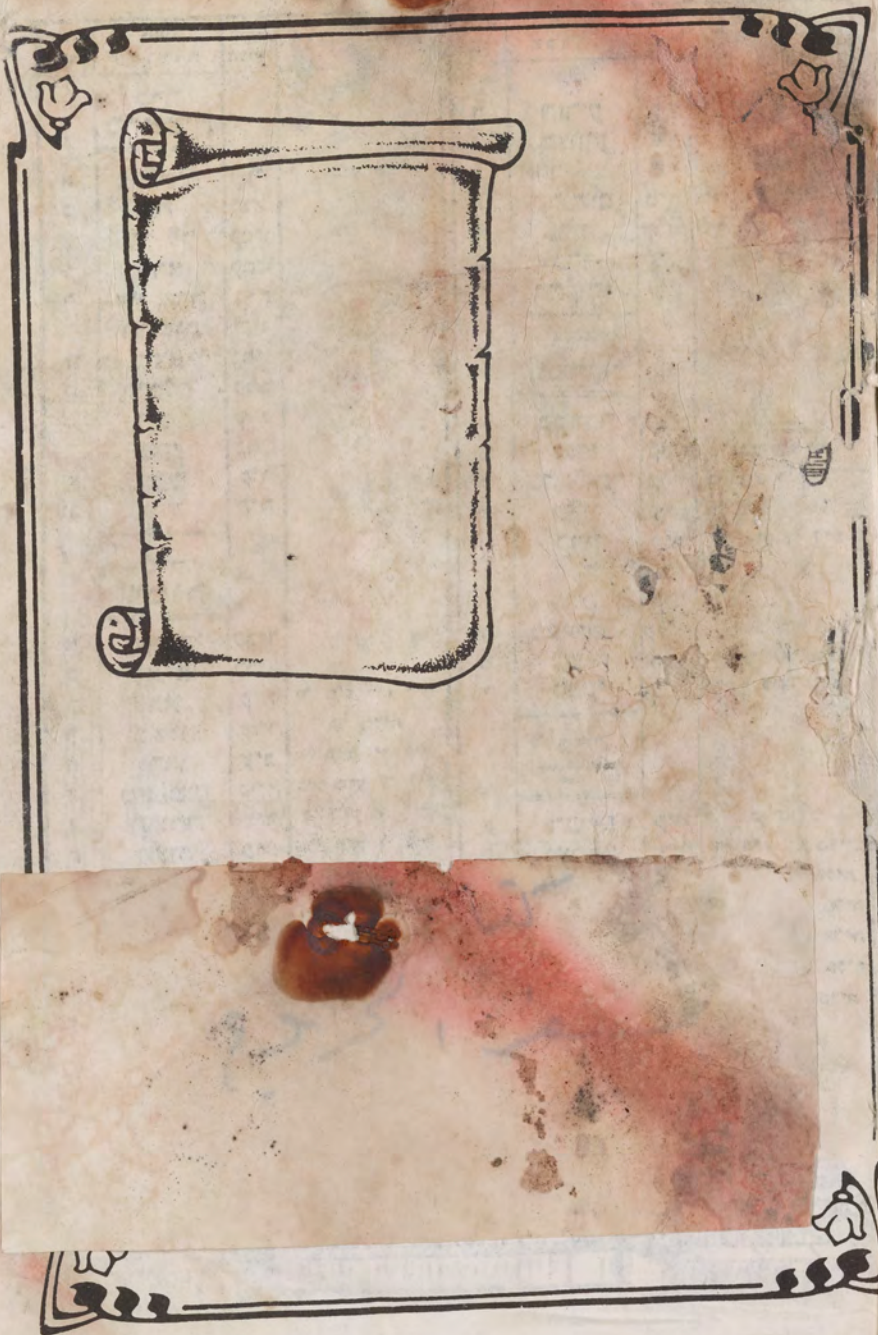
Ḥamishah Ḥumshe Torah Sefer Ba-Midbar

Jerusalem, 5742 (1982)

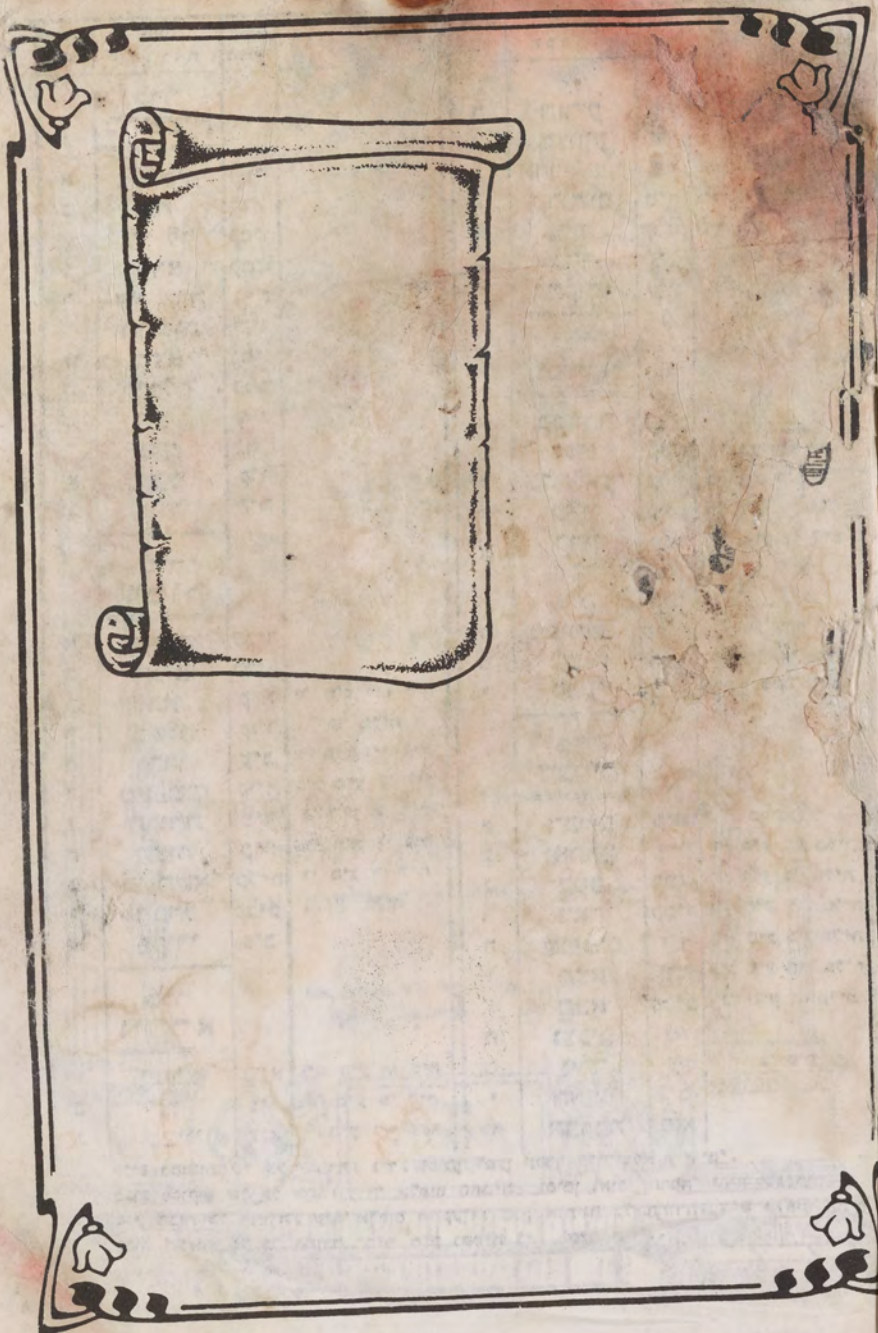
380

380

380

סכום הסדר	שמות הסדרות	סכום הסדר	שמות הסדרות	סכום הסדר	שמות הסדרות	סכום הסדר	שמות הסדרות
ד	תוריע	ה	מצורע	ו	אתרי מות	ז	קדושים
ה	מצורע	ו	אתרי מות	ז	קדושים	ח	אמור
ו	אתרי מות	ז	קדושים	ח	אמור	ט	בהר
ז	קדושים	ח	אמור	ט	בהר	י	בתקותי
ח	אמור	ט	בהר	י	בתקותי		
ט	בהר	י	בתקותי				
י	בתקותי						
	סדר במדבר						
א	במדבר	ב	נשא	ג	בהעלותך	ד	שלה
ב	נשא	ג	בהעלותך	ד	שלה	ה	קרח
ג	בהעלותך	ד	שלה	ה	קרח	ו	חקת
ד	שלה	ה	קרח	ו	חקת	ז	בלק
ה	קרח	ו	חקת	ז	בלק	ח	פינחס
ו	חקת	ז	בלק	ח	פינחס	ט	מקוה
ז	בלק	ח	פינחס	ט	מקוה	י	מסעי
ח	פינחס	ט	מקוה	י	מסעי		
ט	מקוה	י	מסעי				
י	מסעי						
	סדר דברים						
א	דברים	ב	ואתחנן	ג	עקב	ד	ראה
ב	ואתחנן	ג	עקב	ד	ראה	ה	שופטים
ג	עקב	ד	ראה	ה	שופטים	ו	תצא
ד	ראה	ה	שופטים	ו	תצא	ז	תבא
ה	שופטים	ו	תצא	ז	תבא	ח	נצבים
ו	תצא	ז	תבא	ח	נצבים	ט	וילך
ז	תבא	ח	נצבים	ט	וילך	י	האזינו
ח	נצבים	ט	וילך	י	האזינו	יא	הברכה
ט	וילך	י	האזינו	יא	הברכה		
י	האזינו	יא	הברכה				
יא	הברכה						

סכום הסדרות של כל התורה: נ"ד: וסימן למען יוסרך כבוד ולא י"דים.
 סכום פסוקים של כל התורה: ה' אלפים תתס"ח: וסימן ואור, החס"ה יהיה שבעתים.
 מנין תבות כל התורה: ע"ט אלפים תתקע"ו: מנין אותיות כל התורה: ד"ש אלפים תת"ח.
 סכום המצות של כל התורה רמ"ח ס"ע ושס"ה ל"ח, ס"ה תרי"ג.

מעלות והוספות מהדורא זו

א

סדרנו מחדש את הרש"י, תו"א, בעל הטורים ועיקר ושפתי חכמים, באותיות ברורות ושלמות.

ב

הוספנו לפירש"י הגהות והארות מדפוסים ישנים.

ג

הגהנו את התו"א מן המקור ונמצא בו למעלה מאלף טעויות, וכן עברנו על בעה"ט מתחילתו ועד סופו.

ד

סידרנו את התרגום אונקלוס מחדש באותיות בהירות וחדשות

ה

בחומש במדבר הוספנו דגלי מדבר, מוספי מועדים, העגלות וכ"ד מתנות, האשכול, גבולות הארץ.

פעיה"ק ירושלים תוכב"א טבת תשמ"ב.

הוצאת החומש

©

כל הזכויות שמורות
כולל זכות צילום והעתקה אפילו חלק ממנו
שמורות ל"הוצאת החומש"

סדר: בשרותי הדפסה "זוהר"
ראשית חכמה 22 ירושלים
טל. 246650

לוחות: מכון צילום פראנק

להשיג: דפוס חברון
טל. 02-971377

אונקלוס

א ומליל יי עם משה
במדברא דסיני
במשפן זמנא קחד
לידחא תנינא בשתא
חנינא למפקהון מארעא
דמצרים למימר: ב קבילו
ית חשבון כל קנשתא דבני
ישראל לזרעהון לבית
אבהתהון דמנין שמיהן
כל דכורא לגלגלהון:
ג מבר עשרין שנין
ולעלא כל נפק חילא
בישראל תמנין יתהון
לחיליהון את ואהרן:
ד ועמכון יהון גברא גברא
לשבטא גבר ריש לבית
אבהתהי הוא: ה ואלין
שמיהת גבריא די יקומון
עמכון לראובן אליצור
ד שדיאור: ו לשמעון
שלמיאל בר צורישידי:
ז ליהודה נחשון
בר עמינדב: ח ליששכר
נתנאל בר צוער:
ט לזבולן אליאב בר
חלן: י לבני יוסף לאפרים

בעל הטורים

(א) במדבר סיני. לעיל מיהי חביב אלה
התלות וסמך ליה במדבר
למך אם אין חס משום עלמו כמדבר אית
על לידע חובה ומלות למעלה חביב וכל
שם יקרי וכן וסמך ליה שם את חס פ"ס
הו שאלת עור חטוריה האלו ע"י משה:
זו במספר שנות חביב כלן וכפתום לא
שני בלחש מנין במספר שנות אלה חביב
אן לידע שאל שני שם שנים במתרים ולכן
היו לבית אבות וסמך ליה סמך ליה בשמות
שנים: (ב) אלה וסמך ונמנה בני חס
שנים אהרן בלחש מנין ליה שני ליה חס
שה העל שכתבו הלוי מנין ליה

במדבר א במדבר

ג

א וידבר יי אל משה במדבר
סיני באהל מועד באחד להחדש
השני בשנה השנית לצאתם
מארץ מצרים לאמר: ב שאו את
ראש כל עדת בני ישראל
למשפחתם לבית אבתם במספר
שמות כל זכר לגלגלתם: ג מנין
עשרים שנה ומעלה כל יציא צבא
בישראל תפקדו אתם לצבאתם
אתה ואהרן: ד ואתכם יהיו איש
איש למטה איש ראש לבית
אבותיו הוא: ה ואלה שמות
האנשים אשר יעמדו אתכם
לראובן אליצור בן שדיאור:
ו לשמעון שלמיאל בן צורישידי:
ז ליהודה נחשון בן עמינדב:
ח ליששכר נתנאל בן צוער:
ט לזבולן אליאב בן חלן: י לבני
יוסף לאפרים אלישמע בן עמיהוד

תר"א וידבר יי אל משה במדבר סיני פסחים: ו למשפחות לבית אבותם מנין חס: כתיב מן
לא מנין הוא. הנשאים מחול באלוהי וחסים בשני על סם הנשים כלשון עיט וע"י הענין:

רש"י

(א) וידבר במדבר סיני באחד להחדש. מנין חס
לפניו מונה אותם כל שעה כשיצאו ממדבר
נאמן א וכשנפלו בעגל מנאן לידע (מנין) הנותרים
משכא להשרות שכינתו עליהם מנאם. בא' בניסן הוקם
משכן ובאחד באייר מנאם: (ב) למשפחתם. ידע
עיקר שפתי חכמים
מנין כל שנט ב ושנט: לבית אבתם. מי שאביו
משנט אחד ואמו משנט אחר יקום על שנט אביו:
גלגלתם. על ידי שקלים נקע לגלגלת: (ג) כל
יציא צבא. מנין שאין יוצא בצבא ג שחות מנין עשרים:
(ד) ואתכם יהיו. כשפקדו אותם יהיו עמכם נשיא ד
עיקר שפתי חכמים
מנין כל שנט ב ושנט: ב ולא כל משפחה ומשפחה כי המשפחות לא נמנו רק מנין
השנים ויקראם כלן משפחות: ג מדלג חביב הוצא צבא ואו היה במשפט כי הוצא צבא מנין עשרים יפקדו ושאר לא
לא יפקדו וכתב כל יוצא צבא שנט למת שנט למת יפקדו דוקא מנין עשרים משום שאין יוצא בצבא כו': ד כמ"ש בסוף
השנה ויקח משה את האנשים האלה וגו' ואת כל העדה הקהילו וגו' מזה מוכח כי לקח את הנשאים לפקדו את העדה:
וספר

לְמִנְשֵׁה נְמִיאֵל בֵּן־פְּדָה צוּר :
 י לְבְנִימֵן אֲבִידֵן בֵּן־גְּדַעְנִי : יב לָרֵן
 אַחִיעֶזֶר בֵּן־עַמִּישֶׁדִי : יג לְאַשֵׁר
 פַּגְעִיאֵל בֵּן־עַכְרֵן : יד לְגֵד אֶלְיֶסְפָּן בֵּן־
 דַּעוּאֵל : טו לְנַפְתָּלִי
 אַחִירַע בֶּרֶעִינֵן : טז אֵלִין
 מְכַרְעֵי כְנֻשָׁתָא רִבְרֵי
 שְׁכֻטֵי אֶבְהֶתְהוּן רִישֵׁי
 אֶלְפִיא דִּישְׂרָאֵל אֲנוּ :
 יז וּדְבַר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן ית
 גְּבִירָא הָאֵלִין די אַתְּפִישׁוּ
 בְּשִׁמְהוֹן : יח וַיַּת קַל
 כְּנֻשָׁתָא אֲכַנְשׁוּ כְתֻד
 לִדְרָחָא חֲגִינָא וְאַתְּיַחֲסוּ
 עַל זִרְעֵי תְּהוּן לְבִיח
 אֶבְהֶתְהוּן בְּמַנְזֵן שְׁמֵי
 מַבְר עֶשְׂרִין שְׁנֵי וְלַעֲלֵי
 לְגַלְגַּלְתְּהוּן : טט קַמָּא די
 פְּקֹד יְיָ ית מֹשֶׁה וּמַנְזֵן
 בְּמִדְבָרָא דְסִינַי : כ וְהוּוּ
 כְּגֵי רְאוּבֵן בְּיַקְרָא
 דִּישְׂרָאֵל תּוֹלְדֵי תְּהוּן
 לְזִרְעֵי תְּהוּן לְבִיח
 אֶבְהֶתְהוּן בְּמַנְזֵן שְׁמֵי
 לְגַלְגַּלְתְּהוּן קַל דְּכֻרָא
 מַבְר עֶשְׂרִין שְׁנֵי וְלַעֲלֵי
 כָּל נָפֶק חֵילָא :
 כא מְגִינֵיהוּן לְשִׁבְטָא
 דְּרְאוּבֵן אֲרַבְעִין וּשְׁתַּא
 אֶלְפִין וּחֲמִשׁ מְאָה :
 כב לְבְנֵי שְׁמַעוֹן

אלישמע בר עמיהוד
 למנשה גמליאל בר
 פדהצור : יא לבנימן
 אבידן בר גדעני : יב לרן
 אחיעזר בר עמישדי :
 יג לאשר פגעיאל בר
 עכרן : יד לגד אלספן בר
 דעואל : טו לנפתלי
 אחירע בר עיעין : טז אלין
 מכרעי כנשתא רברבי
 שכטי אבבתהון רישי
 אלפיא דישראל אנו :
 יז ודבר משה ואהרן ית
 גבירא האלין די אתפישו
 בשמון : יח וית קל
 כנשתא אכנשו כתד
 לרחא חגינא ואתיחסו
 על זרעיתהון לביח
 אבבתהון במנזן שמעי
 מבר עשרין שני ולעלי
 לגלגלתהון : טט קמא די
 פקד יי ית משה ומנזן
 במדברא דסיני : כ והווי
 כגי ראוובן ביקרא
 דישראל תולדתהון
 לזרעיתהון לבית
 אבבתהון במנזן שמעון
 לגלגלתהון קל דכורא
 מבר עשרין שני ולעלא
 כל נפק חילא :
 כא מגניהון לשבטא
 דראובן ארבעין ושתא
 אלפין וחמש מאה :
 כב לבני שמעון

בעל הטורים
 (טו) ויקח משה ואתהן את האנשים האלה אשר נקט בשמות. טהדרין ט.
 הירוי לגמרי לפי שהיו מלכ רשעים אבל כבול היו האחרים לרדיקים : (יט) ממדכ טעי. עיט דמתיכ נסוף ספוק ופקודי ממדכי טעי ודתיך כתיח לתיח נסוף נסוף ונתיח
 עאלו לקרובו את קרובים ממדכי טעי לפי שבעיהו ממנן היו מקריבים עליהם קרובים כדי שלא יעלו כהם כדי למנוע כי חסל את רלם גיי ונקריבים
 והטו את סופר נשעו : (כז) לבני שמעון נגללתם. ה' עקומה למטה לפי שהשואו שלו ותר ק' סולא חסל ונשלו משנשו והלמיד ה'א
 נוסה מכל האוימות לכן ספר משנשו של העמד לא מלך ולא שטיט. הלמיד השעת נגללתם דשמעון עשרה ממנהו חוקים ויתן
 רש"י

כל שנת ושנטי : (טו) אלה קרואי העדה. הגקראים את שנים עשר נשיאים הללו : אשר נקבו. לו כאן
 לכל דבר משניות ה שנעדה : (יז) את האנשים האלה. בשמות : (יח) ויתילדו על משפחתם. הביאו ספרי
 עיקר שפתי חכמים
 ה וספר הכתוב מלת דברי קרואי דברי העדה :

תּוֹלְדֵי תְּהוּן לְזִרְעֵי תְּהוּן
 לְבִיח אֶבְהֶתְהוּן בְּמַנְזֵן
 שְׁמֵי מַבְר עֶשְׂרִין שְׁנֵי
 וְלַעֲלֵי כָּל נָפֶק חֵילָא :
 כג מְגִינֵיהוּן
 לְשִׁבְטָא דְשְׁמַעוֹן חֲמִשִּׁין
 וּחֲמֵשׁ אֶלְפִין וְחֵלֶת
 מְאָה : כד לְבְנֵי גֵד
 תּוֹלְדֵי תְּהוּן לְזִרְעֵי תְּהוּן
 לְבִיח אֶבְהֶתְהוּן בְּמַנְזֵן
 שְׁמֵי מַבְר עֶשְׂרִין שְׁנֵי
 וְלַעֲלֵי כָּל נָפֶק חֵילָא :
 כה מְגִינֵיהוּן לְשִׁבְטָא דְגַד
 אֲרַבְעִין וּחֲמִשָּׁא אֶלְפִין
 וְחֵיחַ מְאָה וּחֲמִשִּׁין :
 כו לְבְנֵי יְהוּדָה תּוֹלְדֵי תְּהוּן
 לְזִרְעֵי תְּהוּן לְבִיח
 אֶבְהֶתְהוּן בְּמַנְזֵן שְׁמֵי
 מַבְר עֶשְׂרִין שְׁנֵי וְלַעֲלֵי
 כָּל נָפֶק חֵילָא : כז מְגִינֵיהוּן
 לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה שְׁבַעִין
 וְאַרְבַּעַא אֶלְפִין וְחֵיחַ
 מְאָה : כח לְבְנֵי יִשְׂשַׁכָּר
 תּוֹלְדֵי תְּהוּן לְזִרְעֵי תְּהוּן
 לְבִיח אֶבְהֶתְהוּן בְּמַנְזֵן
 שְׁמֵי מַבְר עֶשְׂרִין שְׁנֵי
 וְלַעֲלֵי כָּל נָפֶק חֵילָא :
 כט מְגִינֵיהוּן לְשִׁבְטָא
 דִּישִׁשְׁכָּר חֲמִשִּׁין
 וְאַרְבַּעַא אֶלְפִין וְאַרְבַּע
 מְאָה : ל לְבְנֵי זְבוּלֹן
 תּוֹלְדֵי תְּהוּן לְזִרְעֵי תְּהוּן
 לְבִיח אֶבְהֶתְהוּן בְּמַנְזֵן
 שְׁמֵי מַבְר עֶשְׂרִין שְׁנֵי
 וְלַעֲלֵי כָּל נָפֶק חֵילָא :
 לא מְגִינֵיהוּן לְשִׁבְטָא

תולדות אהרן
 לבני יהודה סהדרין ט.
 ומעלה כל
 יצא צבא : יא פקדיהם למטה
 זבולן

זבולן שבעה ויהי משום אלה וארבע
מאות: פ לב לבני יוסף לבני
אפרים תולדתם למשפחתם לבית
אבתם במספר שמות מן עשרים
שנה ומעלה כל יצא צבא:
לפקדיהם למטה אפרים ארבעים
אלף וחמש מאות: פ לב לבני מנשה
תולדתם למשפחתם לבית אבתם
במספר שמות מן עשרים שנה
ומעלה כל יצא צבא: לה פקדיהם
למטה מנשה שנים ושלשים אלף
ומאתים: פ לב לבני יהודה תולדתם
למשפחתם לבית אבתם במספר
שמות מן עשרים שנה ומעלה כל
יצא צבא: לב פקדיהם למטה בנימין
חמשה ושלשים אלף וארבע
מאות: פ לב לבני דן תולדתם
למשפחתם לבית אבתם במספר
שמות מן עשרים שנה ומעלה כל
יצא צבא: לב פקדיהם למטה דן
שנים ושלשים אלף ושבע מאות:
פ לב בני אשר תולדתם למשפחתם
לבית אבתם במספר שמות מן
עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא:

פקדיהם

דזבולן חמשין ושבע
אלפין וארבע מאה:
לב לבני יוסף לבני אפרים
תולדתהון לזרעיהון
לבית אבהתהון במנין
שמהון מפר עשרין שנין
ולעלא כל נפק חילא:
לב מניניהון לשבטא
דאפרים ארבעין אלפין
וחמש מאה: לב לבני
מנשה תולדתהון
לזרעיהון לבית
אבהתהון במנין שמהון
מפר עשרין שנין ולעלא
כל נפק חילא: לה מניניהון
לשבטא דמנשה תלתין
ותרין אלפין ומאתן:
לב לבני בנימין תולדתהון
לזרעיהון לבית
אבהתהון במנין שמהון
מפר עשרין שנין ולעלא
כל נפק חילא: לב מניניהון
לשבטא דבנימין תלתין
וחמשא אלפין וארבע
מאה: לב לבני דן
תולדתהון לזרעיהון
לבית אבהתהון במנין
שמהון מפר עשרין שנין
ולעלא כל נפק חילא:
לב מניניהון לשבטא דדן
שתין ותרין אלפין ושבע
מאה: לב לבני אשר
תולדתהון לזרעיהון
לבית אבהתהון במנין
שמהון מפר עשרין שנין
ולעלא כל נפק חילא:

בעל הטורים

לה כובע בחמשה לפי שיהיה נשוא בית אב
לשמונה זנות בישראל בעלי הילא ונקמה
וקוסה: (ג) לבני יוסף לבני אפרים ואל
אמר לבני יוסף לבני אפרים לפי שיהיה לא נשא
מקום אביו משום כבוד מלכות לא ירע למשון
בגדים וקראו הנגל על שם בני נקב אמר

מא מניניהון לשבטא
דאשר ארבעין וחד
אלפין וחמש מאה:
מב בני נפתלי תולדתהון
לזרעיהון לבית
אבהתהון במנין שמהון
מפר עשרין שנין ולעלא
כל נפק חילא: מג מניניהון
לשבטא דנפתלי חמשין
ותלתא אלפין וארבע
מאה: מד אלין מניניא די
מעא משה ואהרן ויכרבי
ישראל תרין עשר גבירין
גברא חד לבית אבהתהון
הון: מה והון כל מניני
בני ישראל לבית
אבהתהון מפר עשרין
שנין ולעלא כל נפק
חילא בישראל: מו והון
כל מניניא שית מאה
ותלתא אלפין וחמש
מאה וחמשין: מז ולנאי
לשבטא דאבהתהון לא
אתמניא ביניהון:
מח ומליל יי עם משה
למימר: מט פרס ית
שבטא דלוי לא תמני
ות חשבנהון לא תקבל
בגו בני ישראל: נ ואת
מני ית לנאי על משכנא

בעל הטורים

לפי חמשים כדון שחמרי בנין: (מ) בני
נפתלי: זבולן ויהודה לבני נפתלי שחמרי
בני לוי ששבע נחמיו וכו' בית יוסף שחמרי
ולכן רוח נכרם נפתלי אשה חלה שחמרי
היומן רוח אשה ולפיכך בשחמרי כחון שחמרי
בני לפי שחמרי האשים ונחמיו האשים ולכן לא
אמר לבני (ז) חמרי: כי משורה הכל יתרון
הפקד עלי רשע חמרי חן אדם עשה
שערך תלמטם אלא אם כן נעשה רשע תלמטם
זה הוא הפקד חל היום ששבע שחמרי חמרי

רש"י

יחוסיהם ו ועידי חוקם לידעם כל אחד ואחד להמייחם
על השבע: (מט) אך את משה לוי לא תפקד: כדאי
הוא לגיון של מלך להיות נמנה ו לנדו: ד"א כפה הקב"ה
עיקר שפתי חכמים

ו כי ויחלדו הוא כמו בנין הפעל המורה על פעולה החורה על עצמו והאדם הלל לא יוליד את עצמו וכו' וטלדו ע"כ
פירש שהניאו כ"א בעתם חוקה יחיהם להמייחם לשבעו: ז ר"ל לא תפקדו מן כ' שנה אלא מן חדש כדאיחא לקמן (ג)
ט"ו: ח וקף שבמרגלים חטאו גם היום אך ע"ז חטאו לבד לא נעשו למוט כמדבר: אך שאר השבעים שהיו בידם
שמי

מא פקדיהם למטה אשר אחד
וארבעים אלף וחמש מאות: פ
מב בני נפתלי תולדתם למשפחתם
לבית אבתם במספר שמות מן
עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא:
מג פקדיהם למטה נפתלי שלשה
וחמשים אלף וארבע מאות: פ
מד אלה הפקדים אשר פקד משה
ואהרן ובני ישראל שנים עשר
איש איש אחד לבית אבתו היו:
מה ויהיו כל פקודי בני ישראל לבית
אבתם מן עשרים שנה ומעלה
כל יצא צבא בישראל: מז ויהיו כל
הפקדים שש מאות אלף ושלש
אלפים וחמש מאות וחמשים:
מו והלויים למטה אבתם לא
תפקדו בתוכם: פ מה וידבר יי
אל משה לאמר: מס אך את משה
לוי לא תפקד ואת ראשם לא
תשא בתוך בני ישראל: נ ואתה
הפקד את הלויים על משכן העדות

שעמידה לעמוד גזרה על כל הנמנין מן עשרים שנה
ומעלה שימותו כמדבר אמר אל יהיו אלו ככלל לפי שהם
שלי שלא טעו ח כעגל: (ז) ואתה הפקד את הלויים.

ע"כ
פירש שהניאו כ"א בעתם חוקה יחיהם להמייחם לשבעו: ז ר"ל לא תפקדו מן כ' שנה אלא מן חדש כדאיחא לקמן (ג)
ט"ו: ח וקף שבמרגלים חטאו גם היום אך ע"ז חטאו לבד לא נעשו למוט כמדבר: אך שאר השבעים שהיו בידם
שמי

ועל כל בליו ועל כל אשר לו המה
 ישאו את המשכן ואת כל בליו
 והם ישרתהו וסביב למשכן יחנו:
 נא ובנסע המשכן יורידו אתו הלויים
 ובחנת המשכן יקימו אתו הלויים
 והזר הקרב יומת: נב וחנו בני
 ישראל איש על מחנהו ואיש על
 דגלו לצבאתם: ויהלויים יחנו סביב
 למשכן העדת ולא יהיה קצף על
 עדת בני ישראל ושמו הלויים את
 משמרת משכן העדות: נד ויעשו
 בני ישראל ככל אשר צוה יי
 אתי משה בן עשו: פ שלישי ב א וידבר
 יי אל משה ואל אהרן לאמר:
 באיש על דגלו באתת לבית אבתם
 יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל
 מועד יחנו: ויהחנים קדמה מזרחה
 דגל מחנה יהודה לצבאתם ונשיא

דסהדותא ועל כל מנוהי
 ועל כל די לה אנון יטלון
 ית משקנא וית כל מנוהי
 ואנון ישמשנה וסחור
 סחור למשקנא ישרוק:
 נא ובמטל משקנא יפרקון
 יתה לנאי ובמשרי
 משקנא יקימון יתה לנאי
 וחלוני דיקרב יתקטל:
 נב וישרון בני ישראל גבר
 על משרוהי וגבר על
 טקסה לחילהון: נד ולנאי
 ישרון סחור סחור
 למשקנא דסהדותא ולא
 יהי רוגזא על פנשתא
 דבני ישראל ויטרון לנאי
 ית מטרת משקנא
 דסהדותא: נד ועבדו בני
 ישראל ככל די פקדי יי
 ית משה בן עבדו:
 א ומליל יי עם משה ועם
 אהרן למימר: ב גבר על
 טקסה באתון לבית
 אבהתהון ישרון בני
 ישראל מלגבל סחור
 סחור למשפן זמנא ישרוק:
 ג ודי שרון קדומא מדינתא

תו"א והוה הקרב יומת מכות כד
 בעל הטורים
 עליו רש"י: (ב) חס על דגלו בלתי שיקן
 ויהו להם מי יהיה ראש דגל של ח סחור
 פנו לנבט היה ראש דגל מן ראש סחור
 אהה יורה אהה יורו: יסוף מהל אבך

כחגומו מני לשון מנוי שררה על דבר שהוא ממונה
 עליו ט כמו ויפקד המלך פקידים: (נא) יורידו אותו.
 כחגומו יפרקון כשצלין ליטע צמדבר ממסע למסע היו
 מפרקין אותו מהקמחו ונושטין אותו כעד מוקס אשר
 ישפן שם הענן וימנו שם ומקוין אותו: והזר הקרב.
 לעבודת ל ו: יומת. נדי מ שמים: (נב) ואיש על
 דגלו. כמו שהדגלים סדורים כספר זה שלשה שבטים
 לכל דגל: (נג) ולא יהיה קצף. אם תעשו כמנוחי לא
 יהיה קצף ואם לאו שיגנסו ויזם בעבודתם זו יהיה קצף
 כמו שזמנו צמעה קרח כי ילא הקצף וגו': (ג) באתה.

עיקר שפתי חכמים
 שמי עבירות עון העגל. ועון מרגלים לך נעשו. כדכתיב תשאו את עגותיכם שמי עוונות נמשמע: ט ולא מלשון מנין ומספר
 וימנו שמיים הפסוק על משכן העדות וגו': י ר"ל לא כמשמעות לשון ירידה תמעה למטה: כ חף שלא נזכר כלן שהלויים
 ישאו אותו אך פסוק על סוף המדרש: ל כי על הקריבה לעדות המנוח הוזהרו במקום אחר: מ ולא כהנה מיהם שחזרו
 שהיה חסן מדינתו לקמן ולא יהיה קצף משמע כי מתקף נדי שמים ידבר: נ וי"י לבית אבותם על האכנים הקנוטים בחטון
 למספר השבטים: ס הוא אלפים אמה תמום שמי:

טקס משרית יהודה
 לחילהון ורבא לבני
 יהודה נחשון בר עמינדב:
 ד וחילה ומנניהון שקעין
 וארבעא אלפין ושית
 מאה: ה ודי שרון סמיכין
 עלוהי שבטא דיששכר
 ורבא לבני יששכר
 נתנאל בן צוער: ו וצבאו ופקדיו
 ומנניהי חמשין וארבעא
 אלפין וארבע מאה:
 ז שבטא דזבולן ורבא
 לבני זבולן אליאב בר
 חלון: ח וחילה ומנניהי
 חמשין ושבעא אלפין
 וארבע מאה: ט כל
 מנניהי למשרית יהודה
 מאה וחמנן ושטא אלפין
 וארבע מאה לחילהון
 בקדמיתא נטלין: י טקס
 משרית ראובן דרומא
 לחילהון ורבא לבני
 ראובן אליצור בר
 שדיאור: יא וחילה
 ומנניהי ארבעין ושטא
 אלפין וחמש מאה:
 יב ודי שרון סמיכין עלוהי
 שבטא דשמעון ורבא
 לבני שמעון שלמיאל בר
 צורישדי: יג וחילה
 ומנניהון חמשין ותשע
 אלפין ותלת מאה:
 יד ושבטא דגד ורבא

בעל הטורים
 ועוקר. דן לשועין קויה י: מנגד סביב
 לאלה בני ישראלים אמה: סביב לאלה מנגד
 ימנו והאומים. לו כסם שמייתן למעלה ד' דגלים
 סביב לכסם הכבוד ק היה למטה ד' דגלים
 סביב למשכן והוה אומה כנגלתם והוה ודגלו
 דגלו: (ו) מטה וטון. ולא אחר וטסה כדרך
 ללמד שיה' עינין עסק כמקמיטל וטון לחן שיו של חסגר נפקין לא ליה הכבוד לעשותו טפילה לו לומר שסגר כדגלו כולו וכן הוא אומר ען חיים

קדם ולחיו, זו רוח מורחית והמעמד קרוי אסור: הכהנים בחזקתם ונוסע מתנה יהודה מחלה וכשהולכין
 (ט) ראשונה יסעו. כשרואין הענן מסתלק עמוקין הולכין כדרך חנייתן פ הלויים והעגלות כאלמנע דג
 עיקר שפתי חכמים
 ע ואף שעד שלא אמר משה קומה ה' לא היו נוסעים. עכ"ל כשראו שהענן מסתלק היו מכינים את עצמם לנסע
 פ והוא כמד' כמינה היו מהלכין ועי' לקמן בפ' בהעלתך:

לבני יהודה נחשון בן עמינדב:
 ויצבאו ופקדיהם ארבעה ושבועים
 אלף ושש מאות: ו והחנים עליו
 מטה יששכר ונשיא לבני יששכר
 נתנאל בן צוער: ו וצבאו ופקדיו
 ארבעה וחמשים אלף וארבע
 מאות: ז מטה זבולן ונשיא לבני
 זבולן אליאב בן חלון: ח וצבאו
 ופקדיו שבעה וחמשים אלף
 וארבע מאות: ט כל הפקדים
 למחנה יהודה מאת אלף ושמונים
 אלף וששת אלפים וארבע מאות
 לצבאתם ראשנה יסעו: ס ודגל
 מחנה ראובן תימנה לצבאתם
 ונשיא לבני ראובן אליצור בן
 שדיאור: י וצבאו ופקדיו ששה
 וארבעים אלף וחמש מאות:
 יב והחנם עליו מטה שמעון ונשיא
 לבני שמעון שלמיאל בן צורישדי:
 יג וצבאו ופקדיהם ששה וחמשים
 אלף ושלוש מאות: יד ומטה גד

ע ואף שעד שלא אמר משה קומה ה' לא היו נוסעים. עכ"ל כשראו שהענן מסתלק היו מכינים את עצמם לנסע
 פ והוא כמד' כמינה היו מהלכין ועי' לקמן בפ' בהעלתך:

וְנָשִׂיא לְבָנֵי גֵר אֲלִיסָף בֶּן־רְעֻוֹאֵל׃
וַיִּזְבְּאוּ וּפְקָדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וָאַרְבַּעִים
אֲלָף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃ סו כָּל־
הַפְּקָדִים לְמַחֲנֵה רֹאבוֹן מֵאֵת אֲלָף
וְאַחַד וַחֲמִשִּׁים אֲלָף וָאַרְבַּע־מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים לְצַבָּאתָם וְשָׁנַיִם יָסְעוּ׃ ס
י וְנָסַע אֶהֱל־מוֹעֵד מַחֲנֵה הַלְוִיִּם
בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֵת כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ בֶן־יָסְעוּ
אִישׁ עַל־יְדוֹ לְדַגְלֵיהֶם׃ ס יח דָּגַל
מַחֲנֵה אֶפְרַיִם לְצַבָּאתָם יִמָּה וְנָשִׂיא
לְבָנֵי אֶפְרַיִם אֲלִישַׁמֶּע בֶּן־עַמִּיהוּד׃
יט וְצַבָּאוּ וּפְקָדֵיהֶם אַרְבַּעִים אֲלָף
וַחֲמִשׁ מֵאוֹת׃ כ וְעָלְיוּ מִטֵּה מְנַשֶּׁה
וְנָשִׂיא לְבָנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־
פְּדָהצֹר׃ כא וְצַבָּאוּ וּפְקָדֵיהֶם שָׁנַיִם
וְשֵׁשִׁים אֲלָף וּמֵאוֹתִים׃ כב וּמִטֵּה
בְּנִימִן וְנָשִׂיא לְבָנֵי בְנִימִן אַבִּידֶן בֶּן־
גִּדְעוֹנִי׃ כג וְצַבָּאוּ וּפְקָדֵיהֶם חֲמִשָּׁה
וְשֵׁשִׁים אֲלָף וָאַרְבַּע מֵאוֹת׃ כד כָּל־
הַפְּקָדִים לְמַחֲנֵה אֶפְרַיִם מֵאֵת אֲלָף

לְבָנֵי גֵר אֲלִיסָף בֶּן־רְעֻוֹאֵל׃
וּמִגְנִיָּהוּן אַרְבַּעִין
וַחֲמִשָּׁא אֲלִפִּין וְשֵׁשׁ מֵאָה
וַחֲמִשִּׁין׃ טו כָּל מְנַיִנָא
לְמִשְׁרֵית רֹאבוֹן מֵאָה
וַחֲמִשִּׁין וְחֵד אֲלִפִּין
וְאַרְבַּע מֵאָה וַחֲמִשִּׁין
לְחִילֵהוּן בְּתַנְתָּא נְטִלִין׃
יז וְנִטְל מִשְׁכֵּן זְמַנָּא
מִשְׁרֵית לְנָאִי בְּגו
מִשְׁרֵיתָא כְּמָא דְשָׂרוֹן כֵּן
נְטִלִין גְּבַר עַל אַתְרָה
לְטַקְסִיהוּן׃ יח טַקְס
מִשְׁרֵית אֶפְרַיִם לְחִילֵהוּן
מִעֲרָבָא וְרַבָּא לְבָנֵי
אֶפְרַיִם אֲלִישַׁמֶּע בֶּן־
עַמִּיהוּד׃ יט וְחִילָה
וּמִגְנִיָּהוּן אַרְבַּעִין אֲלִפִּין
וַחֲמִשׁ מֵאָה׃ כ וְדַסְמִיכִין
עַל־וְהִי שְׁבָטָא דְמְנַשֶּׁה
וְרַבָּא לְבָנֵי מְנַשֶּׁה
גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצֹר׃
כא וְחִילָה וּמִגְנִיָּהוּן תְּלָתִין
וַחֲרִיזִין אֲלִפִּין וּמֵאֵת׃
כב וְשְׁבָטָא דְבְנִימִן וְרַבָּא
לְבָנֵי בְנִימִן אַבִּידֶן בֶּן־
גִּדְעוֹנִי׃ כג וְחִילָה
וּמִגְנִיָּהוּן תְּלָתִין וַחֲמִשָּׁא
אֲלִפִּין וָאַרְבַּע מֵאָה׃
כד כָּל מְנַיִנָא לְמִשְׁרֵית
אֶפְרַיִם מֵאָה וַחֲמִנֵי אֲלִפִּין

בעל הטורים

היא למחוקים בה ותומכיה מלושר ומכיו כ
כלל הכתוב על הכסף לכן חשב הכל משה
אחד וכלו אמר יששכר משה ועלן׃ (יח) נגל
מחנה אפרים. הספוק מחיל בלית ומתים בלית לפי שיעקב הקדים נארבע מקומות אפרים לפני
רש"י
יהודה בנזרת ושל ראוון נדרוס ושל אפרים צמערב הקבוע לו׃ על ידו. על מקומו ואין לשון יד זו
ושל דן בלפון׃ (יח) ונסע אהל מועד. לאחר שני ממשמעו רוח של לזו קריו על דיו הסמוכה לו ק
דגלים צ הללו׃ כאשר יחנו כן יסעו. כמו לכל הושעת ידו אינשוין אש"א בלע"ו (בעקוועס
שפירשתי הליכתו כחנימתו כל דגל מהלך לרוח וויגאלדע׃) (כ) ועליו. כמרגומו ודסמכין עולויו׃
עיקר שפתי חכמים
צ ובמך המחנות ר"ל בין מחנות הדגלים. שהיו שמים לפניו ושמים לאחוריו׃ ק'וע' כרש"י שמוט ב' ה' על יד האהל.
ובדגרים

וּמֵאָה לְחִילֵהוּן
בְּתַלְתָּא נְטִלִין׃ כה טַקְס
מִשְׁרֵית דָּן צְפוּנָא
לְחִילֵהוּן וְרַבָּא לְבָנֵי דָן
אַחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדַּי׃
כו וְחִילָה וּמִגְנִיָּהוּן שְׁתֵּין
וַחֲרִיזִין אֲלִפִּין וְשֶׁבַע מֵאָה׃
כז וְדִי שָׂרוֹן סְמִיכִין עַל־וְהִי
שְׁבָטָא דְאֲשֶׁר וְרַבָּא לְבָנֵי
אֲשֶׁר פְּגַעִיאַל בֶּן־עֲכָרֹן׃
כח וְחִילָה וּמִגְנִיָּהוּן
אַרְבַּעִין וְחֵד אֲלִפִּין וַחֲמִשׁ
מֵאָה׃ כט וְשְׁבָטָא דְנַפְתָּלִי
וְרַבָּא לְבָנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע
בֶּן־עֵינָן׃ ל וְחִילָה
וּמִגְנִיָּהוּן חֲמִשִּׁין וְתַלְתָּא
אֲלִפִּין וָאַרְבַּע מֵאָה׃
לא כָּל מְנַיִנָא לְמִשְׁרֵית דָּן
מֵאָה וַחֲמִשִּׁין וְשֶׁבַע
אֲלִפִּין וְשֵׁשׁ מֵאָה
בְּבִתְרָתָא נְטִלִין
לְטַקְסִיהוּן׃ לב אֲלִין מְנַיִנֵי
בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵית
אַבְרָהָם כָּל מְנַיִנֵי
מִשְׁרֵיתָא לְחִילֵהוּן שֵׁשׁ
מֵאָה וְתַלְתָּא אֲלִפִּין
וַחֲמִשׁ מֵאָה וַחֲמִשִּׁין׃
לג וְלְנָאִי לֹא אַתְּמַנְיָאוּ בְּגו
בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמָא דְפְקִיד
י"ח ית משה׃ לד וְעַבְדוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל כְּכַל דִּי פְקִיד י"ח
י"ח מִשֶּׁה כֵּן שָׂרוֹן
לְטַקְסִיהוּן וְכֵן נְטִלִין גְּבַר
לְזִרְעֵיתִיהָ עַל בֵּית

בעל הטורים

למשה בדגלים ונשאים ובקרבנות ובשעטים׃
(לא) לחמיהו. כי בתורה להצדקה יסעו
ולא יהיה להם זכרון עם שיהיו להצדקה.
שעמלק היה מקום שבו דן בן שון פסל משה
שפחם. יהיה להם זכרון. בית הקטן שבו הוא
בוקר לאבד וכו׃ (ג) לא התפקדו בתוך בני
ישראל. י"ח מנין על ה"א לומר שבתם
מקומות שנתן ישראל לא התפקדו בכותם׃

וְשִׁמְנַת־אֲלָפִים וּמֵאָה לְצַבָּאתָם
וְשֵׁשִׁים יָסְעוּ׃ ס כה דָּגַל מַחֲנֵה
דָּן צְפוּנָה לְצַבָּאתָם וְנָשִׂיא לְבָנֵי
דָּן אַחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדַּי׃ ט וְצַבָּאוּ
וּפְקָדֵיהֶם שָׁנַיִם וְשֵׁשִׁים אֲלָף וְשֶׁבַע
מֵאוֹת׃ כו וְהַחֲנִיִּם עָלְיוּ מִטֵּה אֲשֶׁר
וְנָשִׂיא לְבָנֵי אֲשֶׁר פְּגַעִיאַל בֶּן־עֲכָרֹן׃
כז וְצַבָּאוּ וּפְקָדֵיהֶם אַחַד וָאַרְבַּעִים
אֲלָף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת׃ כט וּמִטֵּה נַפְתָּלִי
וְנָשִׂיא לְבָנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּן־עֵינָן׃
לז וְצַבָּאוּ וּפְקָדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים
אֲלָף וָאַרְבַּע מֵאוֹת׃ לא כָּל הַפְּקָדִים
לְמַחֲנֵה דָן מֵאֵת אֲלָף וְשֶׁבַע
וַחֲמִשִּׁים אֲלָף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת לְאַהֲרֹנָה
יָסְעוּ לְדַגְלֵיהֶם׃ פ"ב אֲלֵה פְקוּדֵי בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־פְּקוּדֵי
הַמַּחֲנֵת לְצַבָּאתָם שֵׁשׁ מֵאוֹת אֲלָף
וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים׃ יג וְהַלְוִיִּם לֹא הִתְּפַקְדוּ
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יי
אֶת־מֹשֶׁה׃ יד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יי אֶת־מֹשֶׁה בֶּן־
חָנּוּ לְדַגְלֵיהֶם וְכֵן נָסְעוּ אִישׁ
לְמִשְׁפַּחְתּוֹ עַל־בֵּית אֲבֹתָיו׃ פ"ב יכיעי

ג ואלה תולדות אהרן ומשה ביום
 דבר יי את משה בהר סיני:
 ואלה שמות בני אהרן הבכור
 נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר:
 ואלה שמות בני אהרן הכהנים
 המשחים אשר מלא ידם לכהן:
 וימת נדב ואביהוא לפני יי
 בהקרבתם אש זרה לפני יי
 במדבר סיני ובנים לא היו להם
 ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן
 אביהם: פ וידבר יי אל משה
 לאמר: ויקרב את משה לוי
 והעמדת אתו לפני אהרן הכהן
 ושרתו אתו: וישמרו את משמרתו
 ואת משמרת כל העדה לפני אהל
 מועד לעבד את עבדת המשכן:
 וישמרו את כל כלי אהל מועד
 ואת משמרת בני ישראל לעבד
 את עבדת המשכן: ונתתה את

אכהתיה: א ואלין
 תולדת אהרן ומשה
 ביוםא דמליל יי עם משה
 בטורא דסיני: ב ואלין
 שמות בני אהרן בוכרא
 נדב ואביהוא אלעזר
 ואיתמר: ג אלין שמות
 בני אהרן כהניא
 דאתרביאו די אתקרב
 דרפיהון לשמשא:
 ד ומית נדב ואביהוא
 קדם יי בקרוביהון
 אשתא נוכריתא קדם יי
 במדברא דסיני ובנין לא
 הוו להון ושמש אלעזר
 ואיתמר על אפי אהרן
 אבהון: ה ומליל יי עם
 משה למימר: ו קרב ית
 שבטא דלוי ותקים יתה
 קדם אהרן כהנא
 וישמשון יתה: ז ויטרו ית
 משרתה וית משרת כל
 כנשתא קדם משכן זמנא
 למסלח ית פלחן
 משכנא: ח ויטרו ית כל
 מאני משכן זמנא וית
 משרת בני ישראל
 למסלח ית פלחן
 משכנא: ט ותתן ית לנאי
 לאהרן ולבניהו מסירין

בעל הטורים
 (ב) אהרן הבכור נדב יי פסוק בין הכבוד
 לגדל נחמ שאינו חוזר על נדב כי נדב מת
 בלא נשים ואין נקמתו בכבודו של אהל מועד

תנ"א ואלה תולדות אהרן ומשה כמדבר יי: ואלה שמות בני אהרן כהניא דאתרביאו די אתקרב דרפיהון לשמשא:
 רש"י
 (א) ואלה תולדות אהרן ומשה. ואינו מוכיר
 אלא בני אהרן ונקראו תולדות משה לפי שלמדן
 חורה מלמד של המלמד את בן חבירו חורה
 מעלה עליו הכבוד כאילו ילדו: ביום דבר ה' את
 משה. נעשו אלו התולדות שלו שלמדן מה שלמד מפי
 הגבורה: (ד) על פני אהרן אביהם. ר נחיו:
 (ו) ושרתו אותו. ומהו השרות ושמרו את משמרתו ש
 לפי שמירת המקדש עליו שלא יקרב זר כמו שנאמר
 עיקר שפתי חכמים

ובדברים ב' ל"ו ומ"ט ע"ס: ר"י קן הוא הוראח על פני אהרן אביהם בעוד שאהרן נחיים יקומו הם לשרת תחתיו אם
 תלה או תלמד על עומאה: ט"ז לא היה להם שירות אחרת רק לשמור את המקדש:

יהיבין אנן לה מן בני
 ישראל: י וית אהרן וית
 בניהו תמני ויטרו ית
 כהנתהון וחלוני דיקרב
 יתקטל: יא ומליל יי עם
 משה למימר: יב ונאנא הא
 קרבית ית לנאי מגו בני
 ישראל חלף כל בוכרא
 פתח וקרא מבני ישראל
 ויהון משמשין קדמי
 לנאי: יג ארי דילי כל
 בוכרא ביומא דקטלית
 כל בוכרא בארעא
 דמצרים אקדשית קדמי
 כל בוכרא בישראל
 מאנשא עד בעירא דילי
 יהון אנא יי: יד ומליל יי
 עם משה במדברא דסיני
 למימר: טו מגני ית בני לוי
 לבית אכהתהון
 לרעיתהון כל דכורא
 מפר ירחא ולעלא
 תמננין: טז ומנא ויהון
 משה על מימרא דיי קמא
 דאתפקד: יז והיו אלין
 בני לוי בשמרתהון
 גרשון וקהת ומררי:

תולדות אהרן
 כל כסר נכרות ג פטר רחם סס מ
 כסרלא נכרות ב ל ייז סס ה. מן חס
 ומעלה סס מט. ערוב ית:

בשכר שנאמר כי שכר הוא לכס חלף עבודתם:
 (ט) נתונם המה לו. ת לעור: מאת בני ישראל.
 כמו מתוך בני ישראל לומר משאר כל העדה גדלו
 לכך בגורת המקום א והוא נחמס לו שנאמר ואתה את
 הלוים נמוים וגו': (י) ואת אהרן ואת בניו תפקוד.
 לשון פקודות ואינו לשון מנין: רשמרו את כהונתם.
 קננת דמים וחריקה ועבודות המסורות לכהנים:
 (יב) ואני הנה לקחתי. ואני מהיבין וימי בן:
 מתוך בני ישראל. שיהיו ישראל שוכרין אותם לשירות
 שלי על ידי בכבודות וימי בהם ולקחמים תמורתם
 לפי שהיתה העבודה בכבודות וכשתטאו בעגל נפסלו
 עיקר שפתי חכמים

ח ר"ל לא לשירות הדיוט כ"א לעזור לו בעבודת המקדש כמ"ט כפי קרח לעבוד את עבודת אהל מועד: א לא שני ישראל
 נחמ

הלויים לאהרן ולבניו נתונם נתונם
 המה לו מאת בני ישראל: י ואת
 אהרן ואת בניו תפקוד ושמרו את
 כהנתם והיו הקרבים וימת: פי וידבר
 יי אל משה לאמר: יב ואני הנה
 לקחתי את הלויים מתוך בני
 ישראל תחת כל בכור פטר רחם
 מבני ישראל והיו לי הלויים: יג כי לוי
 כל בכור ביום הכתי כל בכור
 בארץ מצרים הקדשתי לי כל
 בכור בישראל מאדם עד בהמה
 לוי יהיו אני יי: פ חמישי יד וידבר
 יי אל משה במדבר סיני לאמר:
 טו פקד את בני לוי לבית אבתם
 למשפחתם כל זכר מבן חדש
 ומעלה תפקדם: טז ויפקד אתם
 משה על פי יי כאשר צוה:
 ויהיו אלה בני לוי בשמתם גרשון

והלויים שלא עבדו עבודת כוכבים נבחרו תחתיהם:
 (טו) מבין חדש ומעלה. משיא מכלל נפלים הוא
 נמנה לקרות שומר משמרת הקדש. א"ר יהודה בר' שלום
 למוד הוא אותו השבט להיות נמנה מן הבטן שנאמר
 אשר ילדה אותה ללוי במצרים עם כניסתה צפתת מצרים
 ילדה אותה ונמנית בשבעים נפשות כשנאמרה מונה
 משבטים לא תמאס אלא שבעים חסר אחת והיא השלימה
 את המנין: (טז) על פי ה'. אמר משה לפני הקב"ה
 היאך אני נכנס לתוך אהליוס לדעת מנין יונקיהם
 א"ל הקב"ה עשה אותה שלך ואני אעשה עלי הלך משה
 ועמד על פתח האהל והשכינה מקדמת לפניו ונת קול
 עיקר שפתי חכמים

ח ר"ל לא לשירות הדיוט כ"א לעזור לו בעבודת המקדש כמ"ט כפי קרח לעבוד את עבודת אהל מועד: א לא שני ישראל
 נחמ

וְקָהֶת וּמְרָרִי יִי וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־
 גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפַּחַתָּם לְבְנֵי וְשִׁמְעִי :
 יט וּבְנֵי קָהֶת לְמִשְׁפַּחַתָּם עֲמֶרֶם
 וַיִּצְהַר חֲבֵרוֹן וְעִזִּיאֵל : כ וּבְנֵי
 לְמִשְׁפַּחַתָּם מַחֲלִי וּמוּשֵׁי אֵלֶּה הֵם
 מִשְׁפַּחַת הַלְוִי לְבֵית אֲבֹתָם :
 כא לְגֵרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַלְבְנִי וּמִשְׁפַּחַת
 הַשִּׁמְעִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת הַגֵּרְשֹׁנִי :
 כב פְּקֻדֵיהֶם בְּמִסְפַּר כָּל־זִכָּר מִבֶּן־
 חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה פְּקֻדֵיהֶם שִׁבְעַת
 אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת : כג מִשְׁפַּחַת
 הַגֵּרְשֹׁנִי אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן יַחְנוּ יָמָּה :
 כד וְנִשְׂאֵי בֵית־אָב לְגֵרְשֹׁנִי אֲלִיסָה
 בֶּן־לֵאל : כה וּמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן
 בְּאֵהֶל מוֹעֵד הַמִּשְׁכָּן וְהָאֵהֶל
 מִכֶּסֶהוּ וּמִסְךְ פֶּתַח אֵהֶל מוֹעֵד :
 טו וְקַלְעֵי הַחֹצֵר וְאֶת־מִסְךְ פֶּתַח
 הַחֹצֵר אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן וְעַל־
 הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מִיתְרָיו לְכֹל עֲבֹדָתוֹ : ס
 כו וְלִקְהֹת מִשְׁפַּחַת הָעֲמֶרֶם וּמִשְׁפַּחַת הַיִּצְהָרִי

יה ואליו שמחת בני
 גרשון לזרעהיהון לבני
 ושמעוי : יט ובני קהת
 לזרעהיהון עמרם ויצהר
 חברון ועזיאל : כ ובני
 מררי לזרעהיהון מחלי
 ומושי אליו אנון ורעיה
 לנאי לבית אבהיהון :
 כא לגרשון ורעיה לבני
 ורעיה שמעי אליו אנון
 ורעיה גרשון :
 כב מנגיהון במנין כל
 דכורא מבר ירחא
 ולעלא מנגיהון שבקא
 אלפיו וחמש מאה :
 כג ורעיה גרשון אחורי
 משקנא ישרון מערבא :
 כד ורב בית אבא לבית
 גרשון אליסף בר לאל :
 כה ומטרת בני גרשון
 במשפן זמנא משקנא
 ופרסא חופאה ופרסא
 דתרע משפן זמנא :
 כו וסודי דדרתא וית
 פרסא דתרע ורתא די
 על משקנא ועל מדבקא
 סחור סחור וית אטונהי
 לכל פולחנה : כז ולקהת
 ורעיה עמרם ורעיה

תר"א וקלעי הסר וחסים טו

יולאת ין האוהל ואומרת כך וכך מיוקוה יש וכן : (כה) המשכן ירעוה ג התחטוהו.
 צוהיל זה לכן נאמר על פי ה' : (כא) לגרשון והאהל ירעוה עוים ד העשויות נגג : מכסרה.
 משפחה הלבני כלומר לגרשון היו הפקודים ב עורות אלס והתחשים : ומסך פתח הוא היולון
 משפחה הלבני ומשפחה השמעוי פקודיהם כך (כו) ואת מיתריו של המשכן והאוהל ולא של

עיקר שפתי חכמים

נחמו אותם כי נחמים הנה מאת ה' רק פי נחמים שנבדלו מצני ישראל : ב שלח נאמר שגרשון היה ממשפחה הלבני :
 ב שהם נחלים בפנים המשכן ולכן נקראו המשכן : ד ירעוה העוים נקראו אהל לפי שהיו ממסכים את הגג ואת הקרשים.
 אצל עורות האילים והתחשים היו לא הגג לכן נקראים מכסה : ה ומ"ש לקמן פסוק ל"ו שני מררי נשאו
 שם המזכירם זה היו מיתרים של האהל :

יִצְהָר וְרַעִיָּה חֲבֵרוֹן
 וְרַעִיָּה עִזִּיאֵל אֲלִין אֲנוּן
 וְרַעִיָּה קָהֶת : כה בְּמִנְיַן כָּל
 דְּכּוּרָא מִבְּר יִרְחָא וְלַעֲלָא
 תְּמַנְיָא אֲלִפִין וְשִׁית מֵאָה
 נְטָרִי מִטְרַתָּא דְקוּדְשָׁא :
 כט וְרַעִיָּה בְנֵי קָהֶת יִשְׂרׁוֹן
 עַל צֵדָא דְמִשְׁקָנָא
 דְרוּמָא : ל וְרַב בֵּית אֲבָא
 לְרַעִיָּה קָהֶת אֲלִיצָפָן בֶּר
 עִזִּיאֵל : לא וּמִטְרַתְהוֹן
 אֲרוּנָא וּפְתוּרָא וּמִטְרַתָּא
 וּמִדְּבַתָּא וּמְנֵי קוּדְשָׁא דִי
 לְשִׁמְשׁוֹן בְּהוֹן וּפְרָסָא וְכָל
 פּוּלְחָנָה : לב וְאֲמַרְקָלָא
 דְמִמְנָא עַל בְּרַבְבֵי לְנָאִי
 אֲלַעְזֹר בֶּר אֶהְרֹן כְּהֵנָּה
 דְּמִתְחֹת יְדוּהֵי מִמְנֵן
 נְטָרִי מִטְרַת קוּדְשָׁא :
 לג לְמַרְרֵי וְרַעִיָּה מַחֲלִי
 וְרַעִיָּה מוּשֵׁי אֲלִין אֲנוּן
 וְרַעִיָּה מְרָרִי : לד וּמִנְגִּיָּהוֹן
 בְּמִנְיַן כָּל דְּכּוּרָא מִבְּר
 יִרְחָא וְלַעֲלָא שְׁתָּא אֲלִפִין
 וּמֵאָתָּן : לה וְרַב בֵּית אֲבָא
 לְרַעִיָּה מְרָרִי עִזִּיאֵל בֶּר
 אֲבִיחִיל עַל צֵדָא
 דְּמִשְׁקָנָא יִשְׂרׁוֹן צְפוּנָא :
 לו וְדִי מְסִיר לְמִטְרַת בְּנֵי
 מְרָרִי דְפִי מִשְׁקָנָא
 וְעַבְרוּהֵי וְעַמּוּדוּהֵי

תר"א והמנרה פניה טו

וּמִשְׁפַּחַת הַחֲבֵרֹנִי וּמִשְׁפַּחַת
 הָעִזִּיאֵלִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת
 הַקְּהֹתִי : כה בְּמִסְפַּר כָּל־זִכָּר מִבֶּן־
 חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה שְׁמֹנֶת אֲלָפִים וְשִׁשׁ
 מֵאוֹת שְׁמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ :
 כט מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־קָהֶת יַחְנוּ עַל יַרְדֵּךְ
 הַמִּשְׁכָּן תִּימְנָה : ל וְנִשְׂאֵי בֵית־אָב
 לְמִשְׁפַּחַת הַקְּהֹתִי אֲלִיצָפָן בֶּן־
 עִזִּיאֵל : לא וּמִשְׁמֶרֶתָם הָאָרֶן
 וְהַשִּׁלְחָן וְהַמִּנְרָה וְהַמִּזְבֵּחַת וְכֻלֵּי
 הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יִשְׂרְתוּ בָהֶם וְהַמִּסְךְ
 וְכָל עֲבֹדָתוֹ : לב וְנִשְׂאֵי נְשֵׂאֵי הַלְוִי
 אֲלַעְזֹר בֶּן־אֶהְרֹן הַכֹּהֵן פְּקֻדֵת שְׁמֹרֵי
 מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ : לג לְמַרְרֵי מִשְׁפַּחַת
 הַמַּחֲלִי וּמִשְׁפַּחַת הַמוּשֵׁי אֵלֶּה הֵם
 מִשְׁפַּחַת מְרָרִי : לד וּפְקֻדֵיהֶם
 בְּמִסְפַּר כָּל־זִכָּר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה
 שִׁשַּׁת אֲלָפִים וּמֵאָתָּים : לה וְנִשְׂאֵי
 בֵית־אָב לְמִשְׁפַּחַת מְרָרִי עִזִּיאֵל
 בֶּן־אֲבִיחִיל עַל יַרְדֵּךְ הַמִּשְׁכָּן יַחְנוּ צְפֹנָה : לו וּפְקֻדֵת
 מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי מְרָרִי קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמּוּדָיו

רש"י

מלך : (כט) משפחת בני קהת יחנו וגו' תימנה. עם קרח ועדתו שנמשכו עמהם במחלקוהם : (לא) והמסך.
 וסמוכין להם דגל ראובן המנוים מימנה או לרשע ואוי היא הפרוכת שאף היא קרויה פרוכת המסך : (לג) ונשיא
 לשכנו לכן מהם דמן ואכירם ומאמרים וחמשים איש נשיאי הלוי. ממונה על כולם ו ועל מה היא נשיאותו
 עיקר שפתי חכמים

ו שלח פפרש ונשיא אחד מנשיאי הלויים היה אלעזר וגו'. רק מישורו שהיה הראשון והגדול שנשיאי הלויים :

ר"ל

ואדניו וכל-כליו וכל עבדתו :
 לו ועמדי החצר סביב ואדניהם
 ויהדתם ומיתריהם לחיה חנים לפני
 המשכן קדמה לפני אהל-מועדו
 מזרחה משה ואהרן ובניו שמרים
 משמרת המקדש למשמרת בני
 ישראל והזר הקרב יומת : לט בלי
 פקודי הלויים אשר פקד משה
 ואהרן על-פי יי למשפחתם כל-
 זכר מבין-חדש ומעלה שנים
 ועשרים אלה : ששים ויאמר יי
 אל-משה פקד כל-בכר זכר לבני
 ישראל מבין-חדש ומעלה ושא את
 מספר שמותם : מא ולקחת את-
 הלויים לי אני יי תחת כל-בכר
 בבני ישראל ואת בהמת הלויים
 תחת כל-בכר בביתם בני
 ישראל : מנייפקד משה באשר צוה
 יי אתו את-כל-בכר בבני

וסמכוהי וכל מנהגי
 וכל פולחנה : לו ועמודי
 דרתא סחור וסמכיהון
 ואתניהון : לה ודי שרן
 קדם משפנא קדמא
 קדם משפנא זמנא
 מדניחא משה ואהרן
 ובניהי נטרין מטרת
 מקדשא למטרת בני
 ישראל וחילוני דיקרב
 יתקטל : לט כל מגני לנאי
 די מנא משה ואהרן על
 מימרא דיי לזרעיהון כל
 דכורא מבר ירחא
 ולעלא עשרין ותרין
 אלפין : מ נאמר יי למשה
 מני כל בוכרא דכרא
 לבני ישראל מבר ירחא
 ולעלא וקבל ית מנין
 שמחתהון : מא ותקרב ית
 לנאי קדמי אנא יי חלה
 כל בוכרא בבני ישראל
 וית בעירא דלנאי חלה
 כל בוכרא בבני ישראל
 ישראל : מב ומנא משה
 כמא די פקדי יי יתה ית
 כל בוכרא בבני ישראל :

תו"א והחיים לפני המשכן קדמה ערבין יי
 תמר טו פקד כל בכור בכורות ד'
 בעל הטורים
 על אהרן שהיה הכבוד למשה (לה) והחיים
 וגו' לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן
 פקודין משה ואהרן ויבניו וכל משפחתם
 ואהרן ובניו פקודין חדר לבד : (ת) ושא י'
 ושא את מספר שמותם ושא ענין יי ושא
 אהרן ראה ענין ועמלי ושא לכל השמות. שיה יוד
 סכור על ואהרן

מג והיו כל בוכריא
 דכרא במנין שמון מבר
 ירחא ולעלא למניניהון
 עשרין ותרין אלפין
 מאתן ושבעין ותלתא
 מד ומליל יי עם משה
 למימר : מה קרב ית לנאי
 חלה כל בוכרא בבני
 ישראל וית בעירא דלנאי
 חלה בעיראהון ויהיון
 משמשין קדמי לנאי אנא
 יי : מו וית פורקן מאתן
 ושבעין ותלתא דתיירין
 על לנאי מבוכרא דבני
 ישראל : מז ותסב חמש
 חמש סלעין לגלגלתא
 בסלעי קודשא תסב
 עשרין מעין סלעא :
 מה ותמן כספא לאהרן
 ולבניהי פורקן דתיירין
 בהון : מט וקסיב משה ית
 כסף פורקנא מן דתיירין
 על פריקי לנאי : נ מן
 בוכרא דבני ישראל
 קסיב ית כספא חלה
 ותלת מאה ושתיין וחמש
 סלעין בסלעי קודשא :

תולדות אהרן
 חק את הלויים בכורות ד' ואת כהמת הלויים
 חמת כהמתם טס : ויהי לי הלויים טס ולקחת
 חמשת סלעין י'
 בעל הטורים
 ענין למטה ויהי ושא ענין יי ושא ענין
 למטה ויהי יי ענין למטה :

ישראל : טז ויהי כל-בכור זכר
 במספר שמות מבין-חדש ומעלה
 לפקדיהם שנים ועשרים אלה
 שלשה ושבעים ומאתים : פ
 טז וידבר יי אל-משה לאמר :
 טז קח את-הלויים תחת כל-בכור
 בבני ישראל ואת בהמת הלויים
 תחת בהמתם והיו-לי הלויים אני
 יי : טז ואת פדווי השלשה
 והשבעים והמאתים העדפים על-
 הלויים מבכור בני ישראל : טז ולקחת
 חמשת חמשת שקלים לגלגלת
 בשקל הקדש תקח עשרים גרה
 השקל : טז ונתתה הכסף לאהרן
 ולבניו פדווי העדפים בהם : טז ויקח
 משה את כסף הפדוים מאת
 העדפים על פדווי הלויים : נ מאת
 בכור בני ישראל לקח את הכסף
 המשה וששים ושלש מאות ואלף

רש"י
 פקד נפלים : (מה) ואת בהמת הלויים וגו' לא פדו
 כהמת הלויים את בכורי בהמה טהורה של ישראל אלא
 את פטרי חמוריהם וזה אחד של בן לו פטור כמה פטור
 חמורים של ישראל מדע שהרי מנה העודפים בחדש ולא
 מנה ח העודפים צבהמה : (מז) ואת פדווי השלשה
 וגו' ואת הבכורות הנריכין להפדות בהם אלו השלשה
 ושבעים ומאתים העודפים בהם יתרים על הלויים מהם
 תקח חמשת שקלים לגלגלת כך יהיה מותרו של יוסף
 עשרים כסף שיהי בכור של רחל : (מט) העודפים
 עיקר שפתי חכמים
 ח ובכורות טס בנמי' מביא ראה אחרת ע"ש :

אלף. ובפרטן אמה מוצא שלש מאות יתרים בני גרשון
 שבעת אלפים וחמש מאות. בני קהת שמונת אלפים ושש
 מאות. בני מררי ששת אלפים ותמשים. ולמה לא כללן
 עם השאר ויפדו את הבכורות ואלו יהיו זקוקים השלשה
 ושבעים ומאתים בכורות העודפים על המנין לפדיון.
 אמרו רבומוני צמק' בכורות אותן שלש מאות לויים
 בכורים היו ודים שיפקיעו עלמם מן הפדיון : (מ) פקד
 כל בכור זכר וגו' מבין חדש ומעלה. משאל מלל
 עיקר שפתי חכמים
 ז ר"ל שלא היה אהרן מן המנין רוקח משה לבדו ספר ומנה. (ובכורות ד') שמעט שאהרן לא היה ג"כ מן המנין
 ובכורות

בשקל הקדש: נא ויהי משה את-
 כסף הפדים לאהרן ולבניו על-פי
 יי באשר צוה יי את-משה:
 פ שביעי ד * וידבר יי אל-משה ואל-
 אהרן לאמר: כנשא את-ראש בני
 קהת מתוך בני לוי למשפחתם
 לבית אבתם: ימבן שלשים שנה
 ומעלה ועד בין-חמשים שנה כל-
 בא לצבא לעשות מלאכה באהל
 מועד: י זאת עבדת בני-קהת
 באהל מועד קדש הקדשים: הובא
 אהרן ובניו בנסע המחנה והורדו
 את-פרכת המסך וכסו-בה את-ארן
 העדות: ונתנו עליו כסוי עור תחש
 ופרשו בגד כלי תכלת מלמעלה
 ושמו בדיו: וועל ושלחן הפנים
 ופרשו בגד תכלת ונתנו עליו
 את-הקערת ואת-הכפת ואת-
 המנקה ואת קשות הנסך ולקחם
 התמיד עליו יהיה: ופרשו עליהם
 בגד תולעת שני וכסו אתו במכסה

נא ויהי משה את-
 פריקיא לאהרן ולבניו
 על מימרא דיי קמא די
 פקדי יי ית משה: א ומליל
 יי עם משה ועם אהרן
 למימר: ב קבילו ית
 חשבן בני קהת מגו בני
 לוי לזרעיתיהון לבית
 אבהתיהון: ג מבד תלתי
 שניו ולעלא ועד פר
 חמשין שניו כל דאתי
 לחילא למעבד עבדתא
 במשפן זמנא: ד דין פולחן
 בני קהת במשפן זמנא
 קודש קודשיא: ה וייעול
 אהרן וקבתי במטל
 משריתא ויפרקו ית
 פרכתא דפרסא ויכסו
 בה ית ארנא דסדרותא:
 ו ויתנון עלוהי חוספא
 דמשך סגונא ויפרסו
 לבוש גמיר תכלא
 מלעלא וישוון אריחיה:
 ז ועל פתורא דלחם אפיא
 ויפרסו לבוש תכלא
 ויתנון עלוהי ית מגיסיא
 וית בזיכיא וית מכילתא
 וית קסוות נסוכא ולחמא
 תדירא עלוהי יהי:
 ח ויפרסו עליהון לבוש
 צבע זהורי ויכסו יתה
 בחוספא דמשך סגונא

תור"א מן שלשים שנה ומעלה חילין מן
 ואת קשות המסך סבירין פא: ולחם
 התמיד עליו יהי מנחת זב.

בעל השורים
 (ו) חילין ומנחת התוספת חתי כדיו ובעל
 ומנחת הכוס חתי לנחם (לכיס וכתיב את מדי

רש"י
 (3) נשא את ראש וגו'. מנה מהם את הראוין
 לעבודת משה והם מן שלשים ועד כן חמשים שנה
 והשמות משלשים ט לא נחמלא כמו מכאן אמרו כן שלשים
 לכח והיוטר על כן חמשים כמו מכתיש מעתה: (ד) קדש
 הקדשים. המקודש שזכילן הארון והשלחן והמנורה
 עיקר שפתי חכמים
 ט לפיכך נחר נאן המספר מן שלשים ולא מן חדש או כן י"ג וכן עשרים:

עור תחש ושמו את-בדיו: וילקחו
 בגד תכלת וכסו את-מנחת המאור
 ואת-נרתיה ואת-מלקחיה ואת-
 מחתתי יהואת כל-כלי שמנה אשר
 ישרתו לה בהם: ונתנו אתה ואת-
 כל-כליה אל-מכסה עור תחש
 ונתנו על-המוט: וועל ומזבחה זהב
 ופרשו בגד תכלת וכסו אתו
 במכסה עור תחש ושמו את-בדיו:
 י וילקחו את-כל-כלי השרת אשר
 ישרתו-בם בקדש ונתנו אל-בגד
 תכלת וכסו אותם במכסה עור
 תחש ונתנו על-המוט: ויוד שנו את-
 המזבח ופרשו עליו בגד ארגמן:
 י ונתנו עליו את-כל-כליו אשר
 ישרתו עליו בהם את-המחתות
 את-המזולגות ואת-היעים ואת-
 המזרקת כל כלי המזבח ופרשו
 עליו כסוי עור תחש ושמו בדיו:

וישוון ית אריחיה:
 ט ויכסו לבוש תכלא
 ויכסו ית מנרתא
 דאנהורי וית בוצינהא
 וית צבתהא וית
 מחתיתיהא וית כל מגי
 משחא די ישמשון לה
 בהון: י ויתנון יתה וית
 כל מנחא לחוספא
 דמשך סגונא ויתנון על
 אריחא: יא ועל מדבקא
 דדהבא ופרסו לבוש
 תכלא ויכסו יתה
 בחוספא דמשך סגונא
 וישוון ית אריחיה:
 יב ויכסו ית כל מגי
 שמשחא די ישמשון בהון
 בקודשא ויתנון ללבוש
 תכלא ויכסו יתהון
 בחוספא דמשך סגונא
 ויתנון על אריחא:
 יג ויכסו ית קטמא
 דמדבקא ויפרסו עלוהי
 לבוש ארגון: יד ויתנון
 עלוהי ית כל מנחיה די
 ישמשון עלוהי בהון ית
 מחתיתא וית צנוריתא
 וית מגרופיתא וית
 מזרקיא כל מגי מדבקא
 ויפרסו עלוהי חוספא
 דמשך סגונא וישוון

תור"א חל כלי השרת אשר יכסו כס יומא
 ית. סבירין טו: שישות טו.

רש"י
 הנסך. הכסוי לשון מסך. אשר יוסך בהם: (ט) מלקחיה.
 את המזבח. מונח הנחשת: ורשנו. יעלו את הדשן
 מעליו: ופרשו עליו בגד ארגמן. ואם שיריה מן
 השמים רבולה חמת הבגד כלאי כשעת המסעות ולאנה
 שורפתו שהיו כוספין עליה פסקתה של נחשת: (ד) המחחת.
 שכן חומים גמלים לתרומת הדשן שעשויה כמין מחבת
 שאין לה אלא שלש מחיצות ומלפניה שואבת את הגמלים:
 המזלגות. זנוריות של נחשת שבהן מכין באצרים שעל
 המזבח להסכן כדי שיתעכלו יפה ומהר: היעים. הם
 מגרפות ובלע"ז וידע"ל (שופעל קלייע גראצע) וכן של
 עיקר שפתי חכמים
 י פי שק גדול ששמים בו פסורה מדכמי אל מכסה משמע דבר שיש לו חוך: כ ואין לפרש אשר יכסו כס בקדש זה
 בקדושה

טו וכלה אהרן ובניו לכפת את
הקדש ואת כל בלי הקדש בנסע
המחנה ואחרי כן יבאו בני קהת
לשאת ולא יגעו אל הקדש ומתו
אלה משא בני קהת באהל מועד:
טז ופקדת אלעזר וכן אהרן הכהן
שמן המאור וקטרת הסמים ומנתת
התמיד ושמן המשחה פקדת כל
המשכן וכל אשר בו בקדש
ובבליו: פ ספסיר י וידבר יי אל
משה ואל אהרן לאמר: יי אל
תבריתו את שבט משפחת
הקהתי מתוך הלויים: יי וזאת ועשו
להם וחיו ולא ימתו בגשתם את
קדש הקדשים אהרן ובניו יבאו
ושמו אותם איש איש על עבדתו
ואל משאו: כ ולא יבאו לראות
בבלע את הקדש ומתו: פ פ פ

אריחיה: טו וישא אהרן
ובנתי לכסאה ית
קודשא וית כל מני
קודשא במטל משריתא
יבתי בן יעלון בני קהת
למטל ולא יקרבו
לקודשא ולא ימותו אליו
מטול בני קהת במשכן
ומנא: טו ודי מסיר
לאלעזר פר אהרן פקנא
משקא דאנהרותא
וקטורת בוסמיא
ומנחתא תדירא ומשקא
דרכותא מטרת כל
משקנא וכל די בה
קודשא ובמנחה:
י ומליל יי עם משה ועם
אהרן למימר: יי לא
תשיצון ית שבטא
זרעית קהת מגו לואי:
י ודא עבדו להון ויהון
ולא ימותון במקרבון
לקדש קודשא אהרן
ובנתי יעלון ומנחן ויהון
בבר גבר על פלחנה
ולמטולה: כ ולא יעלון
למחזי פד מכסן ית מני
קודשא ולא ימותו:
פ פ פ

בעל הטורים
לכות הכנס: (טו) ויהי ב' ויהי ולא ימותו
ויהי אה נביה ויהי חבר עשר בענין נבואה
מלת שמואל הויה בעל נסיון ללא ויהי
ויהי אה נביה ויהי חבר עשר בענין נבואה

נחש ובהן מכדין אה הדסן מעל המזבח: (טו) לכסות
את הקודש הארון והמזבח: ואת כל בלי הקודש.
המזבח וכלי שרת: ומתו. שאם יגעו חיצון מיתה ל
בדי שמים: (טו) ופקדת אלעזר. שהוא ממונה עליהם
לשאת אותם: שמן המאור וקטרת הסמים ומנחת
התמיד ושמן המשחה. עליו מוטל ללוות ולזרו מ
ולהקריב בעת מניחתן: פקדת כל המשכן. ועוד היה
ממונה על משא בני קהת ללוות איש איש על עבודתו
עיקר שפתי חכמים

נקודשה. כי הו"ל לכתוב נקודש בשו"א הכי"ו וכתיב נפת"ח משמע קודש הידוע והוא המשכן: ל וקלי ומתו על יגעו: מ לואו
להקריב קלי אמאי דקיים (ושמן המשחה) אבל השארי דכריס שנמנו פה היה טשא אומס בעלמא וזאת היתה פקדתו
כי כו הוא הוראה בנין הפעיל: חסלת פרשת במדבר

כה והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא יספר והיה במקום אשר
אמר להם לא עמין אתם ואמר להם בני יי: ונקבצו בני יי ויהי
ישראל יהיו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יודעאל: אמרו
לאחיבתם עמי ולאחותיכם רחמה: ריבו באמכם ריבו כי יהיא לא אשה ואנכי לא
אשה ותסר זוגייה מפניה ובאפופיה מבין שדיה: פן אפשימנה ערסה והצנתייה
כיום הולדה ושמתיה כמדבר ושתה בארץ ציה והמתיה בצמא: ואת בנייה לא
ארחם כי בני זנונים המה: כי זנתה אפם הובישה הורתם כי אמרה אלכה אחרי
מאחבי נתני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקני: לכן הנגישך את דרפך
כפסירם וגדרתי את גדרה ונתיבותיה לא תמצא: ודרפה את מאהביה ולא תשיג
אתם ובקשתם ולא תמצא ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז
מעמה: והיא לא ידעה כי אנכי נתתי לה הדגן והתירוש והמצה וכל סוף הרבותי
לה וזהב עשו לפעל: לכן אשוב ולקחתי דגני בעתו ותירושי כמנעדו והצלתי
צמרי ופשתי לכסות את ערותה: ועתה אנלה את נבלתה לעיני מאהביה ואיש לא
יצילנה מדי: והשפתי כל ממשושה חנה חדשה ושפתה וכל מועדה: והשפתי נפנה
ותא נתי אשר אמרה אתנה המה לי אשר נתנו לי מאחבי ושמתים לער
ובאכלתם חית השדה: ופקדתי עליה את ימי הפעלים אשר פקטור להם ותעד
גזמה וחליתיה ותלך אחרי מאהביה ואתי שכתה נאם יי: לכן הנה אנכי מטפיה
והלכתיה הפוך ודברתי על לפה: נתתי לה את פרמיה משם ואת עמק עכור
לפתח תקנה וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים: והיה ביום
ההוא נאם יי תקרא אישי ולא תקרא יי עוד בעלי: והסרתי את שמות
הפעלים מפיה ולא יזכרו עוד בשם: וכרתי להם ברית כיום והוא עם מית
השדה ועם עוף השמים ורמש האדמה וקשת ותרכ ומלחמה אשבור מן
הארץ והשפכתים לבטח: וארשתיה לי לעולם וארשתיה לי בצדק ובמשפט
ובחסד וברחמים: וארשתיה לי באמונה וידעת את יי:

כא ומליל יי עם משה
למימר: ככ קבל ית
חשבון בני גרשון אף אנון
לבית אכהתהון
לזרעיתהון: כג מבר
תלחין שנין ולעלא עד
פר חמשין שנין תמני
יתהון כל דאמי לחילא
חילא למפלח פולחנא
במשכן ומנא: כד דין
פולחן זרעית גרע

כא ומליל יי אל משה לאמר:
כב נשא את ראש בני גרשון גם
הם לבית אבתם למשפחתם:
כג מבין שלשים שנה ומעלה עד בין
חמשים שנה תפקד אותם כל
הבא לצבא צבא לעבד עבודה
באהל מועד: כד זאת עבדת

רש"י

(כב) נשא את ראש בני גרשון גם הם. כמו שלוחין על בני קהת לראות כמה יש שהגיעו לכלל
עבודה

משפחת הגרשני לעבר ולמשא:
 כה ונשאו את יריעת המשכן ואת
 אהל מועד מכסהו ומכסה התחש
 אשר עליו מלמעלה ואת מסך
 פתח אהל מועד: כו ואת קלעי
 החצר ואת מסך פתח שער
 החצר אשר על המשכן ועל
 המזבח סביב ואת מיתריהם ואת
 כל כלי עבדתם ואת כל אשר
 יעשה להם ועבדו: כז על פי אהרן
 ובניו תהיה כר עבדת בני הגרשני
 לכל משאם ולכל עבדתם
 ופקדתם עליהם במשמרת את
 כר משאם: כח ואת עבדת משפחת
 בני הגרשני באהל מועד
 ומשמרתם ביד איתמר בן אהרן
 הכהן: ס כ בני מררי למשפחתם
 לבית אבתם תפקד אתם: י מן
 שלשים שנה ומעלה ועד בין
 שלשים שנה בל הבא לצבא
 לעבדה באהל מועד: לו ויהיו
 כקדיהם למשפחתם אלפים שבע
 מאות וחמשים: לו אלה פקודי
 משפחת הקהתי כר העבד באהל
 מועד אשר פקד משה ואהרן על
 פי ביד משה: ס שני לח ופקודי
 בני גרשון למשפחותם ולבית
 אבתם: לט מן שלשים שנה ומעלה ועד בין
 חמשים שנה בל הבא לצבא לעבדה באהל מועד:

למפלח כה ויטלו ית יריעת
 משכנא וית משפן זמנא
 חופאה וחופאה
 דסגונא די עלוהי
 מלעלא וית פרסא דתרע
 משפן זמנא: כו וית סרדי
 דדרתא וית פרסא
 דמעלנא דתרע דרתא
 די על משכנא ועל
 מדבחא סחור סחור וית
 אוניגהון וית כל מגי
 פולחנהון וית כל די
 יתמסר להון ויפלוהון:
 כז על מימר אהרן ובנוהי
 יהי כל פולחן בני גרשון
 לכל מטולהון ולכל
 פולחנהון ותמנזן עליהון
 במטרא ית כל מטולהון:
 כח דין פולחן זרעית בני
 גרשון במשפן זמנא
 ומטריתהון בידא
 דאיתמר בר אהרן
 כהן: כט בני מררי
 לזרעיתהון לבית
 אבהתהון תמני יתהון:
 ל מבר תלתין שנין
 ולעלא ועד בר חמשין

תר"א ונשאו את יריעת המשכן שנת כח.
 על המשכן ועל המזבח סביב סג

רש"י
 עבודה: (כה) את יריעות המשכן. עשר א התחנות: והמסך של חצר הסוכים ומגנים על המשכן ג ועל מזבח
 ואת אהל מועד. יריעות עזס העשויות לאהל עליו: הנחשת סביב: ואת כל אשר יעשה להם. כתרנונו
 מכסהו. עורות אילים ב מאדמים: מסך פתח. וילון וית כל דיתמסר להון לבני גרשון: (כו) על פי אהרן
 המזרחי: (כז) אשר על המשכן. כלומר הקלעים ובניו. ואיזה מהגנים ממונה עליהם ה ביד איתמר בן
 עיקר שפתי חכמים
 א עי מ"ש לעיל (ג' כ"ה) ע"ו: ב וחסר פה הוא"ו שצ"ל ומכסהו: ג ועל הוא לשון סמון ויתפרס עבר החצר אשר סמוך
 אל המשכן כמו ועליו מטה משה: ה כי מ"ש כנסוק הסמוך ביד איתמר הוא סי' על הפסוק על פי אהרן ובניו ואף
 שכתוב ובניו לשון רבים מלנין כן בחורה. ובני פלוא איליך. וכדומה:
 מפרש

מועד: לא ואת משמרת משאם
 לכל עבדתם באהל מועד קרשי
 המשכן ובריחיו ועמודיו ואדניו:
 לב ועמודי החצר סביב ואדניהם
 ויתדתם ומיתריהם לכל כליהם
 ולכל עבדתם ובשמרתת פקדו את
 כלי משמרת משאם: לב ואת עבדת
 משפחת בני מררי לכל עבדתם
 באהל מועד ביד איתמר בן
 אהרן הכהן: לד ויפקד משה ואהרן
 ונשיאי העדה את בני הקהתי
 למשפחתם ולבית אבתם: לה מן
 שלשים שנה ומעלה ועד בין
 חמשים שנה בל הבא לצבא
 לעבדה באהל מועד: לו ויהיו
 כקדיהם למשפחתם אלפים שבע
 מאות וחמשים: לו אלה פקודי
 משפחת הקהתי כר העבד באהל
 מועד אשר פקד משה ואהרן על
 פי ביד משה: ס שני לח ופקודי
 בני גרשון למשפחותם ולבית
 אבתם: לט מן שלשים שנה ומעלה ועד בין
 חמשים שנה בל הבא לצבא לעבדה באהל מועד:

שנין תמנזן כל דאתי
 לחילא למפלח ית פולחן
 משפן זמנא: לא ודא
 מטרת מטולהון לכל
 פולחנהון במשפן זמנא
 דפי משכנא ועברוהי
 ועמודוהי וסמכוהי:
 לב ועמודי דדרתא סחור
 סחור וסמכוהון וסמכוהון
 ואוניגהון לכל מגינהון
 ולכל פולחנהון ובשמרת
 תמנזן ית מגי מטרת
 מטולהון: לב דין פולחן
 זרעית בני מררי לכל
 פולחנהון במשפן זמנא
 בידא דאיתמר בר אהרן
 כהן: לו ומנא משה
 ואהרן ובכרי כנשתא
 ית בני קהת לזרעיתהון
 ולבית אבהתהון:
 לה מבר תלתין שנין
 ולעלא ועד בר חמשין
 שנין כל דאתי לחילא
 לפולחנא במשפן זמנא:
 לו והון מגינהון
 לזרעיתהון תרין אלפיין
 שבע מאה וחמשין:
 לו אליו מגיני זרעית קהת
 כל דפלח במשפן זמנא
 די מנא משה ואהרן על
 מימרא דיי בידא דמשה:
 לח ומגיני בני גרשון
 לזרעיתהון ולבית
 אבהתהון: לט מבר
 תלתין שנין ולעלא ועד

רש"י
 אהרן הכהן: (לב) ויתדתם ומיתריהם. של עמודים שהרי יתדום ומיתרי הקלעים נמשא בני גרשון היו
 ויתדום

ויהיו פקדיהם למשפחתם לבית
 אבתם אלפים ושש מאות
 ושלושים: ^אאלה פקודי משפחת
 בני גרשון בל־העבד באהל מועד
 אשר פקד משה ואהרן על־פי
 יי: ^ב ופקודי משפחת בני
 מררי למשפחתם לבית אבתם:
^ג מן שלשים שנה ומעלה ועד
 בין חמשים שנה בל־הבא לצבא
 לעבדה באהל מועד: ^ד ויהיו
 פקדיהם למשפחתם שלשת
 אלפים ומאתים: ^ה אלה פקודי
 משפחת בני מררי אשר פקד משה
 ואהרן על־פי יי ביד־משה:
^ו בל־הפקדים אשר פקד משה
 ואהרן ונשיאי ישראל את־הלוים
 למשפחתם ולבית אבתם: ^ז מן
 שלשים שנה ומעלה ועד בין
 חמשים שנה בל־הבא לעבד
 עבדת עבדה ועבדת משא באהל
 מועד: ^ח ויהיו פקדיהם שמונת
 אלפים וחמשים מאות ושמונים: ^ט מעל־

בר חמשין שנין קל דאחי
 לחילא לפולחנא במשפן
 זמנא: ^מ נהו מנגידהו
 לזרעיתהו
 אבההו תרין אלפין
 ושית מאה ותלתין:
 מא אליו מנגי זרעית בני
 גרשון קל דפלה במשפן
 זמנא די מנא משה ואהרן
 על מימרא דיי: ^ב מב ומנגי
 זרעית בני מררי
 לזרעיתהו
 אבההו: ^ג מג מבר
 תלתין שנין ולעלא ועד
 בר חמשין שנין קל דאחי
 לחילא לפולחנא במשפן
 זמנא: ^ד מה נהו מנגידהו
 לזרעיתהו תלתא אלפין
 ומאתן: ^ה מה אליו מנגי
 זרעית בני מררי די מנא
 משה ואהרן על מימרא
 דיי בידא דמשה: ^ו מו קל
 מנגינא די מנא משה
 ואהרן וברבי ישראל ית
 לנאי לזרעיתהו ולבית
 אבההו: ^ז מז מבר
 תלתין שנין ולעלא ועד
 בר חמשין שנין קל דאחי
 למסלה פולחן פולחנא
 ופולחן מטול במשפן
 זמנא: ^ח מה נהו מנגידהו
 תמנא אלפין וחמש מאה
 ותמנן: ^ט מט על מימרא דיי
 מנא יתהו בידא דמשה
 גבר גבר על פולחנה ועל
 מטולה ומנגייה די פקד

תר"א נבנר ענדת ענדת טילין מר
 פכין יא

רש"י

וימדות ומיתרים היו ליריעות ולקלעים מלמטה שלא לתלות בהם הקלעים בשפתם העליונה ככלונסות וקונדסין ו
 מגיבהם הרוח. וימדות ומיתרים היו לעמודים סביב כמו שנויה במלכת המשכן: (מו) עבדת עבדה.
 עיקר שפתי חכמים
 ומפורש היטב נפ' תרומה:

פי יי פקד אותם ביד־משה
 איש איש על־עבדתו ועל־משאו
 ופקדו אשר־צוה יי את־משה:
 פ שלישי ה א וידבר יי אל־משה
 לאמר: ^ב צו את־בני ישראל
 וישלחו מן־המחנה בל־צרוע ובל־
 זב ובל־טמא לנפש: ^ג מזכר עד־
 נקבה תשלחו אל־מחויץ למחנה
 תשלחום ולא יטמאו את־מחניהם
 אשר אני שכן בתוכם: ^ד ויעשו
 כן בני ישראל וישלחו אותם אל־
 מחויץ למחנה באשר דבר יי
 אל־משה כן עשו בני ישראל: ^ה
 וידבר יי אל־משה לאמר:
 ודבר אל־בני ישראל איש או־
 אישה כִּי־יעשו מבל־חטאת האדם
 למעל מעל ביי ואשמה הנפש

יי ית משה: א ומליל יי
 עם משה למימר: ב פקדי
 ית בני ישראל וישלחו
 מן משריטא קל דסגיר
 וקל דדאב וכל דמסאב
 לטמי נפשא דאנשא:
 ג מדבר עד נוקבא
 תשלחו
 למשריטא תשלחנן ולא
 יסאבון ית משריטהו די
 שקינתי שרדא ביניהו:
 ד ועבדו בן בני ישראל
 ושלחו יתהו למברא
 למשריטא קמא די מליל
 יי עם משה בן עבדו בני
 ישראל: ה ומליל יי עם
 משה למימר: ו מלל עם
 בני ישראל גבר או
 אמתא ארי ועבדון מקל

תולדות אהרן

ויקחו מן המטה כל לרוע וכל א ספסוס טו:
 פ. לא תעמס כל: טמח טו ממות: ז. וכל
 א ספסוס טו: ז. מבר עד נזה: ח. כל
 מחון ספסוס טו: ז. ולא יעמלו ספסוס טו: ז. ממות
 ד: זכסו קי. זכר אל בני תמורה: ג. אל
 לו חסס ספסוס טו: ז. כוסה טו: ז. יעמלו טו: ז. קידושין
 לה. קמא טו. תמורה: ז. נזה: ח. ח.

בעל הטורים

(ג) מזכר עד נוקבא תשלחו. כספ שגמרש
 מרשם טעמא לוי סהפס כל על חיה וטמ
 יריו דמבר על נחוק סק. וסמך מרשם טו
 על טס ספסוס טמל לזס הלפסן ענניו עניו
 רש: ולא יעמלו: ז. הכס חקדן ולא יעמלו
 עוד בני ישראל: ז. חקש טמל יעמלו ח
 חמיהם עממלם חל טס קרש: ככדיד למחן
 טמל חל חקדיד למלל חל טס קרש: (ו) חל
 חמלח חלום. סמך לטימל חמלחם ספיי

רש"י

הוא השיר במללטים וכטורם שהיא עבודה ז לעבודה
 אחרת: ועבדת משא. א כמשמעו: (מט) ופקדיו
 אשר צוה ה' את משה. ולחון הפקודים היו במטובה
 מן שלשים שנה ט ועד בן חמשים: (ג) צו את בני
 ישראל וגו'. פרשה זו לאמרה כיום שהוקם המשכן
 ושמה פרשיות נאמרו בו כיום כדאי' במסכת גיעין
 כפ' הגוקן: וישלחו מן המחנה. שלש מחנות היו
 חס בשנים חמיתין י מוך הקלעים היא מחנה שכניה.
 חניית הלום סביב כמו שפורש כפרשה במדבר קיני
 היא מחנה ליה. ומשם ועד סוף מחנה הדגלים לכל
 ארבע הרמות היא מחנה ישראל. הרצוע נשתל מוך ב
 עיקר שפתי חכמים

ד כי כשפת שהיו הכהנים מנסכים נכרי הקרנות שרו אז הלוים במללטים וכטורות: ח ר"ל לא כפירוש עטרת עבודה
 שהיא עבודה לעבודה אחרת. ועבדת משא היא כמשמעו: ט והאי ופקדיו קאי על משה. ר"ל שהוא פקד אותם כמו
 שצטעה מן ל'. וימ ופקדיו היינו מניו ר"ל אלעזר ואימיר התמונים היו ב"ב ע"פ לוי ה' למשה: י מדכתיב ג"ס
 מחנה כפ' ו: כ דכתיב גביה נדד יסנ: ל מדכתיב ולא יעמלו חל מחניהם ב' מחנות מן מחנה א' לזכ. חל
 לעמל מח: מ המרסום מפרש הפסוק וכל טמל לנפש כי נעמל כמה שנגע בעמלות אדם מח וכלאו כתיב בקרא ב' פעמים
 טמל

קדשים בכלי-חרש ומן-העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל-המים: יי והעמיד הכהן את-האשה לפני יי ופרע את-ראש האשה ונתן על-כפיה את מנחת הזכרון מנחת קנאת הוא וביד הכהן יהיו מי המרים המאזנים: יי והשביע אתה-הכהן ואמר אל-האשה אם-לא שכב איש אתך ואם-לא שטית טמאה תחת אישך הנגף ממי המרים המאזנים האלה: כ ואת-כי שטית תחת אישך וכי נטמאת ויתן איש בך את-שכבתו מבלעדי אישך: כא והשביע הכהן את-האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאישה יתן יי אותך לאלה

קהנא מי כיוור קמו דחקה ומן עקרא די יהי פיסודי משקנא יסב קהנא ויתן למי: יי ויקים קהנא ית אחתא קדם יי ויקרע ית רישא דאתתא ויתן על דהא ית מנחת דוקנא מנחת קנאתא היא ובידא דקהנא יהון מיא מרינא מלטטנא: יי ויומי יתה קהנא וימר לאתתא אם לא שכיב גבר ויתך ואם לא סטית לאסתאבא בר מפעליך הוי ופאה ממא מרינא מלטטנא האליו: כ ואת אורי סטית בר מפעליך וארי אסתאבת ויהב גבר ביד ית שכתה בר מפעליך: כא ויומי קהנא ית אחתא קמוקתא דלנשא וימר קהנא

תו"א ככלי חרש טוטה טו: ומן העפר אשר יהיה על הקרקע יקח הכהן ונתן על כפיה טוטה טו: קדושין טו: והשביע אותה טוטה טו: אם לא שכב איש אתך ויתן לו טוטה יי: וישן יי: וטמאתי לו: הנהן טוטה יי: תחת אישך טוטה כו: קדושין כו: מנלגדי אישך נטמאת טו טוטה כו: טו: והשביע הכהן טוטה יי: שבעות לה: ואמר הכהן לאשה טוטה ככ: ויתן יי דהן לאלה טוטה טו: שבעות לה:

בעל הטורים

אי כללו שבטו: (י) ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן. וירושלמי למה מים ועפר מים ממקום שכלת עפר למקום שכלת. ובת סהיל עמדה יתן דין וחסון: כקרקע. כי במטרה. הכל ויתן והם ועמלם מעני אלה בקרקע הם ידועו אלה מים ועפר: עין בקרקע המשכן. עין מדלי מאי כי עין טוף עמרה טוף למחר לא פשוני עין: (יח) המאזנים. טילה כי פעמים רמ"ח

רש"י

לפיכך תשתה מים המרים במקדה בזויה של חרש: (יח) והעמיד הכהן רגו'. והלא כבר נאמר והעמיד לפני ה' אלה מסועין ו הו אוחה ממקום למקום כדי לנעה וטרקף דעתה ומודה: ופרע. סותר את קליעת עמרה ז כדי לנזותה מכאן לנזות ישראל שגלוי הראש נגזף לכן: לפני ה' (ספרים) בשער נקטר הוא שער העזרה המזרחי דרך כל הנכנסים: ונתן על כפיה. לנעה ח אולי מטרף דעתה ומודה ולא ימחה שם המיוחד על המים: על שם סופן שהם מרים ט לה: המאזנים. הממקרים אותה מן העולם לשון סלון עיקר שפתי חכמים

יבאר. והוא לשון זכר נארים שהוא אור: ו פי עיקרן אותה ממקום למקום: ז כי עיקר הוראת פרע הוא גידול. אך אם יסוור את קליעת עמרה נארים השערות יותר ארוכים וגדולים לכן טפל על סמית הקליעת השורש פרע: ח חלל לא למנופה כי לא כלה עבר העת להניף את המנחה: ט כי רק כפיה והסכו המים למרים ורעם: כ כי ח' וי' מתחלפים: ח לאלל לא

לאתתא ויהי יי ויתך ללנטי ולמומי בגו עמיד קדי ית יי ית ויריך מסיא ית מעיכי נפיהין: ככ ויעלון מיא מלטטנא האליו במעיכי לאסתא מעין ולאמסאה ירפא ותימר אתתא אמן: ככ ויקתוב ית לנטיא האליו קהנא בסקרא ויקחוק למיא מרינא: כד וישקי ית אחתא ית מיא מרינא מלטטנא ויעלון בה מיא מלטטנא למרינא: כה ויסב קהנא מינא דאתתא ית מנחת קנאתא וירים ית מנחתא קדם יי ויקרב יתה למדוקתא: כו ויקמוץ קהנא מן מנחתא ית אדפרתה ויסק למדוקתא וכתר כן ישקי ית אחתא ית מיא: כז וישקנה ית

בעל הטורים

קלות הוא ויקרן יא: (כג) למן אמן. ספק בין שני אמרים יי למן מלש יי למן מלש אחר: (כד) ומחה. ד' ומחה אל מ המרים ומחה על כסף כי מרש. ומחה כי לאלים דמעה מעל כל פנים. ומחה כי את שמו. ומחה אל מי המרים יי מים חיים שגא' ומחה על כסף כי מרש הם החם מים חיים ודמיו מתרס לפני אף הכל מים חיים אם נעמלה ומחה כי את שמו ולא נעמלה טורה ומחה כי לאלים דמעה ולא היה מקרה נפקות ולא היה יולת נעבר יולת נוחס: (כד) והסקה. כי נעמלה. והסקה את האשה והסקה את נל

ולשבעה בתוך עמך בתת יי את-ירכך נפלת ואת-בטנך צבה: ככ ובאו המים המאזנים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל ירך ואמרה האשה אמן ואמן: ככ וכתב את-האלת האלה הכהן בספר ומחה אל-מי המרים: כד והשקה את-האשה את-מי המרים המאזנים ובאו בה המים המאזנים למרים: כה ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאת והניף את-המנחה לפני יי והקריב אתה אל-המזבח: כו וקמוץ הכהן מן המנחה את-אזכרתה והקטיר המזבח והאחר ישקה את-האשה את-המים: כז והשקה את-

תו"א כח ה טוטה טו: וכלו המים טוטה טו: כח. לנזות עין טוטה טו: ואמרה האשה למן אמן שם יי: יי: קדושין יי: ששטת טו: לו. וכח הכהן את האלת נכוחט טו: טוטה יי: נספר טוטה יי: ומחה עמך טוטה טו: והסקה את מרים טו: וכלו בה טוטה טו: כח. ונתק הכהן מעלה כו: טו. קדושין לו: והניף קדושין לו ונמסה קט: והקריב אותה אל המזבח מנחות ט: ואמר יתק טוטה טו:

רש"י

אמר ב אמן שלא שטימי ארוסה וגושה שומרת יבס וכנוסה: (כד) והשקה את האשה. אין זה סדר המעשה שהרי בתחלה מקריב מנחתה סן אלא הכתוב מצטרף ששטימיה יבואו בה למרים לפי שגא' כטן וירך מניין לשאר כל הגוף מ"ל ובאו בה כבולה א"כ מה מ"ל כטן וירך לפי שהן החמילו בעבירה מחלה לפיכך החמיל מהם הפורענות: למרים. להיות לה רעים ומרים: (כה) והניף. מוליך ומניח מעלה ומוריד ואף היא מניפה עמו עידה למעלה מידו של כהן: והקריב אותה. זו היא הגשמה כקדן דרומית מערבית של מזבח קודם קמילה כשאר מנחות: (כו) אזכרתה. הוא הקומץ שעל ידי הקטרתו המנחה כלה לזכרון לנזוה: (כז) והשקה את המים. לנזות שאם אמרה איני שומה לאחר שנמחה עיקר שפתי חכמים

בדלמי שומה כי אז אין משקן אותה: ב כפ"ק דקדושין (דף כ"ו) פירושו המוס' דמחר למן מפיק על האלה ועל השבעה. ומלשם זו ומלשם אחר דהכל נכללו בפרשה. ואין למן קאי אארוסה ושומרת יבס דלא כמיני בפרשה: ס דכמיני והקטיר המנחה

המים והיתה אם נטמאה ותמעל מעל באישה ובא ביה המים המאריים למרים וצבתה בטנה ונפלה ירכה והיתה האשה לאלה בקרב עמה: כז ואם לא נטמאה האשה וטהרה הוא ונקתה ונזרעה זרע: כח זאת תורת הקנאות אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה: ל או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והעמיד את האשה לפניו ויעשה לה הכהן את כל התורה הזאת: לא ונקתה האיש מעון והאשה היא תשא את עונה: פ ו ידבר י אל משה לאמר: ב דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש או אשה כי יפלא

מאי ותהי אם אסתאבת ושקרת שקר בכעלה ויעלו ביה מאי מלטטיא לקמירו ויפחון מעוהא ותתמסי ירבה ותהי אתתא ללוט בגו עמה: כה ואם לא אסתאבת אתתא ודכנאה היא ותפוק זקאה ותעדי עדוי: כט דא אוריאת דקנאתא די חסטי אתתא בר מבעלה ותסתאב: ל או גבר די תעבר עלוהי רוח קנאה ויקני ית אתתה ויקם ית אתתא קדם יי ויעבד לה כהנא ית כל אוריאת הדא: לא ויהי זקאה גברא מחובא ואתתא ההיא תקבל ית חובה: א ומליל יי עם משה למימר: ב מלל עם בני ישראל ותימרו להון גבר או אתתא ארי יפרש

בעל הטורים

השטים וזר יעלה מן הארץ והסקה אוהה הכהן נתן ספר מים ומסקה אוהה וזר יעלה מן הארץ והסקה למה כשיל שטמה תמשה שטם שמה וחו והסקה את נול השטים: (כ) תורעה ומיד את כותב הקלות למר שם טוריה חול ידיו לו ביום לדיק בעל מורה: (ל) וקתה האיש מעון וקה ב פניו על רוב לומר לו ענה משפחה ענת וכלו הן עון אש חס עון משה עון שלל לא עלה עון בני עון בנות: א ענה ב טוריה הכא חרין נדרים ועף את ענה באתא כטויה על ידו העל למר נדמתו לו ממה אלה הוא אש את ענה ויקח הכא יסא את ענה: (ב) יפלא: ב' חמס' חסרס הכא וחקך נעכין דילפיין

רש"י

המגלה ומערתין אותה פ ומשקין אותה בעל כרחיה אלל א"כ אמרה טנאה אני וצבתה בטנה וגו' אע"פ שנקללה הזכיר יך מחלה צ המים אין נודקין אלל כדרך כנימתן בה והיתה האשה לאלה כמו שפירשתי שיהיו הכל אלין בה: בקרב עמה הפרש יש בין אדם המתנוול במקום שניכר ק לאדם המתנוול במקום שאינו ניכר: (כח) ואם לא נטמאה האשה בסתירה זו: וטהרה הוא ממקום אחר ונקתה ממס המאכררים ו לול עוד אלל וזרעה זרע אם היה עיקר שפתי הכמים

המונחה ואחר יסקה גוי: ע ונמחק השם: פ פד"י נגמ' פוחתין את פיה שלא נטווכה: צ פ"י נבת ה' את ירכן נוטלת ואל נעקך נבה ומ"ש לפני זה לנכות נעון ונפיל יך וקאי על הנועל וכוונתו פ"י: ק ב במקום שמכירין אותו הנדון גדול מאד: ר שלא תאמר דזרעה נמשך על ונקתה שפי ונקתה מדברים המועים את הטרדה ולכן נזרעה לכן פ"י ונקתה ממס המאכררים: ש ש' מרזות שיך יותר לפי נדרים: ת ר"ל אך שמטוילין אותה:

למדד נדר נזירו למיזר קדם יי: ג מחמר חדת ועתיק נזיר חלדחמר חדת וחל דחמר עתיק לא ישתי וכל מתרות ענבין לא ישתי וענבין רטיבין ויבשין לא ייכול: ד כל יומי נזרה מכל דיתעבד מגפנא דחמרא מפורצנין ועד עצורין לא ייכול: ה כל יומי נדר נזרה מספר לא יעבר על רישיה עד משלם וימנא דנזור קדם יי קדיש יהי מרבי פרוע שערי רישיה: ו כל יומין דנזור קדם יי על נפשא דמתא לא ייעול: ז לאבוהי ולאמה לאחיהי ולאחתה לא יסתאב להון במותרון ארי כלילא דאלהה על רישיה: ח כל יומי נזרה קדיש הוא קדם יי ט וארי ימות מתא עלוהי בתכף שלו ויסאב ריש נזרה ויגלח רישיה ביומא דדכותה ביומא שביעה ויגלחה:

ת"א לומר נדר נדרים ג. נדר ג. ד. להור נדרים ג. ה. נדר ה. ל"ט נדר ל"ט מ"ו נדר מ"ו וכן נדר נדר ג. ל. מר. כרמות יג. לא יפסק נדרים ג. השפת פסחים מג מר נזיר לה: א. ל. וענבים לחם וינשים נזיר לה: א. יאלל נדרים ג. כל יומי נזיר לה: ח. חגל חקר עשה פסחים מה נזיר ג. ד. ט. ד. ל.

בעל הטורים

נדרים מערכין מה החס כערכך הכהן קן יהיה חף נדרים הכל תלוי בחסם כי נאזה לו יזכר אם לא לא יזכר: (ו) על נפש מת לא יאל. רש"י מקום אלל פרישה חף כאן שפירש מן היין להזיז לה. להבדיל עלמו מן היין לשם שמים: (ג) מיין ושכר. כתרומו ממחרת דחם ועתיק שהיין משכר א כשהוא יין: וכל משרות. לשון כבועים או בכל משקה וכלשון משנה יש הרבה אין שורין דיו וסממנים נזיר ששה פטו ביין: (ד) מהרצנים. הם הגרעינין: זג. הם הקליפות שמבחוץ שהחלוצים בחוכן כעגבל בזוג: (ה) קדש עיקר שפתי הכמים

א וע"ש זה נקרא יין יסן נכס שכר: ב פי' שמטוילין ושורין לא כיונים לטעולה ממורגס יבט: ג ויהיה לא קאי על המזר כי"א על השער: ד פתח קטן נקרא הסגול כפי' הראשונים: ה פי' קדוש נעלן קאי על המזיר: ו ר"ל מקרה פתאומית והוא יזמר

לנדר נדר נזיר להזיז ליי: נ מיין ושכר יזיר חמין יין וחמין שכר לא ישתה וכל משרת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל: ז כל יומי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד יוג לא יאכל: ח כל יומי נדר נזרו תער לא יעבר על ראשו עד מלא את הימים אשר יזיר ליי קדש יהיה גדל פרע שער ראשו: ו כל יומי הזיזו ליי על נפש מת לא יבא: ז לאביו ולאמו לא אחיו ולאחותו לא יישמא להם במותם כי נזר אלו על ראשו: ח כל יומי נזרו קדש הוא ליי: ט וכיימות מת עליו בפתע פתאום וטמא ראש נזרו וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו:

ת"א לומר נדר נדרים ג. נדר ג. ד. להור נדרים ג. ה. נדר ה. ל"ט נדר ל"ט מ"ו נדר מ"ו וכן נדר נדר ג. ל. מר. כרמות יג. לא יפסק נדרים ג. השפת פסחים מג מר נזיר לה: א. ל. וענבים לחם וינשים נזיר לה: א. יאלל נדרים ג. כל יומי נזיר לה: ח. חגל חקר עשה פסחים מה נזיר ג. ד. ט. ד. ל.

וביום השמיני יבא שתי תרים או שני בני יונה אל הבהן אל פתח אהל מועד: י' ועשה הבהן אחד הפאת ואחד לעלה וכפר עליו זא אשר חטא על הנפש וקדש את יאשו ביום ההוא: יב והזיר ליי את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו אשם והימים הראשנים יפלו כפי זמא נזרו: יג ואת תורת הנזיר ביום זלאת ימי נזרו וביא אתו אל פתח אהל מועד: יד והקריב את קרבנו יי כבש בן שנתו תמים אחד לעלה וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת ואיל אחד תמים שלמים: טו וסל מצות סלת חלת גדולת בשמן ורקיקי מצות זשחים בשמן ומנחתם ונסכיהם: יו והקריב הבהן לפני יי ועשה

י וביומא חמינא ימי תרין שסנינין או תרין בני יונה לות פתח לתרע משון זמנא: יא ויעבד פתח חד לחטאתא וחד לעלתא וכפר עלוי מדחב על מתא ויקדש ית רשע ביום ההוא: יב וזר קדם יי ית ימי נזרה ויתי אמר בר שתי לאשמא וזמנא קדמאי יבטלון ארי אסתאב נזרה: יג ודא אורייתא דנזירא ביום משלם יומי נזרה ייתי יתה לתרע משון זמנא: יד ויקרב ית קרבנה קדם יי אמר בר שתי שלים חד לעלתא ואמרתא חדא בת שתי שלממא לחטאתא ודכר חד שלים קודשיא: טו וסלא דפטרנא סלתא גריצו דפילן במשח ואקפוגין פטירין דמשיחין ומנחתהון ונסכיהון: טו ויקרב פתח קדם יי

בעל הטורים

נזיר נך שס חטאי עלוי עביה סתת נזיר שאל יתמו סחא דורס אל חטאי. ו פטמיס כור נזר וזירות כסות דקסס זירות שלמיס ר' תו"א זכיס השמיני זיר מל: וכסר עלוי חטאי: יד נזרי יי טיר יי ט' ט' ז' ז' אלה זירות טיר ז' והקריב את קרבנו לה', וזכיס טה. ומנחת זכריהם, וזכיס ת. מנחת זכר. והקריב אתהן. ואזכיס ט'.

רש"י

כי ימות מת עליו. צאה שחור צו: ביום טהרות. זכיס היינו ז או אינו אלא כשמיני שחור להזיר לגמרי יל ביום השביעי אי ביום השביעי יכול אפילו לא הוה יל ביום טהרות: (י') וביום השמיני יביא שתי זורים. להוליא את השביעי או אינו אלא להוליא את משעי קצע זמן לקריבין וקצע זמן למקריבין מה קריבין כשיר שמיני ומשמעיה והלאה חף מקריבין שמיני ומשמעיה אלה: (יא) מאשר חטא על הנפש. שאל נזיר טומאת המת רכי אלעזר הקפר אומר שיעיר ענאו מן ח עיקר פשתי חכמים זר משוגג: ז ואת"ס שאל נזיר או לגמרי אכל קמת טהרה מקרי: ח משמע דעביה הוא מה שפירש מן היין וחף יעיל פירש"י שחורא כוטת כחוקולא ייר ענאו מן היין שמזיא לירי מטה חף לא היה לו רק להזיר מין האשכנז. אכל מין חדש וענאס לא היה לו להזיר: ט כי החטאת אינה עונה נכסיו:

את חטאתו ואת עלתו: יז ואת האיליעשה זבח שלמים ליי על סל המצות ועשה הבהן את מנחתו ואת נסכו: יח וגלה הנזיר פתח אהל מועד את ראש נזרו ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים: יט ולקח הבהן את הזרע בשלה מן האיל וחלת מצה אחת מן הסל ורקיק מצה אחד ונתן על כפי הנזיר אחר התגדלו את נזרו: כ והניף אותם הבהן ואתנופה לפני יי קדש הוא לבהן על חזה התנופה ועל שוק התרומה ואחר ישתה הנזיר יין: כא ואת תורת הנזיר אשר ידור קרבנו ליי על נזרו מלבד אשר תשיג ידו כפי נדרו אשר ידור בן יעשה על תורת נזרו:

ויעבד ית חטאתה וית עלתה: יז וית דכרא ועבד נכסת קודשיא קדם יי על סלא דפטרנא ויעבד פתח ית מנחתה וית נסכה: יח ויגלה נזירא בתרע משון זמנא ית ריש נזרה ויטב ית שער ריש נזרה ויתן על אשתא די תחות דודא ונקסת קודשיא: יט ויטב פתח ית דרעא בשלא מן דכרא ויגרעתא פטיריתא חדא מן סלא ואספוג פטירי חד ויתן על ידי נזירא בתר דגלח ית נזרה: כ ויריס יתהון פתחא ארמא קדם יי קודשא הוא לבהן על סל דא רמותא ועל שקא דאקרישותא וכתר כן ישתי נזירא חמרא: כא דא אורייתא דנזירא די ידר קרבנה קדם יי על נזרה בר מדמדבקי דה קפוס נזרה די ידר כן יעבד על אורייתא דנזרה:

בעל הטורים

זכיס זכר זכיס זכר טהרה שלמים: (בא) אה זרות הנזיר. וסמך ליה על מורת נזרו למנר זכיס זכר אל יזרה. וסמך נכסת חטאי למרשת טיר למנר חטאי יין סולתין לגיבי תו"א אה חלל שס ד: מנחת טו: ז' וישעיה הכהן וזכיס ת. וגלה הנזיר טיר מה. ולקח את שער שמי' ונתן על האש זיר טו. מנחת זכר: א' זכר טו. ומנחת זכריהם, וזכיס טה. ומנחת זכר. והקריב את קרבנו לה', וזכיס טה. ומנחת זכר. והקריב אתהן. ואזכיס ט'.

רש"י

עולה ושלמים: חלות בלולות. ורקיקי מצות. עשר מל מין: (ח) זבח שלמים לה' על סל המצות. ישחט את השלמים ע"מ לקדש את הלחם: את מנחתו ואת נסכו. של איל: (יח) וגלה הנזיר פתח אהל מועד. יכול יגלה בעורה הרי זה דרך ציון אלא וגלה הנזיר לחטאת שלמים שחבור כהן ושחטו פתח אהל מועד: אשר תחת זבח השלמים. תחת הדוד שחור מנעלן בו לפי ששלמי נזיר היו מנעלנין בעורה י שרץ ליעול הכהן הזרוע אחר שחנעלן ולהניף לפני עיקר פשתי חכמים ז' דף ששלמי נזר נאכלין בכל העיר כדון קדשים קלים חף ממחת שרץ הכהן ויקח את הזרוע בשלה לניף אותו לכך היו מנעלנין בעורה: כ לא שס קודש לכהן ואסורין לו. אלא הם כחצונות: ל ועל יספרם כאן כמו מלכד: מ אבל לא על מלח

פ ככ וידבר יי אל משה לאמר:
 כג דבר אל אהרן ואל בניו לאמר
 כד תברכו את בני ישראל אמור
 להם: ס כי יברכה יי וישמרה:
 ס כה יאר יי א פניו אליה ויחנה:
 ס כיושאו יי א פניו אליה וישם לה
 שלום: ס כיושמו את שמי על בני
 ישראל ואני אברכם: ס חשי זא ויהי
 ביום כלות משה להקים את
 המשכן וימשח אתו ויקדש אתו
 ואת כל כליו ואת המזבח ואת
 כל כליו וימשחם ויקדש אתם:
 ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית

כב ומליל יי עם משה
 למימר: כג מלל עם אהרן
 ועם בנויה למימר קדין
 חבדכו ית בני ישראל
 תימרון להון: כד וברכינה
 יי ויטרינה: כה ינהר יי
 שכנתה לותה ויחם יתה:
 כו יסב יי אפה לותה וישוי
 לה שלם: כז וישוון ית
 ברכת שמי על בני
 ישראל ואנא אברכונן:
 א ויהוה ביומא דשיצי
 משה לאקמא ית משכנא
 ורבי יתה וקדיש יתה וית
 כל מנהי וית מדבחה וית
 כל מנהי ורבנן וקדיש
 יתהון: ב וקריבו וברכי

תו"א כה תכנס משה לג' לת חולן מעו.
 כל המצבה מקדש ס חולן. עין
 כרכת הכניס עם מרד מ"ט מקדש עבר נת.
 אמר להם משה לת. ושמך סמסין קי.
 ויחן סמסין קי. יא ד' סני אלך כרכס:
 גדה ע: ד' ד' יי: מנלה כה: וסמו את שמי
 ע' בני ישראל מנלה ית. מטה לא מקדש מ"ד
 ס' מת. ואלו אברכ חולן מעו. ויששם
 סמסין טו. שבוטח טו. מנחה כ:

בעל הטורים

שקרא עברה: (כג) כה תכנס משה לג' לת חולן מעו.
 כל המצבה מקדש ס חולן. עין
 כרכת הכניס עם מרד מ"ט מקדש עבר נת.
 אמר להם משה לת. ושמך סמסין קי.
 ויחן סמסין קי. יא ד' סני אלך כרכס:
 גדה ע: ד' ד' יי: מנלה כה: וסמו את שמי
 ע' בני ישראל מנלה ית. מטה לא מקדש מ"ד
 ס' מת. ואלו אברכ חולן מעו. ויששם
 סמסין טו. שבוטח טו. מנחה כ:

רש"י

ולא יקרי. שחם אמר הריני גור חמש נזירות ע"מ
 לגל על ג' כהמות הללו אין אני קורא בו כאשר ידור ג
 קן ועשה: (כג) אמור להם. כמו זכור שמור ס בלע"ו
 לשי"ט (זו ואנן): אמור להם. שיחיו כולם עשומעים:
 אמור. מלל אל תברכס בחפון ובעללאל אלל כוונה
 ובלג שלם: (כד) יברכה. שימברכו בנכות: וישמך.
 שלל יבואו עליך שודדים ליעול ממוק שהנותן ממנה
 לעבדו אינו יכול לשמרו מכל אדם וכיון שגאים לטעמי
 עליו ונותלין אותה ממנו מה גאה יש לו בממנה זו
 אלל הקב"ה הוא הנותן הוא השומר. והרבה מדרשים
 דרשו בו בספרי: (כה) יאר ה' פניו אליך. יראה
 כי פנים שמוקות פנים להבות. ויחנה. יתן לך תן:
 (כו) ישא ה' פניו אליך. יבטח עבדו: (כז) וישמו
 את שמי. יברכוס בטס המפורש: ואני אברכם.
 עיקר שפתי חכמים

מה טעמות דהטחא אינה כה נדבכה: ב דלל חתמר לכסי נדרו אלף אף יפחות מדניו. לך כתיב על ופירושו כמו למעלה
 ר"ל ויבטח מותר מור. אלל לא פחות: ס שפירושו לשון הוא ומורה על התמדת הפועל: ע ויהי מלת אמר שב אל
 אהרן ובניו. ומלת להם אל בני ישראל שיהיו כולם שומעים הנברכה האמורים: פ ולח הפי' שהוא יברכס בעצמו אי"כ
 מה

ישראל ויש י
 אבהתהון אנו וברכי
 שכתבא אנו דקמין על
 מנניא: ג ואיתו ית
 קרביהון קדם יי שית
 עגלן כד מחפין ותרי עשר
 תורין עגלתא על תרין
 רכביא ותור למד
 וקריבו יתהון לקדם
 למשכנא: ד ואמר יי למשה
 למימר: ה קבל מנהון
 ויהוון למפלח ית פולחן
 משכן זמנא ותתן יתהון
 ללנאי גבר כמסת
 פולחנה: ו הנסיב משה ית
 עגלתא וית תורין ויהב
 יתהון ללנאי: ז ית תרמין
 עגלתא וית ארבעא תורי
 יהב לבני גרשון כמסת
 פולחנהון: ח וית ארבע
 עגלתא וית תמניא תורי
 יהב לבני מררי כמסת
 פולחנהון בידא דאיתמר
 בר אהרן כהנא: ט ולבני
 קהת לא יהב ארי פולחן
 קודשא עליהון ככתפא

בעל הטורים

תשלט עין הכע נמלכות לך כרכס חמלה
 ומחן למשכן שמיטת המשכן יהיה שלום וכו' דוד
 סמן ה' יברך את עמי בטובת מלכותו וכו'
 חסות הבית: וסמו את שמי ואלו אברכס.
 ומחן ליה ויהי כיום ללות וכו' כתיב אשר
 אוכר את שמי אצל אלך ויברכתי:
 (ג) הם נשיאי המטות הם. טוסי חיות
 לנפך חמסין וכן ספקוס ויבאו את קרבנס ס"ח מותס על סס ותבער כס אש ותאכל בקלה המתנה בקלינים סכנס: (א) שס עגלות כנגד ששה מלוח
 אשר טולס כנגלל וסיהי ויוריס וכנגד ששה עמסין קור וחוס וקין ויורק חרע וקילר: וסני עשר כקה כנגד י"ב עכנס י"ב מלוח

תו"א ונני קהת מטה לה. ערבן ית.

רש"י

אבתם הם נשיאי המפת הם
 העמדים על הפקדים: ויביאו את
 קרבנם לפני יי שש עגלות צב
 ושני עשר בקר עגלה על שני
 הנשאים ושור לאחד ויקריבו
 אותם לפני המשכן: ד ויאמר יי
 אל משה לאמר: ויקח מאתם והיו
 לעבד את עבדת אהל מועד
 ונתתה אותם אל הלויים איש כפי
 עבדתו: ויקח משה את העגלות
 ואת הבקר ויתן אותם אל הלויים:
 ואת ושתי העגלות ואת ארבעת
 הבקר נתן לבני גרשון כפי עבדתם:
 ואת ארבע העגלות ואת שמנת
 הבקר נתן לבני מררי כפי עבדתם
 ביד איתמר בן אהרן הכהן: ולבני
 קהת לא נתן כי עבדת הקדש

תשלט עין הכע נמלכות לך כרכס חמלה
 ומחן למשכן שמיטת המשכן יהיה שלום וכו' דוד
 סמן ה' יברך את עמי בטובת מלכותו וכו'
 חסות הבית: וסמו את שמי ואלו אברכס.
 ומחן ליה ויהי כיום ללות וכו' כתיב אשר
 אוכר את שמי אצל אלך ויברכתי:
 (ג) הם נשיאי המטות הם. טוסי חיות
 לנפך חמסין וכן ספקוס ויבאו את קרבנס ס"ח מותס על סס ותבער כס אש ותאכל בקלה המתנה בקלינים סכנס: (א) שס עגלות כנגד ששה מלוח
 אשר טולס כנגלל וסיהי ויוריס וכנגד ששה עמסין קור וחוס וקין ויורק חרע וקילר: וסני עשר כקה כנגד י"ב עכנס י"ב מלוח

נשאים להמנדב כאן בחמלה ובמלאכת המשכן לא התנדבו
 חמלה אלא כך אמרו הנשיאים יתנדבו כבוד מה שימנדבו
 ומה שמתקין אנו משלמין כיון שראו שהשלמין כבוד
 את הכל שאל והמלאכה היתה דים אמרו מעמה מה לו
 ויכו שוטי בני ישראל וגו': הם העמדים על הפקודים.
 שעמדו עם משה ואהרן רכמטנו את ישראל לשנאמר ואתכס
 יהיו וגו': (ג) שש עגלות צב. און כז אלא ממופים
 וכן כנבים ונכרדים עגלות מכוסים קרוים כנבים:
 ויקריבו אותם לפני המשכן. שלל קבל משה מידם
 עד שנאמר לו ש מפי המקום. אמר רבי נתן מה ראו
 עיקר שפתי חכמים

מה חועלת כנרכת הכהנים כיון שהי' כרכס: צ הוא הגלות האמור כפי' בהעלותו: ק ופי' הם נשיאי המטות שהיו עליהם
 נשיאים ושוטרים כנצרים. והכו מטות ומקלות לך נקראו נשיאי המטות: ר ואלף שנמנו לסקוד באחד כלייר והקמו
 המשכן היה באחד בניסן י"ל שדבר הכמות על העמוד ועמדו או על הפקודים: ש ולך כתיב לפני המשכן:

שנתו לעלה: כג שעיר עזים אחד
 לחטאת: כג ולזבח השלמים בקר
 שנים אילים חמשה עתדים חמשה
 כבשים בני שנה חמשה זה קרבן
 נתנאל בן צוער: פכד ביום השלישי
 נשיא לבני זבולן אליאב בן חלן:
 כה קרבנו קערת כסף אחת שלשים
 ומאה משקלה מזרק אחד כסף
 שבעים שקל בשקל הקדש
 שניהם סלתי בלויה בשמן
 למנחה: ט כף אחת עשרה זהב
 מלאה קמחת: כו פר אחד בן בקר
 איל אחד כבש אחד בן שנתו
 לעלה: כח שעיר עזים אחד לחטאת:
 ט ולזבח השלמים בקר שנים
 אילים חמשה עתדים חמשה
 כבשים בני שנה חמשה זה קרבן
 אליאב בן חלן: פ י ביום הרביעי
 נשיא לבני ראובן אליצור בן שדיאור:
 לא קרבנו
 קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק

בר שתה לעלתא: כג צפיר
 בר עזין חד לחטאתא:
 כג ולנכסת קודשיא תורין
 תרין דכרין חמשא גדיי
 חמשא אמרין בני שתא
 חמשא דין קרבן נתנאל
 בר צוער: כד ביומא
 תליתאה רבא לבני זבולן
 אליאב בר חלן: כה קרבנה
 מגסתא דכסף חדא מאה
 ותלתין סלעין הנה
 מתקלה מזרקא חד
 דכסף מתקלה שבועין
 סלעין בסלעי קודשא
 תרניהון מלן סלתא
 דפילא במשח למנחתא:
 כו בזיכא חדא מתקל
 עשר סלעין היא דדהב
 מליא קטורת בוסמיא:
 כז תור חד בר תורי דכר
 לעלתא: כח צפיר בר עזין
 חד לחטאתא: כט ולנכסת
 קודשיא תורין תרין דכרין
 חמשא גדיי חמשא אמרין
 בני שתא חמשא דין
 קרבן אליצור בר
 ל ביומא רביעאה רבא
 לבני ראובן אליצור בר
 שדיאור: לא קרבנה

לחטאת: כג ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נתנאל בן צוער: פכד ביום השלישי נשיא לבני זבולן אליאב בן חלן: כה קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק

לחטאת: כג ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נתנאל בן צוער: פכד ביום השלישי נשיא לבני זבולן אליאב בן חלן: כה קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק

לחטאת: כג ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נתנאל בן צוער: פכד ביום השלישי נשיא לבני זבולן אליאב בן חלן: כה קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק

אחד כסף שבעים שקל בשקל
 הקדש שניהם סלתי בלויה
 בשמן למנחה: לב כף אחת עשרה
 זהב מלאה קמחת: לג פר אחד בן
 בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו
 לעלה: לד שעיר עזים אחד לחטאת:
 לה ולזבח השלמים בקר שנים אילים
 חמשה עתדים חמשה כבשים
 בני שנה חמשה זה קרבן אליצור
 בן שדיאור: לו ביום החמישי
 נשיא לבני שמעון שלמיאל בן
 צורישדי: לו קרבנו קערת כסף
 אחת שלשים ומאה משקלה
 מזרק אחד כסף שבעים שקל
 בשקל הקדש שניהם סלתי בלויה
 בשמן למנחה: לח כף
 אחת עשרה זהב מלאה קמחת:
 לט פר אחד בן בקר איל אחד כבש
 אחד בן שנתו לעלה: ס שעיר
 עזים אחד לחטאת: סא ולזבח
 השלמים בקר שנים אילים חמשה
 עתדים חמשה כבשים בני שנה
 חמשה זה קרבן שלמיאל בן
 צורישדי: פ ששי סב ביום הששי

מגסתא דכסף חדא מאה
 ותלתין סלעין הנה
 מתקלה מזרקא חד
 דכסף מתקלה שבועין
 סלעין בסלעי קודשא
 תרניהון מלן סלתא
 דפילא במשח למנחתא:
 לב בזיכא חדא מתקל
 עשר סלעין היא דדהב
 מליא קטורת בוסמיא:
 לג תור חד בר תורי דכר
 לעלתא: לד צפיר בר עזין
 חד לחטאתא: לה ולנכסת
 קודשיא תורין תרין דכרין
 חמשא גדיי חמשא אמרין
 בני שתא חמשא דין
 קרבן אליצור בר
 שדיאור: לו ביומא
 חמישאה רבא לבני
 שמעון שלמיאל בר
 צורישדי: לו קרבנה
 מגסתא דכסף חדא מאה
 ותלתין סלעין הנה
 מתקלה מזרקא חד
 דכסף מתקלה שבועין
 סלעין בסלעי קודשא
 תרניהון מלן סלתא
 דפילא במשח למנחתא:
 לח בזיכא חדא מתקל
 עשר סלעין היא דדהב
 מליא קטורת בוסמיא:
 לט תור חד בר תורי דכר
 לעלתא: מ צפיר בר עזין
 חד לחטאתא: מא ולנכסת
 קודשיא תורין תרין דכרין
 חמשא גדיי חמשא אמרין
 בני שתא חמשא דין קרבן
 אליצור בר צורישדי:
 מב ביומא שתיתאה רבא

לחטאת: כג ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נתנאל בן צוער: פכד ביום השלישי נשיא לבני זבולן אליאב בן חלן: כה קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק

נָשִׂיא לְבָנֵי גֵר אֲלִיסָף בֶּן־דְּעוּאֵל :
 מִן־קָרְבָּנוֹ קָעֵרֶת כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
 וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
 שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
 שְׁנֵיהֶם סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
 לְמִנְחָה: ^מ כֶּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב
 מִלֵּאָה קְטֹרֶת: ^{מא} פֶּר אֶחָד בֶּן־בֶּקֶר
 אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֵּין־שְׁנֵיתוֹ
 לְעֵלָה: ^{מב} שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
 מִזֶּזְבַּח הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר שְׁנַיִם אֵילִם
 חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים
 בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲלִיסָף
 בֶּן־דְּעוּאֵל: ^{מג} פִּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נִשְׂא
 לְבָנֵי אֶפְרַיִם אֲלִישַׁמֶע בֶּן־עַמִּיהוּד:
^{מד} קָרְבָּנוֹ קָעֵרֶת כֶּסֶף אַחַת
 שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד
 כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
 שְׁנֵיהֶם מֵלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
 בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: ^מ כֶּף אַחַת עֶשְׂרֵה
 זָהָב מִלֵּאָה קְטֹרֶת: ^{מא} פֶּר אֶחָד בֶּן־
 בֶּקֶר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֵּין־
 שְׁנֵיתוֹ לְעֵלָה: ^{מב} שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 לְחַטָּאת: ^{מג} וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר
 שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה
 כֶּבֶשִׁים

לְבָנֵי גֵר אֲלִיסָף בֶּן־
 דְּעוּאֵל: ^{מג} קָרְבָּנָה
 מִגִּסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה
 וּתְלָתִין סְלַעִין הֵנָּה
 מִתְקַלָּה מְזֻרְקָא חֲדָא
 דְכֶסֶף מִתְקַלָּה שְׁבַעִין
 סְלַעִין בְּסְלַעֵי קוּדְשָׁא
 תְּרִיּוּהוּן מִלּוֹן סְלַתָּא
 דְּפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא:
^מ מִזְרָקָא חֲדָא מִתְקַל
 עֶשְׂרִי סְלַעִין הִיא דְדָהָב
 מִלֵּאָה קְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא:
^{מא} תוֹר חֲדָא בֶר תוֹרֵי דְכֶר
 חֲדָא אִמֵר חֲדָא בֶר שְׁתֵּיהּ
 לְעֵלְתָא: ^{מב} צִפִּיר בֶר עִזִּין
 חֲדָא לְחַטָּאתָא: ^{מג} וּלְנִכְסֵת
 קוּדְשָׁא תוֹרִין תְּרִין דְכִרִין
 חֲמִשָּׁא גִדִי חֲמִשָּׁא אִמְרִין
 בְּנֵי שְׁתָּא חֲמִשָּׁא דִין קָרְבַּן
 אֲלִיסָף בֶּר דְּעוּאֵל:
^{מד} בְּיוֹמָא שְׁבִיעֵאָה רַבָּא
 לְבָנֵי אֶפְרַיִם אֲלִישַׁמֶע בֶּר
 עַמִּיהוּד: ^{מג} קָרְבָּנָה
 מִגִּסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה
 וּתְלָתִין סְלַעִין הֵנָּה
 מִתְקַלָּה מְזֻרְקָא חֲדָא
 דְכֶסֶף מִתְקַלָּה שְׁבַעִין
 סְלַעִין בְּסְלַעֵי קוּדְשָׁא
 תְּרִיּוּהוּן מִלּוֹן סְלַתָּא
 דְּפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא:
^מ מִזְרָקָא חֲדָא מִתְקַל
 עֶשְׂרִי סְלַעִין הִיא דְדָהָב
 מִלֵּאָה קְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא:
^{מא} תוֹר חֲדָא בֶר תוֹרֵי דְכֶר
 חֲדָא אִמֵר חֲדָא בֶר שְׁתֵּיהּ
 לְעֵלְתָא: ^{מב} צִפִּיר בֶר
 עִזִּין חֲדָא לְחַטָּאתָא:
^{מג} וּלְנִכְסֵת קוּדְשָׁא תוֹרִין
 תְּרִין דְכִרִין חֲמִשָּׁא גִדִי
 חֲמִשָּׁא אִמְרִין בְּנֵי שְׁתָּא

כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
 אֲלִישַׁמֶע בֶּן־עַמִּיהוּד: ^פ פִּיּוֹם
 הַשְּׁמִינִי נִשְׂא לְבָנֵי מְנַשֶּׁה גְּמַלִּיאֵל
 בֶּן־פְּדָהצוּר: ^{פא} קָרְבָּנוֹ קָעֵרֶת כֶּסֶף
 אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
 מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
 בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מֵלֵאִים
 סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: ^{פב} כֶּף
 אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה קְטֹרֶת:
^{פג} פֶּר אֶחָד בֶּן־בֶּקֶר אֵיל אֶחָד
 כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֵּין־שְׁנֵיתוֹ לְעֵלָה:
^{פד} שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
^{פה} וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר שְׁנַיִם
 אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה
 כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
 גְּמַלִּיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר: ^פ פִּיּוֹם
 הַתְּשִׁיעִי נִשְׂא לְבָנֵי בְנִימֵן אֲבִידִן
 בֶּן־גְּדֵעִי: ^{פא} קָרְבָּנוֹ קָעֵרֶת כֶּסֶף
 אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק
 אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
 הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מֵלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
 בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: ^{פב} כֶּף אַחַת עֶשְׂרֵה
 זָהָב מִלֵּאָה קְטֹרֶת: ^{פג} פֶּר אֶחָד בֶּן־
 בֶּקֶר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֵּין־
 שְׁנֵיתוֹ לְעֵלָה: ^{פד} שְׁעִיר־

חֲמִשָּׁא דִין קָרְבַּן אֲלִישַׁמֶע
 בֶּר עַמִּיהוּד: ^פ בְּיוֹמָא
 חֲמִינֵאָה רַבָּא לְבָנֵי מְנַשֶּׁה
 גְּמַלִּיאֵל בֶּר פְּדָהצוּר:
^{פא} קָרְבָּנָה מִגִּסְתָּא דְכֶסֶף
 חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סְלַעִין
 הֵנָּה מִתְקַלָּה מְזֻרְקָא חֲדָא
 דְכֶסֶף מִתְקַלָּה שְׁבַעִין
 סְלַעִין בְּסְלַעֵי קוּדְשָׁא
 תְּרִיּוּהוּן מִלּוֹן סְלַתָּא
 דְּפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא:
^מ מִזְרָקָא חֲדָא מִתְקַל
 עֶשְׂרִי סְלַעִין הִיא דְדָהָב
 מִלֵּאָה קְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא:
^{מא} תוֹר חֲדָא בֶר תוֹרֵי דְכֶר
 חֲדָא אִמֵר חֲדָא בֶר שְׁתֵּיהּ
 לְעֵלְתָא: ^{מב} צִפִּיר בֶר עִזִּין
 חֲדָא לְחַטָּאתָא: ^{מג} וּלְנִכְסֵת
 קוּדְשָׁא תוֹרִין תְּרִין דְכִרִין
 חֲמִשָּׁא גִדִי חֲמִשָּׁא אִמְרִין
 בְּנֵי שְׁתָּא חֲמִשָּׁא דִין קָרְבַּן
 גְּמַלִּיאֵל בֶּר פְּדָהצוּר:
^פ בְּיוֹמָא תְּשִׁיעֵאָה רַבָּא
 לְבָנֵי בְנִימֵן אֲבִידִן בֶּר
 גְּדֵעִי: ^{פא} קָרְבָּנָה מִגִּסְתָּא
 דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין
 סְלַעִין הֵנָּה מִתְקַלָּה
 מְזֻרְקָא חֲדָא דְכֶסֶף
 מִתְקַלָּה שְׁבַעִין סְלַעִין
 בְּסְלַעֵי קוּדְשָׁא תְּרִיּוּהוּן
 מִלּוֹן סְלַתָּא דְּפִילָא בְּמִשַׁח
 לְמִנְחָתָא: ^מ מִזְרָקָא חֲדָא
 מִתְקַל עֶשְׂרִי סְלַעִין הִיא
 דְדָהָב מִלֵּאָה קְטֹרֶת
 בּוֹסְמִיָּא: ^{מא} תוֹר חֲדָא בֶר
 תוֹרֵי דְכֶר חֲדָא אִמֵר חֲדָא
 בֶר שְׁתֵּיהּ לְעֵלְתָא: ^{מב} צִפִּיר

עזים אחד לחטאת : סה ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אבידן בין גדעני פס כיום העשירי נשיא לבני דן אחיעזר בין עמישדי : ס קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה : סח כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת : סט פר אחד בין בקר איל אחד כבש אחד בין שנתו לעלה : עשעיר עזים אחד לחטאת : עא ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אחיעזר בין עמישדי : פ שביעי עב כיום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר פגעאל בין עכרון : עג קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה : עד כף אחת

בר עזין חד לחטאתא : סה ולנקסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשה גדיי חמשה אמרין בני שתא חמשה דין קרבן אבידן בר גדעוני : סו ביומא עשיראה רבא לבני דן אחיעזר בר עמישדי : סו קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הנה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקלה שבועין סלעין בסלעי קודשא תרניהון מלן סלתא דפילא במשח למנחתא : סח בזיקא חדא מתקל עשר סלעין היא דדהב מליא קטרת בוסמיא : סט תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתה לעלתא : ע צפיר בר עזין חד לחטאתא : עא ולנקסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשה גדיי חמשה אמרין בני שתא חמשה דין קרבן עמישדי : עב ביומא חד עשר יומא רבא לבני אשר פגעאל בר עכרון : עג קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הנה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקלה שבועין סלעין בסלעי קודשא תרניהון מלן סלתא דפילא במשח למנחתא : עד בזיקא חדא מתקל

תר"א כיום עשתי עשר יום מ"ט
עשרה

עשרה זהב מלאה קטרת : עה פר אחד בין בקר איל אחד כבש אחד בין שנתו לעלה : עו שעיר עזים אחד לחטאת : עו ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן פגעאל בין עכרון : פ עב כיום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי אחירע בין עינן : עט קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה : פ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת : פא פר אחד בין בקר איל אחד כבש אחד בין שנתו לעלה : פב שעיר עזים אחד לחטאת : פג ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אחירע בין עינן : פד זאת חנכת המזבח כיום המשח אתו מאת

עשר סלעין היא דדהב מליא קטרת בוסמיא : עה תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתה לעלתא : עו צפיר בר עזין חד לחטאתא : עא ולנקסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשה גדיי חמשה אמרין בני שתא חמשה דין קרבן פגעאל בר עכרון : עב ביומא תרי עשר יומא רבא לבני נפתלי אחירע בר עינן : עט קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הנה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקלה שבועין סלעין בסלעי קודשא תרניהון מלן סלתא דפילא במשח למנחתא : ס בזיקא חדא מתקל עשר סלעין היא דדהב מליא קטרת בוסמיא : סא תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתה לעלתא : סב צפיר בר עזין חד לחטאתא : סג ולנקסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשה גדיי חמשה אמרין בני שתא חמשה דין קרבן אחירע בר עינן : סד דא

רש"י
המקריב לשבע פלוני : (פד) ביום המשח אותו. כי נא ללמד ביום המשח אלא לומר שנמשח ביום כשהוא ביום שנמשח הקריב ומה אני מקיים אחרי המשח שנמשח. אומר ביום משחו אותם ה למדנו שנמשח ביום ומה ח"ל חמלה ואמר כך הקריב. או אחרי המשח לאחר זמן ולא ביום המשח אותו ביום שנמשח הקריב : קערת כסף עיקר שפתי חכמים
שלא היה עשוי רק ביום הג' : ה נראה שהוא ט"ס וי"ל ביום המשח אותו והוא לעיל (פסוק י') כי ביום משחו אותו לא מלנו מקרא כחוב. אך מלינו בני בני אהרן ביום משחו אותם (ויקרא ד' ל"ז) :
דל"כ

נשיאי ישראל קערת כסף שתים
 עשרה מזרקי כסף שנים עשר
 כפות זהב שתים עשרה: פה שלשים
 ומאה הקערה האחת כסף
 ושבעים המזרק האחד כל כסף
 הכלים אלפים וארבע מאות
 בשקל הקדש: וכפות זהב שתים
 עשרה מלאות קמרת עשרה
 עשרה הכף בשקל הקדש כל
 זהב הכפות עשרים ומאה: ספסיר
 פו כלהבקר לעלה שנים עשר
 פרים אילים שנים עשר כבשים
 בני שנה שנים עשר ומנחתם
 ושעירי עזים שנים עשר לחטאת:
 פח וכל בקר זבח השלמים עשרים
 וארבעה פרים אילים ששים
 עתדים ששים כבשים בני שנה
 ששים זאת הנפת המזבח אחרי
 המשה אתו: פס ויבא משה אל-

רש"י

שתים עשרה. הם הם שהמנדו ט ולא אירע בהם
 פסול: (פה) שלשים ומאה הקערה האחת וגו'.
 מה מ"ל לפי שנאמר שלשים ומאה משקלה ולא פי' כליו
 שקל לך חור ושנאה כאן וכלל כנולן כל כסף הכלים
 בשקל הקדש: כל כסף הכלים וגו'. ללמדך שהיו כלי
 המקדש מכונים בשקלן אחד אחד ושוקלן כולן
 כאחד י לא ריבה ולא מיעט: (פו) כפות זהב ששים
 עשרה. למה נאמר לפי שנאמר כף אחת משקלה וזה
 היא של והז כ ומשקלה עשרה שקלים של כסף או אלו
 עיקר שפתי חכמים
 ט דל"ג המנין ל"ל: י שהיה כל אחד משקלו שזה לחצרו. והטעם כמד רבים כתי' להורות שכלם כוונו כאחד לאל אחד כ"ה:
 כ כנר פשטו לעיל (אח"כ):

חנכת מדבקא קיזמא
 דרבוי יתה מן רבבוי
 ישראל מגיסי כספא
 תרתא עשרי מזרקי
 כספא תרין עשר בויכי
 דדבקא תרתא עשרי:
 פה מאה ותלתין סלעין
 הנה מתקלא דמגיסתא
 תדא דכספא ושבעין
 דמזרקא חד כל כסף
 מניא תרין אלפיין וארבע
 מאה בסלעי קודשא:
 פו קיזכי דדבקא תרתי
 עשרי מלון קטרת
 בויקמא מתקל עשר
 סלעין הנה מתקלא
 דקזיבא בסלעי קודשא
 כל דהב קיזיבא מאה
 ועשרין: פו כל תורי
 לעלתא תרי עשר תרין
 דקרין תרי עשר אמרין
 בני שתא תרי עשר
 ומנחתהון וצפירי בר עזין
 תרי עשר לחטאתא:
 פח וכל תורי לנכסת
 קודשא עשרין וארבעא
 תורין דקרין שתין גדין
 שתין אמרין בני שתא
 שתין דא חנכת מדבקא
 בת דרבוי יתה: פס וכד
 עליל משה למשפון זמנא
 למללא עמה וישמע ית

קלא דמתמלל עמה
 מעלוי כפרתא די על
 ארונא דסודותא מנין
 תרין קרוביא ומתמלל
 עמה: פספ

בעל הטורים
 (פט) מנין שני הכרובים. רלפי חוטם חסה
 למר לך שסא חסוד ככרוב על חסלה:

אהל מועד לדבר אתו וישמע
 את הקול מדבר אליו מעל
 הכפרת אשר על ארון העדות מבין
 שני הכרובים וידבר אליו: פ פ פ

קפ"ו. פסוים כ"י. פ"ז: י"ג. ויפסיעו ויבי איה אחד ככרובים ס"י י"ג:

ממדבר ל כבודו של מעלה לומר כן מדבר בינו לבין
 עלמו ומשה שומע מאליו: וידבר אליו. למעט אם
 אהין מן הדבור: וישמע את הקול. יכול קול נמוך
 עיקר שפתי חכמים
 ל כ כבוד פעמים הדגש מורה על חסרון הניוון חיה לא שייך כמן לפרש כמו מן דבר: חסלת פרשת נשא

הפמרת נשא בשפטים סימן יג

נהי' איש אחד מצרעה משפחת בני ושמון מנחת ואשתו עקרה ולא ילדה: ויבא
 מלאך יי אל האשה ויאמר אליה הנה נא את עקרה ונא ילדה
 והרית וילדת בן: ועמה השמר נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא:
 כי הנה הרה וילדת בן ומורה לא יעלה על ראשו פריזור אהים יהיה הנער מן
 הבטן והוא יחל להישע את ישראל מן פלשתים: ותבא האשה ותאמר לאישה
 לאמר איש האהים בא אלי ומראהו כמראה מלאך האהים נורא מאד ולא
 שאלתינו אי מזה הוא ואת שמו לא הגיד לי: ויאמר לי הנה הרה וילדת בן
 ועמה אל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא פריזור אהים יהיה הנער מן
 הבטן עד יום מותו: ויעתר מנחם אל יי ויאמר כי איש האהים אשר
 שלחת לבואני עוד אלינו ויורנו מה נעשה לנער היקר ה' ברגש: וישמע
 האהים בקול מנחם ויבא מלאך האהים עוד אל האשה והיא יושבת בשדה
 ופניה אישה און עמה: ותמחר האשה ותרגן ותגד לאישה ותאמר אליו הנה
 נראה אלי האיש אשר בא ביום אלו: ויקם וילך מנחם אחרי אשתו ויבא אל
 האיש ויאמר לו האתה האיש אשר דברת אל האשה ויאמר אני: ויאמר מנחם
 עתה יבא דבריה מה יהיה משפט הנער ומעשהו: ויאמר מלאך יי אל מנחם
 מפל אשר אמרת אל האשה תשמר: מפל אשר יצא כגפון בנין לא תאכל ויין
 ושכר אל תשת וכד טמא אל תאכל כל אשר צויתיה תשמר: ויאמר מנחם אל
 מלאך יי נעזרה נא אותך ונעשה לפניך גדי עזים: ויאמר מלאך יי אל
 מנחם אמרתי לך לא תאכל בלחמה ואם תעשה עלה ליי תעלנה בני לא יבדע
 מנחם כי מלאך יי הוא: ויאמר מנחם אל מלאך יי מי שמך כי יבא דבריה
 ימי וכבדנה: ויאמר לו מלאך יי שמה זה תשא לישמי והוא פלא ימי א:
 ויבא מנחם את גדי העזים ואת המנחה ויעל על הצוד יי ומפלא פשלות ומנחם
 ואשתו ראים: ויהי בעלות הלהב מיל המזבח השמימה ועל מלאך יי בלהב
 המזבח ומנחם ואשתו ראים ויפלו על פניהם ארצה: ולא יסף עוד מלאך יי
 להראה אל מנחם ואל אשתו אז ידע מנחם כי מלאך יי הוא: ויאמר מנחם
 אל אשתו מות נמות כי אהים ראינו: ותאמר לו אשתו לו חפץ יי להמיתנו
 לא אל קח מידנו ענה ומנחה ולא הראנו את בלא אלה וכעת לא השמיענו קזאת:
 והגד

ותלך האשה בן נתקרא את שמו ויגיד הנער ויברכהו יי : ותלך נדת
לפעמו במתנהגו בן צרעה ובן אשתאל :

במדבר ח בהעלותך

אונקלוס

ח א וידבר יי אל משה לאמר :
ב דבר אל אהרן ואמרת אליו
בהעלותך את הנרת אל מול פני
המנורה יאירו שבעת הנרות :
ניעשכן אהרן אל מול פני המנורה
העלה הנרתיה כאשר צוה יי את
משה : וזה מעשה המנרה מקשה
זהב עד ירכה עד פרחיה מקשה
הוא במראה אשר הראה יי
את משה בן עשה את המנרה :
פ ה וידבר יי אל משה לאמר :
י קח את הלויים מתוך בני ישראל

א ומליל יי עם משה
למימר : ב מלל עם
אהרן ומימר לה
באדלקותך ית בוציניא
לקבל אפי מנרתא יהוה
מנרתין שבקא בוציניא :
ג ועבד בן אהרן לקבל
אפי מנרתא אדלק
בוציניא קמא די פקיד יי
ית משה : ד ודין עובד
מנרתא נגידא דהב עד
שידה עד שושנה נגידא
היא כחזוא די אחזו יי ית
משה בן עבד ית מנרתא :
ה ומליל יי עם משה
למימר : ו קרב ית לנאי

תו"א 66 מול פני המנורה יאירו מנחות טו
פקידה שער טו : חה מפשה מנחות
טו כט עקידה שער טו ושער טו עד ירכה
עד מנחות טו מקשה הוא טו טו
בעל הטורים
(ג) בהעלותך. טו גות נחטבה
לפרסומי יוסא נחיות :
כעלקר חו. גני עשה זה מעלות. 66 מול
פני המנורה יאירו. כי אל אפי ירכה לנאי :
פני המנורה יאירו. כי אל אפי ירכה לנאי :
ואפי כחזוא די אחזו יי ית משה בן עבד ית מנרתא :
ה ומליל יי עם משה למימר : ו קרב ית לנאי

רש"י

(ג) בהעלתך. למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת
הנשיאים חלשה אז דעוהו שלח היה עממה במוכה לא
הוא ולא שבטו אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם
שאתה מדליק ומיטיב את הנרות : בהעלתך. על שם
שהלשג עולה כחצי בהלקטן לשון עלייה שגריך להדליק
עד שמה השלהבת עולה מאליה ועוד דרשו רבותינו
מכאן א שמעלה הימה לפני המנורה שעליה הכהן עומד
ומיטיב : אל מול פני המנורה. אל מול נר האמצעי
שאינו בקנים אלא בגוף של מנורה : יאירו שבעת הנרות.
ששה שעל שפת הקנים שלשה המזרחיים פונים למול
האמצעי הפתילות שבהן ב וכן שלשה המערביים ראשי
הפתילות למול האמצעי ולמה כתי שלא יאמרו לאורה
הוא נריך : (ג) ויעש כן אהרן. להגיד שצוהו של אהרן
שלא שנה : (ד) וזה מעשה המנורה. שהראהו הקב"ה
עיקר שפתי חכמים

א דרשו מן בהעלותך שגריך להדליק עד שמהם השלהבת עולה מאליה וגם דרשו ו זמיון ששתיים שקולות לן ליפין
שניהם : ב ולכן נקרא פני המנורה : ג אעפ"כ תקשה מה עד שאתה לו הקב"ה טול כתי כתי ב' חומה : ד ר"ל
חמיה : ה כעין קוננים : ו וגם עד דהבא אינו ר"ל עד כאן ולא יותר כ"א כמו עם ירכה ועם פרחיה : ז כי שם קימה
66

ומהרת אתם : וזכה תעשה להם
לטהרם הזה עליהם מי חטאת
והעבירות ער על כל בשרם וכבדם
בגדיהם והטהרו : ולקחו פר בן
בקר ומנחתו סלת כלולה בשמן
ופר שני בן בקר תקח לחטאת :
ט והקרב את הלויים לפני אהל
מועד והקהלת את כל עדת בני
ישראל : והקרב את הלויים לפני
יי וסמכו בני ישראל את ידיהם
על הלויים : י והניף אהרן את
הלויים תנופה לפני יי מאת בני
ישראל והיו לעבד את עבדת
יי : יב והלויים יסמכו את ידיהם
על ראש הפרים ועשה את האחד
חטאת ואת האחד עלה ליי
לכפר על הלויים : יג והעמיד את
הלויים לפני אהרן לפני בניו והנפת
אתם תנופה ליי : יד והקדחת

מגו בני ישראל ותדמי
יתחון : ז וכדין מעבד
להו לזכו איהו אדי
עליהו מיא דחטאתא
ועבדו מספר על כל
בשרהו ויתורין
לבושיהו וידכין :
ח ויסקו תור פר תורי
ומנחתה סלתא דפילא
במשח ותור תנין פר
תורי תסב לחטאתא :
ט ותקרב ית לנאי לקדם
משפן זמנא ותכנוש ית כל
קשטא דבני ישראל :
י ותקרב ית לנאי קדם יי
ויסמכו בני ישראל ית
ידיהו על לנאי : יא וירם
אהרן ית לנאי ארמא
קדם יי מן בני ישראל
ויהו למפלח ית פלחנא
דיי : יב ולנאי יסמכו ית
ידיהו על ריש תוריא
ועבד ית חד חטאתא
וית חד עלתא קדם יי
לכפרא על לנאי :
יג ויתקם ית לנאי קדם
אהרן וקדם בניהו ויתרים
יתחון ארמא קדם יי
יד ותפריש ית לנאי מגו

תולדות אהרן

וכה מפשה לנס לנשיאם פ' ויהיה פ' חומה :
הענינו שער נור מ. ופר שני בן בקר הריבית
ה' זמנים טו : פרה פ"א ועשה את האחד חטאת
הריבית ה' זמנים טו :

רש"י

למקום : (ו) הזה עליהם מי חטאת. של אפר הפרה
מפני טמא ממים שבהם : והעבירו תער. מלמתי
דבני רבי משה הדרשן לפי שנתנו כפרה על הנכרות
שעבדו עבודת כוכבים והיא קרויה זכמי ממים והמלוצע
קרוי מת הוקיקס תגלמת מלוצעים : (ח) ולקחו פר
בן בקר. והוא עולה כמו שכתוב ועשה את האחד עולה
שהי ח זומר לך מה עולה לא נאכלת אף חטאת לא נאכלת
(ע"כ דברי ר"מ) וצו יש סמן לדבריו בת"כ ואומר
עיקר שפתי חכמים

לא יפול על בע"ח ל"ח קחם דבכרים : ח כי לא יתכן לקראו שני אם לא קדמו ראשון כמו שנאמר בני חמדין את
הכנס האחד ג' הכנס השני : ט חתם מה שביאור פר למעלת :

יְהִי לָכֶם וּלְבָנֵי וְלִאֲזַרְחֵי אֶרֶץ: ס
 רביעי טו וּבִיּוֹם הַקִּיּוֹם אֶת־הַמִּשְׁכָּן
 כִּסֶּה הָעֵנָן אֶת־הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל
 הָעֵדוּת וּבִעֶרְבִי יִהְיֶה עַל־הַמִּשְׁכָּן
 כַּמֵּרְאֵה־אֵשׁ עַד־בֹּקֶר: טז כִּן יִהְיֶה
 תְּמִיד הָעֵנָן יִכְסֶּנּוּ וּמֵרְאֵה־אֵשׁ
 לַיְלָה: יז וְלַפִּי הַעֲלֹת הָעֵנָן מֵעַל
 הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 וּבַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכַּן שֵׁם הָעֵנָן שֵׁם
 יַחֲנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: יח עַל־פִּי יי
 יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל־פִּי יי יַחֲנוּ
 כָּל־יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכַּן הָעֵנָן עַל־
 הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ: יט וּבַהָאָרֶץ הָעֵנָן
 עַל־הַמִּשְׁכָּן וּמִי־סָרְבִים וְשִׁמְרוּ בְנֵי־
 יִשְׂרָאֵל אֶת־מִשְׁמֶרֶת יי וְלֹא
 יִסְעוּ: כ וַיֵּשׂ אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעֵנָן יָמִים
 מִסְפָּר עַל־הַמִּשְׁכָּן עַל־פִּי יי
 יַחֲנוּ וְעַל־פִּי יי יִסְעוּ: כא וַיֵּשׂ
 אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעֵנָן מֵעֶרֶב עַד־בֹּקֶר

ד'ארעא: טו וּבִיּוֹמָא
 ד'אתקום ית משקנא חסא
 ענגא ית משקנא
 למשקנא דספרותא
 וּבְקָרְמָשָׁא הָהּ עַל מִשְׁכַּנָּא
 כַּחֲוֵי אֲשַׁתָּא עַד צַפְרָא:
 טז כִּן הָהּ תִּדְרִיא עֲנָנָא
 חֲפִי לָהּ וְחִיּוּ אֲשַׁתָּא
 כָּל־לַיְלָא: יז וְלַפּוּם
 אֲסַתְּלֻקוּת עֲנָנָא מֵעַלְיֵי
 מִשְׁכַּנָּא וּבַחֲרָ כִּן נְטִלִין
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבַאֲתָרָא
 דְּשָׂרֵי תַמָּן עֲנָנָא תַמָּן שְׂרָן
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: יח עַל מִימְרָא
 דְּנִי נְטִלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל
 מִימְרָא דְּנִי שְׂרָן כִּל יוֹמִין
 דִּי שָׂרֵי עֲנָנָא עַל מִשְׁכַּנָּא
 שְׂרָן: יט וּבַאֲזַרְכּוּת עֲנָנָא
 עַל מִשְׁכַּנָּא יוֹמִין סְגִיאִין
 וְיִטְרוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ית
 מִטְרַת מִימְרָא דְּנִי וְלֹא
 נְטִלִין: כ וְאִית דִּי הָהּ
 עֲנָנָא יוֹמֵי דְּמִנְיָן עַל
 מִשְׁכַּנָּא עַל מִימְרָא דְּנִי
 שְׂרָן וְעַל מִימְרָא דְּנִי
 נְטִלִין: כא וְאִית דִּי הָהּ

ת"א ויבום הקיום אל המשכן שבתות טו:
 על פי ה' יום שבת לא: עירובין טו:

בעל הטורים
 (טו) ויבום הקיום אל המשכן שבתות טו:
 כחוב כפרשה כגד ו' משפחה ו' ועבר
 ד' מבשרה סכא וזרין ועבר המזרח מן ימן
 נקב ומקשרים לו וכו' נקב ועבר ועבר
 חתרו ו' נקב ויחלף סיה מתחנה על
 גולת וכו' ועבר חתרו ל' נקב כעל
 גולה חתרו מ' ימן עבר כסיה פרי שאלמר
 בו מקשרים לו' נקב ועבר ומחלה אל
 בו נקב: (יז) העולה מ' העולה חסע עד
 העולם הגולה וכו' שאלמר רלון היו עששה להם גם ימי עולא מדרך עששה להם בני משה אלל עשרה החסא: ומקום: כ' מבשרה סכא

כחקה וכמשפט יעשה: (טו) המשכן לאהל העדות. הענן מתקפל ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה המשכן העשוי להיות אהל ש ללווח העדות: יהיה על המשכן. כמו כזה על המשכן וכן לשון כל הפרשה: אומר קומה ה'. ונסע דגל מחנה יהודה. זו (יז) העלות הענן. כמרגמו אסתלקות א כמו ונעלה הענן ולא ימק לכתוב ולפי עלות הענן ועלה הענן שאין זה לשון סלוק אלל אמות ועליה כמו והנה עב קטנה ככף איש עולה מים: (יח) על פי ה' יסעו. שנינו במלאת המשכן כיון שהיו ישראל נוסעים היה עמוד עיקר שפתי חכמים

ש דקשה לרשי' הלל אהל הם הירעות עוים. ומשכן הוא הירעות החסמוט וזין נאמר המשכן לאהל לרשי' דאהל האומר כאן ר"ל להיות אהל על לווח העדות: א שהוא מנין נפעל ולא עלות מנין הקל שהוא לשון עליה: ר"ל

ענגא מרמשא ועד צפרא
 ומסתלק ענגא בצפרא
 ונטלין או יקום וילילי
 ומסתלק ענגא ונטלין:
 כב או תרוי יומין או יקרא
 או עדן בעדן באזרכות
 ענגא על משקנא למשרי
 עלוהי שרן בנני ישראל
 ולא נטלין ובאסתלקותה
 נטלין: כג על מימרא דני
 שרן ועל מימרא דני
 נטלין ית מטרת מימרא
 דני נטלין על מימרא דני
 בידא דמשה: א ומלילי ה
 עם משה למימר: ב עביד
 לך תרתין חצוצרן דכסף
 נגיד תעבד ותהון ויהון
 לך לארעא כנשתא
 ולאטלא ית משרתא:
 ג ויתקעון בהון ויזמנון
 לותה כל כנשתא לתיע
 משפן זמנא: ד ואם בידא
 יתקעון ויזמנון לותה
 רבכביא רישי אלפיא
 דישראל: ה ותתקעון
 יבבתא ויטלון משרתא
 דשרן קדמא: ו ותתקעון
 יבבתא תגינות ויטלון

בעל הטורים
 וזרין ונמקום גדולים אל תעמוד שנה היו
 נטלן לל נפטיס ולא לזרדיס אלל לחטויסיס
 וכו' ומקום אשר ישכון עם הפגן דהיינו
 לפטיס אל לזרדיס אל תעמוד לעשות עם
 גדולים: (כג) בד משה. ומקד ליה עשה כן
 שתי חלונות ספף עלה היו אלל כריו עבדיו
 עמו: (כד) לן שתי חלונות ספף משני עולמס:
 שתי חלונות עבד לזרדיס ויפקט עששו
 מלפניה בלחות ומוטום: ספף. ולא וכו' סלל

רש"י
 מועטים: (כב) או ימים. שנה כמו ימים
 תהיה גאולתו: (כג) עשה לך. שיהיו מוקטני לפיך
 כמלך ויהי בשרון מלך. עשה לך. משלך. עשה
 לך. אמה עושה ומשחמש בהם ולא אחר: למקרא
 העדה. כשחזרה לדבר עם הסנהדרין ושאר העם
 ומקראם לאסוף אלך תקראם על ידי חלונות: ולמסע
 את המחנות. בשעת סלוק מסעות בהם מתקעו בהם
 לסימן. מלאכת אמה אומר על פי שלשה היו נוסעים
 עיקר שפתי חכמים

ב ר"ל כשהם מביעים עלמס למסע אחר קיפול הענן ואחר שאלמר משה קומה ה' לא היו נוסעים עד שחקעו בחלונות: ד דהכל כתיב ותקפתם מרועה ולהן כתיב מרועה יתקעו ה' כלד מקיעה מרועה חקיעה:

וְנַעַלְהָ הָעֵנָן בַּבֹּקֶר וְנִסְעוּ או יוֹמָם
 וְלַיְלָה וְנַעַלְהָ הָעֵנָן וְנִסְעוּ: כב או־
 יָמִים או־יְהִי או־יָמִים בַּהָאָרֶץ:
 הָעֵנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן לְשַׁכַּן עֲלָיו יַחֲנוּ
 בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ וּבַהֲעֲלֹתוֹ
 יִסְעוּ: כג עַל־פִּי יי יַחֲנוּ וְעַל־פִּי
 יי יִסְעוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת יי שְׁמֵרוּ
 עַל־פִּי יי בְּיַד־מֹשֶׁה: פ"א וַיְדַבֵּר
 יי אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כ עֲשֵׂה לָךְ
 שְׁתֵּי חֲצוּצְרוֹת כֶּסֶף מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה
 אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הָעֵדָה
 וּלְמִסְעֵי אֶת־הַמַּחֲנֹת: ג וְתִקְעוּ בָהֶן
 וְנוֹעַדוּ אֶלְיָךְ כָּל־הָעֵדָה אֶל־פְּתַח
 אֹהֶל מוֹעֵד: ד וְאִם־בְּאַחַת יתְּקַעוּ
 וְנוֹעַדוּ אֶלְיָךְ הַנְּשִׂאִים רֵאשֵׁי אֲלֹפִי
 יִשְׂרָאֵל: ה וְתִקְעֹתָם תִּרְוַעָה וְנִסְעוּ
 הַמַּחֲנֹת הַחַיִּים קִדְמָה: ו וְתִקְעֹתָם
 תִּרְוַעָה שְׁנִית וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת
 הַחַיִּים תִּימְנָה תִּרְוַעָה יתְּקַעוּ

ת"א עשה לך שתי חלונות ספף יומא ג: רלש הסנה ס' ממוט סה: עקיעה עבר מן ספף ממוט סה:
 וכו' וי' סס: ותקפתם מרועה שנית סוכה נג: ר"ה לה. מרועה יתקעו
 סוכה סס עקיעה:

רש"י
 על פי הקצ"ה ועל פי משה ועל פי חלונות: מקשה.
 מהעשט מעשה בהקשם הקורנס: (ג) ותקעו בהן.
 בשמיען והוא סימן למקרא העדה שנאמר ויעדו אלך
 כל העדה אל פתח אהל מועד: (ד) ואם באחת
 יתקעו. הוא סימן למקרא הנשיאים שנאמר ויעדו אלך
 הנשיאים ואף הן יעידתן אל פתח אהל מועד ומגוריה
 שזה הוא כל כספרי: (ה) ותקעתם תרועה. סימן
 מסע המנוח ד תקיעה תרועה ומקיעה כך הוא נדרש
 עיקר שפתי חכמים

ב ר"ל כשהם מביעים עלמס למסע אחר קיפול הענן ואחר שאלמר משה קומה ה' לא היו נוסעים עד שחקעו בחלונות: ד דהכל כתיב ותקפתם מרועה ולהן כתיב מרועה יתקעו ה' כלד מקיעה מרועה חקיעה:

לְמַסְעֵיהֶם: וּבַהֲקֵהִיל אֶת־הַקְּהֵל
 תִּתְקַעוּ וְלֹא תִרְעוּ: ח וּבְנֵי אֹהֶרֶן
 הַכֹּהֲנִים יִתְקַעוּ בַחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ
 לָכֶם לְחֻקֹּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: ט וְכִי
 תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצְכֶם עַל־הַצֹּר
 הַצֹּרֵר אֶתְכֶם וְהִרְעַתְם בַּחֲצֹצְרֹת
 וּנְזַפְרֹתֶם לִפְנֵי יי אֱלֹהֵיכֶם
 וּנְשַׁעַתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם: י וּבְיוֹם
 שִׁמַּחְתֶּם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי
 חֲדָשְׁכֶם וְתִקְעֶתֶם בַּחֲצֹצְרֹת עַל
 עַלְתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ
 לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יי
 אֱלֹהֵיכֶם: פ חֲמִישִׁי יֵא וְהָיוּ בַשָּׁנָה
 הַשְּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנַי בְּעֶשְׂרִים
 בַּחֹדֶשׁ נֶעְלָה הָעֲנַן מֵעַל מִשְׁכַּן
 הָעֵדֻת: יב וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינַי וַיִּשְׁכְּנוּ

מִשְׁרֵיתָא דְשָׁרֵן דְרוּמָא
 יבָּבָא יתְקַעוּ לְמִטְלֵיהוּן:
 ז יתְמַכְנֵשׁ ית קהלא
 תתקעו וְלֹא תִרְעוּ:
 ח וּבְנֵי אֹהֶרֶן כֹּהֲנֵי
 יתקעו בַּחֲצֹצְרֹת
 וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקֹּת עוֹלָם
 לְדֹרֹתֵיכֶם: ט וְכִי תָבֹאוּ
 מִלְחָמָה בְּאֶרְצְכֶם
 עַל־הַצֹּר הַצֹּרֵר אֶתְכֶם
 וְהִרְעַתְם בַּחֲצֹצְרֹת
 וּנְזַפְרֹתֶם לִפְנֵי יי אֱלֹהֵיכֶם
 וּנְשַׁעַתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם:
 י וּבְיוֹם שִׁמַּחְתֶּם
 וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי
 חֲדָשְׁכֶם וְתִקְעֶתֶם
 בַּחֲצֹצְרֹת עַל עַלְתֵיכֶם
 וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם
 וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן
 לִפְנֵי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יי
 אֱלֹהֵיכֶם: פ חֲמִישִׁי יֵא
 וְהָיוּ בַשָּׁנָה הַשְּׁנִית
 בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנַי בְּעֶשְׂרִים
 בַּחֹדֶשׁ נֶעְלָה הָעֲנַן
 מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת:
 יב וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 לְמַסְעֵיהוּן וְשָׂרָא

בעל הטורים

לאמר קול המס נרעה (ח) לדרוסים. וכו'
 תכלו מלחמה. רמז למלחמת בני העמדה
 שחלה ליתום השמים: (ט) תכלו מלחמה
 בנימי מלחמת בני: תכלו. לחיות מלחמה
 שבות האמת עומד במלחמה: והרעותם
 שם כן תגנוטו.

במלחמה. על שם רוע המרעותה אשך המרעות בשטט נרע: (י) שמחמם. בנימי נם כיום

רש"י

בספרי מן המקראות הימרים: (ז) ובהקהיל את הקהל
 רגו. לפי שהוא אומר והיו לך למקרא העדה ולמסע
 את המחנות מה מקרא העדה מוקע בשני כהנים ובשתי
 שגף ותקעו צהן וגו' אף מסע המחנות בשמיים יכול
 מה מסע המחנות מוקע ומריע ומוקע אף מקרא העדה
 מוקע ומריע ומוקע ומעשה און חילוק בין מקרא העדה
 למסע את המחנות ח"ל ובהקהיל את הקהל וגו' לומר
 שאין מרועה למקרא העדה והוא הדין לנשיאים הרי
 סימן לשלשום מקרא העדה בשמים ושל נשיאים בלחם
 זו וזו אין צדק מרועה ומסע המחנות בשמים ע"י
 עיקר שפתי חכמים
 ה דוקא שגלים לעולה מה עלה קדשי קדשים דבעולה ליהא קדשים קלים אף שלמים קדשי קדשים היינו שלמי צבור
 הבאין בעגרת שהם קדשי קדשים. ומה שלמים קדש צבור שגף אהם מואל קדשי קדשים בשלמים אלא נקרבן צבור אף
 עלות קרבן צבור: ו כמ"ש צפ' יתרו מחדש השלישי וגו'.

עֲנָא מִמִּדְבַּרָא דְפֶאֶרֶן:
 יג וַנָּטְלוּ בְּקַדְמִיתָא עַל
 מִמְּרָא דְרֵי פִידָא דְמֹשֶׁה:
 יד וַנָּטַל טַקֵּס מִשְׁרֵית כְּנֵי
 יְהוּדָה בְּקַדְמִיתָא
 לְחִילֵיהוּן וְעַל חִילָה
 נְחֹשֶׁן פֶּר עֲמִינָדָב:
 טו וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא
 דְּכְנֵי יִשְׁשַׁכָּר נְתַנְאֵל פֶּר
 צוּעֵר: טז וְעַל חִילָא
 דְשִׁבְטָא דְכְנֵי זְבוּלֹן
 אֱלִיאָב פֶּר חֵלוֹן:
 יז וּמִתְפָּרַק מִשְׁפָּנָא וְנָטְלִין
 כְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּכְנֵי מֵרָרִי
 נָטְלוּ מִשְׁפָּנָא: יח וַנָּטַל
 טַקֵּס מִשְׁרֵית רְאוּבֵן
 לְחִילֵיהוּן וְעַל חִילָה
 אֱלִיצוּר פֶּר שְׂדִיאוּר:
 יט וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא
 דְּכְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֵמִיאֵל פֶּר
 צוּרִישְׂדִי: כ וְעַל חִילָא
 דְשִׁבְטָא דְכְנֵי גַד אֱלִיסָפ
 פֶּר דְּעוּאֵל: כא וְנָטְלִין כְּנֵי
 קָהָת נָטְלוּ מִקְדָּשָׁא
 וּמִקִּימוּן ית מִשְׁפָּנָא עַד
 מִיתֵיהוּן: כב וַנָּטַל טַקֵּס
 מִשְׁרֵית כְּנֵי אֶפְרַיִם

תו"א ממדבר פארן שנת טט. ונסעו
 הקהלים עירובין כ שניעות טו:
 מנחות נא:

בעל הטורים

עלמח ראש השנה י"ב קבות שמיני עשרת:
 (יג) רמז דגל מחנה בני יהודה. ככולל חמור

רש"י

הָעֲנַן בְּמִדְבַּר פֶּאֶרֶן: יג וַיִּסְעוּ
 בְּרֵאשִׁיטָה עַד־פִּי יי בְּיַד־מֹשֶׁה:
 יד וַיִּסְעוּ דָגֵל מַחֲנֵה בְנֵי־יְהוּדָה
 בְּרֵאשִׁיטָה לְצַבָּאתָם וְעַל־צַבָּאוֹ
 נְחֹשֶׁן פֶּר־עֲמִינָדָב: טו וְעַל־צַבָּא
 מִטָּה בְנֵי־יִשְׁשַׁכָּר נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעֵר:
 טז וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְנֵי זְבוּלֹן אֱלִיאָב
 בֶּן־חֵלוֹן: יז וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וְנָסְעוּ
 בְנֵי־גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מֵרָרִי נִשְׂאוּ הַמִּשְׁכָּן:
 יח וְנָסְעוּ דָגֵל מַחֲנֵה רְאוּבֵן לְצַבָּאתָם
 וְעַל־צַבָּאוֹ אֱלִיצוּר בֶּן־שְׂדִיאוּר:
 יט וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְנֵי שִׁמְעוֹן
 שְׁלֵמִיאֵל בֶּן־צוּרִישְׂדִי: כ וְעַל־צַבָּא
 מִטָּה בְנֵי־גַד אֱלִיסָפ בֶּן־דְּעוּאֵל:
 כא וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים נִשְׂאוּ הַמִּקְדָּשׁ
 וְהִקִּימוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן עַד־בָּאֵם:
 כב וְנָסְעוּ דָגֵל מַחֲנֵה בְנֵי־אֶפְרַיִם
 לְצַבָּאתָם וְעַל־צַבָּאוֹ אֱלִישָׁמַע בֶּן־

במדבר פארן היה ז ועס חנו ממסע זה: (יג) והורד
 המשכן. כיון שנוסע דגל יהודה נכנסו אהרן ובניו
 מסע שני דגלים היו מקימין את המשכן כשהיה הענן
 שוכן וסימן החנייה נראה דגל מחנה יהודה והם מונעים
 ועדיין בני קהת בלמים מאחריהם עס שני דגלים האחרונים
 היו בני גרשון ובני מררי מקימין את המשקש וכשבלים
 דגל מחנה ראובן ואחר כך ונסעו הקהמים: (כא) נשאי
 עיקר שפתי חכמים

ז דהא מקבנות החלוא נסעו ולחרות ומסע נסעו ויטנו במדבר פארן. ל"כ ש קבנות החלוא במדבר פארן היה. כי
 מדבר פארן היה מחו גדול. וכו מקומות מקומות. קבנות החלוא. ולחרות. ולנסוף בלא לקזה בגול מדבר פארן והיו
 שנאלמו בסוף הפרשה ויחנו במדבר פארן: ח בני גרשון ובני מררי שנכזבו בפסוק י"ז הם הקימו את המשכן והם נסעו
 בראשונה והקימו את המשכן טרם בלא בני קהת עם הארון ולכי הקדש ועד בואם ר"ל טרם בואם של הקהמים. כי
 הם היו נטעם בראשונה קודם המחנות ואף שלמעלה בפסוקים כתיב ונסע דגל מחנה בני יהודה קודם ונסעו בני
 גרשון גו' כבר כתב הרא"ם שפי' ונסע דגל גו' שהוכן לנסוע ולא נסע עוד (והוא מהספרי) כי מיד שראו סלוק
 הענן

עמיהוד: כו ועל צבא משה בני
 מנשה נמליאל בן פדהצור: כז ועל
 צבא משה בני בנימן אבירן בן
 גדעוני: כח ונסע דגל מתנה בני דן
 מאסף לכל המתנת לצבא אתסועל
 צבאו אחיעזר בן עמישדי: כט ועל
 צבא משה בני אשר פנעאל בן
 עכרון: לו ועל צבא משה בני
 נפתלי אחירע בן יענין: לח אלה
 מסעי בני ישראל לצבאתסויעו:
 ס כט ויאמר משה לחבב בן
 רעואל המדיני חתן משה נסעים
 אנתנו אל המקום אשר אמר
 יי אתו אתן לכם לכה אתנו
 והשבנו לך כיי דבר טוב
 על ישראל: לו ויאמר אליו לא

לחיליהון ועל חילא
 אלישמע בר עמהוד:
 כג ועל חילא דשקטא
 דבני מנשה גמליאל בר
 פדהצור: כד ועל חילא
 דשקטא דבני בנימן
 אבירן בר גדעוני:
 כה ונטל טקס משרית בני
 דן מקניש לכל משריתא
 לחיליהון ועל חילא
 אחיעזר בר עמישדי:
 כז ועל חילא דשקטא
 דבני אשר פנעאל בר
 עכרון: כח ועל חילא
 דשקטא דבני נפתלי
 אחירע בר יענין: כח אליו
 מטלגו בני ישראל
 לחיליהון ונטלו: כט ויאמר
 משה לחבב בר רעואל
 מדננא חמוהי דמשה
 נטליו אננא לאתרא די
 אמר יי ויהי אתו לכוון
 איתא עמנא ונטובי לך
 ארי יי מליל לאיתא
 טבא על ישראל: לו ויאמר

בעל הטורים

ועל ויהיה חתן משה נסעים
 אנתנו אל המקום אשר אמר
 יי אתו אתן לכם לכה אתנו
 והשבנו לך כיי דבר טוב
 על ישראל: לו ויאמר אליו לא

לה לא אזל אלהו לארעי
 וליקדתי אזל: לא ויאמר
 לא קען תשוב יתנא ארי
 על כן ידעת פד הניא שרון
 במדברא
 דאתעבדן לנא חזיתא
 בעיניך: לב ויהי ארי תול
 עמנא ויהי טבא ההוא די
 יטיב יי עמנא ונטובי לך:
 לג ונטלו מטורא דאתגלי
 עלוהי וקרא דיי מהלך
 תלתא יומין וארון קמא
 דיי נטל דמיהון מהלך
 תלתא יומין לאתקנא
 להון אתר בית מישרי:
 לד וענן וקרא דיי מטיל
 עליהון ביקמא במטלהון
 מן משריתא: לה ונתנה

ת"א ויסעו חתן משה נסעים
 אנתנו אל המקום אשר אמר
 יי אתו אתן לכם לכה אתנו
 והשבנו לך כיי דבר טוב
 על ישראל: לו ויאמר אליו לא

בעל הטורים

ועל ויהיה חתן משה נסעים
 אנתנו אל המקום אשר אמר
 יי אתו אתן לכם לכה אתנו
 והשבנו לך כיי דבר טוב
 על ישראל: לו ויאמר אליו לא

עיקר שפתי חכמים

ג אף שידע כבר שעזרה גזרה עליו
 ואל ארצי ואל מולדתי: אס נשניל נכסי ס אס
 נשניל משפתי: (לא) אל נא תעזוב. אן נא אללא
 לשון נקשה שלא אמרו לו נאמרי יתרו מחנה סבור
 היה שיש לגרים חלק בדרך עכשו שראה להם חלק
 הימים והלך לו: כי על כן ידעת חנותנו במדבר.
 כי נהא לך לשמות ואת על אשר ידעת חנותנו במדבר
 ואלת נקום וגבורות שנעשו לנו: כי על כן ידעת.
 כמו על אשר ידעת כמו כי על כן לא נתמיהו לשלה
 בני. כי על כן עברתם. כי על כן באלו. כי על כן
 ראיתי פניך: והיית לנו לעינים. לשון עבר עכרנומו.
 ד"א לשון עמוד כל דבר ודבר שימעלם מעיניו מהיה
 שנאמר והבנתם את הגר: (לג) והיה הטוב ההוא
 גר. מה טוב העיניו לו אמרו כשהיו ישראל מחלקין
 את הארץ היה שיש על ירמו מ"ק אמה על מ"ק אמה

אלך כי אס אל ארצי ואל מולדתי
 אלך: לא ויאמר אל נא תעזוב אתנו
 כי ו על כן ידעת חנותנו במדבר
 והיית לנו לעינים: יי והיה כיי תלך
 עמנו והיה הטוב ההוא אשר
 ייטיב יי עמנו והשבנו לך:
 לג ויסעו חתן משה נסעים
 אנתנו אל המקום אשר אמר
 יי אתו אתן לכם לכה אתנו
 והשבנו לך כיי דבר טוב
 על ישראל: לו ויאמר אליו לא

ועל ויהיה חתן משה נסעים
 אנתנו אל המקום אשר אמר
 יי אתו אתן לכם לכה אתנו
 והשבנו לך כיי דבר טוב
 על ישראל: לו ויאמר אליו לא

ועל ויהיה חתן משה נסעים
 אנתנו אל המקום אשר אמר
 יי אתו אתן לכם לכה אתנו
 והשבנו לך כיי דבר טוב
 על ישראל: לו ויאמר אליו לא

ג אף שידע כבר שעזרה גזרה עליו
 ואל ארצי ואל מולדתי: אס נשניל נכסי ס אס
 נשניל משפתי: (לא) אל נא תעזוב. אן נא אללא
 לשון נקשה שלא אמרו לו נאמרי יתרו מחנה סבור
 היה שיש לגרים חלק בדרך עכשו שראה להם חלק
 הימים והלך לו: כי על כן ידעת חנותנו במדבר.
 כי נהא לך לשמות ואת על אשר ידעת חנותנו במדבר
 ואלת נקום וגבורות שנעשו לנו: כי על כן ידעת.
 כמו על אשר ידעת כמו כי על כן לא נתמיהו לשלה
 בני. כי על כן עברתם. כי על כן באלו. כי על כן
 ראיתי פניך: והיית לנו לעינים. לשון עבר עכרנומו.
 ד"א לשון עמוד כל דבר ודבר שימעלם מעיניו מהיה
 שנאמר והבנתם את הגר: (לג) והיה הטוב ההוא
 גר. מה טוב העיניו לו אמרו כשהיו ישראל מחלקין
 את הארץ היה שיש על ירמו מ"ק אמה על מ"ק אמה

משנאיה מפניה : לו ובנהה ובנוח ק
 יאמר שובה יי רבבות אלפי
 ישראל : ז נ הפוכה פ יא א ויהי העם
 במתאננים רע באוני יי וישמע
 יי ויחר אפו ותבער במ אש
 יי ותאכל בקצה המחנה :
 ויצעק העם אל משה ויתפלל
 משה אלי יי ותשקע האש :
 ויקרא שם המקום ההוא תבערה
 כי בערה במ אש יי : ד והאספסוף
 אשר בקרבו התאוה תאוה וישבו
 ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי
 יאכלנו בשר : ה זכרנו את הדנה
 אשר נאכל במצרים חנם את

במשל ארנא ואמר משה
 אתגלי יי ויתבררין
 סגאיד ויערקון בעלי
 דבדך מן הדמך :
 לו ובמשורה אמר תוב יי
 שרי ביקרך בגו רבון
 אלפיא דישאל : א ונהה
 עמא פד מסתקפין ביש
 קדם יי ושמיץ קדם יי
 ותקף רגזיה ודלקת בהון
 אשתא מן קדם יי
 ושציאת בספי משריתא :
 ב רצוח עמא על משה וצלי
 משה קדם יי ואשתקעת
 אשתא : ג וקרא שמה
 דאתרא ההוא דלקתא
 ארי דלקת בהון אשתא
 מן קדם יי : ד ועברין די
 בינהון שאילו שאלתא
 ותבו וקכו אף בני ישראל
 ואמרו מאן ייכלנא
 בשר : ה דכירין אנתא ות

בעל הטורים
 בלתי חסדי נוסף על יי
 שוא נני כנסד המרכה : נוסף
 נני יעקב שנתו יעקב ארץ הא
 תקין כנסד סגור טעם עתה
 בנסד וכל דר התקין הלא חסד המכסוף
 ויהי עמא פד מסתקפין ביש קדם יי ושמיץ קדם יי ותקף רגזיה ודלקת בהון אשתא מן קדם יי ושציאת בספי משריתא : ב רצוח עמא על משה וצלי משה קדם יי ואשתקעת אשתא : ג וקרא שמה דאתרא ההוא דלקתא ארי דלקת בהון אשתא מן קדם יי : ד ועברין די בינהון שאילו שאלתא ותבו וקכו אף בני ישראל ואמרו מאן ייכלנא בשר : ה דכירין אנתא ות

תו"א ונתה יאמר יצוח טו : בנה קחט טו : ויהי העם כחחלונים שבת קחו והאספסוף תענית טו : עירין טו : זכרנו את יומה ע"ה : פ הוה פרסת טר טו : ח הקאליס טס ע"ה טו :
 (א) ונתה : כמי הלא כנגד ארבעה דגלים ומתה לוי : כנסקו ויהי כנסקו ייב מכות כמו שיש כנסקו וכל דר התקין הלא חסד המכסוף ויהי עמא פד מסתקפין ביש קדם יי ושמיץ קדם יי ותקף רגזיה ודלקת בהון אשתא מן קדם יי ושציאת בספי משריתא : ב רצוח עמא על משה וצלי משה קדם יי ואשתקעת אשתא : ג וקרא שמה דאתרא ההוא דלקתא ארי דלקת בהון אשתא מן קדם יי : ד ועברין די בינהון שאילו שאלתא ותבו וקכו אף בני ישראל ואמרו מאן ייכלנא בשר : ה דכירין אנתא ות

רש"י

לפניהם מהלך שלשת ימים היה משה אומר עמוד והמתן
 לו ואלו שמתקן יומת : ויצו ארוביך המכוונין :
 וינסו משנאריך אלו הרודפים : משנאריך אלו שונאי
 ישראל שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה
 העולם שנאמר ומשנאריך נשאו ראש ומי הם על עמך
 יעירמו סוד : (לו) שרובה ה' : מנחם מרגמו לשון
 מרגוע וכן בשונה ונתח תושעון : רבבות אלפי ישראל.
 מגיד שאין השכינה שורה בישראל פתוחים משמי אלפים ש
 ושמי רבבות : (א) ויהי העם כמתאננים : אין העם ת
 אלא לשון עבירה וכן הוא אומר לא אעשה לכם הוה : ואומר
 העם הרע הזה וכשהם כשרים קרואים עמי שנאמר שלח
 עמי : עמי מה עשיתי לך : כמתאננים : אין מתאננים
 אלא לשון עבירה מנקשים עליה האין לפרוש מאחרי
 המקום וכן הוא אומר בשמשון כי תואנה הוא מנקש :
 רע באוני ה' : תואנה שהיא רעה באוני ה' שמתכוונים
 עיקר שפתי חכמים
 מהר ה' ודעו נגמי כתיב הבורח מניה"ם : פורעניות שנה מתאננים : ש מיעוט רבנות שמי ומיעוט אלפי שנים :
 ת ר"ל נמקום הזה : כי מלעז בכמה מקומות העם על צדיקים : א לנעמו : טעמו : ב ר"ל השירים אף שלל היו לדקים
 כדעלוי : ג ר"ל להחלוחות תואה : ואמ"כ ויבכו : וכמו שהיה כחוכ וישונו גם בני ישראל ויבכו :
 ופי

הקשאים ואת האכזבים ואת
 החציר ואת הבצלים ואת
 השומים : ועתה נפשנו יבשה אין
 כל בלתי אלהי המן עינינו : וזהמן
 פורע נד הוא ועינו בעין הברלח :
 שמו העם ולקטו ושתנו ברחים
 או דכו במדכה ובשלו בפרור
 ועשו אתו עגות והיה טעמו כמעם
 לשד השמן : וברדת הפל על
 המחנה לילה ירד המן עליו :
 וישמע משה את העם בכה
 למשפחתיו איש לפתח אהליו
 ויחר אף יי מאד ובעיני משה
 רע : י יאמר משה אלי יי למה
 הרעת לעבדי ולמה לא מציתיו הן

נניא דהוניא אקלין
 במצרים מן ית בוצינא
 וית אכזביחיא ויכתי
 וכרצלי ותומי : ו יקען
 נפשנא תאיבא לית כל
 מדעם אלהו למנא עיננא :
 ז ומנא קבר זרע גדא הוא
 וחזוה קחזו בדלחא :
 ח שטיין עמא ולקטין
 דצבי טחין כריחיא או
 דצבי דאיר במדכתא
 ומבשלין לה בקורא
 ועדין ותה גריצן ונהה
 טעמה כמעם דליש
 כמשחא : ט וכד נחית טלא
 על משריתא ליליא נחית
 מנא עלוהי : י וישמע משה
 ית עמא ככן לזרעתהון
 קבר בתרע משכנה ותקף
 רונא דיי לחדא ובעיני
 משה ביש : יא ואמר משה
 קדם יי למה אבאשתא
 לעבדך ולמא לא

בעל הטורים
 אף על פי שהיה להם כבר הינה הם היו
 טעמין לשד היקן הוה וזמרו לנו לריין
 לבלתי כדענאם ולא נכל לטעמי תקינו עמו
 ולכד לחמו מי אילט כר : (ח) טעמי : ד
 ויהי עמא פד מסתקפין ביש קדם יי ושמיץ קדם יי ותקף רגזיה ודלקת בהון אשתא מן קדם יי ושציאת בספי משריתא : ב רצוח עמא על משה וצלי משה קדם יי ואשתקעת אשתא : ג וקרא שמה דאתרא ההוא דלקתא ארי דלקת בהון אשתא מן קדם יי : ד ועברין די בינהון שאילו שאלתא ותבו וקכו אף בני ישראל ואמרו מאן ייכלנא בשר : ה דכירין אנתא ות

תו"א ונתה יאמר יצוח טו : בנה קחט טו : ויהי העם כחחלונים שבת קחו והאספסוף תענית טו : עירין טו : זכרנו את יומה ע"ה : פ הוה פרסת טר טו : ח הקאליס טס ע"ה טו :
 (א) ונתה : כמי הלא כנגד ארבעה דגלים ומתה לוי : כנסקו ויהי כנסקו ייב מכות כמו שיש כנסקו וכל דר התקין הלא חסד המכסוף ויהי עמא פד מסתקפין ביש קדם יי ושמיץ קדם יי ותקף רגזיה ודלקת בהון אשתא מן קדם יי ושציאת בספי משריתא : ב רצוח עמא על משה וצלי משה קדם יי ואשתקעת אשתא : ג וקרא שמה דאתרא ההוא דלקתא ארי דלקת בהון אשתא מן קדם יי : ד ועברין די בינהון שאילו שאלתא ותבו וקכו אף בני ישראל ואמרו מאן ייכלנא בשר : ה דכירין אנתא ות

רש"י

נאכל במצרים חנם : א"ח שמצריים נותנים להם דגים
 חנם והלא כבר נאמר ותכן לא יתן להם אס חסן לא
 היו נותנים להם חנם : דגים היו נותנים להם חנם ומאו
 אומר חנם ד חסן מן המנות : את הקשאים : אמר
 רבי שמעון מפני מה המן משתנה לכל דבר חסן מאלו
 מפני שהן קשים למניקות אומרים לאשה אל תאכלי שום
 ובכל מפני היתוק משל למלך כי כדאי כפסרי :
 הקשאים : הם קוקומכרו"ש בלע"ז : אבטחים בוריק"ש :
 החציר : כרישן פוריל"ש ומרגומו ית צוליני וכו' :
 (ו) אל המן עינינו : מן בשחר מן צעדי : (ז) והמן
 כדורע גד : מי שאמר ו לא אמר ו ישראל אומרים בלתי
 אל המן עיניו והקב"ה הכתיב בחוריה והמן כורע גד
 וגו' כלומר ראו באי עולם על מה מתלוננים בני והמן
 כך וכן הוא ששון : כדורע גד : עגול כנידא ה זרע
 קולינד"ד : בדולח : סס אכן טובה קריסט"ל : (ח) שטר :
 אין שיט אלא לשון טיול אישנתי"ר : בלא עמל : וטחבו
 עיקר שפתי חכמים
 ד ופי' שלל היו מוועותיהם מלוי בהמות כאשר עשה אס מקיים המנות אז חסן האין את יבולה : ואס לא ועבר את השמים
 מי : ה' הגד שמור הוא והמן היה לכן : ל"כ עגיל כנידא : ו כ"א היה נטחון או נכחש בלחמ הלל היה משתנה
 מלאכו

ממצרים: כי יאמר משה שש מאות
אֶלֶּף־רִגְלֵי־הָעַם־אֲשֶׁר־אֲנִי־בִקְרַבּוֹ
וְאֵת־הָאֲמֹרֶת־בְּשַׂר־אֶתֶן־לָהֶם־וְאֵבְלוּ
חֲדָשִׁים־יָמִים: כֹּה־הָצִיא־וּבִקֶרֶת יִשְׁחַט
לָהֶם וּמִצָּא־לָהֶם אִם אֶת־כָּל־הַדְּבָרִי
הַזֶּה יֵאֱסָף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם: פ
ע וַיֹּאמֶר יי אֶל־מֹשֶׁה הִיד יי
תִּקְצֹר עֵתָה תֵּרְאֶה הַיְקַרְדֶּה דְּבָרִי
אִס־לֹא: כִּי וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־
הָעַם אֵת דְּבָרֵי יי וַיֵּאֱסַף שִׁבְעִים
אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעַם וַיַּעֲמֵד אֹתָם
סָבִיבֵת־הָאֹהֶל: כֹּה וַיֵּרֶד יי וַיַּעֲנֶן
וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר־
עָלָיו וַיֵּתֶן עַל־שִׁבְעִים אִישׁ הַזִּקְנִים
וַיְהִי כְּנֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיַּתְנַבְּאוּ

בה ויהי לכן לתקלא חלף
דקצתו ית מימרא דיי
דשכנתה שרת בניכוון
ובכיתוון קדמוהי למימר
למא דנו נפקנא ממצרים:
כא ואמר משה שית מאה
אלפין גברא רגלאה עמא
די אגא בנייהון ואת
אמרת בקרא אתו להון
ויבלין רוח יומין: ככ הען
ותרין יתנכסין להון
הספקוין להון אם ית כל
נגני זמא יתכשוון להון
הספקוין להון: כג ואמר
למשה המימרא דיי
יתעקב קען תחזי
היערענן שתגמי אם לא:
כד ופסק משה ומליל
לעמא ית שתגמיא דיי
וכנש שבעיין גברא מסבי
עמא ואקים יתהון סחור
סחור למשקנא:
כה ואתגלי יי בעננא ומליל
עמה ורבי מן רוחא די
עלוהי ויהב על שבעיין

תר"א יאמר משה שש מאות אלפים יי: ככ ויצא משה וידבר אל העם ויאסף שבעים איש מזקני העם ויעמד אותם סביבת האהל: כג וירד יי ויענן וידבר אליו ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים והיה כנוח עליהם הרוח ויתנבאו

בעל הטורים
תע"ס: (כ) אם כל בני הים ואסף להם יי ימות להם וי יצא ויתן יוסף חלף ויהי חלף כפי חלף ויהי חלף כפי חלף

הדברים הללו: (כא) שש מאות אלף רגלי. לא חש
למנות את הפרט שלשת אלפים הימרים. וכדי משה
הדרשן פירש שלא ככו פ אלף אותן שיאלו ממנרים:
(כב) הצאן ובקר ישחט. זה אחד מארבעה דברים
שהיה ר' עקיבא דורש ואין רבי שמעון דורש כמוהו.
רבי עקיבא אומר שש מאות אלף רגלי. ואמה אמרת בשר
אתן להם ואכלו חדש ימים האין ובקר וגו' הכל כמשמעו
מי יספיק להם כענין שגאמר ומלא כדי גאולתו ואיוו
קשה זו או שמענו הוא המורים צ אלף לפי שלא אמר
בדברים חסד לו הכחוש ולא כפרע ממנו זו של מריבה
היתה בגלוי לפיכך לא חסד לו הכחוש. ר' שמעון אומר
ח"ו לא עלתה על דעתו של אותו גדוק כך. מי שכחבו
בו בכל דימי נאמן הוא יאמר אין המקום מספיק לנו
אלא כך אמר שש מאות אלף רגלי וגו' ואמה אמרת בשר
אתן לחדש ימים ואחר כך תהרוג אותה גדולה כזו האין
ובקר ישחט להם כדי שיהרגו ותיא אכילה זו מספיקתן
עיקר שפתי חכמים

פ"ה יס וכלו לומר וזכרו את הדנה אשר נאלץ במצרים גו': צ הו' אומר האין ובקר קמה מזו אלף לפי כו': ק ר"ל הריב:

י

גברא סביא והנה פד
שרת עליהון רוח
גבואה ומתנבאין ולא
פקיו: כו ואשתארו תרין
גברין במשריתא שום חד
אלדד ושום תנינא מידד
ושרת עליהון רוח
גבואה ואנון פכתיביא
ולא נפקו למשקנא
ואתנביאו במשריתא:
כו ורהט עולמא וחזי
למשה ואמר אלדד
וימידד מתנבאין
במשריתא: כח ואתב
יהושע פד נון משמנה
דמשה מעולמוהי ואמר
רבוני משה אסרנון:
כט ואמר לה משה
הקנאיתי את מקנא לי
רעינא פון דיהון כל עמא
דיי גבאין ארי יתן יי ית
רוח גבואתה עליהון:
ל ואתכנש משה
למשריתא הוא וסבי
ישדאל: לא ורחא נטל
מן קדם יי ואפרח שליו מן ימא
ורמא על משריתא
במהלך וימא לקא במהלך

ולא יספו: כו וישארו שני אנשים
במהנה שם האחד אלדד ושם
השני מידד ותנת עליהם הרוח
והמה בפתכים ולא יצאו האלה
ויתנבאו במהנה: כז ויריץ הנער ויגיד
למשה ויאמר אלדד ומידד
מתנבאים במהנה: כח ויען יהושע
בין נון משרת משה מבחריו ויאמר
אדני משה בלאם: כט ואמר לומר משה
המקנא אתה לי ומי יתן כל עם
יי גבאיום ביי יתן יי את הרוח
עליהם: שביעי ל ויאסף משה אל
המהנה הוא וזקני ישראל: לא ורוח
נסעו מאת יי וגו שלווים מן הים
ישדאל: לא ורחא נטל
מן קדם יי ואפרח שליו מן ימא
ורמא על משריתא
במהלך וימא לקא במהלך

תר"א יאמר משה שש מאות אלפים יי: ככ ויצא משה וידבר אל העם ויאסף שבעים איש מזקני העם ויעמד אותם סביבת האהל: כג וירד יי ויענן וידבר אליו ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים והיה כנוח עליהם הרוח ויתנבאו

בעל הטורים
תע"ס: (כ) אם כל בני הים ואסף להם יי ימות להם וי יצא ויתן יוסף חלף ויהי חלף כפי חלף ויהי חלף כפי חלף

הדברים הללו: (כא) שש מאות אלף רגלי. לא חש
למנות את הפרט שלשת אלפים הימרים. וכדי משה
הדרשן פירש שלא ככו פ אלף אותן שיאלו ממנרים:
(כב) הצאן ובקר ישחט. זה אחד מארבעה דברים
שהיה ר' עקיבא דורש ואין רבי שמעון דורש כמוהו.
רבי עקיבא אומר שש מאות אלף רגלי. ואמה אמרת בשר
אתן להם ואכלו חדש ימים האין ובקר וגו' הכל כמשמעו
מי יספיק להם כענין שגאמר ומלא כדי גאולתו ואיוו
קשה זו או שמענו הוא המורים צ אלף לפי שלא אמר
בדברים חסד לו הכחוש ולא כפרע ממנו זו של מריבה
היתה בגלוי לפיכך לא חסד לו הכחוש. ר' שמעון אומר
ח"ו לא עלתה על דעתו של אותו גדוק כך. מי שכחבו
בו בכל דימי נאמן הוא יאמר אין המקום מספיק לנו
אלא כך אמר שש מאות אלף רגלי וגו' ואמה אמרת בשר
אתן לחדש ימים ואחר כך תהרוג אותה גדולה כזו האין
ובקר ישחט להם כדי שיהרגו ותיא אכילה זו מספיקתן
עיקר שפתי חכמים

פ"ה יס וכלו לומר וזכרו את הדנה אשר נאלץ במצרים גו': צ הו' אומר האין ובקר קמה מזו אלף לפי כו': ק ר"ל הריב:

י

ויפוש על-המתנה פדרך יום פה
וכדרך יום פה סביבות המתנה
וכאמתים על-פני הארץ: לב ויקם
העם כל-היום ההוא וכל-הלילה
וכל-יום המתה ויאספו את-השלו
השליו ק הממעיט אסף עשרה חמרים
וישטחו להם שטוח סביבות
המתנה: לב הפשר עודנו בין שניהם
טרים יברת ואף יי חרה בעם ויך
יי בעם מכה רבה מאד: לב ויקרא
את-שם המקום ההוא קברות
התאווה פי-שם קברו את-העם
המתאים: לב מקברות התאווה
נסעו העם חצרות ויהיו בהצרות:
פיבא ותדבר מרים ואהרן במשה
על-אדות האשה הכשית אשר
לקח פי-אשה כשית לקח: פי ויאמר

ארץ: לב וקם עמא כל
יומא ההוא וכל ליליא
וכל יומא דכרתוהי
וכןשו ית שליו דאזער
כנש עשרא דגורין
ושטחו להון משטיחין
סחור סחור למשריתא:
לב בסרא עד קען בין
שניהון עד לא פסק ורגזא
דני חקיף בעמא וקטל יי
בעמא קטול סגי לחדא:
לב וקרא ית שמא דאתרא
ההוא קברי דמשאלו ארי
תמן קברו ית עמא
דשאלו: לב מקברי
דמשאלו נטלו עמא
לחצרות והוו בהצרות:
א ומללח מרים ואהרן
במשה על עסק אמתא
שפרתא די נסיב ארי
אתקא שפרתא דנסיב
רחיק: ב ויאמרו הלחוד
ברם במשה מליל יי הלא
אף עמנא מליל ושמיע

תולדות אהרן

ויהספו את השלי חלון מ: ויטשו להם
יזאל סד: הכשר עטרו סס:
בעל הטורים
(לב) המתאים ב: כי עס קברו את העם
המתאים ויה המתאים להם כי עס קברו את
העם המתאים: (ה) הכשית בני יפת מלחה:

רש"י

וישע ויפשוט כמו והנס נטושים על פני כל הארץ. ויטשו
המדברה: וכמתים. פורחות כננו א עד סהן כנגד
לבו של אדם כדי שלא יהא טורה באסיפתו לא להגזיה ולא
לשמות: (לב) הממעיט. מי שאסף פחות מכולם העללים
והתגרים אסף עשרה חמרים: וישטחו. עשו אותן
משטיחין משטיחין: (נג) טרים יברת. כהרגונו עד לא ב
פסק. ד"א איתו מספיק לפסקין בשניו עד שנסתמו
יאלה: (ס) והדבר. און דבור בכל מקום אלל ל' קשה
וכן הוא אומר דבר האיש לדוני הארץ אתנו קשות.
ואין אמרה בכל מקום אלל ל' חמונים וכן הוא אומר
יאמר אל נא אחי מרעו. ויאמר שמש נא דברי כל נא
לשון בקשה: והדבר מרים ואהרן. היא פתחה דבור
(תחלה) לפיך הקדימה הכוונו תחלה ומנין יהמה יודעת

עיקר שפתי חכמים

א לא שהיו שוכנים זה ע"ז כי אז היו מתים: ב פי שלא נתעכל נמטיים: ג דאין לומר כושיה כחמטה. והלא היה
מדינית אלל מנגיד שהכל כו: ד לך שנה הכבוש: ז וזה ע"פ הפשט ורש"י הוא כמו ד"א:

הרק אד-במשנה דבר יי הלא
גם בנודבר וישמע יי: ו והאיש
משה עזנו מאד מכל האדם אשר
על-פני האדמה: ס י ויאמר יי
פתאם אל-משה ואל-אהרן ואל-
מרים צאו שלשתכם אל-ההל
מועד ויצאו שלשתם: ה וירד יי
בעמוד ענן ויעמד פתח האהל
ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם:
ויאמר שמעו-נא דברי אסי יהיה
נביאכם יי במראה אליו אתודע
בהלום אדבר-בו: ו לא יכן עבדי
משה בכל-ביתי נאמן הוא: ה פה
אל-פה אדבר-בו ומראה ולא
בחידת ותמנת יי יביט ומדוע

קדם יי: ג וקרא משה
ענתן לחדא מכל אנשא
די על אפי ארעא: ד ואמר
יי בחתף למשה ולאחרון
ולמרים פוקו תלתיכון
למשפן זמנא ונקפו
תלתיהון: ה ואתגלי יי
בעמידא דעננא וקם
בתרע משקנא וקרא
אהרן ומרים ונקפו
תריהון: ו ואמר שמעו
קען פתגמי אם יהון לכוין
נביאין אנא יי בחנן אנא
מתגלי להון בקלמין אנא
ממלל עמיהון: ז לא כן
עבדי משה בכל ביתי
מהימן הוא: ח ממלל עם
ממלל מלנא עמה בחזו
ולא בחזו ודמות קרא

תר"א והלם משה עם מלך נביתו נד:
יזאל סס: נרמים לה יזאל ס:
מחלס כריתו ט. ומלאה אלו סקרים טרי
פיט וסירט מחלס דרבר נביתו נה חניה
ה: כנו נתיי נלחן הלא חחא טו פה אל
סה סבת טו. סקרים טרי פיט מיט וסירט
ותמנת ה' יעט נביתו:

בעל הטורים
(כ) ויעמד. לפי והלם משה ענתו
עליו כען נכסה ואל שמש לוחס חלס אחר:
(ז) ענין. ספ כחב סיהס חתנן עניי יזום
כזר ויכסה הפנ עת מים ואחר כ"ס ארבעים:
טו. נבית עתן עתול נן עתן: (ו) ומראה.
ותמנת ה' יעט נביתו:

כשי כרי שלא חשטו בו עין רעה: כי אשה כשית
לקח. ועשה גרסה: (ב) הרק אך. עמו לבדו ו דבר
ה': הלא גם בנו דבר. ולא פירשו מדך ארץ:
(ג) ענו. שפל וסגלן: (ד) פתאם. נגלה עליהם פתאום
והס עומאים נדך ארן והיו לוסיקים מים מים להודיעם
שיפה עשה משה מן שפירש מן האשה מאחר שנגלית
עליו שכינה מדיר ואין עת קבועה לדבור: צאו שלשתכם.
מניד ששלשתן נקראו נדבור אחד מה שא"ל לפה לומר
ולאין לשמעות: (ה) בעמוד ענן. ילא יחיד ז שלא
כמדת בשר ודם. מלך בשר ודם כשיואל למלתמה יזאל
בזאכלוסין וכשיואל לשלום יזאל בטובשים ומדת הקב"ה
יזאל למלתמה יחיד שנאמר ה' איש מלחמה יזאל לשלום
בזאכלוסין שנאמר רכב אלהים רבותים אלפי שנאן:
ויקרא אהרן ומרים. שיהו נמשכין ויואלין מן החצר
לקראת הדבור: ויצאו שניהם. ומפני מה משכין
עיקר שפתי חכמים

הפסוק משה לפי שאומרים מקלט שנחו של אדם בפניו
וכולו שלא בפניו וכן מנינו בנח שלא בפניו נאמר איש
לדיק תמים ובפניו נאמר כי אופן ראיתי לדיק לפני.
ד"א שלא ישמע בנזיפתו של הארץ: (ו) שמעו נא
דברי. און נא אלל ח לשון בקשה: אם יהיה נביאכם.
אם יהיו לכם ט נביאים: ה' במראה אליו אתודע.
שכינה שמי און נגלית עליו באספקלריא המאירה אלל
בחלוס וחיוין: (ח) פה אל פה. אמרתי לו (הוכרח
לפרש כך דאליו כפשוטו שפה אל פה הוכרח לשנה דא"י
היה אז פה אל פה ממש כפשוטו. וזה א"ל דהא כתיב
בסוף שגא מדבר אליו וע"ש רש"י. אלל פה אל פה פירושו
אמרתי לו לפרוש כו' ופא"פ לאו דוקא אלל ר"ל כה"א
ודו"ק לפרוש מן האשה י והיכן אמרתי לו כסיני. לך
אמור להם שובו לכם לאלהיכם ואתה פה עמוד עמדי:
ומראה ולא בחידות. ומראה זה מראה דבור. שאני
עיקר שפתי חכמים
ו קשה לרש"י ל"ל ב' מעוטים הרק אך. לרש"י עמו לבדו כי אם לא היה כתיב רק מיעוט אחד היינו סוברים שגלו למעט
אז הנגוטה לגמרי ממש. לכן כתיב ב' מיעוטים לומר הרק אך עמו לבדו דבר הלא גם בנו וכו': ז דלרש"י ל"ל לבחבו
יחד יי בענן. הלא כבר נאמר הי' לזו וכו'. אלל לנגד שיזא יחיד רק עם העמוד ענן: ח אף שמהו אף ה' גם
כמ"ש בספן יזאל אף נו'. עכ"ז דבר עמסה בשלון רבה ובלשון בקשה. ק"ו לנודע שצריך להיות תמיד דבריו נבחה ולא כבטעם:
כ שיתפרש ה' שפסוקים אחרים נביאכם כי הוא מובא למטה אל כמראה אליו אתודע לך מחלוק רש"י וכן תורה הנגינה: י אף
שמשה

בכורי ענבים: שני בא ויעלו ויתרו את הארץ ממדבר צן עד רחב לבא חמת: כג ויעלו בנגב ויבא עד חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים: כד ויבאו עד נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחדים וישארו במוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים: כה למקום ההוא קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר כרתו משם בני ישראל: כו וישבו מתור

תו א' ויעלו בנגב סוטה לו: וסם חסמן ויחא' י סוטה סס: וחסרון שבע שנים ונגתה סמוכה קרי: סוטה סס: ויחא' נמוט סוטה סס: ויסנו מחור הארץ סס: קרא נחל אשכול: הסוקו מחול בלמי' תססס סוטה ל' יום: וסין סס וכו' לסומו כרמי' או סמרו ויחסי' סקרון ויכוה ללמוד וללמד:

יומי בכורי ענבים: כא וסליקו ואלילו ית ארעא ממדברא דצין עד רחוב למטי חמת: כב וסליקו דרומא ואתא עד חברון ותמן אחימן ששי ותלמי בני גבריא וחברון שבע שנין אתבניאת קדם טננס דמצרים: כג ואתו עד נחלא דאתפלא וקצו מתמן עוברתא ואתפל עבין חד ונטלוהי באריחא בתרין ומן רמוניא ומן תאניא: כד לאתרא ההוא קרא נחלא דאתפלא על עסק אתפלא דקצו מתמן בני ישראל: כה ותבו

בעל הטורים

(כא) חמת ויעלו בנגב ויחא' י סוטה סס: וחסרון שבע שנים ונגתה סמוכה קרי: סוטה סס: ויחא' נמוט סוטה סס: ויסנו מחור הארץ סס: קרא נחל אשכול: הסוקו מחול בלמי' תססס סוטה ל' יום: וסין סס וכו' לסומו כרמי' או סמרו ויחסי' סקרון ויכוה ללמוד וללמד:

רש"י

בהם אדם כשר ט שגין עליהם זכויות: בכורי ענבים. יעום שהענבים י מחשלין בכורי: (כא) במדבר צין עד רחב לבא חמת. הלכו בגבוליה צאורק וזכויות כמין גא'ם הלכו גבול דרומית מתקופת מוצח עד מקצוע מערב כמו שזוה משה עלו זה בנגב דרך גבול דרומית מזרחית עד היס הגול מערבי ומשם חזרו והלכו בל גבול מערבי על שפת הים עד לבא חמת שהוא אלל הר ההר במקצוע מערבי למוצח כמו שמפורש בגבולות הארץ בפרשת אלה מסעי: (כג) ויבא עד חברון. כלל לבדו הלך סס ונסתתה ל על קברי אבות שלא יהא ניסח לבכורי להיות בענתם וכן הוא אומר ולו אמן את הארץ אשר דרך בה וכמינו ויחטו לכלל את חברון: שבע שנים נבנתה. אפשר שנתה סס את חברון לנענש בני הקטן קודם שיבנה את צוען למצרים בנו הגדול אלא שהיתה מנוחה מ בכל טוב על אחד משענה צוען. וזכה להודיע שנתה של ארץ ישראל שאין לך טרשין ו צאורק ישראל יותר מחברון לפיכך הקלוה בקצרות מתיס ואין לך מעולה בכל הארצות כמצרים עיקר שפתי חכמים

החוק גרי: ט דהלא נכלל בשאלת השמנה כי י אס הוא שמנה ודאי יש בה עזים: י דהל' והימים בכורי ענבים ימי ל' אלא כל הלוכות שהימים הגיעו להיות הענבים מתבשלים בהם. ולא נבשלו עוד ולהודיע רשעתן של המרגלים לבלאזה כמה שטחו ונלקחו מן הפירות. והלא משה זיה להם ולקחתם מפרי הארץ. אלא שכונת משה היה לגונן. שיקחו מן הפירות להחלו לישאל שפירותיה ענבים ומשוכות. והם לקחו ענבים שלא נבשלו עוד והיו גדולים כנמות. להראות כשם שפירח משהו כמ"ס להלן (ד"ט): ל ולכן הלך לחברון ולהתפלל ולא במקום אחר: מ פירש"י בנפך כחמות מנוחה הוא מלשון פירות כמו וזכנה גם אכני. שנים כמו שזכר ר"ל פעמים: נ טרשין הוא מקום פלשטי: ס כאליו כמינו וירכתו משם ומורה עס אשכול ענבים התלו עליה: ע שפיתו וישארוהו הוא לשון רבים ומייעוט רבים הוא ענבים: פ לך לא לקחו משאר הפירות

מלא ללא ית ארעא מסוף ארבעין יומין: כו ואזלו ואתו לנת משה ולנת אהרן ולנת כל כנשתא דבני ישראל למדברא דפארן לרקם ואתיבו ויהון פתגמא וית כל כנשתא ואחויאנון ית א פ א ד א ע א: כו ואשתעיאו לה ואמריו אתניא לארעא די שלחמא ואף עבדא חלב ודבש היא נדין אבה: כז לחוד ארי תקפו עמא דיתב פארעא וקוריא קריכו וכרבינו לחדא ואף בני גבריא חוינא תמן: כט עמלקאה יתב פארע דרומא וחתאה ויבוסאה ואמוראה יתב בטורא ופנננאה יתב על ימא ועל ביה יודנא: ל ואצית קלב ית עמא למשה ואמר מסיק ניסק ונירת יתה ארי מיכל ניכול לה: לא וגבריא די סליקו עמה

תו א' ויסקרו לו סס: אסס כי עו העם סס: ויהם כלל את טעם סס: עלה נעלה ויבטו סס: והאשכח את עלו עמו סס: כי חוק הוא ממותנו: עריק טו.

בעל הטורים

(כט) והאחיו יושב מלך ר' סקול הוא כשמה עמתי שאל כי נבונה תרזיס נבחי: (ל) עלה נעלה. כה' לומר שאפי' אם ילמד לנו עשו טולמות ועלו לרקיע ששאו מחלק חוק סס: (לא) כי חוק הוא ממותנו. ח"י נבחי אל חקרי ממותנו אלא ממת שאפי' בעה"ב אינו יכול להוציא כלוי משס. וית' אלא ממנו שנה נעלה:

רש"י

הארץ מקץ ארבעים יום: כו וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה וישיבו אתם דבר ואת כל העדה ויראום את פרי הארץ: כז ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה פריה: כח אפס כי יעו העם הישב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם ילדי הענק ראינו שם: כט עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבויסי והאמרי יושב בהר והכנעני יושב על ההים ועל יד הירדן: ל ויהם במס' הם רבתי כלב אתי העם אל משה ויאמר עליה נעלה וירשנו אתה כיי יכול נוכל לה: לא והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כיי חזק

עליהם יום לשנה קצר לפניהם את הדרך: (כו) וילכו ויבאו. מהו וילכו צ לנקיטה הליכתן לציאתן מה ביאתן בעלה רעה אף הליכתן בעלה רעה: וישיבו אתם דבר. את משה ק ואת אהרן: (כז) זבת חלב ודבש היא. כל דבר שקר שאין אומרים בו קאת אמת בתחלתו אין מתקיים בטובו: (כח) בצורות. לשון חוקק ומרגמו כריכן לשון בירניות עגולות ובלשון ארמי כריץ עגול: (כט) עמלק יושב וגו'. לפי שכחו בעמלק כנר ד הכיכועו המרגלים כדי ליראם: על יד הירדן. יד כמשמעו אלא הירדן ולא מוכלו לעבור: (ל) ויהם כלב. עיקר שפתי חכמים

כי כברו רק פירות גסים ומשויים: צ דהא כבר כתיב וסונו א"כ למה נאמר שוב וילכו גי' אלא לנקיש בו: ק דלכל ישראל כתיב אח"כ ואת כל העדה: ד כי למה הכירו את עמלק חמלה. והלא האמרי והחתי וישיבים בהר. אלא כדי ליראם: ש שפי השמק את המרגלים מולאי הדנה כדי שישמע העם מה שידבר בנשמה:

בא שמה וזרעו יורשנה: היתה עמלקי והפנעני וישב בעמק מחר פנו ויסעו לכם המדבר הרך יסוסף: פ רביעי כי וידבר יי ארמיהו ואל אהרן לאמר: כי עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר המה מלינים עלי אתי תלנות בני ישראל אשר המה מלינים עלי שמעתי: כי אמר אלהם חיי אני נאם יי אם לא באישר דברתם באזני כן אעשה לכם: כט במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקדיכם לכל מספרכם מבן עשרים שנה ומעלה אשר הלינתם עלי: כי אם אתם תבאו אלי הארץ אשר נשאתי את ידי לשפן אתכם בה כי אם כלב בן יפנה והיה הושיע בן נון: לא וטפכם אשר אמרתם לבן יהיה והביאתי אתם וידעו אתי הארץ אשר מאסתם בה: לב ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה:

רש"י

(כה) והעמלקי וגו'. אם תלכו שם יהרגו אתכם מחסר שאינו עמקס מחר פנו לאחוריים וסעו לכם וגו' (כו) לעדה הרעה וגו'. אלו המרגלים מכלן לעדה ע הלא עשרה: אשר המה מלינים. את ישראל עלי: את תלנות בני ישראל אשר המה מלינים. המרגלים מלינים אותם עלי שמעתי: וכן) חי אני לשון שנועה: אם לא כן אעשה: כניול חיי מו: כאשר דברתם. שנקטם ממני מו עיקר שפתי חכמים

בחר דחלתי ואעלנה לארעא די לתמן ובנוהי יתרכנה: כה ועמלקאה ויכנענאה יתב במישרא מחר אחפנו וטולו לכוון למדברא אורח ימא דסוף: כי ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר: כו עד אימתי לכןשתא בישתא הדא די אנון מתרעמין עלי ית תרעמת בני ישראל די אנון מתרעמין עלי שמייע קדמי: כח אמר להון קים אנא אמר יי אם לא קמא די מלילתיו קדמי בן אעבד לכוון: כט במדברא הרין יפלו פגריכון וכל מנגיכון לכל חשפכון מפר עשרין שנין ולעלא די אתרעמתון עלי: ל אם אתון תעלו לארעא די קומית במימרי לאשאה יתכון פה אלהו קלב בר יפנה ויהושע בר נון: לא וטפכון די אמרתון לכזא יהי ואעל יתהון וידעו ית ארעא די קצתון פה: לב ופגריכון

תו"א עד מה מנלה כו: לא ניטין מו סטודרין ב ממדבר הזה כמרה קמא: תמן עשרים שנה עס: בעל הטורים

(לא) והנחתי י יתרה שהיא חסם אל הארץ שנקטתם כי קדושת: (לכ) וגערתם חסם: כי כאשר חסם כנחתי חסם מן חסרתי עומס ומתו:

במדבר הזה לו מתנו: (כט) וכל פקדיכם לכל מספרכם. כל הנמנה לכל מספר שאתם נמנין בו כגון ללכת ולבא ללכת ולחמ שקלים. כל המנינים לכל אותן משפחות ומתו ואלו הן מבן כ' שנה וגו' להוציא שנתו של לו שאין פקדיהם מבן עשרים: (לג) ופגריכם אתם. כמרגמו דלכוון לפי שדבר על הנכים להכניסם לארץ ונקש לומר ואתם תמותו פ טפל לשון זה כאל לומר אתם: עיקר שפתי חכמים

ע כי זולת יהושע וכנגד היו עשרה: פ לפי שהנדלם מהננים לומר שהם יכנסו לארץ ואתם תמותו במדבר לכן כמיט ופגריכם

די לכוון יפלו במדברא הרין: לג ובגיכון יהון מא הרין במדברא ארבעין שנין וימקבלון ית חוביכון עד דיסופון פגריכון במדברא: לו במנין יומיא די אללתון ית ארעא ארבעין יומין יומא לשתא יומא לשתא יומא לשתא תקבלון ית חוביכון ארבעין שנין וחדעון ית דאתרעמתון עלי: לה אנא יי גזרית במימרי אם לא דא אעבד לכל כנשתא בישתא הדא דאדומנו עלי במדברא הרין יסופון ותמן ימותון: לו וגבריא די שלח משה לאללא ית ארעא ותבו וארעימו עלוהי ית כל כנשתא לאפקא שום ביש על ארעא: לו ומיתו גבריא דאפיקו שום ביש על ארעא כמותנא קדם יי: לה ויהושע בר נון וכלב בר יפנה אתקימו מן

תו"א נמסר הימים חסר מנינה הו: במדבר הזה יתמו סטודרין קמ קי: יהושע בן נון כמרה קיס: בעל הטורים

(לח) מו חסם ביש סמ"ף שהיא בני סטודרין קרי רש"י

(לג) ארבעים שנה. לא מת אחד מהם פחות מבן עשרים שנים נגזר ארבעים כדי שיהיו אומם של בני עשרים צ מגיעין לכלל ששים ושנה ראשונה היתה ככלל ואף על פי שקדמה לשלוח המרגלים לפי שמשעשו את העגל עלתה גזרה זו נמחשה אלא שהמתין להם עד שחמלמל סאתם וזהו שאמר וזיום פקדי נמרגלים ופקדי עליהם חטאתם. ואף כאל נאמר תשאו את עונותיכם (ולא עונתכם) שמי עונות של עגל ושל מלוכה ומשד להם במנין חיהם מקלת שנה ככולה וכשנכנסו לשנת ששים מתו אומם של בני עשרים: ונשאו את זנותיכם. כמרגמו ויקלטון ית חוביכון: (לד) את תבואתי. שהיו אומם את לבכס מאחרי ק מנחה לשון הסרה כמו כי הניח אביה אומה:

עיקר שפתי חכמים

לג ובניכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה ונשאו את זנותיכם עד תם פגריכם במדבר: יי במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה תשאו את עונתיכם ארבעים שנה וידעתם אתי תנואתי: לה אני יי דברתי אם לא ואת אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר הזה יתמו ושם ימתו: לו והאנשים אשר שלח משה לתור את הארץ וישבו ויגונו עליו את כל העדה להוציא דבה על הארץ: לו וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במנפה לפני יי: לח ויהושע בן נון וכלב בן יפנה חיו מן האנשים ההם

(לו) וישבו ויגונו עליו. וכשנו מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה כהולאת דבה. אומם אנשים וימתו. כל הולאת דבה לשון חינוך דברים שמלקיחין לשונם לאדם לדבר בו כמו דובב שפתי ששים. ושנה לטובה ושנה לרעה לכן נאמר כאן מוצאי דבת הארץ רעה שיש דבה שיהא טובה: דבה. פליר"ש בלע"ו (ריידעריאל): (לז) במגפה לפני ה'. צאוה מיתה ההגונה להם מדה כנגד מדה הם חטאו בלשון ושחמרכב לשונם עד טבוס ותולעים יוצאין מלשונם וצאין לחוך טבוס לכן נאמר כמגפה ר (בפתח הכי"ו) ולא כמגפה וזה לפי ה'. צאוה הראויה להם על פי מדותיו של הקב"ה שהוא מודד מדה כנגד מדה: (לח) ויהושע וכלב חיו. מה ח"ל מו מן האנשים ההם ש אלא מלמד שנטלו חלקם

ופגריכם חסם יפלו וגו': צ יפלו כרת ועליהם הלא נקטתם רק מיתה: ק מאחר שהסירו את לבכס מה' סר גם ה' מהם. ולכן כמיט את חטאתי אשר אנכי כותי מזה: ד ר"ל כפתי"ם הכי"ו המגפה הידועה (ד"ט): ש הדלה ככר כמיט ולא טמר וגו' כי"ל כלל וגו' יהושע וגו' ומה הלשון מן האנשים ההם אלא מלמד כי: והכל

הַהֲלָכִים לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ :
 לט וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד : ׀ וַיִּשְׁכַּמוּ
 בַּבֹּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל־רֹאשֵׁי־הָהָר
 לֵאמֹר הֲנֵנוּ וְעַלְיֵנו אֱלֹהֵי־מִקּוֹם
 אֲשֶׁר־אָמַר יי כִּי חָטָאנוּ :
 כ"א וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְמַה הִזְהִיתֶם לְעַבְרִים
 אֶת־פִּי יי וְהוּא לֹא תִצְלַח : כ"ב אֶל־
 תַּעֲלוּ כִּי אִין יי בְּקַרְבְּכֶם וְלֹא
 תִּנְגַּפוּ לְפָנַי אִיבִיכֶם : כ"ג כִּי הָעַמְלָקִי
 וְהַכְּנַעֲנִי שֵׁם לְפָנֶיכֶם וְנִפְלִיתֶם
 בַּחֶרֶב כִּי־עַל־פְּנֵי שַׁבְתֶּם מֵאֲחֵרֵי
 יי וְלֹא־יִהְיֶה יי עִמָּכֶם :
 ט"ד וַיַּעֲפֹלוּ לַעֲלֹת אֶל־רֹאשׁ הָהָר
 וְאָרוֹן בְּרִית־יְי וּמֹשֶׁה לֹא־מָשׁוּ
 מִקְרֵב הַמַּחֲנֶה : כ"ה וַיֵּרֶד הָעַמְלָקִי
 וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּהַר הַחִוּי וַיָּבוֹס
 וַיַּבְתּוּם עַד־הַחֲרָמָה : פ ט"ז א וַיְדַבֵּר
 יי אֶל־יְי מֹשֶׁה לֵאמֹר : כ"ז דַּבֵּר אֶל־

גְּבִרְיָא הָאֲנוּן דְּאֲזָלוּ
 לְאֵלָא ית אַרְעָא :
 לט ומליל משה יח
 פתגמניא האליו לכל בני
 ישראל ואתאבלו עמא
 לתדא : ׀ ואקדימו
 בצפרא וסליקו לריש
 טורא למימר הא אנחנא
 סלקין לאתרא די אמר יי
 ארי חכנא : מא ואמר משה
 למא דנו אתון עברין על
 גורת מימרא דיי והיא
 לא תצלח : מב לא תסקון
 ארי לית שכנתא דיי
 בניכון ולא תתפרון
 קדם בעלי דכניכון :
 מג ארי עמלקאר
 וכנענאה תמן קדמיכון
 ותפלון בקרבא ארי על
 פן תבתון מקתר פולחנא
 דיי ולא יהי מימרא דיי
 בסעדכון : מד וארשעו
 למסק לריש טורא וארון
 קנמא דיי ומשה לא עדו
 מגו משריתא : מה ונחר
 עמלקאה וקנענאה דיתג
 בטורא ההוא ומחננו
 וטרדנון עד חרמה
 א ומליל יי עם משד
 למימר : ב מלל עם בני
 ישראל וחומר להון אר
 תעלון לארע מותקניכו
 די אגא יחב לכו

בעל הטורים

כחלקי שתי חלקים : (מ) ועליו : ב' הג
 ועליו ואם כה יחמרו עלו עליו ועליו זה
 שנה : ב' חן להי המור להשע כבד או נחשת אלו היו ששים רכזו ונפלו ויהתן לא היה אלא הוא ועברו תלמו : (מד) ויעשע

רש"י

של מרגלים בחרו וקמו מחתיהם לחיים : (מ) אל ראש לכל על אשר שנתם וגו' : (מד) ויעפלו : ל' חזק
 ההר : הוא הדק העולה לארץ ישראל : הננו ועלינו וכן הנה עפלה : איננו יושב צנע"ו (מיט) געוולאכ
 אל המקום : לארץ ישראל : אשר אמר ה' : לתה לנו : לו שטיין לשון עוזת וכן עופל בת זיון : עופל ובתן
 שם נעלה : כי חטאנו : על אשר אמרנו הלא טוב לנו טוב ומרש תחומה מפרשו לשון אופל הלכו חשכים שלי
 מלמרימה : (מח) והיא לא תצלח : זו שאתם עושין ת : צרמות : (מה) ויכתום : כמו ואלכות אותו עתון מכי
 לא תצלח : (מג) כי על כן שבתם : כלומר כי זאת חבל אחרי מכה : עד החרמה : שם המקום נקרא א על ש
 עיקר שפתי חכמים

תוהבא מוסב על הפעולה : אובשעת שכתב מרע"ה את התורה כנר נקרא שמה חרמה :

ובמועדיכם

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי
 תָּבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיכֶם אֲשֶׁר
 אָנִי נֹתֵן לָכֶם : נ וַעֲשִׂיתֶם אִשָּׁה
 לַיְי עֲלֶיהָ אוֹ־זִבַּח לְפִלֵּא־נֶדֶר אוֹ
 בְּנִדְבָה אוֹ בְּמוֹעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רִיחַ
 נִיחַח לַיְי מִן־הַבֶּקֶר אוֹ מִן־
 הַצֹּאן : י וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קָרְבָּנוֹ
 לַיְי מִנְחָה סֹלֶת עֶשְׂרוֹן בְּלוּל
 בְּרִבְעֵית הַהֵיזֵן שֶׁמֶן : י"א וַיִּזֵּן לְנֶסֶךְ
 רִבְעֵית הַהֵיזֵן תַּעֲשֶׂה עַל־הָעֹלָה
 אוֹ לְזִבַּח לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד : י"ב אוֹ לְאֵיל
 תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֹלֶת שְׁנַי עֶשְׂרֹנִים
 בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשִׁית הַהֵיזֵן : י"ג וַיִּזֵּן
 לְנֶסֶךְ שְׁלֹשִׁית הַהֵיזֵן תִּקְרִיב רִיחַ
 נִיחַח לַיְי : חמשי"ח וְכִי־תַעֲשֶׂה בֶן־
 בֶּקֶר עֲלֶיהָ אוֹ־זִבַּח לְפִלֵּא־נֶדֶר אוֹ־
 שְׁלָמִים לַיְי : ׀ וְהִקְרִיב עַל־בֶּן־
 הַבֶּקֶר מִנְחָה סֹלֶת שְׁלֹשֶׁה עֶשְׂרֹנִים
 בְּלוּל בְּשֶׁמֶן חֲצִי הַהֵיזֵן : י"ד וַיִּזֵּן תִּקְרִיב
 לְנֶסֶךְ חֲצִי הַהֵיזֵן אִשָּׁה רִיחַ־נִיחַח

תו"א כי תבאו אל נחשת קול : ועשיתם
 אשה מנחה : לא עלה לו וכן שם
 לא : לפלל דבר שם : לא ממועדיכם שם לא :
 והקריב נחשת מן נכש החלחל מנחתו לא
 או לאיל שם חולין כן וכן חפשיה כן בקר
 מנחתו :

בעל הטורים

ענין לנכש חולין מן המעשיות הרי :
 (ג) ועשיתם אשה לה : מן קרבנות נכש
 תלמאה וכן נכשת אשר יל נכשית מן
 מיד מרשח קרבנות נכשת הקרבנות היו טלמיה

רש"י

המאורע : (ב) כי תבאו : בישר להם שינסכו לארץ : לכל בהמה המנחה כליל והשמן נכלל במוכה והיון
 (ג) ועשיתם אשה : חן זה זיווי אלא כשחנאו שם
 למפלים ד כמו ששנינו במס' סוכה : (ה) לכבש האחד
 על כל האמור למעלה הוא מוסב על המנחה ועל השמן
 ומעלה על נכשם נשפות חסה לה : ריח ניחח : שיהיה נחוח
 רוח לפני : לפלא נדר או בנדבה וגו' : או שחששו
 האשה בשביל חובת מועדיכם ב שחיבתו אחסל לעשות
 דרשו או לרבות את הפלגם ו לנכסי איל : (ו) אשה
 נמועד : (ד) והקריב המקריב : תקריבו נכסים ומנחה ג
 עיקר שפתי חכמים

ב ומועדיכם אלו מוסב על לפלא כי קרבנות המועדים חובה המה ואין תלויים בלפלא : ג כי זכו כאשר יקריבו קרבן
 חובה להבוא נכסים : ד שהיו שני ספלים של כסף בנג המנחה ומטקנים ודכן הקנינים היו מקלחין ע"ג המנחה ומשם
 היה אחד להשימן שהיו מחת המנחה : ה ר"ל או כשחששה איל מעשה מנחה גו' : ו עד י"ב חמשים נקרא כשם : ומ"ג
 חמשים

לוי : **יא** ככה יעשה לשור האחד
או לאיל האחד או לשה בכבשים
או בעזים : **יב** כמספר אשר תעשו
ככה תעשו לאחד כמספרם : **יג** כל
האזרח יעשה ככה את אלה
להקריב אשה ריח ניחח לוי :
יד וכייגור אתכם גר או אשר
בתוכם לדרתיכם ועשה אשה
ריח ניחח לוי כאשר תעשו בן
יעשה : **טו** הקהל חקה אחת לכם
ולגר הגר חקת עולם לדרתיכם
ככם כגר יהיה לפני : **טז** תורה
אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר
הגר אתכם : **פ** ששיו וידבר
אל משה לאמר : **יז** דבר אל בני
ישראל ואמרת אליהם בבאתם
אל הארץ אשר אני מביא אתכם
שמה : **יח** והיה באכלכם מלחם
הארץ תרימו תרומה לוי :
יט וראשית ערסתיכם חלה תרימו

בעל הטורים

במלחה: (ב) חלה: תרון על הארץ בדרים ירכין חלה: משפט רכבים קמת חיבון:

רש"י

אשה שאינו יתן על האש: (יא) או לשה: בין שהיא
בכבשים בין שהיא בעזים. כבש ושה קרוים בחון שנתם.
איל: בן שלשה עשר חדש ויום אחד: (יב) כמספר אשר
תעשו: כמספר בהמות אשר תקריבו לקרבן ככה
תעשו נסכים לכל אחד מהם: כמספרם של בהמות
מספרם של נסכים: (טז) ככם כגר: כמוהם כן גר
וכן דרך לשון עברית כגון ה' כארץ מצרים: כן ארץ
ומה

אצותכון חלתא תפרשוין
אפרשותא קמא די
מפרשוין מז אדרא בן
תפרשוין יתה: כא מריש
אצותכון תתנון קדם יי
אפרשותא לדריכון:
כב וארי תשתלון ולא
תעבדון ית כל פקודיא
האלין די מליל יי עם
משה: כג ית כל די פקיד
יי יתכון פידא דמשה מן
יומא די פקיד יי ולהלא
לדריכון: כד ויהי אם
מעניי כנשתא אתעבדת
לשלו ויעבדון כל כנשתא
תור בר תורי חד לעלתא
לאתקלא ברעוא קדם
יי ומנחתה ונסכה פדחוי
וצפיר בר עזי חד
לחטאתא: כה ויכפר פהנא
על כל כנשתא ודבני

תו"א מרשית מנחות טז לדתיכם
במרות יי: וי תענו שנת סג: ויריות
ח: אפר זיה יי: היותם שם מן היום אשר
קודשין עט: מרות ח: ויהי עם תמינח: כה:
במה ה' היריבו יי: ח: כמספט היותם
ג: אחים: ז:

בעל הטורים

(כא) מראשית עריסותיכם: הסי' תחילת
נמים ומסום נמים: לומר כי שני יום

וכמה היא וימור בעומר עומר לגלגלת (ושיעורו מ"ג
צילים וחומש בילה) תלחה מראשיתה: כלומר קודם
שהתכלו ממנה (ראשית חבבו) חלה אחת תרימו תרומה
לשם ה': חלה: עורטיו' בלע"ו (אפלאכער קובען):
כתרומת גרין: שלא נאמר כה שיעור ולא
כתרומת מעשר שנאמר כה שיעור ז לכל חכמים
תנו שיעור לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה.
ולנתחום אחד מטרביעיס ושמונה: (כא) מראשית
עריסותיכם: למה נאמר לפי שהנאמר ראשית עריסותיכם
שומע אני ראשונה שנעיסום ח מ"ל מראשית מקלתה
ולא כולה: תתנו לה' תרומה: לפי שלא שמענו
שיעור לחלה נאמר חתנו שיהא כה כדי נמניה: (כב) וכי
תשגו ולא תעשו: עבודת כוכבים היחה בכלל כל
המנזות שהצבור מצויין עליה פד ורבי הכמוז מושיאה
כאן מכללן לידון כפר לעולה ושיער לחטאת: וכי תשגו
עיקר שפתי חכמים

חדשים ולמעלה נקרא איל ובחודש ה"ג הוא ספק כבש ספק איל ונקרא פלגס וריבה אותה הכמוז לנסכי איל: ז אחד
מעשרה: ח כאלו א"ל לרועש מראשית ולא כל ראשית שאין כל מיני דגן מיניס בחלה וכמו דרשין אלא בכורים
למעט כל היסודות שאין משבעת המינים: לפי שאין כביז מלחס הארץ לרבות כל מיני דגן ממשפט המינים: לכך דרשו
כאן מקלטה ולא כולה (הרא"ם בשו"ת פ' און): ט מדכתיב בפי ורקרא אלא פד ורקרא דבר וירש מזה דעגלס
דבר ולא כל הנוף וזה אחת מן העבודות:

ד"ד

והם הביאו את קרבנם אשה
 ליי והמאתם לפני יי על
 שונותם: כי ונסלח לכל עדת בני
 ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל
 העם בשננה: ס שביעי כו ואסנפש
 אחת תחטא בשננה והקריבה עו
 בת שנתה לחטאת: כח וכפר
 הכהן על הנפש השונת בהטאה
 בשננה לפני יי לכפר עליו
 ונסלח לו: כט האזרה בבני ישראל
 ולגר הגר בתוכם תורה אחת
 יהיה לכם לעשה בשננה: יו והנפש
 אשר תעשה ו ביד רמה מן
 האזרח ומן הגר את יי הוא
 מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב
 עמה: לא כי דבר יי בזה ואת
 מצותו הפר הכרתו התפרת הנפש
 ההוא עונה בה: פ לב ויהיו בני
 ישראל במדבר ומצאו איש

ס' רעה

בעל הטורים

תו"א וכן הביאו את קרבנם וחס
 מה. כי לכל העם היתה ה
 ואם נפש אחת ימות ט. וכפר סכין כוונת
 1: ממות עד. קט. חובה אחת שבת ט: קג.
 ימות ט: הוכיות ת. ממות כ. והכסף אשר
 תעשה שבת ט. ט. ק. כד ימות ט: כהרצון
 5: כמות פ. היתה ת. אח ה' הוא מנצח
 סוכרין 3: כי דבר יי בזה רעה גרעת כד
 סוכרין 5: טעמות. הל' הכרת ממה של
 סוכרין 5: זה ממות ט: יהי כח ישראל
 שבת ט: ספר הוזהר האל ט' עמה:

רש"י

עולה וזו עולה קודמת לחטאת: (כ) הביאו את
 קרבנם אשה לה: זה האמור כפרה הוא פר העולה
 שנאמר אשה לה: וחטאתם. זה השעיר: (כז) חטאת
 בשגרה. כעבודת י כוכבים: עז בת שנתה. שאר
 עבירות יחד מביא כשהוא או שעירה. וכוז קבע לה
 שעירה: (ג) ביד רמה. גמולך. מחרף כמו
 עיקר שפתי חכמים
 י דו"י וואם נפש מוסף על עין ראשון כי גם פ' זו מדרגת
 כלעיל: ל כאלו כחיו כשעורה כה: מ דלתיב במדבר ליל
 אלל ללמד שמד שגאו למדבר חלל זה את השבת:

כני ישראל במדבר
 ואשכחו גברא בד מגבב
 אעין ביומא דשבתא:
 לג וקרבו יתה דאשכחו
 יתה כד מגבב אעין לנת
 משה ולנת אהרן ולנת כל
 בנשמתא: לד ואסרו יתה
 בבית מטרא ארי לא
 אחרש להון מה
 דיעבדון לה: לה ואמר יי
 למשה אתקטלא יתקטל
 גברא גרמו יתיה באבנא
 כל כנשמתא מבקרא
 למשריתא: לו ואפיקו יתיה
 כל כנשמתא למבקרא
 למשריתא ורגמו יתיה
 באבנא ומית קמא די
 פקיד יי ית משה: לו ואמר
 יי למשה למימר: לח מלל
 עם בני ישראל ותימר
 להון ויעבדון להון
 כרוספדין על כנפי
 כסותהון לדרהון ויתנון
 על כרוספדא דכנפא
 חוטא דתכלתא: לט ויהון
 לכוז לכרוספדין ותחזון
 בעל הטורים
 (לח) ועשו להם ציפת. אשר הקיבו לוי
 חלה שחיו משועשוע כמחלסם לנפש הברים
 וכאשר רחמו חוטא מעוטף לכן זיה תכלת
 שיומה לקרע ולבטל הכבוד: ציפת. ציפת
 כ"ש כנשמתא עלה. כנפא. ציפת. כנפא
 דרקות וצבנא. שבת ט. קג. ומהכסף אשר
 כמות ציפת ו: והוא מן השעיר דעמה אז
 כןק אתה ספין חוכה להה שמלח ואחא
 אהבם על כפי נכרים: (לט) ורחמם.
 גמטרם ציפת כיום: ורחמם. חובו ויהיה
 חושש חובה. יום ככל א' שנות חוטין שיטעו
 הטריו וחלל וואם שמר עמו מעבירה ויהיה
 דיקן מחטת הקבר וכוז מדרות של יתום.
 נגדך לנפש. גמטרם זה ציפת

תו"א המלאים חלו מתהדרין חלו. כי לא פרש
 טם עח: דבר לא בני זכרות די: ממות ט. ועשו להם
 זכרות י: טובה ט. וימות די: ממות ט. על מני
 טם מן. חותין קלו. המך פחיל זכרות ט: שבת ט:
 ימות די: טור ט. ממות לה: לו: ורחמם חוטין זכרות י:
 שבת ט: זכרות י: ממות לה: ט. ספר
 הוזהר משה מומה

רש"י

ובשנייה בל זיה ומללה: (ג) המוצאים אותו מקורשו.
 שהתרו בו ולא הניח מלקושו נ אף משמלאוהו והמרו
 זו: (ד) כי לא פרש מה יעשה לו. לא היו יודעים
 כלווי מיתה ימות ס אלל יודעים היו שהמלל שבת
 נמיתה: (ה) רגום. פשיטו בלעז וכן הלך אלג'ט
 וכן זכור ע ושומר: (ו) ויוציאו אותו. מכלן שבת
 עיקר שפתי חכמים
 נ כי ליל כמות המולאס אותו. אלל שהעידו יהיה
 ס ולכן כחיו נאמן מה יעשה לו (ר'ל כליו מיתה) אלל
 מיתה: ע פי' כי כל פה המקור חמת הליו: ס וזה
 כצד

ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם: למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאהיכם: מא אני יי אהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאהים אני יי אהיכם: פ פ פ

אונקלוס תיה ותקדו ית כל פקודיא דיי ותקדו יתהו ולא תטעון פתה הרהור לבכון ובתה חיו עיניכון די אמתן טעון פתהיון מ כדיל ותקדו ותקדו ית כל פקודי יהון קדישין קדם אלהכון: מא אנה יי אלהכון די אפקית ותכון מארעא דמצרים למתו לכון לאלהא אנה יי אלהכון: פ פ פ

תו"א ואל תחורו נדרים כי אחר לנכס נרכס יי אפי' כי מנחתו תהי' אשר תחלו נכסות יי אהיכם מחלן טס יי אפי' טס יי אפי' מנחתו תהי' שהמלה את השבת כאלו עובד כוכבים שאף היא שקולה ככל המלות וכן הוא אומר בעזרא ועל הר סיני ירדת ומחן לטס מורה ומלות ואח שבת קדשך הודעת להם. ואף פרשה זעית לקר נמכה לאלו לפי שאף היא שקולה כנגד כל המלות שנאמר ועשיתם את כל מצותי: על כנפי בגדיהם. כנגד ואשא אהכם על כנפי שמים. על ארבע כנפות. ולא בעלת שלט ולא בעלת חמש כנגד די לשונות של גאולה שנאמר במצרים והוא אחי והללתי וגאלתי ונקחתי: פתיל תכלת. על טס שכול כבורות תרגום של שכול תכלא. ומכאן היתה גלילה וכן נצע התכלת דומה לרקיע המשמיר לעם ערב ושמונה חוטבים שבה כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משילאו ממצרים ש עד שאמרו שירה על הים: חסלת פרשת שלח לך

עיקר שפתי חכמים

חנן זה הדבר הוא אליה דמ"ד י"ט אם למקרא. וכללו כתיב מלא בנטי יודין (הרא"ם): ק כי אלהים הוא דין כמ"ט ויקר אל האלוהים: ר נצע שהוא דומה לנצע תכלת: ש אף שני' בשל פש"ט שני' של פסח אמרו שירה. אך מן ערב הפסח שני שמטו את הפסח נחשב ג"כ כמו שילאו בחיותו היום ומאחר היום היה שמונה ימים עד יום שאמרו שירה: חסלת פרשת שלח לך

הפטרות שלח (ביושע סימן ב')

משלח יחושע בן נון מן השמים שנים אנשים מרגלים חרש לאמר לכו ראו את הארץ ואת ירידתו וילכו ויבאו בית אשה זונה ושמה רחב וישכבר שמה: ויאמר רמפה יריחו לאמר הנה אנשים באו הנה הליכה מבני ישראל לחפר את הארץ: וישלח משה יריחו לאמר הנה אנשים באו הנה הליכה מבני ישראל לחפר את הארץ: וישלח משה יריחו לאמר הנה אנשים באו: ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו ותאמר בן באו אלי האנשים ולא ידעתי מאין הבהם: ויהי השער לסגור בחשך והאנשים יצאו לא ידעתי אנה הלכו האנשים רדפו מהר אחריהם פי חשיגום: והיא העלתם הנגה ותחממם בפשטי העץ הערבות לה על הרגל: והאנשים רדפו אחריהם ברחו הנה על המעברות והשער סגרו אחרי באשר יצאו הרדפים אחריהם: והקה פקם: ישכבו והיא עלתה עליהם עליהם: ותאמר אל האנשים ידעתי

יבועתי כיונתן יי לכם את הארץ וכי יפקח איתכם עלינו וכי נמנו בל ישובי הארץ מפניכם: כי שמענו את אשר הוביש יי את מי ים סוף מפניכם בצאתכם מצרים ואשר עשיתם לשרי מלכי האמרי אשר בעבר הירדן לסיחן ולעוג אשר החתמתם אותם: ובשמענו ויפס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם פי יי אהיכם הוא אלים בשמים מפעל ועל הארץ כמתת: ועתה השבעו נא לי ביופי עשיתי עמכם חסד ועשיתם גם אתם עסבית אבי חסד ונתתם לי אות אמת: ותחיתם את אבי ואת אמי ואת אחי ואת אחותי אחיותי קיי ואת כל אשר להם והצלחתם את נפשתינו ממות: ויאמרו לה האנשים נפשנו תחיתם ממות אם לא תגידו את דברנו זה והיה בתינו יי לנו את הארץ ועשנו עמך חסד ואמת: ותורדם בחבל בעד החלף כי ביתה בקיר החומה ובחמה היא יושבת: ותאמר להם הנה הנה לכו פרוצו פניכם בכם הרדפים ונחבתם שמה שלשת ימים עד שוב הרדפים ואחר תלכו לירפכם: ויאמרו אליה האנשים נקים אנחנו משבעתך הנה אשר השבעתנו: הנה אנחנו באים בארץ את תקות חותמי השני הנה תקשרי בחלון אשר הודתנו בו ואת אביך ואת אמה ואת אחיך ואת כל בית אביך מאספי אל יד היתה: והנה כל אשר יצא מלתי ביתך התוצה דמו כראשו ונאנחנו נקים וכל אשר יהיה אתך בבת דמו כראשו אסיד תהיה בו: ונאמר יי את דברנו זה והינינו נקים משבעתך אשר השבעתנו: ותאמר כדברכם בן יהוא ותשלתם וילכו ותקשר את תקות השני בחלון: וילכו ויבאו הנה וישבו שני האנשים בירדו מהר ועברו ויבאו אל יחושע בן נון ויספרו לו את כל המצאות ארצם: ויאמרו אל יחושע בן נון יי בידנו את כל הארץ ונס נמנו בל ישובי הארץ מפנינו:

אונקלוס כמדבר טז קרח

א ויאחזק קרח בר יצהר' מזא ויקח קרח בן יצהר' בן קהת בר לוי ודחן ויאכירם בני אליאב ואון' בן יואב ורתון ואבירם בני אליאב ואון'

בעל הטורים

(א) ויקח קרח. פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי נחמואל: ויקח קרח. לקח את עלמו לכה אחד להיות נחלק ממון העדה לעורר על הכהונה א וזה שמרם אונקלוס ותמפלג נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת וכן מה יקח לכו. לוקח אומך להפליגך משאר בני אדם. ד"א ויקח קרח משך ב ראשי סנהדרות שבהם נדברים כמו שנאמר קח את אהרן. קחו עמכם דברים: בן יצהר בן קרח בן לוי. ולא הוזכר בן יעקב שנקב רחמים על עלמו בשלל יזכר שמו על מחלוקתם שנאמר וזכרם אל חסד כבודי ויזכר שמו על קרח בזהיתוס על הדוכן בדברי הימים שנאמר בן אביאסף בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל: ורחן עיקר שפתי חכמים א כי הפעל לקח הוא פועל יולא ופה לא כתיב לקח לכן פירש"י לקח את עלמו וכללו כתיב ויקח: ב הם הזכירם בספוק הספור נשיא עדה נז"ג. ג שהיו לקח לעשות שלא יזכר שמו כאן: ד דל"כ למה נכנסו הם במחלוקת מאחר שלא היו לויים: ה הליקח לא חלק על הכהונה בשנה ראשונה מיד אחר הקמת המשכן. ואנן שנקרא על הנשואים חלק נס ע"י

ואון בן פלת בני ראובן: ב ויקמו
 לפני משה ואנשים מבני ישראל
 המשים ומאתים נשיאי עדה קראי
 מועד אנשי שם: ויקהלו על משה
 ועל אהרן ויאמרו אלהם רבי לכם
 כי כל העדה כלם קדשים וכתובם
 י ומדוע תתנשאו על קהל
 י: וישמע משה ויפל על פניו:
 ה וידבר אל קרח ואל כל עדתו
 לאמר בָּקֶר וידע י את אשר לו
 ואת הקדוש והקריב אליו ואת
 אשר יבחר בו יקריב אליו: ואת
 עשו קחי לכם מחותות קרח וכל

פר פלת בני ראובן:
 ב וקמו לאפי משה
 וגבריא מבני ישראל
 מאתן וחמשין רבירבי
 כנשתא מערעי ומן אנשין
 דשמה: ג ואתקנשו על
 משה ועל אהרן ואמרו
 להון סגי לכון ארי כל
 כנשתא בלהון קדישין
 ובינהון שריא שכנתא
 דיי ומא דין אתון
 מתרבין על קהלא
 דיי: ד ושמע משה ונפל
 על אפוי: ה וקמיל עם
 קרח ועם כל כנשתא
 למימר בצפרא ויהודע יי
 ית דקשר לה ית דקדיש
 ויקרב לקדמוהי וית די
 יתריי בה יקרב
 לשמושה: ו דא עבירו
 סבו לכון מחתין קרח וכל

בעל הטורים

ת"א ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל: כי כל העדה כלם קדושים הם קחי: ושמע משה: ה' וקמיל עם קרח ועם כל כנשתא למימר בצפרא ויהודע יי ית דקשר לה ית דקדיש ויקרב לקדמוהי וית די יתריי בה יקרב לשמושה: ו דא עבירו סבו לכון מחתין קרח וכל

רש"י

עדה קריאי מועד ונהלן הוא אומר אלה קריאי העדה. והלבישן טליתות שכולן חבלת ו נצלו ועמדו לפני משה אמרו כי טלית שכולה של חבלת חייבת נצילת או פטורה אמר להם חייבת החלילו לשתק עליו אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של חבלת פטורה זו שכולה חבלת לא חפטורה אלא עזמה: ב בני ראובן. דמן ואבירט ז ואון בן פלת: ג רב לכם הרבה יותר מדאי ח לקחתם לעצמכם גדולה: כלם קדושים. כלם שמעו דברים כספיו נ מפי הגבורה: ומדוע תתנשאו. אם לקחת אמה מלכות לא היה לך לנכר לחמיק כהונה י לא אחס לנכנס שמתם כספיו אכתי ה' אליהן. כל העדה שמעו: ד ויפל על פניו. מפני המחלוקת כ שכבר זה נידם שרדון רביעי חטאו בעגל ויחל משה. במתאוננים ויחפלו משה. במרגלים ואמר משה אל ה' ושמעו מצרים. במחלוקתו של קרח נחרשו דיו משל לכן מלך שסרת על אציו ופיס עליו ואיבנו פעם וזמנים ושלש כשסרת עיקר שפתי חכמים

על הכהונה בכל: ו ולכן סתך מחלוקתו של קרח בפי נצית. אף שהיה לו לנכוח בפי במדבר אחר פ' הדגלים: ז שלא תאמר שבני ראובן קאי רק על און בן פלת כמו שפירושי וכו'. פלא אליאב וכו'. לכ"פ קראי גם על דמן ואבירט: ח ורב לכם כנאון לא יתפרש די לכם וכמו רב לך בדברים (ב' כ"ו) אלא מל' הרבה גדולה לקחתם לעצמכם ולא תתחכם כלום לאחריכם: ט ר"ל שני הדברים ששמעו מה' אכתי ולא יהיה. ולכן סתך להם ונחמס ה': י פ' י ולכן מניע כל הימיון להיות מתן כיון ששמעו אמה שאר הדברות מפי הגבורה. למה לקחת לחמיק הכהונה וזהו ומדוע תתנשאו בל"ר פ' משה וגם אכתי: ב דאף שעל פי' המרגלים כתיב ג"כ ויפלו משה ואהרן וכו'. שם נפלו להפיל אכל כאן דכתיב ויעבר אל קרח וכו' ומשמע שדבר עמם בשעת נפילתו א"כ למה נפל אלא מפני המחלוקת: ל כמ"ס והיו לי הלויים: מ כמ"ס דבד"י ויבדל

כנשתא: ז והכו בהון
 אשתא ושניאו עליהון
 קטורת בוסמין קדם יי
 קחר ויהי גברא דיתרעי
 יי הוא קדיש סגי לכון בני
 לוי: ח ואמר משה לקרח
 שמעו קען בני לוי:
 ט הוצר לכון ארי אפרש
 אלהא דישראל יתכון
 מכנשתא דישראל
 לקרבא יתכון קדמוהי
 למפלח ית פולחן משכנא
 דיי ולמקם קדם כנשתא
 לשמשותהון: י וקרב יתך
 וית כל אחיה בני לוי עמך
 וקען אתון קען אף
 כהונתא דבתא: יא ככן
 את וכל כנשתא
 דאדמנתון על יי ואהרן
 מה הוא ארי אתרעמתון
 עלוהי: יב ושלח משה
 למקרי לדמן ולאבירם
 בני אליאב ואמרו לא

עדתו: ויתנו בהן ואיש ושימו עליהן
 קטורת לפני יי מחר והיה האיש
 אשר ייבחר יי הוא הקדוש רב
 לכם בני לוי: ויאמר משה אל קרח
 שמעו נא בני לוי: המעט מכם כיי
 הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת
 ישראל להקריב אתכם אליו לעבד
 את עבדת משכן יי ולעמד
 לפני העדה לשרתם: י ויקרב
 אתך ואת כל אחיה בני לוי אתך
 ובקשתם גם כהנה: יא לכן אתה
 וכל עדתך הנעדים על יי
 ואהרן מה יהוא כפי תקונו עליו:
 יב וישלח משה לקרא לדתן
 ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא

ת"א וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא

בעל הטורים

(י) ויקחם גם הכהונה ויקחם
 חסם את ה' אליהן ויקחם אתו וכו' יצירה על הגלות שמתקפו אתו בגלות נ שופה ונחלו או ויקחם גם הכהונה שהיא בטלה מכא כיון שחם בגלות
 (יא) חלטי עליו. חלטי בחיב ו' להם שיהיו על רכס:

רש"י

תשמיש חביב מכל. היא הקטורת החביבה מכל הקריבות וסס המום נמון בחיבו שבו נשרפו נדב ואזיהוא לסיכך המרה בהם והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש. כבר הוא בקדושתו וכו' אין לנו וידעם שמי שיבחר הוא הקדוש אלא אמר להם משה הריני אומר לכם שלא תתחייבו מי שיבחר בו יאל חו וכלכם אובדים: מחותות. כלים שחומין בהם גחלים ויש להם בית יד: (ו) רב לכם בני לוי. דבר גדול אמרתי לכם. ולא טפשים היו שכן המרה בהם וקבלו עליהם לקרב אלא הם חטאו על נפשם שנאמר את מחמות החטאים האלה נפשותם. וקרח שפקח היה מה ראה לטעות זה עיטו הטעתו ראה שלשלת גדולה יואה ממנו שמואל שקול כנגד משה ואהרן אמר שבניו איני נמלט וכו' משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברות הקודש שנאמר כל אלה בנים להימן אמר אפסר כל הגדולה האלה עמידה לעמוד ממני ואני אדום לך שחפתי לבוא לאותה חוקה ששמע עיקר שפתי חכמים

ויבדל אהרן להקדישו: נ השיב להם מעין שאלתם על אהרן לו רב לכם הרבה גדולה לקחתם לעצמכם והוא השיב להם רב לכם. דבר גדול נטלתם לעצמכם לחלוק על הקב"ה: ס יפה יבאר הראש"ע פה שעשורו ובאשר הקריב אותך ואת כל אהרן.

נעלה: י המעט פיה העליהנו מארץ
 זבת חלב ודבש של המיתנו במדבר
 כיתשתרר עלינו גם השתרר:
 שני יד אף לא אל ארץ זבת חלב
 ודבש הביאתנו ותתן לנו נחלת
 שדה וכרם העיני האנשים ההם
 הנקר לא נעלה: טו ויחר למשה
 מאד ויאמר אל יי אל תפן אל
 מנחתם לא חמור אחד מהם
 נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם:
 טז ויאמר משה אל קרח אתה וכל
 עדתך היו לפני יי אתה והם
 ואהרן מחר: יז וקחו איש מהתתו
 ונתתם עליהם קטורת והקרבתם
 לפני יי איש מהתתו חמשים
 ומאתים מהתתו ואתה ואהרן איש
 מהתתו: יח ויקחו איש מהתתו ויתנו

נסק: יג הזעיר ארי
 אסקתנא מארעא עבדא
 חלב ודבש לקטלותנא
 במדברא ארי אתרברבת
 עלנא אף אתרברבא:
 יד ברם לא לארעא עבדא
 חלב ודבש אעלתנא
 ויהבת לנא אחסנת
 חקלין וברמין תשיגי
 גברא האינן תשלח
 לענרא לא נסק: טו ותקף
 למשה לחדא ואמר קדם
 יי לא תקבל ברענא
 קורבנהון לא חמרא דחד
 מנהון שחרית ולא
 אבאישית ית חד מנהון:
 טז ואמר משה לקרח את
 וכל כנשתך הון זמינין
 לקדם יי את ואינן ואהרן
 מחר: יז וסבו גבר
 מחתיתה ותשוון עליהון
 קטורת בסמין ותקרבון
 קדם יי גבר מחתיתה
 מאתן וחמשין מהתתו ואת
 ואהרן גבר מחתיתה:
 יח וקסבו גבר מחתיתה

תו"א העני האשים הם חמסין הם חמסין הם חמסין
 ויחמור חמסין הם חמסין הם חמסין הם חמסין

בעל הטורים

ויד העני כי העני האשים הם חמסין הם חמסין הם חמסין
 העני כפר כי חמסין הם חמסין הם חמסין הם חמסין

רש"י
 להם אלא ירידה: ויד ותתן לנו הדבר מוסב על
 לא האמר למעלה כלומר לא הביאותנו ולא נתת לנו
 נחלת שדה וכרם אמרת לנו אעלה אתכם מעני מזרע
 אל ארץ טובה וגו' ע משם הואלחנו ולא אל ארץ זבת
 חלב ודבש הביאותנו אלא גורת עלינו להמיטנו במדבר
 שאמרת לנו במדבר הזה יפלו פניכם: העיני האנשים
 ההם הנקר וגו' אפילו אתם שולח לנקר את עינינו
 אם לא נעלה אליך לא נעלה: האנשים ההם. כאדם
 החולה קלנו בחיורו: טו ויחר למשה מאד.
 נעטער עד למאד: אל חפן אל מנחתם. לפי פשוטו

עיקר שפתי חכמים
 אז רס לנכנס נקס גם הכהונה: ע כי אם לא הכיחם לא היה חוב עליו להניחם: פ כי הקטורת לא תקרא מנחה. לבי"פ
 שהיונה על מנחת נקסין שקרנה עם המודי: צ וקרא מלת של: ק היא לשון החמסין על נשאתי: ר שאל חמור דהם מוסב
 על

ויקבו עליהון אשתא
 ושויואו עליהון קטרת
 בהסמין וקמו ואתנע
 משפן זמנא ומשה ואהרן:
 יט ואכנש עליהון קרח ית
 כל כנשתא לתרע משפן
 זמנא ואתגלי יקרא דיי
 לקל כנשתא: כ ומליל יי
 עם משה ועם אהרן
 למימר: כא אתפרשו מגו
 כנשתא הדא ואשיצי
 יתהון קשעה: כב ונפלו
 על אפיהון ואמרו אל
 אלהא רחמא לכל בשרא
 גברא חד ייחוב ועל כל
 כנשתא יהי רוגזא:
 כג ומליל יי עם משה
 למימר: כד מלל עם
 כנשתא למימר אסתלקו
 מסחור סחור למשכנא
 דקרח דתן ואבירים:
 כה וקם משה ואזל לות
 דתן ואבירים ואזלו
 בתרוהי סבי ישראל:
 כו ומליל עם כנשתא
 למימר וזרו קען מעלוי
 משקגי גבריא חייביא
 האלין ולא תקרבון בכל
 די להון דלקא תלקון

תו"א הגלו מתוך נכרות כל: מילה כג:
 מסהרין עד: ויקם משה ויקל אל
 מסהרין קי: טוור כל מעל שנושט לו.

בעל הטורים

ויש ויקהל עליהם קרח כמו ששעם להלך
 כשמשם ואת כל העדה הקהל: (כא) כרעב:
 נמסרה כהלי משה ואהרן לך הי' (כב) חמסין:
 תמו פשו בענין תמו בענין: (כג) חמסין:

עיקר שפתי חכמים
 על אנשים חמסין שהיו בנחתו מעמד: ד שאלי' למה כלו פה כל העדה: ח דהא ממיד היה שוק כבוד היה נמשק: א ואל
 מהולח

עליהם איש וישומו עליהם קטרת
 ויעמדו פתח אהל מועד ומשה
 ואהרן: יט ויקהל עליהם קרח את
 כל העדה אל פתח אהל מועד
 וירא כבוד יי אל כל העדה:
 ס שלישי כ וידבר יי אל משה ואל
 אהרן לאמר: כא הבדלו מתוך
 העדה הזאת ואכלה אתם כרנע:
 כב ויפלו על פניהם ויאמרו לא יהי
 הרוחת לכל בשר האיש אחד
 יחטא ועל כל העדה תקצף: ס
 כג וידבר יי אל משה לאמר:
 כד דבר אל העדה לאמר העלו
 מסביב למשכן קרח דתן ואבירים:
 כה ויקם משה וילך אל דתן ואבירים
 וילכו אחריו וקני ישראל: כו וידבר
 אל העדה לאמר סורו לא מעל
 אהלי האנשים הרשעים האלה
 ואל תגעו בכל אשר להבפן תספו

עליו מקלם מדינה אינו יודע מי החוטא לסיק כשהוא
 כיעס נפרע מכולם אכל אתה לסיק גלויות כל המהצבות
 יודע אתה מי החוטא: האיש אחד. הוא החוטא
 ואתה על כל העדה תקצוף. אמר הקב"ה יפה אמרת
 אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא: (כד) העלו
 וגו'. כמרגומו אסתלקו מסביבות משכן קרח: (כה) ויקם
 משה כסבור שישאו לו פנים ולא עשו:
 עיקר שפתי חכמים

על אנשים חמסין שהיו בנחתו מעמד: ח דהא ממיד היה שוק כבוד היה נמשק: א ואל
 מהולח

בכל־חַטאתם: כי ויעלו מעל משכן־
 קרח דתן ואבירם מסביב ודתן
 ואבירם יצאו נצבים פתח אהל־יהם
 ונשיהם ובניהם וטפם: כי ויאמר
 משה בזאת תדעו כי יי שליחני
 לעשות את כל המעשים האלה כי
 לא מלבי: כי אם כמות כל־האדם
 ימתו אלה הופקדת כל־האדם יפקד
 עליהם לא יי שליחני: לא אם־
 בריאה יברא יי ופצתה האדמה
 את־פיה ובלעה אתם ואת־כל־
 אשר להם וירדו חיים שאלה
 וידעתם כי נאצו האנשים האלה
 את־יי: לא ויהי ככלתו לדבר
 את כל־הדברים האלה ותבקע
 האדמה אשר תחתיהם: ונתפתח
 הארץ את־פיה ותבלע אתם ואת־
 בתיהם ואת כל־האדם אשר לקרח

בכל חוביהו:
 כי ואסתלקו מעלוי
 משכנא דקרח דתן
 ואבירם מסחור סחור
 ודתו ואבירם נפקו קיימין
 פתרע משכניהו ונשיהו
 ובניהו וטפלהו:
 כי ואמר משה קדא
 תדעון ארי יי שליחני
 למעפד ית כל עובדיא
 האליו ארי לא מרעותי:
 כי אם כמותא דכל אנשא
 ימתו אליו וסערא דכל
 אנשא יסתער עליהו ולא
 יי שליחני: לא אם כריאה
 יברי יי ופתחת ארעא ית
 פומה ותבלע יתהו וית
 כל די להו ונחתו כד חיון
 לשאל ותדעון ארי
 ארגיו גוברא האליו
 קדם יי: לא ונהו כד שיצי
 למלא ית כל פתגמא
 האליו ותבזע ארעא
 די תחותיהו: לא ופתחת
 ארעא ית פומה ובלעת
 יתהו וית אנש כתיהו
 וית כל אנשא די לקרח

בעל הטורים

כנס שמואל הו קרח נגלה: (כט) יתחון
 כי מות כל האדם יתחון והלכו כנגד מצלה
 וישביתו כון כן תחון פי ארש שחלה וישביתו
 יתחון שלטו חס תחת: סודתו יי נתם
 הכל ארין וקודם משמרת נקודת אלער כן
 ארין כשכל שרלו לטעם נקודת אלער
 ענקש כהנה ע"כ וקודת כל האדם
 יפקד אמר משה שיקרי לא יעשה כללו
 כי נראה כי נחמרת מתח לשי ואל כריאה
 רית הסין על ענקשו כהנה: (ל) ותבקע
 וידעתם כי נאצו הם את ה' ואלו מפי הגבורה אמרתי
 רבוחותי פירשו אם כריאה פה לארץ מששת ימי בראשית
 מוטב ואם יי לאו יברא ה' (ר"ל) יברא ה' הפה לנאון:

רשי

(כו) יצאו נצבים. בקומה וקופה ד לתרף ולגדף כמו
 ויחלבו מ' יום ה דגלית: ונשיהם ובניהם וטפם. כאל
 ורלה כמה קשה המחלוקת שהרי כ"ד של מעט אץ עושין
 אלא עד שיבוא שמי שערות וכו' של מעלה עד כ' שנה
 וכאן אבדו אף וינקו שדים: (כט) לעשות את כל
 המעשים האלה. שעשיתי על פי הדבור לתח לארץ
 כהונה גדולה ובניו כגני כהונה ולאנפן נשיא הקהתי:

עיקר שפתי חכמים

מהיראת אלהי הגשמות: ד דל"כ מאי ילאו דינאו משמעו הלכו ונצבים משמעו עמדו לכ"פ בקומה וקופה כו': ה וסם
 כתיב אזי חרפתי וגו': ו כי כריאה חסדה לא חולל להיות כי אין כל חסד וגו': ולא

ואת כל־הרכוש: לניירדו הם וכל־
 אשר להם חיים שאלה ותכם
 עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל:
 לו וכל־ישראל אשר סביבתיהם
 נסו לקלם כי אמרו פון־תבלענו
 הארץ: לה ואש יצאה מאת יי
 ותאכל את החמשים ומאתים
 איש מקריבי הקטרת: יי וינדבר
 יי אר... משה לאמר: כי אמר אל־
 אלעזר בן־אהרן הכהן וירם את־
 המחלת מבין השרפה ואת־האש
 זרה הלאה כי קדשו: יא את מחתות
 החטאים האלה בנפששתם ועשו
 אתם רקעי פחים צפוי למזבח כי־
 הקריבים לפני יי ויקדשו ויהיו
 לאות לבני ישראל: וייקח אלעזר
 הכהן את מחתות הנהשת אשר
 הקריבו השרפים וירקעו צפוי
 למזבח: וזכרון לבני ישראל למען

ות כל קננא: לג ונחתו
 אינון וכל די להו כד חיון
 לשאל ונפת עליהו
 ארעא ואבדו מגו קהלא:
 לו וכל ישראל די
 כסחניהו ערקו לקלהו
 ארי אמרו דלמא
 תבלענא ארעא:
 לה ואשתא נפקת מן קדם
 יי ואכלת ית מאתן
 וחמשיין גברא מקרבי
 קטורת כוסמא: א ומליל
 יי עם משה למימר:
 כי אמר אלעזר כד אהרן
 כהנא ופרש ית מחתתא
 מבין יקדיא וית אשתא
 ירחיק להלא ארי
 אחקדשו: ג ית מחתית
 חיביא האליו דאתחייבו
 כנשחיהו וייעדו
 יתהו טסין רידין חופא
 למדבחא ארי קרבנו
 קדם יי ואתקדשו ויהיו
 לאות לבני ישראל:
 ו ינסיב אלעזר כהנא ית
 מחתיתא דנחשא דקריבו
 יוקדיא וירדינו חופא
 למדבחא: ד דרנא לבני

ת"א וירדו הם וכל אשר עיניו וע
 ותכם עליהם כהנהו קח. ואש
 נלה תחא ה' כהנהו קח. את מחתות
 כהנהו כן משחיתו וע.

בעל הטורים
 ז"ת חס מנחם ששפן חס על שחמברי
 לקח: (ל) ויחלו. כי נתם הכל ודבר
 יצדו על מחמת כון שאלדו אבדו כל
 זמנתם: (ג) את מחתות החטאים האלה כנסתם
 ידועה שהחטים קרח על עסקי נחית חוק עליהם שר של ניהם שמינו. חוק. אחית קרח: החטים (האלה) שים כמסרה החטים האלה
 כנסתם את החטים את עמלק לומר כי כמו שאלו חטאי כנסתם כן חטא עמלק כנסו שאלה כל האוסים עששו לשרל ולדונו לם כדאי כמכרש משל למי

רשי

(לד) נסו לקולם. כשכל הקול היוצא על בלעתן: על
 (כ) ואת האש. שמתן ח המחתות: זרה הלאה. פחים. טסין מרודין טינני"ש בלע"ז (דיין
 לארץ מעל המחתות: כי קדשו. המחתות ואסורין אויסגעשלאנען): צפוי למזבח. למזבח י הנחשת:
 בהגהה שהרי עשאו כלי שרת: (ג) החטאים האלה ויהיו לאות. לזכרון שיאמרו אלו היו מאותן
 כנפשותם. שעשו פושעים ט כנסתם שחלקו שחלקו על הכהונה וגשרפו: (ד) וירקעום. אינטיבר"ש
 עיקר שפתי חכמים

ח ולא האש. ולפי שקדשו המחתות ואסורין כהנהו להדיע ע"כ צוה לעשות מהם רקעי פחים: ט ולא כמשמעות חטאים
 זואו שוגג ככל מקום. אלא כאל כאל ר"ל פושעים. כי עשו כבוד והתראו: י כי מונח הזהב ה"י כולו וזכ ויך לפי כנסתם
 את מונח הזהב:

אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא
 מִזְרַע אֱהֲרֹן הוּא לְהַקְטִיר קִטְוֹת
 לְפָנַי יִי וְלֹא יִהְיֶה כִּקְרָח וְכַעֲדָתוֹ
 כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ בְיַד מֹשֶׁה לֵּאמֹר
 פֹּה וַיִּלְנוּ כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 מִמַּחֲרַת עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אֱהֲרֹן
 לֵאמֹר אַתֶּם הַמֵּתִים אִתָּם עִם יְיָ
 וַיְהִי בַּהֲקִהֵל הָעֵדָה עַל־מֹשֶׁה וְעַל־
 אֱהֲרֹן וַיִּפְּנוּ אֶל־אֱהֵל מוֹעֵד וַהֲנִיחָה
 כַּסְהוּ הָעֵנָן וַיִּרְא אֲבֹד יְיָ וַיִּבֹא
 מֹשֶׁה וְאֱהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אֱהֵל מוֹעֵד
 וּבֵיעִים וַיִּדְבֹּר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר
 יִהְרָמוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֲכִלְהָה
 אֶתֶם כְּרֹגַע וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם
 יִי וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֱהֲרֹן קַח אֶת־
 הַמַּחֲתָה וְתִן־עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל
 הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קִטְוֹת וְהוֹלֵךְ מִתְּרֵהָ
 אֶל־הָעֵדָה וּכְפָר עֲלֵיהֶם כִּי־יֵצֵא
 הַקֶּצֶף מִלְּפָנַי יִי הַחֵל הַנֶּגֶף
 יִי וַיִּקַּח אֱהֲרֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה

רש"י

כמו שלקח משה בידו שנאמר ויזעזע והנה ידו מנוצעת
 כדי כ שלא יהיה בקרח: כאשר דבר ה' ביד משה
 לו: כמו עליו: על אהרן דבר אל משה שיהיו הוא
 ובניו כהנים לפיכך לא יקרבו אל משה לא מזרע
 אהרן וגו' וכן כל לו ולו ולהם הסמוכים אלל דבור
 פתרונו כמו על ומדרשו על קרח ומיהו ביד משה ולא
 כחז אל משה ל רמו לחלוקים על הכהונה שלוקחין בנרעת
 עיקר שפתי חכמים

כ והוא מניח טעם לא לאו ואזהרה: ל שלא מנינו שיהיה ה' את משה על קרח שיגע ע"כ דרש רמו לחלוקין:

ר"ל

וַיִּרֶץ אֶל־תּוֹךְ הַקָּהֵל וַהֲנִיחָה
 הַנֶּגֶף בְּעַם וַיִּתֵּן אֶת־הַקִּטְוֹת וַיִּכְפֹּר
 עַל־הָעַם: יִי וַיַּעֲמֹד בֵּין־הַמֵּתִים וּבֵין
 הַחַיִּים וַתַּעֲצֵר הַמַּגִּפָּה: יִי וַיְהִיו
 הַמֵּתִים בַּמַּגִּפָּה אַרְבַּעַת עָשָׂר
 אֲלָף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלִּבְד הַמֵּתִים
 עַל־דִּבְרֵי־קִרְחָ: יִי וַיֵּשֶׁב אֱהֲרֹן אֶל־
 מֹשֶׁה אֶל־פֶּתַח אֱהֵל מוֹעֵד וַהֲנִיחָה
 נֶעֱצְרָה: פ חמישי טו וַיִּדְבֹּר יְיָ אֶל־
 מֹשֶׁה לֵּאמֹר: יִי דִבֶּר אֶל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וּקַח מֵאֵתֶם מִטָּה מִטָּה
 לְבֵית אָב מֵאֵת כָּל־נְשֵׂי אֱהֵל לְבֵית
 אֲבֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר מִטּוֹת אִישׁ אֶת־
 שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־מִטָּהוּ: יִי וְאֵת שֵׁם
 אֱהֲרֹן תִּכְתֹּב עַל־מִטָּה לְוִי כִּי
 מִטָּה אֶהְיֶה לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם:
 יִי וְהִנַּחְתֶּם בְּאֱהֵל מוֹעֵד לְפָנַי
 הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֲוַעֵד לָכֶם שְׁמָה:
 חצי הספר כ וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲבָחַר־
 בּוֹ מִמֵּתָיו וַיִּפְרַח וְהִשְׁכַּחְתִּי מֵעֲלֵי אֶת־

תו"א וכן את שנת סט. ויחל מד וכו' סט.
 ערסן טו. עין קיאלט פ' הקטרת
 נלה ללווה ז' ל' ענת ומעשה מהל
 מחספס פ' הוהר פ' ויחל: ועמד בין
 המהס וכן התיים שנת סט. לפני העדות
 הוריות יב. כרימות ה:

בעל הטורים

מטורף: (ב) ויך. מל"ח ב"ש פותח מגפה
 שך לעור הגופה: (ג) ישרה ד' בחמרה
 הכה ויחין ליקח כחמר ישרה. ישרה כששונה.
 ישרה בתינו נדק. מטוה ישרה וכו' ליקח
 כחמר ישרה שכן שטטוה ישרה לא ליקח בתי

רש"י

לעזור בקטרת והלא הוא מסר לו רוח אלף שה' גזרת הקב"ה
 כמ"ש אני שלוחו של מקום ודו"ק) כדל"י במסכת שבת:
 (יג) ויעמוד בין המתים ורגו'. אחו את המלאך והעמידו
 על כרמו א"ל (המלאך) הנח לי לעשות שליחותי א"ל משה צווי
 לעבד על ידך א"ל אני שלוחו של מקום ואחיה שלוחו של משה
 א"ל אין משה אומר כלום מלפני אלף מפי הגבורה אם אין
 אחיה מאמין הרי הקב"ה ומשה אל פסח אהל מועד בוא עמי
 עיקר שפתי חכמים

מור"ל בין המהס שלא הניח למת"ה להמית אש עת:

ר"ל

תִּלְנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מְלִינִם
 עֲלֵיכֶם: כֹּה וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו וּכְלֵי־נִשְׂאֵיהֶם
 מִשָּׂה לְנִשְׂיָא אֶחָד מִשָּׂה לְנִשְׂיָא
 אֶחָד לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר
 מִשֹּׁת וּמִשָּׂה אֶהְרֹן בְּתוֹךְ מִשֹּׁתָם:
 כִּי־יָנַח מֹשֶׁה אֶת־הַמַּטֵּה לִפְנֵי יי
 בְּאֵהֶל הָעֵדוּת: כִּי־יָהִי מִמַּחֲרַת וַיִּבֹא
 מִשָּׂה אֶל־אֵהֶל הָעֵדוּת וְהִנֵּה פָּרַח
 מִשָּׂה־אֶהְרֹן לְבֵית לֵוִי וַיֵּצֵא פָּרַח
 וַיֵּצֵן צִיץ וַיִּגְמַל שְׂקָדִים: כִּי וַיֵּצֵא
 מִשָּׂה אֶת־כָּל־הַמַּטֵּה מִלִּפְנֵי יי
 אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּרְאוּ וַיִּקְחוּ
 אִישׁ מִמַּטְהוֹ: פ שִׁשִּׁי כֹה וַיֹּאמֶר יי
 אֶל־מֹשֶׁה הֲשִׁב אֶת־מִשָּׂה אֶהְרֹן
 לִפְנֵי הָעֵדוּת לְמִשְׁמַרְתָּ לְאוֹת
 לְבְנֵי־מֵרִי וְתִכְלֵ תִלְוִנְתֶם מֵעַלִי
 וְלֹא יָמָתוּ: כו וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר
 צִוָּה יי אֹתוֹ בֶּן עֲשָׂה: פכּו וַיֹּאמְרוּ

תורעמת בני ישראל די
 אנו מתרעמין עליכון:
 כא ומליל משה עם בני
 ישראל ויהבו ליה כל
 בקרבניהון חוטרא לרבא
 חד חוטרא לרבא חד
 לבית אכהתהון תרי עשר
 חוטרין וחוטרא דאהרן
 בגו חוטריהון: כב ואצנע
 משה ית חוטריא קדם יי
 במשקנא דסדרותא:
 כג והנה קימא דכרתוהי
 ועאל משה למשקנא
 דסדרותא והא נעא
 חוטרא דאהרן לבית לוי
 ואפק לבלביז ואגז גז
 וכפת שיגדין: כד ואפיק
 משה ית כל חוטריא מן
 קדם יי לנת כל בני
 ישראל וישתמודעו
 ונסיבו גבר חוטריה:
 כה ואמר יי למשה אתיב
 ית חוטרא דאהרן לקדם
 סדרותא למטרא לאת
 לעמא סרבנא ויספן
 תורעמתהון מן קדמי
 ולא ימותין: כו ועבד
 משה קמא די פקדי יי יתיה
 כז ועבד: כז ויאמרו בני
 ישראל למשה למימר הא
 מננא קטלת חרבא הא

בעל הטורים
 וזהו יבט כששננו ויהי כוח הדין והוה כשמן
 הטוב על החלש וירד על הארץ וכן יורה נדון שאלה על התלן המשיע שמעו חסור הכוונה יבט חות אלקי: (כג) פיה לך
 שקדים ככד ג' שטריו על הכוונה קח ירבעם ועוהו: שקדים בני שמעון וכו' ובהענין שזה מוצי' אהרן והתקיים הכהונה בדם: (כד) וילא
 מה של כל השמן ספר ר"י שהיו יבטו כמו שמעון: (כה) בני מרי: מהלן למד מהש שקדים חתים:

רש"י

המים והמת המלך שככה: (כא) בתוך משותם.
 הניחו בנאמט שלא יאמרו מפני שהניחו נדל שכניה פרח:
 (כג) ויצא פרח כמשמעו: ציץ היא חנוטת הפרי נ
 כשהפרי נוסל: ויגמל שקדים כשהוכר הפרי הוכר
 שהן שקדים לשון ויגדל הילד ויגמל ולשון זה מלוי כפרי
 האילן כמו ונזכר גומל יהיה נלה. ולמה שקדים הוא
 הפרי הממנה להפריח מכל הפירות אף המעורר על
 עיקר שפתי חכמים

נ"ל על פסח א"ל ביאור ולכן כחב כמשמעו ועל לך פירש שזו חנוטת הפרי: שמאחר

מננא בלעת ארעא והא
 מננא דמיתו במוותנא:
 כח כל דקרב מקרב
 למשקנא דיי מאית הא
 אנחנא סיפין לממת:
 א נאמר יי לאהרן את
 ובניך ובית אבוק עמך
 תסלחון על חובי מקדשא
 ואת ובניך עמך תסלחון
 על חובי כהונתכון: ב ואף
 ית אחיק שבטא דלוי
 שבטא דאבוק קריב
 לתך ויתוספון עלך
 וישמשונך ואת ובניך
 עמך קדם משקנא
 דסדרותא: ג ויטרון
 מטרתך ומטרת כל
 משקנא ברם למני
 קודשא ולמדבחה לא
 יקרבון ולא ימותון אף
 אינן אף אתון:
 ד ויתוספון עלך ויטרון ית
 מטרת משפן זמנא לכל

תו"א כל הקרב הקרב סדרותן פה
 יליו עליו השכטר חמל סי:
 זכמים סי: ולא ימות ערכין ה: ועלו עליו
 תמת שם: חר לא יקרב זכמים טו.

בעל הטורים
 (כח) האם כי נמסרה האם חמט
 לנע ולדן כליו האם לין עורתי כי נני
 שני שאין לו אשה כדכתיב אפשה לו פור כנגדו
 וכן מי שאינו למד תורה כדכתיב שם וחושיה
 ועלו טים רבים אל ה' כי כיום האלה יהיו לי לבם
 וכן אכל כשנתה הקו יליו טים רבים אל ה' ועי'
 ויהי יליו פלך וישתהר. כדכתיב ועני נגר אכרים
 ויחמט:

רש"י

לאות. לזכרון שנתרמי בזהרן הכהן ע ולא ילנו עוד
 על הכהונה: (כח) כל הקרב הקרב וגו'. אין לנו
 יכולין להיות זריזין בכך כולנו ראשין להכנס לחצר אהל
 מועד ע ואחד שיקריב עמנו יזכר מחבריו ויכנס לתוך
 אהל מועד ימות: האם חמטו לגרע. שמה הופקרנו
 לנמית: (ה) ויאמר ה' אל אהרן. למשה אמר שיאמר ק
 לאהרן להזהירו על חקנת ישראל שלא יכנסו למקדש:
 אתה ובניך ויבית אביך. הם בני קהת ר אבי עמרם:
 תשאו את עון המקדש. עליכם אלני מטיל עונם הזרים
 עיקר שפתי חכמים

ע שמאחר שפרט מטה אהרן וכו' יודע שנתר ה' בזהרן יומר
 הראשון היינו להלצה. והקרב השני הוא בתוך האהל
 משק ה' כי יקרב עוד יומר הוא ימות: ק זה א' מ"ג
 שכלל גאמר ויאמר ה' אל אהרן אף ממ"ש מקדש
 נמשה ולא להאין. ומ"ש אל אהרן ר"ל שמשא יזכר
 טלשים אומם: ת ר"ל בזאת ותחברו עמך. שמו
 הליים לשמור את ישראל מליגע בעבודת הליים:
 ת ג"כ מין גזבר ועי' נכש"י (רומיה קי' נ"ב): א
 למעלה הזורים על הליים

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲל־מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן
 גִּוְעֵנו אַבְדָּנוּ כָּלֵנוּ אַבְדָּנוּ: כח כָּל
 הַקָּרֵב וְהַקָּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן יי
 יָמוֹת הָאֵם תִּמְנוּ לְגֹעַ: ס יִחֵא וַיֹּאמֶר
 יי אֶל־אֶהְרֹן אֶתְּהָ וּבְנֵיךָ וּבֵית־
 אֲבִיךָ אֶתְּהָ תִשְׂאוּ אֶת־עֹן הַמִּקְדָּשׁ
 וְאֶתְּהָ וּבְנֵיךָ אֶתְּהָ תִשְׂאוּ אֶת־עֹן
 כַּהֲנֹתְכֶם: י וגַּם אֶת־אֲחִיךָ מִשָּׂה לֵוִי
 שִׁבְט־אֲבִיךָ הַקָּרֵב אֶתְּהָ וַיֵּלֶוּ עֲלֶיךָ
 וַיִּשְׂרֹתוּךָ וְאֶתְּהָ וּבְנֵיךָ אֶתְּהָ לִפְנֵי
 אֵהֶל הָעֵדוּת: י ושִׁמְרוּ מִשְׁמַרְתְּךָ
 וּמִשְׁמַרְתָּ כָּל־הָאֵהֶל אַךְ אֶל־כְּלֵי
 הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ
 וְלֹא־יָמָתוּ גַם־הֵם גַּם־אַתֶּם: י וגַּלְוֹ
 עֲלֶיךָ וּשְׁמָרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתָּ אֵהֶל
 מוֹעֵד לְכָל־עֲבֹדַת הָאֵהֶל וְזָר לֹא־

רש"י

שיחטאו בעסקי הדברים המקודשים המסורים לכם הוא
 האהל והאזרון והשלחן ועלי הקדש אחס טעמו ומזוהירו
 על כל זר הנל ליגע: ואתה ובניך. הכהנים: תשאו
 את עון כהנתכם. שאינה מסורה ללוים ומזוהירו הלוים
 השוגגים שלא יגעו אליכם בעבודתכם: (ג) וגם את
 אחיך. בני גרשון ובני מררי: וילוו. ותחברו אליכם
 להזהיר גם [הם] את הזרים מלהתקרב אליהם: וישררתך.
 בשמירת השערים ולמנות מהם גזרתי ה ואמרתלין:
 וזר לא יקרב אליכם. אתכם א אני מזוהיר על

ע שמאחר שפרט מטה אהרן וכו' יודע שנתר ה' בזהרן יומר
 הראשון היינו להלצה. והקרב השני הוא בתוך האהל
 משק ה' כי יקרב עוד יומר הוא ימות: ק זה א' מ"ג
 שכלל גאמר ויאמר ה' אל אהרן אף ממ"ש מקדש
 נמשה ולא להאין. ומ"ש אל אהרן ר"ל שמשא יזכר
 טלשים אומם: ת ר"ל בזאת ותחברו עמך. שמו
 הליים לשמור את ישראל מליגע בעבודת הליים:
 ת ג"כ מין גזבר ועי' נכש"י (רומיה קי' נ"ב): א
 למעלה הזורים על הליים

לוי: יי ובשרם יהיה לך כחזה
 התנופה וכשוק הימין לך יהיה:
 כל תרומת הקדשים אשר
 ירימו בני ישראל לוי נתתי
 לך ולבניך ולבנותיך אתך
 לחק עולם ברית מלח עולם
 הוא לפני יי לך ולזרעך אתך:
 כוי אמר יי אל אהרן בארצם לא
 תנהל וחק לא יהיה לך בתוכם
 אני חלקך ונחלתך בתוך בני
 ישראל: שביעי כא ולבני לוי הנה
 נתתי כל מעשר בישראל לנחלה
 חלק עבדתם אשר הם עבדים
 את עבדת אהל מועד: כב ולא
 יקרבו עוד בני ישראל אל אהל
 מועד לשאת חטא למות: כג ועבד
 הלוי הוא את עבדת אהל מועד
 והם ישאו עונם חקת עולם
 לדורתכם ובתוך בני ישראל לא

בוקרא דתורא או בוקרא
 דאמרא או בוקרא דעזא
 לא תפרוק קדשא אינון
 ית דמהון תזרוק על
 מדבחא וית פרבחוון
 חסיק קורפן לאתקבלא
 ברעא קדם יי:
 יי ובשרהון יהי לך כחזא
 דאך מותא וכשוקא
 דמימא דילך יהי: יט כל
 אפרשות קדשאי די
 יפרשו בני ישראל קדם
 יי יהבית לך ולבניך
 ולבנותיך עמך לקים עלם
 קיים מלח עלם היא קדם יי
 לך ולבניך עמך: כ ואמר
 יי לאהרן בארעהון לא
 תחסינ וחולק לא יהי לך
 ביניהון מהנן די יהבית
 לך אנון חולקך ואחסנתך
 בגו בני ישראל: כא ולבני
 לוי הא יהבית כל מעשרא
 בישראל לאחסנא חלק
 פולחנהון די אינון פלחין
 ית פולחן משפן זמנא:
 כב ולא יקרבו עוד בני
 ישראל למישפן זמנא
 לקבלא חובא לממת:
 כג ויפלחון לנאי אינון ית
 פולחן משפן זמנא ואינון

בעל הטורים
 נחמה לך פדה חסד ואלך את כל פדה ופדה
 יהיו דאמר רבי יוסף רמל של כברה וילנה
 שני זרים שניה לכן ואין האחד שטר את
 חברו והיו את כל פדה ופדה: (וי) תרומות
 ג' כל תרומות הקדשים הרי נכלטם אל על
 ולא מער ופדי תרומות ואלו תרומות ירפסו: וכו שרשו ח"ל את זומה היין למך שילך נרך כלם יעמוד
 ואל דמה לכן שחמר על הגריות היט כל תרומות הקדשים ירפסו:

רש"י
 (ית) כחזה התנופה וכשוק הימין של שלמים וילנה:
 שנאלים להגיס לנשיה ולנביה ולעבדיה לשני
 ימים וילנה אחד אף הכזוב נאלל לשני ימים
 וילנה אחד: לך יהיה. (ספרי) כל רבי ונזירא את אחריס. ברית מלח. כנרת הכרוה למלח
 עקינא ולמד הוסף לך הכזוב הויה אחרת שלא
 חאמר כחזה ושוק של חודה שאני נאלל אלל ליום
 עיקר שפתי חכמים

ז אף שבכנות מדין נעל גם אלעזר חלק. אף אינו ממעט כאל אלל בית א"י:

ינחלו נחלה: כד כי את מעשר בני
 ישראל אשר ירימו לוי תרומה
 נתתי ללויים לנחלה על כן אמרתי
 להם בתוך בני ישראל לא ינחלו
 נחלה: פ כה וידבר יי אל משה
 לאמר: כו ואלה הלויים תדבר ואמרת
 אליהם כיתקוהו מאת בני ישראל
 את המעשר אשר נתתי לכם
 מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו
 תרומת יי מעשר מן המעשר:
 כז ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן
 הגרן וכמלאה מן היקב: כח כן
 תרימו גם אתם תרומת יי מכל
 מעשרתיכם אשר תקוהו מאת
 בני ישראל ונתתם ממנו את
 תרומת יי לאהרן הכהן: כט מכל
 מהנתיכם תרימו את כל תרומת
 יי מכל ללבן את מקדשן ממנו:

יקבלון חוביהון קים עלם
 לדריכון ובגו בני ישראל
 לא יחסנון אחסנא: כד ארי
 ית מעשרא דבני ישראל
 די יפרשו קדם יי
 אפרשותא יהבית לנאי
 לאחסנא על פן אמרית
 להון בגו בני ישראל לא
 יחסנון אחסנא: כה ומליל
 יי עם משה למימר:
 כו ולנאי תמליל ותימר
 להון ארי תסבו מן בני
 ישראל ית מעשרא די
 יהבית לכוון מהון
 באחסנתכון ותפרשו
 מגיה אפרשותא קדם יי
 מעשרא מן מעשרא:
 כז ותחשב לכוון
 אפרשותכון כעבורא מן
 אדרא וכמלאתא מן
 מעצרתא: כח כן תפרשו
 אף אחוץ אפרשותא קדם
 יי מכל מעשרתיכון די
 תסבו מן בני ישראל
 ותתנון מגיה ית
 אפרשותא קדם יי לאהרן
 כהן: כט מכל מהנתיכון
 תפרשו ית כל אפרשותא

ת"א כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו
 לה תרומת ימות טו. כסרות נט
 תרומה ג. ואל לויים חזקת וזמרת אליהם
 ר"ה יי: ימות טו: כסרות יו: והמתה כסות
 מו. שכת קבו: עירובין לא פסחים לה צ"ה יי:
 מיעשה תל. טו: ע"א: ונחמה ממנו שטריון ג': מכל
 תרומות כסרות מו: שכת קבו עירובין לא פסחים לה צ"ה יי: מכל מלכו תרומה ח.

בעל הטורים
 (כז) והרמתם ממנו קרי ביה ממט שאין חובמן ממין על שאיט מיט ולא חמדט על הישן:

רש"י
 יורד לחובו וכל לשון יקב חפירת קרקע הוא וכן יקבי
 לה' תרומה. הכמוץ קראו תרומה עד שפירש ממנו
 תרומת מעשר: (כו) ונחשב לכם תרומתם כדגן
 מן הגרן. תרומת מעשר שלכם אסורה לזרים ולעמאליס
 ומייצין עליה מיתה וחומש כתרומה גדולה שנקראת
 ראשית ויגן מן הגורן: וכמלאה מן היקב. כתרומת
 מירוש ונתנה כעטלת מן היקבים: מלאה. לשון ציטול
 חבואה שנחמלאת: יקב. הוא הכור שלפני הגת שהיו
 עיקר שפתי חכמים

ח כי את כל תרומת ה' שב על תרומה גדולה. ואמר שאם הקדים הבן לוי את החובו ממ"ג
 וקח את המעשר. פטור מליחן ח"ג ממעשרו. אבל אם הקדים בכרי שנכר נתמרה וכל לחובו ח"ג או חייב הלוי להפריש
 מקום

אָהֲרֹן מִפְּנֵי הַקֹּהֵל אֶל־פְּתַח אֹהֶל־
 מוֹעֵד וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיִּרְאוּ כְבוֹד־
 יְיָ אֱלֹהֵיהֶם: פ שְׁלִישֵׁי שָׁנִי כִשְׁחֹן סְחוּבִין
 וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: חֲקֹה
 אֶת־הַמָּטָה וְהַקֹּהֵל אֶת־הָעֵדָה
 אֶתָּה וְאֶהְרֹן אֶחֱיוֹ וְדַבַּרְתֶּם אֶל־
 הַסֹּלֶעַ לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מִימּוֹ וְהוֹצֵאתָ
 לָהֶם מַיִם מִן־הַסֹּלֶעַ וְהִשְׁקִיתָ אֶת־
 הָעֵדָה וְאֶת־בְּעִירָם: ט וַיִּקַּח מֹשֶׁה
 אֶת־הַמָּטָה מִלִּפְנֵי יְיָ כַּאֲשֶׁר
 צִוָּהוּ: י וַיִּקְהֲלוּ מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן אֶת־
 הַקֹּהֵל אֶל־פְּנֵי הַסֹּלֶעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
 שְׁמַעוּנִי אֲנִי הַמְּרִים הַמֶּן־הַסֹּלֶעַ הַזֶּה
 נּוֹצֵיא לָכֶם מַיִם: יא וַיִּרְם מֹשֶׁה אֶת־
 יָדוֹ וַיַּךְ אֶת־הַסֹּלֶעַ בְּמַטְהוֹ פַּעַמַיִם
 וַיֵּצְאוּ מַיִם רַבִּים וַתִּשֶׁת הָעֵדָה
 וּבְעִירָם: ס יב וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה
 וְאֶל־אֶהְרֹן יַעַן לֹא־הֶאֱמַנְתֶּם בִּי
 לְהַקְדִישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֹן

תר"א ויסקו את העדה ואת בעירם ממתם טו ויבן לא האמתם כי שכם הם גו ויחל טז
 פלגים ויהי המועד מחוק את המריבה: הון יב נחם הן הסלע הן טען כמו שם המר איווי גם כלן מן
 מן שיהי שם רעם גם כלן ארץ ליה מים וימך למד ען שאלת ממת אדם החלוק שיהי זהו ויהי הן הנותן ויהי אשכל היה דבתי
 אה מן הן: (יב) ויהי אה הסלע אהר אונקלוס כל הנורים שנבחרו שנה יבקע לורים מדרבה: (יג) לכן בעינינו מדה נבחר:

רש"י

יתכן לפרשו כשמתו אחינו שא"כ היה לו להנקד בנעו
 (בחולס הוא"ו) (ח) ואת בעירם. מכאן שחם הקב"ה
 על ממונם של ישראל: (י) ויקהלו רגו. זה אחד מן
 המקומות שהחוק מועט את המרוצה: המן הסלע הזה
 נוציא. לפי שלא היו מכירין אותו לפי שהלך הסלע וישב
 לו בין הסלעים כשנסתלק הבאר והיו ישראל אומרים
 להם מה לכם מאיזה סלע מוציאו לנו מים לכך אמר
 עיקר שפתי חכמים
 נמדה שנתן הקב"ה מים לכל העדה כשציליה: ג דמכתיב ויך גו פעמים ויאלו מים רבים. וזה בדפסם הראשון לא יאלו מים
 רבים

לֹא תָבִיאוּ אֶת־הַקֹּהֵל הַזֶּה אֶל־
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם: יג הַמָּה מִי
 מְרִיבָה אֲשֶׁר־רָבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־
 יְיָ וַיִּקְדַּשׁ בָּם: ס רַבִּיעִי וַיִּשְׁלַח
 מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקִּדְשׁ אֶל־מִלְכֵי־
 אֲדוּם כִּהֵאמַר אֲתִיבֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֶתָּה
 יָדַעְתָּ אֶת פְּלִי־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר
 מַצַּאתָנוּ: טו וַיִּרְדּוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרַיִם
 וַנִּשָּׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיִּרְעוּ לָנוּ
 מִצְרַיִם וְלֹא־בָתִּינוּ: טז וַנִּצְעַק אֶל־
 יְיָ וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ
 וַיֵּצְאוּנוּ מִצְרַיִם וְהִגַּה אֲנַחְנוּ בְּקִדְשׁ
 עֵיד קִצָּה גְבוּלְךָ: יז נַעֲבֹרְהֵנָּה
 בְּאַרְצֶךָ לֹא נַעֲבֹר בְּשַׂדֶּה וּבְכַרְם

תר"א תמה מי מריבה קטנה יב
 מדרבין קל: קי. חטא משה ואלהן
 עקרים מ"ד פ' ל"ב מ' הוהר פ' ט
 בעל הטורים

(טו) ויאלט חסר וי"ד על די"י ממת
 הולילת משה: (יז) ועברה נה בלחן. ויכחון
 חסר חסרה נה. אלא אמר וכו' מה שחמר
 פשו נסעה ונלכה לכו' אמר חסר ויחל.

רש"י

הכמות שאלו חסרו זה בלבד היו נכנסין ללחן כדי שלא
 יאמרו עליהם כעון שאר דור המדבר שגור עליהם שלא
 יכנסו ללחן כך היה עון משה ואלהן. והלא הלאן ובקר
 ישחט קשה מוז אלא לפי שנסתק חסך עליו הכמות וכלן
 שנעמד כל ישראל לא חסך עליו הכמות מפני קדוש
 השם: להקדישני. שאלו דברתם אל הסלע והוציא
 היימי מקדוש לעיני העדה ואומרים מה קלע זה שאינו
 מדבר ואינו שומע ואינו לרין לפרנסה מקיים דבורו של
 מקום ק"ו אנו: לכן לא תביארו. שנבעה כמו ולכן
 נשבעמי לבית עלי נשבע דברתם ד שלא ירבו בפלה
 על כך: (יג) המה מי מריבה. הם הנזכרים במקום
 אשר את אלו ראו אנוגנינו פיעה שמושיען של ישראל
 לוקה במים לכן גזרו לו הן הילוד היאורה משליבוהו:
 ויקדש בם. שמתו משה ואלהן על ידם. שכשהקב"ה
 עושה דין במקדשו הוא יוצאו ומתקדש על הצדיות וכן
 הוא אומר נורא אלהים ממקדשין וכן הוא אומר בקרובי

עיקר שפתי חכמים

רבים ואת און לומר שהיה על סלע אשר נפסם הראשון כי לא היו לו להוציא אף טפה אלא ע"כ היא פעמים ר"ל כי נפסם
 הראשון לא הוציא רק טיפין ומפני מה לפי שלא נזה המקום להכותו כו'. והם לפי שדברו אל סלע אשר ולא נתן מים. אמרו
 שמה לרין להכותו כו' ויכחו כפעם ראשון ולא הוציא אלא טפים כדי להרחוכם שטעו בזה שהכו אותו והם לא שמו את
 לבם לזאת. והכו אותו פעם שני ג"כ ויאלו מים רבים. כי דבר ה' לא ישוב ריקס אך הם נעשו של קדשו את ה' ולא
 האמינו בדברו לדבר אל הסלע: ד פירש מעלתו בלי שום הכרח שלא מניעו שהסלע על זה: ה דמדלא כתיב לאטותיו ולט
 משמע שלא כוונו לאבותם שהיו במצרים: ו דלא"כ קולטו ליל: ז שהוא הוציאם ולא מלאך ולא שרף: ח כי בלא זה יקשה
 למה היה לו לפרס פה עיני מצרים נגותם ויאלתם: ט אף כי נכתבו לא נזכר כלן רק שמהי אף בוודאי גם אכילה אמר
 משה

וְלֹא נִשְׁתָּה מִי בְּאֵר הַדָּד הַמֶּלֶךְ
 נִלְךָ לֹא נִשְׁתָּה יְמִין וְשִׁמְאוֹל עַד
 אֲשֶׁר-נֶעְבַר גְּבֻלְךָ: י וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי
 אֲדֹם לֹא תֵעָבֶר בִּי פֶן-יִבְחָרְבּ
 אֵצֶא לְקִרְאֲתֶךָ: יט וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי
 בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּמִסְלָה נֵעְלָה וְאִם-
 מִיָּמֶיךָ נִשְׁתָּה אֲנִי וּמְקַנִּי וְנִתְתִּי
 מִכְרַסְרָק אֵין-דְּבַר בְּרַגְלֵי אֲעַבְרָה:
 כ וַיֹּאמֶר לֹא תֵעָבֶר וַיֵּצֵא אֲדֹם
 לְקִרְאֲתוֹ בְּעַם כְּבֹד וּבִיד חֹזְקָה:
 כא וַיִּמָּאן אֲדֹם נִתַּן אֶת-יִשְׂרָאֵל
 עָבַר בְּגֻבְלוֹ וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מֵעֲלָיו:
 פ חֲמִישִׁי שְׁלִישִׁי כְּשֶׁן סוּחֲרֵיו כִּכ וַיִּסְעוּ מִקֵּדֶשׁ
 וַיָּבֹאוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּלֵי-הָעֵדוּת הָרַ
 הָהָר: ע וַיֹּאמֶר יי אֶל-מֹשֶׁה
 וְאֶל-אַהֲרֹן בְּהַר הָהָר עַל-גְּבוּל
 אֶרֶץ-אֲדֹם לֵאמֹר: כד וַיֹּאסֶף אַהֲרֹן
 אֶל-עַמּוּי כִּי לֹא יָבֹא אֶל-הָאָרֶץ

מי גוב בארץ מלך המלך לא נקטי למינא ולשמאלא עד דנעביד תחומך: יח ואמר ליה אדומאה לא תעבר בתחומי דלמא כדקטלין בתרביא אפוק לקדמותך: יט ואמרו ליה בני ישראל בארץ קבישא אנס ובעירי מימד נשתי אנס ובעירי ואתן דמיהון לחוד לית פתגם דביש בגרלי אעיבר: כ ואמר לא תעבר ונפק אדומאה לקדמותיה כחיל רב ובדיא תקיפא: כא וסריב אדומאה למשק ית ישראל למעבר בתחומיה וקטא ישראל מלתייה: כב ונטלו מרקם ואתו בני ישראל כל קנשתא להר טורא: כג ואמר יי למשה ולאהרן בהור טורא על תחום ארעא דאדום למימר: כד ותקנש אהרן לעמיה ארי לא יעול לארעא די

ת"א ואם מימן נשמה עקרים מ"ד בעל הטורים

פ"ה (יח) וכן נחבר אל לקחך. והיינו דכתיב אי שלום וכו' ודבר הזה נלמדה: (יט) מנכס. ג' נמש' וכן מימן נשמה ונחמי מנכס. ואמר כוס מנכס יד על מנכס כסף זרק. כשיל שוכרו כסף זרק וזו לא פרייה כוס מנכס כפיה ואמרו לו חיה רפה אלהיה על

רש"י ס"ט ו' מנכס אוכל ומים להנחמם. מכאן לכאנפא שאע"פ שיש נידו לאכול יקנה מן החנוני כדי להנות את אושפיו: דרך המלך גלך וגו' אנו חוקמים את בהמתנו ו לא יעו לכאן ולכאן לאכול: (יח) פן בהרב אצא לקראתך. אתם מתגאים בקול שהורשכם אביכם ואמרתם ונלעג אל ה' וישמע קולו ואני אלא עליכם נמה שהורשתי אני כ ועל חרבך חמיה: (יט) רק אין דבר. אין שום דבר מוזק: (כ) וביד חזקה. כהשתטת וקנתי ל וידיים ידי עשו: (כג) כל העדה. כלם שלמים ועומדים עיקר שפתי חכמים

משה לקח מנחם. כי אין שמה בלא חילה. אך הוכיח מים לרבותא אף שלא נחשב הוא בכל זה לא נקח: י כי נעברה גו לא נעברו גו' מושב על האשמים. ואלן רצה לומר על המקנה והנהמות: כ וכן אמר נחבר ולא נלמדה: ל דלתי למה אמר עוד כיד חזקה כיון שאמר כבר נעם כד: מ דרש כל לשון של בני ישראל וכל העדה:

אֲשֶׁר נִתְּתִי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר-
 מְרִיתֶם אֶת-פִּי לְמִי מְרִיבָה: כה קח
 אֶת-אַהֲרֹן וְאֶת-אַלְעָזָר בְּנֵי וְהֵעַל
 אֶתְסֹהַר הָהָר: כו וְהַפִּשְׁטָאֵת אַהֲרֹן
 אֶת-בְּגָדָיו וְהִלְבַּשְׁתֶּם אֶת-אַלְעָזָר
 בְּנֵי וְאַהֲרֹן יֹאסֶף וּמַת שָׁם: כז וַיַּעַשׂ
 מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יי וַיַּעֲלוּ אֶל-
 הַר הָהָר לְעֵינַי כְּלֵי-הָעֵדוּת: כח וַיַּפִּשְׁט
 מֹשֶׁה אֶת-אַהֲרֹן אֶת-בְּגָדָיו וַיַּלְבֵּשׁ
 אֶתְסֹהַר הָהָר וְאֶת-אַלְעָזָר בְּנֵי וּמַת אַהֲרֹן
 שְׁסֹבְרָא שֶׁהָהָר וַיַּרְדּוּ מִשָּׁה וְאֶלְעָזָר
 מִן-הָהָר: כט וַיִּרְאוּ כְּלֵי-הָעֵדוּת כִּי גֹעַ
 אַהֲרֹן וַיִּבְכוּ אֶת-אַהֲרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם
 כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל: ס כא וַיִּשְׁמַע
 הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ-עַרְדַּי יֹשֵׁב הַנֶּגֶב בִּי

יקבית לבני ישראל על די סריבתון על מימרי למי מצותא: כה דבר ית אהרן וית אלעזר בריה ואסיק יתהון להר טורא: כו ואשלח ית אהרן ית לבושהי ותלבישונן ית אלעזר בריה ואהרן יתקניש וימות תמן: כז ועבד משה קמא די פקיד יי וסליקו להר טורא לעיני כל קנשתא: כח ואשלח משה ית אהרן ית לבושהי ואלביש יתהון ית אלעזר בריה ומית אהרן תמן בריש טורא ונתח משה ואלעזר מן טורא: כט ורחו כל קנשתא ארי מית אהרן וכוו ית אהרן תלתין יומין כל בית ישראל: א ושמע קנענאה מלכא דערד ותיב דרומא ארי אתא ישראל ארצה

בעל הטורים ק תתמו מנכס והוציא לשמה מיתיה כסף: (כה) והעל כ' נחבר עתים כפיה חלה: (כז) והלכשתם כ' נחבר והלכשתם את אלעזר והלכשתם כמות דלכא מן לחבר כן גדול כן גדול טעון משיה כס והלכשתם דהכא יי והלכשתם דהכא יי חת מלמד כי חת נשקיה: (כט) ויראו בני עוננים:

רש"י (כה) קח את אהרן. כדכתיב נחמוס אמור לו אשריך שתרצה כחרך נתון לנכך מה שאני וכו' וכו' לך: (כו) את בגדיו. את בגדי כהונה גדולה נ הלבישתו והפשיטו מעליו לחתם על בנו כפיו אמר לו הכנס למערה ונכנס ראה מטה מוצעת ונר דלוק אמר לו עלה למטה ועלה. פשוט ידך ופשט. קמין פוך וקמן. עזוס ענין עזוס. מיד חמד משה לאותה מיתה. וזכו שנאמר לו כאשר מת אהרן חמיק מיתה שנאמרת לה: (כז) ויעש משה. אע"פ שהדבר קשה לו לא עכב: (כט) ויראו כל העדה וגו'. כשראו משה ואלעזר יורדים ס ואהרן לא ירד אמרו היכן הוא אהרן אמר להם מת אמרו אפשר מי שעמד כנגד המלאך ועלר את המגפה ישלעו בו מלאך המות מיד בקש משה רחמים והראוהו מלאכי השרת להם מוטל כמטה ראו והאמינו: כל בית ישראל. האנשים

עיקר שפתי חכמים ג דלי כגדי חול מה לו הלבוש את אלעזר כהם אם לא כגדי כהונה שחכו מה כהונה: ה דלתי הל"ל וישמעו כל העדה גו' כי אם לא ראו נחמנו ע"כ דרשו כשראו כי' והראוהו מה"ש כי': ע דנחמה כתיב ויבכו כל ישראל והכא כתיב כל בית ישראל: צ מדמיקן וישמעו הכעני גו' אחר מיתתו של אהרן. ובגמ' דרשו א"ת ויראו אלא ויראו וכמו שזכרנו בל"א שפתי

ת"א ויראו כל העדה כי נוע אהרן כ"ה ג' נחמתי טו ס' הוהיר פ' אומר וישמעו הכעני ד"ה ג' נחמתי טו ס' הוהיר מרשח אומר וירשתי ויך.

והגשים ע לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאיש: כי גוע. אומר אני שהמתרגם דהא מית טועה הוא אל"כ מתרגם ויראו ואתחזיאו שלא אמרו רבותינו ז"ל כי זה משמש בלשון דהא אלא על מדרש שנחמלקו עניי כבוד וכדאמר רבי אבהו דא"ר אבהו אל תקרי ויראו אלא ויראו ועל לשון זה נופל לשון דהא לפי שהוא נמינת טעם למה שלמעה הימנו למה ויראו לפי שהרי מת אהרן אבל על מרגום וחזו כל כנשתא חזו לשון דהא נופל אלא לשון אשר שהוא מגורם שמוש יי שמלניו אם משמש בלשון אשר כמו ולא מדוע לא תקבר רוחי והרבה מפורשים מזה הלשון אם מרואים ימיו: (א) וישמע הכנעני. שמע שמת אהרן צ ונחמלקו עניי כבוד כו' כדאיתא בראש השנה ועמלק מעולם רצועה מרדות לישראל מומן בכל עם לפורענות: י"א אם

בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב וממנו שבי: ב וידר ישראל נדר ליי ויאמר אסנתן תיתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם: ג וישמע יי בקול ישראל ויתן את הפנעני ויחרם אתהם ואת עריהם ויקרא שם המקום חרמה: פי ויסעו מהר ההר דרך ים סוף לסבב את ארץ אדום ותקצר נפש העם בדרך: ה וידבר העם באהים ובמשה למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי אין להם ואין מים ונפשנו קצה

מאלליליא ואגח קרבא בישאל ושכא מגיה שביא: ג וקיים ישראל קיים קדם יי ואמר אם ממסר תקסר ית עמא הדיו בידי ואגמר ית קרויהון: ג וקביל יי צלותיה דישאל ומסר ית בנענא וגמר יתהון וית קרויהון וקרא שמא דאתרא חרמה: ד ונטלו מהו טורא ארז ימא דסוף לאקפא ית ארעא דאדום ועקת נפשא דעמא באורחא: ה ואתרעע עמא במימרא דיי ועם משה קצו למא אסקתונא ממצריום למקמת במדברא ארי לית

בעל הטורים

(ד) ותקצר נפש העם והוא מחד שאל לל החות שיכולו עליהם בגלות ארום ואין יושב הגלות: ותקצר. די במסרה וקצר נפש העם ותקצר נפש בעמל ישראל ותקצר נפש לחות ותקצר נפש כהם כיון שאלו נטלו ארום ותקצר נפש העם ודברו כה ונחשאו וקצרה נפש בעמל ישראל שטתו ותקצר נפש לחות שמה אהין בגלות ארום וכן תקצר נפש כהם רדווא קצרה וזאתו על

ת"א וישב ממנו שבינו לח. ידבר העם כלליתם סבהרון קו ונפשנו קצה ע"ז ה: ישראל שטתו ותקצר נפש לחות שמה אהין בגלות ארום וכן תקצר נפש כהם רדווא קצרה וזאתו על

רש"י

יושב הגגב. זה עמלק שנאמר עמלק וישב בצרף הגגב. ושה אלה לשונו לדבר בלשון נענון כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה למה כנעניים בידם והם אינן כנעניים ראו ישראל לנוציהם כלנצוי עמלקים ולשונם לשון נענון אמרו נתפלל סתם שנאמר אס נתן את העם הזה בני: דרך האתרים. דרך הגגב שהלכו בה מרגלים שנאמר ועלו בגגב. ד"א דרך האתרים דרך החייר הגדול ק הנוסע לפניהם שנאמר דרך שלשת ימים לחות להם מנוחה: וישב ממונו שבי. חנה אלה שפחה ר אחת: (ג) והחרמתי. אקדיש שללס לגבוה: (ג) ויחרם אתהם. בהריגה: ואת עריהם. חרמו: ש גבוה: (ד) דרך ים סוף כיון שמת אהין וגאה עליהם מלחמה זו חזרו לאחוריהם דרך ים סוף. הוא הדרך שחזרו להם כשגזרה עליהם גזירת מרגלים שנאמר וסעו המדברה דרך ים סוף. ואלן חזרו לאחוריהם (עין פרשת פנחס) שבע מסעות שנאמר ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מח אהין ובי כיוסרקה מם והלא צהר ההר מת אלה שם חזרו והתחללו עליו והספידוהו א כאליו

עיקר שפתי חכמים

שאלנו זה ק הוא הארון ור"ל שהוא הכעני כי נסתלקו עניי כבוד ולא נשאר להם כ"א הארון שנטע לפניהם ע"כ בא עתה להלם עמם: ד לכן כחיו בשלון יחיד ומינו כפ' בא בהתראה כחיו כבוד השני וכסוף כסלקה כחיו כבוד השפחה. הרי דענו היינו שפחה: ש דתם בלשונם משמעו לשון כריתה והריגה וצדקת שאין בו רוח חיים הוא מלשון חרמי גבוה: ת דכבר כענו את ארץ אדום כמ"ש לעיל וימאל אדום גו' לבי"ס כיון שמת בו חזרו לאחוריהם: א ספי' רמשי"ס עקב למה הספידוהו במוסרה משום שני לו רדפו אחריהם עד מוסרה והרגו שם כהנה משפחתם. וזאת צלה להם ממחת ימית אהרן כפרשי" לעיל. ע"כ חזרו והספידוהו שם: ב ובעי פנחס כח רשי" שמה מסעות דהכא חשב שבע לנד ממסע האחרון: והוא

לחמא וליה מרא ונפשנא עקת במנא הדיו דמכיליה קליל: ג וגרי יי בעמא ית חיון קלל וקביתו ית עמא ומית עם סגי מישאל: ו ואתא עמא למשה ואמרו חכנא ארי אתרעמנא קדם יי ועמו נצינא צלי קדם יי ויעדי מננא ית חויא וצלי משה על עמא: ה ויאמר יי למשה עבדי לך קליל ושוני יתיה על את ויהי כל דיתבכית ויחזי יתה ויתקום: ט ועבד משה חויא דנחשא ושויה על את והיה כד נכית חויא ית גברא ומסתכל לחויא דנחשא ומתקום: י ונטלו בני ישראל ושרו כאובות: יא ונטלו מאובות ושרו כמגיות עבראי במדברא

בעל הטורים

אהין ומרים ותשא שפתי ששקו כחש אמר: (ב) וקל. בניו זה מרים שנכלל בחתימה אברהם: (ו) ונחשאו. לוי ששבו משם עם שאליו לר"ל על המן: אף ותשא. נרות כלים וחיות רעש: (ט) ומחה על המן מדף החיפה אל מי ששפם הצט. משה: ב נמקום גבוה כדי שיהיה ארום בכל פעם וחרמו:

רש"י

שניהם שוים: ונפשנו קצה. אף זה לשון קלור נפש ומאוס: בלחם הקלוקל. לפי שהמן נבלע בצאצרים ד קרחו קלוקל אמרו עמיד המן הזה שיפחה כמעניו ה כלום יש ילוד אלה שמכנים ולינו מולאי: (ו) את הנחשים השרפים. שפורסים את האדם ו צארכם שניהם: ויגשבו את העם. יצא נחש שלקח על הואלת דבה ויפרע ממוליאו דבה. יצא נחש של המניין בעממין לו טעם אחד (טעם עפר) ויפרע מכפויי טובה שדבר אחד משתנה להם לנמה מטעמים: (ז) ויתפלל משה. לשון נופל על לשון: (ח) בעיי העברים. לא לדעתו מכלל למי שמבקשים ממנו מחילה שלא יחא אכזרי מלחוחו: (ח) על צב. על כלונס שקורין קירקא בע"ז (אשטאט) וכן כנס על הגבעה. ארים נפי. שאו נם ולפי שהוא גבוה לזאת ולראיה קוראו נם: (ח) כל הנשור. אפילו כלל או חמור נשבו היה נוקז וזמגוונה

בליחם הקלוקל: ו וישלח יי בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם דרב מישאל: ו ויבא העם אל משה ויאמרו חמאנו כיי דברנו ביי וכוך התפלל אל יי ויסר מעלינו את הנחש ויתפלל משה בעד העם: ח ויאמר יי אל משה עשה לך שרפים וישם אתו עלי נסו והיה ככל הנשור וראה אתו וחי: ט ויעש משה נחש נחשת וישמהו על יי הנם והיה אסנישך הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחי: י ויסעו בני ישראל ויחנו באבת: יא ויסעו מאבת ויחנו בעיי העברים במדבר אשר על פני

ת"א ויש עוף רק דריה כע ע"ז מ' יעש משה נחש נחש ס' הויה פוספת חרומה.

עיקר שפתי חכמים

ד הוא ומלשון קלות כי חמתם שיהי קל מאד ויבלע כל האצורים ולא יאל לתוך. והכלל הוא ע"ד החיזוק כמו ויקרב אדמדם: ה ומ"כ שם תלא והיה שבגין חן ג' ו זה ממה שהיו אוכלים הדברים שקונים מהחברים שהיו מניחים להם. כמ"ש כפי י"כ ביומא: ו והשפיה הוא מולד להנחשים: ז כי כל הוא לנחות: ח כתב הרמב"ן שהלך משה אחר שם הטעם ולא אחר שם הניחאל שקרלו הקב"ה עוף: ט דרשו המלה הוא יעב כמ"ש רש"י בעלמנו כמו ויעב נדר. ופלו הו"ד וה"א מהסודש ומשד רק העי"ן לבדו. אך הכ"ס כתב שגערס הוא עיה. ולא נפלס רק הה"א: י דפי' מסעי כחמי היר העברים לפני

עבר בגבולו ויאסף סיוחן את כל עמו ויצא לקראת ישראל המדברה ויבא יהצה ויילחם בישראל: כי ויבחו ישראל לפי הרב ויירש את ארצו מארנן עד יבק עד בני עמון פי עז גבול בני עמון: כי ויקח ישראל את כל הערים האלה וישב ישראל בכל ערי האמרי בהשבון ובכל בנתיה: כי בני השבון עיר סיוחן מלך האמרי הוא והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו עד ארנן: כי עליו ויאמרו המשלים באו השבון תבנה ותבונן עיר סיוחן: כי בייאש יצאה מהשבון להבה מקרית סיוחן אכלה ער

ת"א כי שפתי חכמים וכו' ויקח את כל ארצו מידו ויאמרו המשלים באו השבון תבנה ותבונן עיר סיוחן: כי בייאש יצאה מהשבון להבה מקרית סיוחן אכלה ער

בעל הטורים

לפסוק כי שפתי חכמים וכו' ויקח את כל ארצו מידו ויאמרו המשלים באו השבון תבנה ותבונן עיר סיוחן: כי בייאש יצאה מהשבון להבה מקרית סיוחן אכלה ער

רש"י

מס שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גייסות כיון שאמרו לו ישראל לעברה בדרך אמר להם כל עממי איני יושב כאן ולא לשמרים מפניכם ואחם אומרים כן: ויצא לקראת ישראל אלו היה שבון מלאה יחושן אין כל צריה יכולה לכבשה ואם היה סיוחן נכפר חלש אין כל אדם יכול לכבשו וכ"ש שהיה שבון אמר הקב"ה ש מה אני מטריח על בני כל זאת לזור על כל עיר ועיר נתן בלב כל אנשי המלחמה ללאח מן העיירות ונתקצו כולם למקום אחד ושם נפלו ומסו הלכו ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם כי אין שם אש אלא נשים וטף: (כד) כי עז ומסו חזקו התרחמו של הקב"ה שאמר להם אל תזרום וגו': (כה) בנתיב. כפריים עיקר שפתי חכמים

נקבה: ש כי למה היה לו לסיוחן ללחם לקראתם. ארבעה היה לו להסגר בעיר עם גבוליו ולא להיחם לעבור דרך עירו לכן כמד אמר הקב"ה: כי ויהיה חכמה ותבונן עמיר במקום עבר. לומר בעת צניעה אז היה מועדת להיות עיר סיוחן: כי מביא ראי

סיוחן ית ישראל למעבר בתחומיה וקנש סיוחן ית כל עמיה ונפק לקדמות ישראל למדברא ואתא ליהץ ואגיה קרבא בישראל: כי ומקהי ישראל לפתגם דחרב ורת ית ארעיה מארנונא עד יוקבא עד בני עמון ארי תקיף תחומא דבני עמון: כי וכבש ישראל ית כל קרנא האליו ויתבי ישראל בקל קרוי אמוראה בחשבון ובכל פסדנא: כי ארי חשבון קרמא דסיוחן מלכא דאמוראה היא והוא אגח קרבא במלכא דמואב קדמאה ונסיב ית כל ארעיה מידיה עד ארנון: כי על פן ימרון מתליא עילו לחשבון תתבני ותשת כלל קרתא דסיוחן: כי ארי קידום תקיף כאשא נפק מחשבון עברי קרבא כשלהוביתא מקרתא דסיוחן קטילו עמא

דשרו בלתיית מואב כרמרא דפלחין בית דחלא קמא דארנון: כי לכו מואבא אבדתון עמא דפלחין לכמוש מסר כנזיה ציריו ובנתיב קשביא למלכא דאמוראה סיוחן: כי ומלכו פסקת מחשבון עדא שולטן מדיבון וצדיאו עד נפח דקמיו עד מידבא: לא ויתב ישראל בארע אמוראה: כי ושלח משה לאללא ית יעזר וקבשו כפרנא ותריד ית אמוראה די חמן: כי ואתפניאו וסליקו לארץ מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותהו הוא וכל עמיה לאגחא קרבא לארעי: כי ויאמר יי למשה לא תחל מגיה ארי בידך מסרית ימיה וית כל עמיה וית ארעיה ותעבד ליה קמא די עבדת לסיוחן מלכא דאמוראה די יתב בחשבון: לה וקחו ימיה

בעל הטורים

לפסוק כי שפתי חכמים וכו' ויקח את כל ארצו מידו ויאמרו המשלים באו השבון תבנה ותבונן עיר סיוחן: כי בייאש יצאה מהשבון להבה מקרית סיוחן אכלה ער

רש"י

מס שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גייסות כיון שאמרו לו ישראל לעברה בדרך אמר להם כל עממי איני יושב כאן ולא לשמרים מפניכם ואחם אומרים כן: ויצא לקראת ישראל אלו היה שבון מלאה יחושן אין כל צריה יכולה לכבשה ואם היה סיוחן נכפר חלש אין כל אדם יכול לכבשו וכ"ש שהיה שבון אמר הקב"ה ש מה אני מטריח על בני כל זאת לזור על כל עיר ועיר נתן בלב כל אנשי המלחמה ללאח מן העיירות ונתקצו כולם למקום אחד ושם נפלו ומסו הלכו ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם כי אין שם אש אלא נשים וטף: (כד) כי עז ומסו חזקו התרחמו של הקב"ה שאמר להם אל תזרום וגו': (כה) בנתיב. כפריים עיקר שפתי חכמים

נקבה: ש כי למה היה לו לסיוחן ללחם לקראתם. ארבעה היה לו להסגר בעיר עם גבוליו ולא להיחם לעבור דרך עירו לכן כמד אמר הקב"ה: כי ויהיה חכמה ותבונן עמיר במקום עבר. לומר בעת צניעה אז היה מועדת להיות עיר סיוחן: כי מביא ראי

מואב בעלי במות ארנן: כי אוי לך מואב אבדת עם כמוש נתן בניו פליטם ובנתיו בשבית למלך אמרי סיוחן: כי ונירם אבד חשבון עד דיבן ונשים עד נפח אשר עד מידבא: לא וישב ישראל בארץ האמרי: כי וישלח משה לרגל את יעזר ויקבשו כפרנא ותריד ית אמוראה די חמן: כי ואתפניאו וסליקו לארץ מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותהו הוא וכל עמיה לאגחא קרבא לארעי: כי ויאמר יי למשה לא תחל מגיה ארי בידך מסרית ימיה וית כל עמיה וית ארעיה ותעבד ליה קמא די עבדת לסיוחן מלכא דאמוראה די יתב בחשבון: לה וקחו ימיה

בעל הטורים

לפסוק כי שפתי חכמים וכו' ויקח את כל ארצו מידו ויאמרו המשלים באו השבון תבנה ותבונן עיר סיוחן: כי בייאש יצאה מהשבון להבה מקרית סיוחן אכלה ער

רש"י

מס שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גייסות כיון שאמרו לו ישראל לעברה בדרך אמר להם כל עממי איני יושב כאן ולא לשמרים מפניכם ואחם אומרים כן: ויצא לקראת ישראל אלו היה שבון מלאה יחושן אין כל צריה יכולה לכבשה ואם היה סיוחן נכפר חלש אין כל אדם יכול לכבשו וכ"ש שהיה שבון אמר הקב"ה ש מה אני מטריח על בני כל זאת לזור על כל עיר ועיר נתן בלב כל אנשי המלחמה ללאח מן העיירות ונתקצו כולם למקום אחד ושם נפלו ומסו הלכו ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם כי אין שם אש אלא נשים וטף: (כד) כי עז ומסו חזקו התרחמו של הקב"ה שאמר להם אל תזרום וגו': (כה) בנתיב. כפריים עיקר שפתי חכמים

נקבה: ש כי למה היה לו לסיוחן ללחם לקראתם. ארבעה היה לו להסגר בעיר עם גבוליו ולא להיחם לעבור דרך עירו לכן כמד אמר הקב"ה: כי ויהיה חכמה ותבונן עמיר במקום עבר. לומר בעת צניעה אז היה מועדת להיות עיר סיוחן: כי מביא ראי

השאיירלו שריד ויירשו את-
 ארצו: כב ויסעו בני ישראל ויחנו
 בערבות מואב מעבר לירדן ירחו:
 ססס

פ"ו למדבא ס"י יוחאל סימן טו ס"י
 ומצט"ן ופתח הגולד כמפטיס ס"י פ"א

ות בנחיה וית כל עמיה
 עד דלא אשתאר ליה
 משזיב ויריתו ית ארעיה:
 א ונטלו בני ישראל ושרו
 במישריא דמואב מעברא
 לירדנא דירחו: ססס

הפטרות חקת (בשופטים סימן יא)

ויפתח הגלעדי היה גבור חיל והוא בראשה זונה וילד גלעד את יפתח: והלך
 אשת גלעד לו בנים ויגדלו בגיהאשה ויגרשו את יפתח ויאמרו לו לא
 תנחל בבית אבינו כי בראשה אחרת אתה: ויברח יפתח מפני אחיו וישב בארץ
 טוב ויתקמו אל יפתח אנשים ריקים ויצאו עמו: ויהי מימים ויחמו בני עמון
 עם ישראל: ויהי כאשר גלחמו בני עמון עם ישראל וילכו זקני גלעד לקחת
 את יפתח מארץ טוב: ויאמרו ליפתח לכה והייתה לנו לקצין ונלחמה בבני
 עמון: ויאמר יפתח לזקני גלעד הלא אתם שנאתם אותי ותגרשוני מבית אבי
 ומדוע באתם אלי עתה כאשר צד לכם: ויאמרו זקני גלעד אל יפתח לכן עתה
 שכנו אליך והלכת עמנו ונלחמת בבני עמון והיית לנו לראש לכל ישר גלעד:
 ויאמר יפתח אל זקני גלעד אם משיבים אתם אותי להלחם בבני עמון ונתן
 אותם לפני אנכי אהיה לכם לראש: ויאמרו זקני גלעד אל יפתח: יהיה שמע
 בנותינו אם לא כדברך בן געשה: ויירד יפתח עם זקני גלעד וישמו העם אותו
 עליהם לראש ולקצין וידבר יפתח את כל דבריו לפני: במצפה: וישלח יפתח
 כפלאים אל מלך בני עמון לאמר מה לי וקדך כי באת אלי להלחם בארצי: ויאמר
 מלך בני עמון אל מלאכי יפתח כי ילקח ישראל את ארצי בעלותו ממצרים
 מארנון ועד הניבק ועד הירדן ועמה השיבה אתהן בשלום: ויוסף עוד יפתח
 וישלח מלאכים אל מלך בני עמון: ויאמר לו כה אמר יפתח לא ילקח ישראל
 את ארצי מואב ואת ארצי בני עמון: כי בעלותם ממצרים וירדו ישראל במדבר
 עדים סוף ויבא קדישה: וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום לאמר אעברה
 נא בארצה ולא שמע מלך אדום וגם אל מלך מואב שח ולא אבה וישב ישראל
 בקדש: וילך במדבר ויבא את ארצי אדום ואת ארצי מואב ויבא ממזרח שמש
 לארץ מואב ויחנו בעבר ארנון ולא באו בנבול מואב כי ארנון גבול מואב:
 וישלח ישראל מלאכים אל סחון מלך האמורי מלך השבון ויאמר לו ישראל
 געברתה בארצה עד מקומי: ולא האמין סחון את ישראל עבר בנבלו ויאסף
 סחון את פרעמו ויחנו ביהודה ויחם עם ישראל: ויהו " אהי ישראל את
 סחון ואת פרעמו בני ישראל ויבסו ויירשו ישראל את כל ארצי האמורי וישב
 הארץ והיא: ויירשו את כל נבול האמורי מארנון ועד הניבק ומן הירדן ועד
 הירדן: ועתה " אהי ישראל הוריש את האמורי מפני עמו ישראל ואתה
 תירשנו: הלא את אשר וירשך כמוש אהיה אותו תירש ואת כל אשר הוריש
 " אהינו מפנינו אותו וירש: ועתה הטוב טוב אתה מכלך בן צפור מלך
 מואב הרוב רב עם ישראל אם נלחם נלחם גם: בשבת ישראל בחשבון
 ובקבוצתה ובשרעור ובכנונית ובכל הערים אשר עליה ארנון שיש מאות שנה
 ומדוע

יסדוע לא הצלתם בעת ההיא: ואנכי לא חמאתי לך ואתה עשה אתי רעה
 להקחם בי ישפט " השפט היום בין בני ישראל ובין בני עמון: ולא שמע
 מלך בני עמון אר דברתי פתח אשר שלח אליו: ותהי על יפתח רוח " ניעבר
 את גלעד ואת מנשה ויעבר את מצפה גלעד ומצפה גלעד עבר בני עמון:
 ויבר יפתח גדר " ויאמר אמנתון תתן את בני עמון ביד: והיה הוצא אשר
 יצא מדלת ביתי לקראתי בשבוי בשלום מבני עמון והיה לני והעליתיה עליה:
 ויעבר יפתח אל בני עמון להקחם גם ויתנם " ביד: ויבס מערוער ועד בואף
 מנית עשרים עיר ועד אבל פרמים מכה גדולה מאד ויבגועו בני עמון מפני בני ישראל:

אונקלוס

במדבר כב בלק

ב יורא בלק בן צפור את כל אשר-
 עשה ישראל לאמרי: ויגור מואב
 מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ
 מואב מפני בני ישראל: ויאמר
 מואב אל זקני מדין עתה ילחכו
 הקהל את כל סביבתינו בלחך
 השור את ירק השדה ובלק בן
 צפור מלך מואב בעת ההוא:
 וישלח מלאכים אל כל העם בן
 בעור פתורה אשר על הנהר ארץ

ב וחקא בלק בר צפור ית
 כל די עבד ישראל
 לאמוראי: ג ודחיל
 מואבא מן גודם עמא
 לחדא ארי סגי הוא ועקת
 למואבא מן גודם בני
 ישראל: ד ואמר מואב
 לסבי מדון קעו ושיעו
 קהלא ית כל סחרנא
 קמא דמלחיק תורא ית
 ירוקא דחקלא ובלק בר
 צפור מלקא למואב
 בעידנא ההיא: ה וישלח
 אזדין לנת בלעם בר

תו"א נת סחרניק קי: ק בעור סס:
 בעל הטורים

(ג) וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל
 לאמרי: אמר לו שני מלכים שהיונו צעומים
 עליהם לא עמדו צפיהם א או על אחת כמה וכמה
 לפיך וירג מואב: (ג) וירג. לשון מורא כמו גורו
 לבס: וירג מואב. קנו צפיהם (כמו קלמי צמי והוא
 מקרא קלם): (ד) אל זקני מדין. והלא מעולם היו
 שונאים זה את זה ואלא המכה את מדין בשדה מואב.
 שכן מדין על מואב רלמנתה אלא מיראתה של ישראל
 עשו שלום צפיהם. ומה ראו מואב ליעול עמה ממדין ד
 כיון שראו את ישראל נוטחים שלא כמנהג העולם אמרו
 מנהיגים של אלו במדין נגדל נשאל מהם מה מדתו
 עיקר שפתי הכמים

תו"א נת סחרניק קי: ק בעור סס:
 בעל הטורים
 (ג) וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל
 לאמרי: אמר לו שני מלכים שהיונו צעומים
 עליהם לא עמדו צפיהם א או על אחת כמה וכמה
 לפיך וירג מואב: (ג) וירג. לשון מורא כמו גורו
 לבס: וירג מואב. קנו צפיהם (כמו קלמי צמי והוא
 מקרא קלם): (ד) אל זקני מדין. והלא מעולם היו
 שונאים זה את זה ואלא המכה את מדין בשדה מואב.
 שכן מדין על מואב רלמנתה אלא מיראתה של ישראל
 עשו שלום צפיהם. ומה ראו מואב ליעול עמה ממדין ד
 כיון שראו את ישראל נוטחים שלא כמנהג העולם אמרו
 מנהיגים של אלו במדין נגדל נשאל מהם מה מדתו
 עיקר שפתי הכמים

(ג) וירא להם אין כמו אלה צפוי אמרו אף לנו נבא עליהם
 בלדס שכחו צפוי: בלחך השור. כל מה שהשור מלקח ה
 אין בו (סימן) נכרה: בעת ההוא. לא היה ראו למנוח
 ומנסיכי מדין היה וכוון שמת סחון מנווה עליהם לנורץ
 שעה: (ה) פתורה. כשולחני הוה שהכל מריץ לו
 מעות כך כל המלכים מריץ לו אגרומיהם ולפי פשוטו
 של מקרא ו כך שם המקום: ארץ בני עמו. של בלק.
 משם היה זה הוה מתנבל ואומר לו עמיד אתה לנלוך
 וא"ת מפני מה השרה הקב"ה שפנתו על עובד כוכבים
 היו לנו נביאים חורנו למוטע העמיד להם נביאים והם

א ומ"ש וירא הוא לשון הפגועות שאמר לו כו' ולפיך וירג מואב כו' מאחר ששמעו אשר גם המלך מפחד מפניהם:
 ד דמדמכע כל זקני מדין מוכס שנטלו ענה מהם לכן מקשה רש"י כיון שעשו שלום ולא היה פחד נגד עיניהם א"כ
 מה ראו כו' ה לפי ששוקר גם השורש: ו לפי המדרש יתפרש פתורה מהוראש שנתן ולפי הפשט הוא שם המקום פתור
 והה"ה

בני עמו לקראו לאמר הנה עם
יצא ממצרים הנה כסה את עין
הארץ והוא ישב ממלי וועתה
לכה נא ארה לי את העם הזה כי
עצום הוא ממני אויבי אוכל נפכה בו
ואנר שנו מן הארץ כי ידעתי את
אשר תברך מברך ואשר תאר
יואר ויילכו זקני מואב וזקני מדין
וקסמים בידם ויבאו אל בלעם
וידברו אליו דברי בלק: ויאמר
אליהם לינו פה הלילה והשבת
אתכם דבר כאשר ידבר יי אלי
וישב שרי מואב עם בלעם:
טויבא אליהם אל בלעם ויאמר מי
האנשים האלה עמך: ויאמר

תו"א ויבא שרי מדין ויטע סה הלילה סבדרין ק"י וישנו שרי מואב ס"ט
בעל הטורים

בעור לפתור ארם דעל
פרת ארע בני עמיה
למקרי ליה למימר הא
עמא נפק ממצרים
הא חפא ית עין שמשא
דארעא והוא שרי
מלקבלי: ו וכען איתא
קען לוט לי ית עמא הדין
ארי תקיף הוא מני מאים
אכול לאגחא ביה קרב
ואתרכיניה מן ארעא ארי
ידענא ית די תברך
מברך ודי תלוט ליט:
ו ואזלו סבי מואב וסבי
מדין וקסמא בידיהון
ואתו לנת בלעם ומלילו
עמיה פתגמי בלק:
ח ואמר להון ביתו הכא
גליליא ואחב יתכון
פתגמא קמא די ימליל יי
עמי ואוריכו רברבי
מואב עם בלעם: ט ואתא
מימר מן קדם יי לנת
בלעם ואמר מן גובריא
האלין דעמך: י ואמר

בלעם קדם יי בלק בר
צפור מלקא דמואב שלח
לנתי: יא הא עמא די נפק
ממצרים וחפא ית עין
שמשא דארעא קען
איתא לוט לי יתיה מאים
איכול לאגחא ביה קרב
ואתרכיניה: יב ואמר יי
לבלעם לא תזיל עמהון
לא תלוט ית עמא ארי
ברוך הוא: יג וקם בלעם
בעפרא ואמר לרברבי
בלק איזילו לארעכון ארי
ליח רענא קדם יי
למשקדי למיזל עמכון:
יד וקמו רברבי מואב
ואתו לנת בלק ואמרו
סריב בלעם למיחי עמנא:
טו ואוסיף עוד בלק
למשלח רברבין סגיאין
ויקירין מאלין: טז ואתו
לנת בלעם ואמרו ליה
קדנן אמר בלק בר צפור
לא קען תתמנע מלמיחי
לנתי: יז ארי יקרא
איקרינך לחדא וכל די
תימר לי אעבד ואיתא
קען לוט לי ית עמא הדין:
יח ואחיב בלעם ואמר

תו"א לא תלך עמהם סס ממות יי מלך
בלעם קדושין ד:

בעל הטורים

גמ' שקילת את מואב: (יג) לא תחור את
העם בלעם אמר קטב לו והקטיה השטו אל
חורו למי חמרון כל דהו: (יז) מתנן
[דאיהל (מדרש) מלך ה' לתת מלך בלעם הלוך
עמט אשר מלך לתת לו כנפך תמנע שחינתו
לכרות לו שכרו וכו' מלך כדי לתמו כנפך

בלעם אל האלהים בלק בני צפור
מלך מואב שלח אלי: יא הנה העם
היצא ממצרים ויכסאת עין הארץ
עתה לכה קבה לי אתו אויבי אוכל
להלחם בו ונרשתיו: יב ויאמר
אלהים אל בלעם לא תלך עמהם
לא תאר את העם כי ברוד הוא:
שני חמישי כשתן סחוברון יג ויקם בלעם בבקר
ויאמר אל שרי בלק לכו אל
ארצכם כי מאן יי לתתי להלך
עמכם: יד ויקומו שרי מואב ויבאו
אל בלק ויאמרו מאן בלעם הלך
עמנו: טו ויסף עוד בלק שלח שרים
רבים ונכבדים מאלה: טז ויבאו אל
בלעם ויאמרו לו פה אמר בלק בני
צפור אל נא תמנע מהלך אלי:
יז כי כבד אנכבדך מאד וכל אשר
תאמר אלי אעשה ולכה נא קבה
לי את העם הזה: יח ויען בלעם
ויאמר אל עבדי בלק אסייתן לי

לבלעם לטעות כי הוא טעה) אמר פעמים שאין הכל
גלוי לפניו אין דעתו שזה עליו אף אני אראה עם שאוכל
לקלל ולא יצין: (י) בלק בן צפור וגו' אע"פ שאני
חשוב בעיניך חשוב אני בעיני ל המלכים: (יא) קבה
לי ז' קשה מאלה לי שהוא נוקב ומפרש: וגרשתיו.
מן העולם ובלק לא אמר אלא ואגרשנו מן הארץ איני
מנקה אלא להקטע מעלי ובלעם היה שונאם יותר מבלק:
עיקר שפתי חכמים

בלק שלח שרים רבים ונכבדים מאלה. מוכח שאמר להם שמה אין כבודו יי: ל ולכן כתיב מלך מואב: מ לך כפל הכתוב.
ג

וה"א כסופה הוא במקום למי' בתחלתה והוא כמו לפתור: ז רדין שחינתו היה רק לקלל את ישראל היה יכול לקללם
במקומו. ולמה היה נזר לקראו לו לנא אלא לקרוא לו ר"ל להאחר ולשוננו: ח כי מול מלא וי"ו פירושו לשון ער.
אכל כיון שחביב חסר פירושו לשון כרית: י וזקני מואב וזקני מדין נטלו זה הקסם בידם: ב דמזכתי להלן ויוסף עוד
בלק

בַּלְקַמְלֵא בֵּיתוֹ כַּסְפּוֹ וְזָהָב לֹא אָוֹכַל
 לַעֲבֹד אֶת־יְיָ אֱלֹהֵי לְעִשׂוֹת
 קַמְנָה אוֹ גְדוּלָה: יִסְעֶתָה שָׁבוּ נָא
 בְּזֶה גַם־אַתֶּם הֲלִילָה וְאַדְעָה מִה־
 יִסְף יי דַּבֵּר עִמִּי: כ וַיָּבֵא אֱלֹהִים
 אֶל־בַּלְעָם לִילָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־
 לִקְרָא לְךָ בְּאוֹ הַאֲנָשִׁים קוּם לְךָ
 אַתָּם וְאֵךְ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אָדַבֵּר
 אֵלֶיךָ אַתּוֹ תַעֲשֶׂה: שְׁלִישִׁי כֹּה וַיִּקָּם
 בַּלְעָם בַּבֶּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־אַתְנֹו
 וַיִּלְךָ עִם־שְׁרֵי מוֹאָב: כב וַיַּחֲרֹ־אֵף
 אֱלֹהִים כִּי־הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְיַבֵּב מִלֵּאךְ:
 יי בַּדֶּרֶךְ לְשֹׁטֵן לוֹ וְהוּא רֹכֵב־עַל־
 אַתְנֹו וּשְׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ: כג וַתִּרְאֶה
 הָאֲתֹנֹת אֶת־מִלְאָךְ יי נֶצֶב בַּדֶּרֶךְ
 וַחֲרָבוֹ שְׁלוֹפָה בִּידוֹ וַתִּטֶּה אֶתְּוֹן מִן־

לעבדי בלק אם יתן לי
 בלק מלי ביתיה כסף
 וזהב לית לי רשו
 למעבר על גדות מימרא
 דיי אליה למעבר וערתא
 או רבתא: יט וכען אורכו
 כען הקא אף אתון
 בליליא ואדע מא יוסף יי
 למללא עמי: כ ואתא
 מימר מן קדם יי לבלעם
 בליליא ואמר ליה אם
 למקרי לך אתו גבריא
 קום אייל עמהון וברם ית
 פתגמא די אמליל עמך
 ותייה תעביד: כא וקם
 בלעם בעפרא ובריו ית
 אתגיה ואול עם רברבי
 מואב: כב ותקוף רגזא דיי
 ארי אויל הוא ואתעתד
 מלאכא דיי באורחא
 לשטן לה והוא רכיב על
 אתגיה ותרין עולימוהי
 עמה: כג וחזת אתנא ית

בעל הטורים

מיום להכות שריו: (כ) וכן את הדבר
 ויבא אל ירה לקבל המכרס וקלל ישראל מחמת
 חל אל ירה לדרך ישראל ירח הערס כ"כ
 חל לך חק: (כג) כדן לשטן. תכלל על
 הרכים בחוקת סנה: (כד) ונתן ששה נסם
 כהא עינא מרי וחד וחד אשורט מרי ארס
 ונתן ונתן אחרון בשביל ונתן אשורט בשלם
 נטה מני ארס שיהי חסן לקלל והקביה רזה
 ארס דרכת לא חסר דכתיב חסן לקלל. ח ימי

תר"א קום נך אחס סנהדרין קה מסות: ויקום בלעם בעבר ויטוס סנהדרין קה:
 לנכנס: ויך את האתון. ולא קלל אחיה לני שיהי דעמו לקלל את ישראל ויך שני קללות כיום אחד דכתיב לא חסר לקלל. ח ימי

רש"י

אכבדך מאד. יומר ממה שהיית נוטל לעשבר נ (ר"ל)
 במלחמת סיוון) אזי נותן לך: (יה) מלא ביתו כסף
 וזהב. למדנו שנספשו רחבס ו ממחמד ממון אחרים אמר
 ראוי לו ליתן לו כל כסף וזהב שלו שהרי לך לנכור
 חילות רבות ספק נטח ספק אינו נטח ואזי ודאי נטח:
 לא אוכל לעבור. על כרחו נלה שהוא ברשות אחרים
 ומתנבא כלן שאינו יכול לנטל הנרכות ע שנתכרכו
 האבות מפי השכינה: (יט) גם אתם. פיו הכשילו גם
 אתם סופכם לילך בפחי נפש פ כראשונים: מה יסף.
 לא יסנה דבריו מברכה לקללה הלאוי שלא יוסף לנרן
 כלן נתנבא שעמיד להוסף להם כרכות על ידו: (כ) אם
 לקרא לך. אם הקריאה שקר וסבור אחיה ליטול עליה
 שבר קום לך אחס: ודך. על כרחן את הדבר אשר
 עיקר שפתי חכמים
 לא תלך מפי שרפה לנכס. לא תאור מפי שרפה לקללם נתקומו. כי כרוך הוא ואינם נרמס גם לנכסך: נ דאל"כ
 מחין ידע כי זה הכבוד הנאות לו: ס מפי שגוס ככסף זה ולא כדבר אחר: ע דלא אוכל משמעו שאינו רשאי: פ ר"ל
 כדאשטן נפש: צ ור"ל כי הוהק הוא לקללם: ק ויהי רק לו לשטן. אבל לאחרים היה דמללן של רחמים:

מלאכא דיי מעתד
 בארחא וחרביה שליפא
 בידיה וקטת אתנא מן
 אורחא ואולת בקללא
 ומחא בלעם ית אתנא
 לאסטייתה לארחא:
 כד וקם מלאכא דיי
 בשביל פרמא אתנא
 דגדירא מקא וגדירא
 מקא: כה וחזת אתנא ית
 מלאכא דיי ואדחיקת
 לכתלא ודחיקת ית רגלא
 דבלעם לכתלא ואוסף
 למקחה: כו ואוסף
 מלאכא דיי למעבר וקם
 באתר עק די לית ארס
 למסטי לנימינא
 ולשמאלא: כז וחזת אתנא
 ית מלאכא דיי ורבעת
 תחות בלעם וחקוף רגזא
 דבלעם ומחא ית אתנא
 בקטרא: כח ופתח יי ית
 פומא דאתנא ואמרת
 לבלעם מא עבדיית לך
 ארי מחיתי דנן תלת
 זמנין: כט ואמר בלעם
 לאתנא ארי חייקת בי
 אלופון אית חקבא בידי ארי
 כען קטלתיך: ל ואמרת
 אתנא לבלעם הלא אנא
 אתנך וררכת עלי

בעל הטורים

מפי של הני הערע על חסם: (ג) הלא
 ארי אתנך. מלא ויי שיה דברים אחרים
 לו לנטייה בעלמא אקרי בשלם מילתא כסיק דעבד"ס: רכנת עלי. גומי רכמתי:

רש"י

אמר. רשע זה הניח כלי אומנותו ר שכלי זיינן של עובדי
 כוכבים חרבו והוא בא עליהם כפיו שהוא אומנות שלהם
 אף אני אחפוש את שלו ואכא עליו באומנותו וכן היה
 סופו ואת בלעם כן בעור הרגו נחרב: (כד) במשעורל.
 כחרגומו בשביל חסן אס יספוק עפר שומרון לשעלים.
 עפר הנדבק בכפות הרגלים בהלכות וכן מי מדד בשעלו
 מים. כרגלו ובהלכות: גדר מזה וגדר מזה. קסס גדר
 של אנשים הוא: (כה) ותלחץ היא עממה: ותלחץ.
 עיקר שפתי חכמים

ר ומלאך יבול להמיתו גם בלא חרב ורק לחסות כלי אומנותו מפס החרב: ח ר"ל לרמו לו שהאבות הם מגינים על ישראל
 64

הַדָּרֶךְ וְהַלֵּךְ בַּשָּׂדֶה וַיִּבֶלְעֵם אֶת־
 הָאֲתֹנֹת לְהַשְׁתִּיחַ הַדָּרֶךְ: כו וַיַּעֲמֵד
 מִלְאָךְ יי בְּמִשְׁעוֹל הַכְּרָמִים גָּדַר
 מִזֶּה וּגְדַר מִזֶּה: כה וַתִּרְאֶה הָאֲתֹנֹת
 אֶת־מִלְאָךְ יי וַתִּלְחֹץ אֶל־הַקִּיר
 וַתִּלְחֹץ אֶת־רַגְלָהּ בַּלְעָם אֶל־הַקִּיר
 וַיִּסְפֹּף לְהַכְתִּיחַ: כז וַיִּוֹסֵף מִלְאָךְ־יי
 עֲבוּר וַיַּעֲמֵד בְּמַקּוֹם צָר אֲשֶׁר אֵין־
 דֶּרֶךְ לְנַטוֹת יָמִין וּשְׂמֹאל: כז וַתִּרְאֶה
 הָאֲתֹנֹת אֶת־מִלְאָךְ יי וַתִּרְבֹּץ
 תַּחַת בַּלְעָם וַיַּחֲרֹ־אֵף בַּלְעָם וַיִּבֶן־
 אֶת־הָאֲתֹנֹת בַּמַּקָּל: כח וַיִּפְתַּח יי
 אֶת־פִּי הָאֲתֹנֹת וַתֹּאמֶר לְבַלְעָם מִה־
 עֲשִׂיתִי לְךָ כִּי הִבִּיתָנִי זֶה שְׁלֹשׁ
 רִגְלָיִם: כט וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְאֲתֹנֹת כִּי
 הִתְעַלְלִיתְּ בִּי לוֹ יִשְׁחָרֵב בְּיָדֵי כִּי
 עַתָּה הִרְגַּתִּיךָ: לוֹתֹאמֶר הָאֲתֹנֹת אֶל־
 בַּלְעָם הֲלוֹא אָנֹכִי אֶתְנֶךָ אֲשֶׁר־
 רִכַּבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה

תר"א מלא ארס חק שם פ"ו ד עקידה שער כל:
 ס"א ו' ו' לנטייה בעלמא אקרי בשלם מילתא כסיק דעבד"ס: רכנת עלי. גומי רכמתי:

ההסכן הסכנתני לעשות לך כה
 ויאמר לא: לא ויגד יי את עיני
 בלעם וירא את מלאך יי נצב
 בדרך וחרבו שלפה בידו ויקד
 וישתחו לאפיו: ויאמר אל מלאך
 יי על מה הכית את אתנך זה
 ששש רגלים הנה אנכי יצאתי
 לששן כייירט הדרך לנגדי:
 ונתראני האתון ותטלפני זה שלש
 רגלים אולי נטתה מפני כי עתה
 גם אתכה הרגתי ואותה החייתי:
 לו ויאמר בלעם אל מלאך יי
 הטאתי כפי לא ידעתי כי אתה נצב
 לקראתי בדרך ועתה אסרע
 בעיניך אשובה ליי: והייאמר מלאך
 יי אל בלעם לך עם האנשים

מדאיתך עד יומא הדין
 המילף אלפנא למעבד
 לך קדין ואמר לא:
 לא וגלא יי ית עיני בלעם
 וקחזא ית מלאכא דיי
 מעמד בארמא וחרביה
 שליפא בידה וקרע
 וסגיד לאפוהי: לב ואמר
 ליה מלאכא דיי על מא
 מחיתא ית אפך דין
 תלת זמנין הא אנא
 נפקית למשטן ארי גלי
 גדמי דאת רעי למיתל
 בארמא לקבלי לגונותי
 אהנא וססת מן גדמי
 דין תלת זמנין אילופסן לא
 ססת מן גדמי ארי קען
 אף יתך קטלית ויתה
 קיימית: לו ואמר בלעם
 למלאכא דיי חבית ארי
 לא ידעית ארי את מעמד
 לקרמותי בארמא וקען
 אם ביש בעינך איתוב
 לי: לו ואמר מלאכא דיי
 לבלעם אימיל עם גובריא

בעל הטורים

(ל) מלאך ה' כרך עני נבאל מלאך:
 (ב) הכי אורי אורי נשון: אורי מרדכי
 ממות רחמים שמלך רחמים ה': (ג) ואיכה
 מרדכי נבאל כה דברים תחלה: אומה

תר"א הספן הכנתי סנהדין קה ע"ז: ורעטו שלטה טעה יא: כי ירט הדרך שנת קה ממות מו.
 רש"י

אומה שלמה צפיו ולאחיו וז כרך לכלי זיון: (ל) ההסכן
 הסכנת. כתרומתו וכן הללל יסכן גבר. ור"ד מקרא
 זה גמא' אמרו ליה מאי עעמא לא רכבת אסוכיא אמר
 לכו ברטיבא א שדלי ליה כו' כדלי' במסכת עבודת
 כוכבים: (ב) כי ירט הדרך לנגדי. רבתינו מכמי
 המשנה דרשוהו נוטריקון ב יראה ראה נטעה בשביל
 שהדרך לנגדי כלומר לקנאמי ולהקניטני. ולפי משמנו
 כי חרד הדרך לנגדי לשון רטע כי ראיתי בעל הדרך
 שחרד ומחר הדרך שהוא לנעמי ולהמרומי ומקרא קרר
 הוא ד כמו ותכל דוד. לישנא אחרתא ירט לשון רעון
 וכן ועל ידי רשעים ירטני משיים ומנחה אומי ע"י
 רשעים שאין אלא מקניטני: (ג) אורי נטתה. כמו
 לולא פעמים שאולי משמש בשלשון לולא: גם אחכה
 הרגתי. הרי זה מקרא מסורס והוא כמו גם הרגתי
 עיקר שפתי חכמים

ולא יראה לקלס: א שהוא רועה באפס גשדי: ב מפני שראה אומי וראה ממני לכן נטעה שהדרך הוא נגד רגלי לכן הראיתי לה:
 ד כי חרסתי שתי מינות. וכן כחא ליהוה כי ירט (מדר ומיהר) ולגיא (רעה) בעל הדרך לנגדי: ה ר"ל אישע לך משמעות
 הכוונת כן הוא. כי אם לא נטעה מפניו הייתי הורג אותך החייתי. ועתה נהפוך הוא כי אותך החייתי ואותה הרגתי ומפני מה
 שלא יאמרו כי: ד כי הוא משמעות דבריו כמה שאמר בעיניך:
 טי

יחוד ית פתגמא די
 אמליל עמך יתיה תמליל
 אול בלעם עם וברבי
 דלק: לו וישמע בלק ארי
 אתא בלעם ונפק
 לקדמותה לקראתא
 דמואב די על תחום ארנון
 די בסטר תחומא:
 לו ואמר בלק לבלעם הלא
 משלח שליחית לותך
 למקרי לך למא לא
 אחיתא לוחי הקבושטא
 הויחא אמר לית אנא
 יכיל ליקרותך: לו ואמר
 בלעם לבלק הא אחיתי
 לותך קען המיכל וכלנא
 למלא מדעם פתגמא
 די ישוי יי בפומי ותייה
 אמליל: לו ואול בלעם עם
 בלק ואתו לקרית
 מחזוהי: מ וגביס בלק
 תורין וקען ושלח לבלעם
 ולברבנא די עמיה:
 מא ותנה בצפרא ודבר
 בלק ית בלעם ואסקיה
 לרמת דחלמיה וקחזא
 מתקן קצת מן עמא:
 א ואמר בלעם לבלק בנה
 לי הקא שבקא מדבחיין
 ואתקין לי הקא שבקא
 תורין ושבקא דכרין:

בעל הטורים

החייתי. מלא ירו ששפיה אומי ר דברים
 ונבאלת כיוס ר כן השמעות: (ל) כפי
 בני מלאך. כפי. בני החום שמלך נמן ומם
 לתוך פיו כד להמירו אל בלק: (א) ר' מרים
 ו' חילים. וכן עשה לוי כן מנהגי בני

ואפס את הדבר אשר אדבר
 אליך אתו תדבר וילך בלעם עם
 שרי בלק: לו וישמע בלק כי בא
 בלעם ויצא לקראתו אל עיר
 מואב אשר על גבול ארנון אשר
 בקצה הגבול: לו ויאמר בלק אל
 בלעם הלא שלח שליחתי אליך
 לקרא לך למה לא הלכת אלי
 האמנם לא אוכל בפדך: לו ויאמר
 בלעם אל בלק הנה באתי אליך
 עתה היכל אוכל דבר מאומה
 תדבר אשר ישים אהים בפיו אתו
 אדבר: רביעי ששי כשהן מחוברין לט וילך
 בלעם עם בלק ויבאו קרית הצות:
 מ ויזבח בלק בקר וצאן וישלח
 לבלעם ולשרים אשר אתו: מא ויהי
 בבקר ויפקח בלק את בלעם ויעלהו
 במות בעל וירא משם קצה העם:
 כג ויאמר בלעם אל בלק בנה
 לי בזה שבעה מזבחת והבן לי
 בזה שבעה פרים ושבעה אילים:

רש"י

כה מולוכין אומי: לך עם האנשים. כי חלקך עמהם
 וסופך ליאכל מן העולם: ואפס. על כרחך חת הדבר
 אשר אדבר וכו': עם שרי בלק. שמת לקלס כמוס:
 (לו) וישמע בלק. שלח שליחתי לנשורי: אל עיר מואב.
 אל מטרפולין שלו עיר החשונה שלו לומר ראה מה אל
 מנקשים לעקור: (לו) האמנם לא אוכל כבדך.
 נחנאל סקופו ללחם מעמו נקלון: (לט) קרית הצות
 עיר מלאה שוקים אנשים ונשים וטף בחולומיה לומר
 ראה ורחם שלא יעקרו אלו: (מ) בקר וצאן. דבר
 מועט בקר אחד ואלן אחד בלנד: (מא) במות בעל.
 עיקר שפתי חכמים

ח פי אפס הוא העדר הענין משהיה מחלמו. אף כן אמר לו להלך עמם. אף משנתך בטלה היא. כי רק את הדבר
 אשר

וַקְבַּנּוּ יְיָ מִשֵּׁם: יִי וַיִּקְחֵהוּ שְׂדֵה צַפִּים אֶל־רֵאשֵׁי הַפְּסָנָה וַיִּבֶן שְׂבָעָה מִזְבַּחַת וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבַּח: טו וַיֹּאמֶר אֶל־בָּלָק הַתִּיַצֵּב כֹּה עַל־עֲלֹתֶיךָ וְאִנְכִי אֶקְרָה כֹּה: טז וַיִּקָּר יִי אֶל־בָּלָעִם וַיִּשֶׁם דָּבָר בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל־בָּלָק וְכֹה תִדְבֵר: יז וַיָּבֵא אֱלוֹהֵינוּ נֹצֵב עַל־עֲלֹתוֹ וַיֹּשְׁרֵי מוֹאָב אֹתוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בָּלָק מִה־דָבָר יִי: יח וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר קוֹם בָּלָק וּשְׁמַע הָאֲזִינָה עֲדֵי בְנֵי צֹפֵר: יט לֹא אִישׁ יִכְזֹב וּבְנֵי־אָדָם וַיִּתְנַחֵם הַהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה וְדָבָר וְלֹא יִקְמֹנֶה: כ הִנֵּה בָרַךְ לַקְּחֹתִי וַיְבָרֶךְ וְלֹא אִשִּׁיבְנָה:

בלק איתא קצו עמי לאתר אוהרן ותחזינה מתמן לחוד קצתיה תחזי וכוליה לא תחזי ותלושיה לי מתמן: יד ודבריה לחקל סכותא וריש רמתא וקנא שבקעא מדבקין ואסיק תור ודבר על כל מדבחה: טו ואמר לבלק אתעתד הקא על עלתך ונאנא אתמטי עד קא: טז וערע מימר מן קדם יי לבלעם ושווי פתגמא בסומייה ואמר תוב לנת בלק וקדין תמליל: יז ואתא לנתייה והוא מעמד על עלתייה ודברכי מואב עמיה ואמר ליה בלק מא מליל יי: יח ונטל מתליה ואמר קום בלק ושמע אצית למימרי בר צפר: יט לא קמלי בני אנשא מימר אלהא בני אנשא אמרין ומבדין ואף לא כעובדי בני בשרא דאינון קרין למעבד ותיבין ומתמלכין

תו"א לא אסר לא יבא כסמים קול: ולא יקמנה סס

רש"י

דבר ה' לשון אמת הוא זה פ כלומר איך כנסתוך: (יח) קום בלק. כיון שראהו מנחם בו נחמין לערו עמוד על רגלך איך רשאי לישב ואני שלות אליך בשליחותי של מקום: כנו צפור. לשון מקרא הוא זה כמו מיתו יער וחיתו ארץ. למעתי מים: (טו) לא איש וגו'. כבר נשבע להם לנכיאם ולהביישם אך שבעה אומות. ואתה סבור להמיטם במדבר: הווא אמר וגו'. בלשון עימה צ ונתנונו ויחיו ומתמלכין. חוזרים ונמלכין לחזור בהם: (כ) הנה ברך לקחתיו. אמה שואלי מה דבר ה' קבלתי ממנו ק בנך אומם (כ"א) נך כמו לנרך: וברך ולא אשיבנה. הוא נך אומם ואני לא אשיב את ברכתו: וברך. כמו וברך וכן הוא גורם ריש"ש כמו אויב מרף כמו מרף וכן ונולע נך. המהלל ומנכך את הגויל ואומר אל מרע כי לא תענש שלום יהיה לך מנחם הוא להקב"ה. ואין עיקר שפתי חכמים

ע ויהיה פוסק וישם דבר צפוי היינו הגזזה שנאמר לאלן. ועל מה שלא נזה עוד לשוב אל בלק אמר לו שוב אל בלק וגו': פ בלמה היה נרץ לשאלו. והלא נא אלו להמנאות ונולח ואמר לו אלא לשון חזק הוא: צ ולנחש המרגום איט לשון חמוה. כי ההוא מוסב על בן אדם שהם דרכם נבין: ק ר"ל כי נך איט לוי רק הוא מקור וכמו נכר אשר הוא

כא לא־הביט און ביעקב ולא־ראה עמל בישראל יי אהיו עמו ותרועת מלך בו: כב לא מוציאם ממצרים כתועפת ראם לו: כג כי לא־נחש ביעקב ולא־קסם בישראל בעת יאמר ליעקב ולישראל מה־פעל יי: כד הן־עם כלביא יקים וכארי יתנשא לא ישבב עד־יאכל מרף ודם־חללים ישתה: כה ויאמר בלק אל־בלעם גם־קב לא תקבנו גם־ברך לא תברכנו: כו ויען בלעם ויאמר אל־

ברך קבילית ואברכיניה לישראל ולא אתב ברבתי מיניה: כא אסתמלית לית פלחי גלולין בדבית יעקב ואף לא עבדי ליאות שקר בישראל מימרא דיי אלהון בסעדהון ושכינת מלקהון ביניהון: ככ אלהא דאפקנון ממצרים תוקפא ורומא דיליה: כג ארי לא נחשיא צבן דייטב לדבית יעקב ואף לא קסמיא רען ברבות בית ישראל קעדין ותאמר ליעקב ולישראל מא עבד אלהא: כד הא עמא קליתא שרי וקארנא יתנטל לא ישרי בארעיה עד דיקטול קטול ונכסי עממיא יירת: כה ואמר בלק לבלעם אף מילט לא תלוטינון אף ברבא לא תברכינו: כו ואתיב בלעם

תו"א ה' אלהיו עמו ומרגום מלך בו ר"ל לב: א למוילס ממרגום כרסות יב לה ססמיס קול עקרים מ"א פ"ח: כי לא מש מרגום לב עקרים סס פ' הוה"ס פ' ישתל: מה פעל אל ססמיס סס: דס מלסס חלוי לה לו דסס ה:

ואמר לבלק הקא מלילית עמך למימר כל די ימלל

בעל הטורים

(כא) לא הכיט את יעקב. שאין איתוס טע בשמותיהן של שנים: (כד) הן עם. הסטוק מחליל כה"ל ומקיס כה"ל למר שלא ימות משס רש"י

לומר נך שם דבר שא"כ היה נקוד כפתח קטן (ר"ל) טבול כחם הרי"ש) וטעמו למעלה אצל לפי שהוא לשון פעל הוא נקוד קמן קטן (ר"ל לירה) וטעמו למטה: (כא) לא הביט און ביעקב וגו'. כמרגומו. ד"א אחרי פשוטו הוא נדרש מדרש נאה: לא הביט. הקב"ה און שביעקב שסכהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להפנות כלאומות ש שלהם וצממן שסם עוברים על דמו: לעמל. לשון עבירה כמו הרה עמל. כי אמה עמל וכעם כביע. לפי שהעבירה היא עמל לפני המקום: ה' אלהיו עמו. אפילו כמעטין וממירס לפניו אינו עומדין ותרועת מלך בו. לשון חנה ורעות כמו רעה דוד. אהוב דוד. ויתנה למרעהו. וכן מרגס אונקלוס וסכינת מלכהון ציניהון: (כב) אל מוציאם ממצרים. אמה אמרת הנה עס ילא ממלס לא ילא מעמנו אלא הלהיס הוילעס: כחורעות ראם לו. כחוקף רוס ת וגובה שלו וכן וכפך מועפות לשון מעו המה. ואומר אני שהוא לשון ועוף יעופף. המעוסף כרוס וגובה א וחוקף כר הוא ה: ותרועות ראם. עפיפם גובה. ד"א מועפות ראם. חוקף ראמיס. ואמרו רבותינו אלו העשים: (כג) כי לא נחש ביעקב. כי ראויס הם לזכרה שאין בהם נחשעים וקוסמיס: כעת יאמר עיקר שפתי חכמים

הוא מקור מנבלים: ש לשון און: ת ורלס הוא כמו רוס: א כי מטבע כל דבר המורכב מד' יסודות טעפל מהאזיר לארץ: כ ורלס הוא כמשמעו. והואלל השס ראם להדיס: ג דכמיכ למעלה ומרועת מלך בו שכינתו וסכינתו ביניה: ד וגם מה

**בַּלַק הֵלֵא דְבָרָתִי אֵלָיְךָ לֵאמֹר כָּל־
אֲשֶׁר־יִדְבָר יְיָ אֶתָּו אֶעֱשֶׂה׃**
שֵׁשֶׁי שְׂבִיעֵי כֹשֶׁהַן סַחֲוּרִין כֹּזְבִים וַיֹּאמֶר בַּלַק אֶל־
בַּלְעָם לְכֹה־נָא אֶקְחֶךָ אֶל־מְקוֹם
אָחֵר אוֹלְיֵי יִישׂרָאֵל בְּעֵינֵי הַאֱלֹהִים
וּקְבַתּוּ לִי מַשְׁם׃ כִּחַ וַיִּקְרַח בַּלַק אֶת־
בַּלְעָם רֹאשׁ הַפְּעוּר הַנִּשְׁקָף עַל־
פְּנֵי הַיַּשְׁמוֹן׃ כֵּן וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל־
בַּלַק בְּנֶהֱלִי בַזָּה שְׂבֻעָה מוֹזְבַּחַת
וּהְבִן לִי בַזָּה שְׂבֻעָה פְּרִים וּשְׂבֻעָה
אִילָם׃ וַיַּעַשׂ בַּלַק כַּאֲשֶׁר אָמַר
בַּלְעָם וַיַּעַל פֶּרַ וְאֵיל בַּמֹּזְבַּח׃
כֹּדֵם וַיֵּרָא בַלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינָי יְיָ
לְבָרְךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְלֹא־הֵרַךְ
כַּפְּעֵם־בַּפְּעַם לְקַרְאֵת נַחְשִׁים
וַיֵּשֶׁת אֶל־הַמֶּדְבָּר פְּנֵיו׃ כֵּן וַיֵּשֶׂא
בַּלְעָם אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא אֶת־יִשְׂרָאֵל
שֹׁכֵן לְשַׂבְטָיו וְתַהֵי עֲלֵיו רֹחַ
אֱלֹהִים׃ נ וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר בַּלְעָם

כֵּן וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר
בַּלַק לְבַלְעָם אִיתָא קֶעַן
אֲדִבְרִינֶךָ לֵאמֹר אַחֲרוֹ
מַאיִם יֵהִי רַעֲוֵא מִן קָדָם
וְחַלְטִיָּה לִי מַתְמָן׃
כֵּן וְדָבָר בַּלַק יָת בַּלְעָם
רִישׁ רְמָתָא דְמַסְתָּקִיָּא עַל
אִפְּי בֵית יִשִּׁימוֹן׃ כֵּן וַאֲמַר
בַּלְעָם לְבַלַק בְּנֵה לִי הַכֹּא
שַׁבְעָא מוֹדְפָחִין וְאַתְקִין לִי
הַכֹּא שְׂבֻעָא תוֹרִין
וּשְׂבֻעָא דַּכְוִין׃ ל וַעֲבַד
בַּלַק כְּמֵא דִי אָמַר בַּלְעָם
וְאִסִּיק תּוֹר וְדָבָר עַל כָּל
מוֹדְפָחָא׃ א וְחִזָּא בַלְעָם
אֲרִי תְקִין קָדָם וַיֵּי לְבַרְכָּא
יַחַד יִשְׂרָאֵל וְלֹא הֵלַךְ בְּזִמְן
בְּזִמְן אֱלֹהִין לְקַדְמוּת
נְחָשְׂיָא וְשִׁי לְקָבִיל עַגְלָא
דְעַבְדוֹ יִשְׂרָאֵל בַּמֶּדְבָּר
אִפוֹהֵי׃ ב וְזִקְף בַּלְעָם יָת
עֵינָוְהִי וְחִזָּא יַחַד יִשְׂרָאֵל
שֹׁרֵן לְשִׁבְטוֹהִי וַיִּשְׁרַח
עַלְוֵהִי רֹחַ נְבוֹאָה מִן
קָדָם׃ ג וַיְגַטֵּל מִתְלֵיהֶן
וַאֲמַר אִימַר בַּלְעָם בְּרִיָּה
בְּעוֹר וַאֲיַמַּר גְּבָרָא דְשָׂפִיר

תולדות אהרן

ולא ילך מן הוואר מן הי' ח' וישא
בלעם את עיניו וירא את ישראל
שוכן לטבטבטיו ותהי עליו רוח
אלהים

כאשר עשה ג' פעמים לקראת נחשים. נלחם אולי
יקרה ה' לקראתו כראו אמר רואה ולא רואה לקלס
אזכיר עונותיהם והקללה על הזכרת עונותיהם מחול:
ורשת אל המדבר פניו. ו כתרומות: (ג) וישא
בלעם את עיניו. בקס להכניס בנה עין רעה והרי
יש לך ג' מדותיו. עין רעה ורוח גבוהה ופסח רכנה
האמורים למעלה: שבן לשבטיו. ראה כל שפט וזכט
שבן לעממו ואין מעורבין ראה שאין פתייהם מכוונין
זה כנגד זה שלא יפך למוך אהל חצירו: ותהי עליו
עיקר שפתי חכמים

מה שאמר לא יסכר רענו על משה שלא ימות עד יוכל גוי: ור"ל שזכר את שון העגל שעשו במדבר:

וכאמר

בָּנוּ בְּעוֹר וַיֵּאָם הַגֵּבֶר שְׂתָם הָעֵינַי׃
וַיֵּאָם שָׂמַע אֶמְרֵי־יְיָ אֲשֶׁר מֵחִזָּה
שְׂדֵי־יֵחִזָּה נִפְלֵא וְגִלּוֹי עֵינָיו׃ ה בְּרֹאשׁ עֶמּוּד
בָּיָה שְׂמֵזוּ סִטְן מַה־פָּטְנוּ אַהֲלֶיךָ יַעֲקֹב
מִשְׁכְּנֵתֶיךָ יִשְׂרָאֵל׃ ויִכְנַחֲלִים נְפִשׁוֹ
כִּנְגַת־עַלְיָ נֶהַר כִּפְּאַהֲלִים נָטַע יְיָ
בְּאֲרְזִים עַל־רִמּוֹם׃ וַיִּזְלַמּוּ מִדְּלִי
וּזְרָעוֹ בְּמִיִּם רַבִּים וַיִּרְם מֵאִנֹּן מִלְכּוֹ
וַתִּנְשֵׂא מִלְכָּתוֹ׃ ח וַיִּזְוִיאוּ
מִמְצֵרִים כְּתוֹעַפַּת רְאִים לְוֹ יֹאכֵל
גּוֹיִם צָרִיו וְעַצְמֵתֵיהֶם וַיִּגְרִם וְחִצְוִי

ח' ו: אימר דשמע מימר
מז קדם אל וחזו מן קדם
שדי חזו שקיב ומתגלי
ל' ה: ה מא טבא משקנך
יעקב בית מישרך
ישאל: ו קנחליו
דמדברין קנינת שקיא
דעל פרת כבודמיא
דנציב ו: קארוזין דנציבין
על מנא: ז יסגי מלכא
דיתרפא מקבוהי וישלוט
בעממין סגיאין ויחקף
מאנג מלפיה ותחנצל
מלכותיה: ח אלהא
דאפקינגו ממצרים תיקפא
ורומא דיליה ויקלון בני
ישראל נכסי עממיא

בעל הטורים

עד שיסוף למטה מלך מדין: (ג) ותלא
הגבר מן השמימה יד ג' ישימה בלעם
למעלה מן השמימה יד ג' ישימה בלעם
בלעם רע אמתו ומה שהתנוסס יד ג' ה
בן בלעם יד ג' לטוה הכפס שהקרי' ה' חתם כה
וכו שהתנוסס רעו לעמוד על ג' ה'
למי הקרי': (ה) מה ענין אלהין למי שיצק
וגנשו בלעם שיה ויהי עולמים עי': (ו) כהלים
(ז) יל מה. בענין יבדל מלך שאין התלכס אל על הכת: (ח)
אל מצינו מתנחלים אמר זה כי' לומר שיהיה מתנחלים
כ' יבואם לאל: ועל מצינו ו' עממים ועל ג' מ' כי' יזכיר ג' יבדו האלמו:

רש"י

רוח אלהים. עלה בלבו ז שלא יקלס: (ג) בנו בער.
כמו למעיו מים. ומ"א פיהם ח היו גדולים מאכותיהם
צלק בנו פסור רציו בנו הוא נמלכות. ובלעם גדול
מאכור נביאות מנה זן פרס גם שם העין. עינו
נקודו ומזלכת דתוך וסוד שלה נלה פתוח ולשון משנה
הוא כדי שיסחוס ויסחוס יגוד. ורבותיו אמרו לפי
שאמר ומפסר את רובע ישראל שהקצ'ה יושב ומונה
רביעיותיו של ישראל ממי תבא טפה עונול הדריק
ממנה. אמר בלבו מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים
יפתל דבריהם הללו ועל דבר זה נקמית עינו על בלעם.
וי"מ שחוס העין פתוח העין ט כמו שחרסו אונקלוס.
ועל שאמר שחוס העין ולא אמר שחוס העינים למדנו
שקומא כחת מעיניו היה: (ד) נפל וגלוי עינים.
פשוטו כתרומות שאין נראה עליו אלף גלילה כשהוא
שוכב. ומדרשו כשהיה נלה עליו י לא היה בו כח
לעמוד על גליו ופסל על פניו לפי שהיה ערל ומאוח
להיות נלה עליו בקומה וקופה לפניו: (ה) מה טבו
אלהיך. על שראה פתייהם שאין מכוונים זה מול זה:
משכבוותן. כתרומות ד"ה מה טובו אלהיך מה
טובו אהל שילה וצית עולמים ציטובן שמקריבין בהן
קרבנות לכפר עליהם: משכבוותן. אף כשהן מרביץ
לפי שהן משכות עליהן וחרבנן כפרה על הנפשות שאמרו
כלה ה' את חמתו. וכמה כלה וימת אש בציון:

ז וכאמר שהיה עליו רוח אמת לכפר בשכחו של ישראל ולא לקלס עוד: ח ר"ל בלעם ובלן: ט שהיה לו ראייה טובה
על עין אמת: יולך אמר טפל ולא שוכ: מ הוא שאל המלך:

בְּיִשְׂרָאֵל: י וְיַדְבָּר מִשֵּׁה וְאֶלְעָזָר
הִכִּהְתִּן אֹתָם בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל־
יַרְדֵּן וַרְחוּ לֵאמֹר: ד מִכֵּן עֲשִׂירִים
שָׁנָה וּמַעֲלָה כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְיָ אֶת־
מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיִּצְאִים מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם: שני ה ראוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל
בְּנֵי רֹאשׁוֹן חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי
לְפָלוּא מִשְׁפַּחַת הַפִּלְאִי: ו לַחֲצִרֹן
מִשְׁפַּחַת הַחֲצִירוֹנִי לְכַרְמֵי מִשְׁפַּחַת
הַכַּרְמִי: י אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הָרֹאשׁוֹנִי
וַיְהִי פִקְדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וָאַרְבַּעַיִם
אַלְף וְשֶׁבַע מֵאוֹת וְשָׁלֹשִׁים: יי וּבְנֵי
פִּלְוָא אֵלִיאָב: יי וּבְנֵי אֵלִיאָב בְּנֵי
וֹדֵתָן וְאַבִּירָם הוּא יוֹדֵתָן וְאַבִּירָם
קָרוּ אֵי קִירַי ק הָעֵדָה אֲשֶׁר הִצִּו עַל־
מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן בְּעֶדְת־קָרַח
בְּהִצַּתְם עַל־יְיָ: יי וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ
אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת־קָרַח
בְּמֹת הָעֵדָה בְּאֶכְלָה אִישׁ אֶת

פַל נְסִיק חִילָא בְּיִשְׂרָאֵל:
 ג ומליל מִשָּׁה וְאֶלְעָזָר
 פְּהָנָא אִמְרוּ לִמְאִנֵי יַהֲוֹן
 כְּמִישְׁרָאֵא דְמוֹאָב עַל
 יַרְדְּנָא דִירְחוּ לְמִימֵר:
 ד מִכָּר עֲשִׂרִין שְׁנִין
 וְלַעֲלָא כְּמָא דְפִקְדֵי יְיָ יְהִי
 מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל דְּנִסְקוּ
 מֵאֶרֶעָא דְּמִצְרַיִם:
 ה רֹאשׁוֹן בְּכֹרָא דִישְׂרָאֵל
 כְּנֵי רֹאשׁוֹן חֲנוּךְ וְרַעֲיָה
 חֲנוּךְ לְפָלוּא וְרַעֲיָה
 פִּלוּא: ו לַחֲצִירוֹן וְרַעֲיָה
 חֲצִירוֹן לְכַרְמֵי וְרַעֲיָה
 כַרְמִי: ז אֵלֶין וְרַעֲיָה
 רֹאשׁוֹן וְהוּוּ מִקְנִיָהוֹן
 אַרְבַּעִין וַחֲלָתָא אֵלֶפֶין
 וּשְׁבַע מָאָה וַחֲלָתִין:
 ח וּבְנֵי פִלוּא אֵלִיאָב:
 ט וּבְנֵי אֵלִיאָב כְּמוֹאֵל וּדְתָן
 וְאַבִּירָם הוּוּ דְתָן וְאַבִּירָם
 ק עַרְעֵי קְנָשָׁה
 דֹאכְפְּלֶשׁוּ עַל מִשָּׁה וְעַל
 אַהֲרֹן כְּנִשְׁתָּא דְקָרַח
 כְּאַתְכַּנְוִישְׁיָהוֹן עַל יְיָ:
 י וַתִּפְתַּח אֶרֶעָא יְהִי
 וַתְּבָלַע אֹתָם וְיַהֲוֹן יְהִי קָרַח

ת"א וני טלה תריס קמח: הוא
 דתן ואבירם מנילה יי הכותם
 טהורין קי. כאלל חמש שס:
 בעל הטורים
 כמו למעלה ליי שחמור ככל זאת משפחה
 הוסיף משפחת הפלוה וכן כולל: (י) לביתו.
 שיש הכה החדר קח מה לעשות עוד לביתו מי
 אחי כתיב או שחמור כי לביתו משפחת הכהני
 מרכיב כי כרה ה' נבלות בית ישראל:

רש"י
 אל נגוסס היו מושים ק"ו נשומיהם. לפיך הטיל
 הקנ"ה שמו עליהם ה"א מצד או ויו"ד מצד או לומר
 מעיד אני עליהם שהם בני אנומיהם וזה הוא שמורה
 על ידי דוד שבני יי-ה עדות לישראל. השם הזה מעיד
 עליהם לשנויהם לפיך כוללם כבד הנני הפלוהי אל
 צימנה לא הולך לומר משפחה איהו לפי שהשם קבוע
 בו יו"ד כרשא וה"א נסוף: (ט) אחר הצו. את ישראל
 על משה: בהצחם. את העם על ה: הצו. השיאו
 עיקר שפתי חכמים
 המנין בהגמפה: ט ואותם ר"ל הדברים שדברו אל ישראל שיפסקו מנן כי ולמעלה י ולומר היינו אלם הדברים שדברו
 להם: כ כחשור כיה כיה משמע שדעו מזה אשר נוה כן חיה ע"כ האור נפי' שאם כי מהאו' דפי' או לא ידעו עינין:
 כי

בְּמֹתָא וּכְנִשְׁתָּא כְּד
אַקְלַת אִשְׁתָּא יְהִי מֵאַתָּן
וְחִמְשִׁין גָּבְרָא וְהוּוּ לֶאֱת:
י וּבְנֵי קָרַח לֹא־מָתוּ: ס י **בְּנֵי**
שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחַתֶם לְנַמּוּ אֵל
מִשְׁפַּחַת הַנַּמּוּאֵלִי לַיָּמִין מִשְׁפַּחַת
הַיָּמִינִי לְיָמִין מִשְׁפַּחַת הַיָּמִינִי:
י לָרַח מִשְׁפַּחַת הַזְּרָחִי לְשֹׁאֵל
מִשְׁפַּחַת הַשְּׂאוֹלִי: י אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת
הַשִּׁמְעוֹנִי שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֵלְף
וּמֵאוֹת: ס טו **בְּנֵי גֵד לְמִשְׁפַּחַתֶם**
לְצַפּוֹן מִשְׁפַּחַת הַצִּפּוֹנִי לְחַגִּי
מִשְׁפַּחַת הַחַגִּי לְשׁוֹנֵי מִשְׁפַּחַת
הַשׁוֹנֵי: ס טו **לְאִזְנֵי מִשְׁפַּחַת הָאִזְנִי**
לְעָרִי מִשְׁפַּחַת הָעָרִי: יי **לְאֵרֹד**
מִשְׁפַּחַת הָאֵרֹדִי לְאַרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת
הָאֵרְאֵלִי: יי אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גֵד
לְפִקְדֵיהֶם אַרְבַּעַיִם אֵלְף וְחָמֵשׁ
מֵאוֹת: ס י **בְּנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן**
וַיָּמַת עֵר וְאוֹנָן בְּאַרְצָא כַּנְעַן: יי וַיְהִי

בְּמֹתָא וּכְנִשְׁתָּא כְּד
 אַקְלַת אִשְׁתָּא יְהִי מֵאַתָּן
 וְחִמְשִׁין גָּבְרָא וְהוּוּ לֶאֱת:
 י וּבְנֵי קָרַח לֹא־מָתוּ:
 ס י בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחַתֶם לְנַמּוּ אֵל
 מִשְׁפַּחַת הַנַּמּוּאֵלִי לַיָּמִין מִשְׁפַּחַת
 הַיָּמִינִי לְיָמִין מִשְׁפַּחַת הַיָּמִינִי:
 י לָרַח מִשְׁפַּחַת הַזְּרָחִי לְשֹׁאֵל
 מִשְׁפַּחַת הַשְּׂאוֹלִי:
 י אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְעוֹנִי שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֵלְף
 וּמֵאוֹת: ס טו בְּנֵי גֵד לְמִשְׁפַּחַתֶם
 לְצַפּוֹן מִשְׁפַּחַת הַצִּפּוֹנִי לְחַגִּי
 מִשְׁפַּחַת הַחַגִּי לְשׁוֹנֵי מִשְׁפַּחַת
 הַשׁוֹנֵי: ס טו לְאִזְנֵי מִשְׁפַּחַת הָאִזְנִי
 לְעָרִי מִשְׁפַּחַת הָעָרִי:
 יי לְאֵרֹד מִשְׁפַּחַת הָאֵרֹדִי לְאַרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת
 הָאֵרְאֵלִי:
 יי אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גֵד לְפִקְדֵיהֶם אַרְבַּעִים אֵלְף וְחָמֵשׁ מֵאוֹת:
 ס י בְּנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וַיָּמַת עֵר וְאוֹנָן בְּאַרְצָא כַּנְעַן: כ וַיְהִי

ת"א וני קרס מנילה יי טהורין קי.
 בעל הטורים
 (י) והיו נגש שמחסומם היו נגש ולמכור:
 נגש כי נכסף יהיו נגש שוכס יי אשר עומד
 נגש חמיס שש כריקמה ווי' היה מחסור
 לביתו קי נגש וכו' שאחר חקום נחלל כמו בית
 כמפסחה חלון ושאר חקום נחלל כמו בית
 שחה כרשא חסרין קי שגור חקום חסרין.
 ומלן ומן חלל ולמר כיה חסרה האבקשת
 שיעמדו לבחיית החיובים לימות התנאים והיו
 שרש יש אשר עומד נגש עמיס: (טו) לאזני.
 כי כמנרא הכל וחדר וזה חספתי ארסיק
 מעלילס וכו' סלחיתו וכו' מניי נגש כדריס:

היה למוסרה. שנאמר ו בני ישראל נטעו מצבות בני
 יעקב מוסרה. שם מת אהרן. והלא כבר הברך את ישראל ומוסרה
 עד דר ההר שמה מסעות יש למוסרה אלף שמו
 לאחוריהם ורדפו בני לוי אחריהם לאחוריהם והרגו מהם
 שבע משפחות ומני לוי נפלו ארבע משפחות משפחת
 שמעי ועזאל ומני יזכר לא נמנו כאלו משפחות
 הקרח' ס והרציעות לא ידעתי מה היא. ורבי מנחם
 דרש שמו במגפה בדבר בעלם אכל לפי החסרון שסמך
 משבט שמעון במנין זה ממנין הראשון שבמדבר קניי ע
 נראה של כ"ד אלף נפלו משבטו של שמעון: (טו) לאזני.
 אומר אני שזו משפחת אכלון פ ואינו יודע למה לא
 עיקר שפתי חכמים
 ל כי הא ובהלום שניהם הם ממנין הפעיל ומ"ש רש"י השיאו הוא מלשון הגחם השיאני ופי' הקימו והדימו: מ דק"ל דהא לא
 חסוב כאל רק אלו שהיו מיצוי מנרים וזה לא הוזכר שם. לכ"ס דהוא צומר דכתיב שם וזהו שזכר שם בטלה משפחתו:
 ב וזה דפירש"י לקמן דלוי הוא אכלון דרשוו מלוקות הם: ס ר"ל ולזהר ג' יי נים קמה וגפ וזכר ובעט שנים ומשכ
 כללו בעל כו"י: ע כי ממנין הרשון סמך משבטו ל"ו אלף ומאה חמ"ס: ס ע"ל אות נ:

בני יהודה למשפחתם לשלה
 משפחת השלני לפרץ משפחת
 הפרצי לזרח משפחת הזרחי:
 כא ויהיו בני פרץ לחצרן משפחת
 החצרני להמול משפחת החמולי:
 כב אלה משפחת יהודה לפקדיהם
 ששה ושבעים אלף וחמש מאות:
 ס כנ בני יששכר למשפחתם תולע
 משפחת התולעי לפנה משפחת
 הפוני: כד לישוב משפחת הישבי
 לשמרן משפחת השמרני: כה אלה
 משפחת יששכר לפקדיהם
 ארבעה ושלשים אלף ושלש מאות:
 ס ו בני זבולן למשפחתם לסרד
 משפחת הסרדי לאלון משפחת
 האלני ליהלא למשפחתה יהלאלי:
 כא אלה משפחת הזבולני לפקדיהם
 ששים אלף וחמש מאות: ס כ בני
 יוסף למשפחתם מנשה ואפרים:
 כט בני מנשה למכיר משפחת

כג בני יהודה לזרעיהון
 לשלה זרעית שלה לפרץ
 זרעית פרץ לזרח זרעית
 זרח: כא והיו בני פרץ
 לחצרן זרעית חצרן
 להמול זרעית חמול:
 כב אלון זרעית יהודה
 למגניהון שבקין ושטא
 אלפין וחמש מאה:
 כג בני יששכר
 לזרעיהון תולע זרעית
 תולע לפנה זרעית פוני:
 כד לישוב זרעית ישוב
 לשמרן זרעית שמרון:
 כה אלון זרעית יששכר
 למגניהון שתין וארבעה
 אלפין ותלת מאה: כו בני
 זבולן לזרעיהון לסרד
 זרעית סרד לאלון זרעית
 אלון ליהלאל זרעית
 זחלאל: כז אלון זרעית
 זבולן למגניהון שתין
 אלפין וחמש מאה: כח בני
 יוסף לזרעיהון מנשה
 ואפרים: כט בני מנשה
 למכיר זרעית מכיר
 ומכיר אוליד ית גלעד
 לגלעד זרעית גלעד:

בעל הטורים

י"י מייחס אותו עם בני גד אז הולפני
 ארתיק מעליהם שנתנו לו הרע נספין הוא
 נספין ומכיר נספין על שם שמעל שקבל פשרת
 הדבורה נספין תלמי: (כז) למה משפחת
 המכיר היה לו למכיר שתי מאה ויבני עיר למכיר
 של קראל פנים אליו ללמד מחורתי:
 (כד) יבני הוא יבן וקראל אותו יבני כשכל
 שבעל יבניהו: (כט) משה נתנה
 כזה המון פשרים אלף ותשע מאות חמ

רש"י

נקראת משפחתו על שמו: (כד) לישוב. הוא יבן האמור
 ביורדי מזרים כי כל המשפחות נקראו ע"ש יורדי מזרים.
 והגולדין משם והלאה לא נקראו המשפחות על שם חוץ
 ממשפחות אפרים ומנשה שגולדו כלם במזרים וארד
 ונעמן בני בלע צ נן בנימין ומלכתי ביסודו של רבי
 משה הדרשן שירדה אמן למזרים כשהיתה מעוברת מהם
 לבן נתקלו למשפחות ק בחצרןן וחמול שהיו בני בנים
 עיקר שפתי חכמים
 צ ששם נולדו גיב במזרים: ק ר"ל אף שהיו בני בנים על כל זה נחשבו גם הם כחצרןן וחמול כו: ד ר"ל לפיכך נחשבו
 למשפחה

ל אלון בני גלעד איעזר
 זרעית איעזר לחלק
 זרעית חלק: לא ואשריאל
 זרעית אשריאל ושכם
 זרעית שכם: לב ושמידע
 זרעית שמידע וחפר
 זרעית חפר: לג וצלפחד
 בן חפר לא הוה ליה בנין
 אלהיו בנין ושום בנין
 צלפחד מחלה ונועה
 חגלה מלכה ותרצה:
 לד אלון זרעית מנשה
 ומגניהון חמשין ותריין
 אלפין ושבע מאה:
 לה אלון בני אפרים
 לזרעיהון לשותלח
 זרעית שותלח לבקר
 זרעית בכר לתמן זרעית
 תמן: לו ואלון בני שותלח
 לערן זרעית ערן: לו אלון
 זרעית בני אפרים
 למגניהון תלמין ותריין
 אלפין וחמש מאה אלון
 בני יוסף לזרעיהון:
 לח בני בנימין לזרעיהון
 לבלע זרעית בלע
 לאשבבל זרעית אשבבל
 לאחירם זרעית אחירם:

בעל הטורים

שאלונו בני יוסף עד מה נכנסו ה': (לה) אלה
 בני אפרים. בני אפרים מכיר אלה על שם
 אלה אליון ישראל שילא מתנו ירבעם ששטה
 שני עגלים ולכן מכיר גיב אלה בנין דן ע"ש

המכירי ומכיר הוליד את גלעד
 לגלעד משפחת הגלעדי: י אלה
 בני גלעד איעזר משפחת האיעזרי
 לחלק משפחת החלקי:
 לא ואשריאל משפחת האשראלי
 ושכם משפחת השכמי: לב ושמידע
 משפחת השמידעי וחפר משפחת
 החפרי: לג וצלפחד בן חפר לא היה
 לו בנין כי אם בנין וישם בנין
 צלפחד מחלה ונועה חגלה מלכה
 ותרצה: לד אלה משפחת מנשה
 ופקדיהם שנים ותמשים אלף
 ושבע מאות: לה אלה בני אפרים
 למשפחתם לשותלח משפחת
 השתלחי לבקר משפחת הבכרי
 לתמן משפחת התמן: לו ואלה בני
 שותלח לערן משפחת הערני:
 לו אלה משפחת בני אפרים
 לפקדיהם שנים ושלשים אלף
 וחמש מאות אלה בני יוסף
 למשפחתם: ס לה בני בנימין למשפחתם לבלע
 משפחת הבלעי לאשבבל משפחת האשבלי

רש"י

מבניו של בנימין כאלו נקיימה מקום נבואה אמו
 שקראתו בן אוני בן אניתה ובפלגש נבבעה נקיימה
 כולה. זו מלכתי ביסודו של רבי משה הדרשן: (לו) ואלה
 בני שותלח וגו'. שאר בני שותלח נקראו מולדוטיהם
 על שם שותלח ומערן יבאה משפחה רבה ונקראת על
 שמו ונחשבו בני שותלח לבני משפחות לא ותשוב ותמלא
 כפרסה זו כ"ז משפחות ומבני לוי ח' הרי ששים ותמנה
 וזהו שנאמר כי אחס המעט וגו' ה"א מעט חמשה אחס
 חסירים

לְאַחֲרָם מִשְׁפַּחַת הָאֲחִירָמִי :
 לֵט לְשׂוּפֹפֶם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוֹפְמִי
 לְחֹפֶם מִשְׁפַּחַת הַחֹפְמִי : ס וַיְהִי
 בְּנֵי־בֶלַע אֲרֶד וְנַעֲמֹן מִשְׁפַּחַת
 הָאֲרֶדִי לְנַעֲמֹן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי :
 סא אֱלֹהֵי בְנֵי־בְנִימֵן לְמִשְׁפַּחָתָם
 וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וָאַרְבַּעִים אֶלְפָּיִם
 וְשָׁשׁ מֵאוֹת : ס סב אֱלֹהֵי בְנֵי־דָן
 לְמִשְׁפַּחָתָם לְשׁוֹחֵם מִשְׁפַּחַת
 הַשּׁוֹחֲמִי אֱלֹהֵי מִשְׁפַּחַת דָּן
 לְמִשְׁפַּחָתָם : סג כָּל־מִשְׁפַּחַת
 הַשּׁוֹחֲמִי לְפְקֻדֵיהֶם אַרְבַּעַה
 וְשָׁשִׁים אֶלְפָּיִם וָאַרְבַּעִים־בְּנֵי
 אֲשֶׁר לְמִשְׁפַּחָתָם לְיִמְנָה מִשְׁפַּחַת
 הַיְמָנָה לְיִשׁוּי מִשְׁפַּחַת הַיִּשׁוּי
 לְבִרְיָעָה מִשְׁפַּחַת הַבְּרִיעִי : סד בְּנֵי
 בְרִיעָה לְחֹבֵר מִשְׁפַּחַת הַחֹבֵרִי
 לְמַלְכֵי־אֵל מִשְׁפַּחַת הַמַּלְכֵי־אֵלִי : סו וְשֵׁם בֵּת־אֲשֶׁר
 עָרָה : סא אֱלֹהֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֲשֶׁר לְפְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
 וְחֲמִשִּׁים אֶלְפָּיִם וָאַרְבַּעִים מֵאוֹת : ס סג בְּנֵי נַפְתָּלִי
 לְמִשְׁפַּחָתָם לְיַחְצֵאל מִשְׁפַּחַת הַיַּחְצֵאלִי לְגוֹנִי

לט לשפופם ורעית
 שפופם לחופם ורעית
 חופם : מ וקחו בני בלע
 ארד ונעמן ורעית הארדי
 נעמי : ו רעית נעמי :
 מא אלן בני נעמן
 לורעיתהון ומנעיתהון
 ארבעין וחמשה אלפין
 ושית מאה : מב אלן בני
 דן לורעיתהון לשוחם
 ורעית שוחם אלן ורעית
 דן לורעיתהון : מג כל
 ורעית שוחם למנעיתהון
 שחין וארבע אלפין
 וארבע מאה : מד בני אשר
 לורעיתהון לימנה ורעית
 ימנה לישווי ורעית ישווי
 לבריעה ורעית בריעה :
 מה לבני בריעה לחבר
 ורעית חבר למלכיאל
 ורעית מלכיאל : מו ושום
 בת אשר סנח : מז אלן
 ורעית בני אשר
 למנעיתהון חמשין ותלתא
 אלפין וארבע מאה :
 מח בני נפתלי לורעיתהון

בעל הטורים
 וכן כל האחד בין : (נ) לשום משפחת
 האומות יביל השפופים רחוק ששה עשר
 עשרת אלפים עשרת מאות ושלשים.

רש"י

חמשים ממשפחות כל העמים שכן ע' אף זה הכונה
 מיעודו של רבי משה הדרשן אף הורכב לפחות ולהוסיף (נ) שפופם. הוא מופיע על שם שהיה יוסף ספוס ש
 דבריו : (נ) לאחירם. הוא אמי שירד למצרים ולפי כן האומות : (מז) לשוחם. הוא מוסיף : (מז) ושם
 עיקר שפתי חכמים

למשפחה כפי עמי כתיב : ש"ל מרסך או מאורחות נחש ונגלע :

מִשְׁפַּחַת הַגּוֹנִי : מט לְיַצֵּר מִשְׁפַּחַת
 הַיַּצְרִי לְשֵׁלֶם מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלָמִי :
 נא אֱלֹהֵי מִשְׁפַּחַת נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחָתָם
 וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וָאַרְבַּעִים אֶלְפָּיִם
 וָאַרְבַּעִים מֵאוֹת : נא אֱלֹהֵי פְקוּדֵי בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלְפָּיִם וָאַרְבַּעִים שִׁבְעִים
 מֵאוֹת וְשָׁלְשִׁים : פ שְׁלִישִׁי נֹב וְיַדְבָּר
 יי אֱלֹהֵי־מִשָּׁה לְאֹמֶר : ע לְאֱלֹהֵי
 תַּחֲלֵק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָהּ בְּמִסְפָּר
 שְׁמוֹת : עג לְרֹב תָּרְבָה נַחֲלָתוֹ
 וְלִמְעַט תִּמְעַט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי
 פְקֻדָּיו יִתֵּן נַחֲלָתוֹ : נה אַךְ־בְּגוֹרֵל
 יַחֲלֵק אֶת־הָאָרֶץ לְשְׁמוֹת מִשּׁוֹת־

ליחצאל ורעית יחצאל
 לגוני ורעית גוני : מט ליצר
 ורעית יצר לשלם ורעית
 שלם : נ אלן ורעית
 נפתלי לורעיתהון
 ומנעיתהון ארבעין
 וחמשה אלפין וארבע
 מאה : נא אלן מנעני בני
 ישראל שית מאה וחד
 אלפין שבע מאה
 ותלתין : נב ומליל י' עם
 משה למקור : נג לאלן
 תחליג ארעה באחסנא
 במקנן שקמון : נד לסגיא
 תסקונן אחסנתהון ולועידי
 תוערון אחסנתהון ובר
 לסום מנעניה תחיהב
 אחסנתיה : נה ברס
 בעדקא תתפליג ית
 ארעה לשמקון שקטי

תו"א ללה חלקן בחלוקה קח : לנר
 מרס נחלתי עס : קך בגורל עס
 קכ טהדין מג :

רש"י

אמי הגורל עלימי לגבול פלוני לגבול פלוני שנאמר על
 פי הגורל ולא נתחלקה הארץ במדה לפי שיש גבול משוחזר
 מחציתו אלף בשומא בית כור רע כנגד בית סאה טוב
 הכל לפי הדמים : (נה) לשמות מטות אברתם. אלו
 יוצאי מצרים שנה הכתוב א נחלה וז מכל הנחלות
 שזכורה ב שכל הנחלות החיים יורשים את הממסד וכאן
 מתיים יורשים את החיים. כיבד שני אחים מיוצאי מצרים
 שהיו להם בנים ג בנח הארץ לזה אחד ולזה שלשה
 האחד נטל חלק אחד והשלישי נטלו שלשה שנאמר לאלה
 חלק הארץ חזרה נחלקן אלל בני אביהן ד וחלקו הכל
 בשוה וזה שנה לשמות מטות אבותם יתללו שנתנו
 הבנים חלקוה לפי האבות שילאו ממצרים ואילו מחצלה
 חלקוה למנץ יוצאי מצרים לא היו נטולין אלו הד' אלף
 שני חלקים עבשיו נטלו ד' חלקים : אך בגורל. אלו
 יהושע וכלל וכן הוא אומר ויתנו לכלל את חברון כאשר
 דבר משה ואומר על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל :

עיקר שפתי חכמים

ת משפחות ללה חלקן הארץ ר"ל ללה המנץ לעיל בני הארץ מ"ר אף חלקן הארץ
 כ"י ויתן. קר חלק ללה מיוצר דנמספר שנות דמיני ידענו שנללה הנצרים חלק. ומה מ"ל ללה ע"כ ולא
 לפחותים מן עשרים : א לעיל מטורש דלכא הארץ נתחלקה. וכן משמע דליוצאי מצרים נתחלקה ל"ס שנה הכתוב כי :
 ב נחלה העשר כזה משום דכז דכור מצי שילא מי הקב"ה לעושה אינו חור. והקב"ה הנטיח יתלל מנחם יתלל אה
 הארץ לא זיה כאל שחזור הנחלה להמתים שהם יוצאי מצרים והם יתלוה לנתיים החיים וכ"כ כפי' וזאל ותמי אוחה כנס
 מרעה ולא ידעה. והינו שירישו את עניהם את הארץ : ג ר"ל שס בני כ' וחלשים לירש נחלה : ד ולא אלל אביהן.
 שאל חורה לתיקן שהיו בני מיוצאי מצרים. היה כל אחד מהם מורש לבני ולא לבני אחיו. אך כשנאמר אלל אמי אביהן
 ואל"כ ידשו הבני נחם חלוקה ויתן נפקין חן נתלן בארוכה :

אבותם ינחלו: ו על פי הגורל
 תחלק נחלתו בין רב למעט: ס
 ואלה פקודי הלוי למשפחתם
 לגרשון משפחת הגרשני לקחת
 משפחת הקהתי למררי משפחת
 המררי: נח אלה ומשפחת לוי
 משפחת הלבני משפחת החברני
 משפחת המחלי משפחת המושני
 משפחת הקרחי וקהת הולד את
 עמרם: נש ושם אשת עמרם וכבד
 בת לוי אשר ילדה אתה ללוי
 במצרים ותלד לעמרם את אהרן
 ואת משה ואת מרים אחתם:
 ויולד לאהרן את נדב ואת
 אביהוא את אלעזר ואת איתמר:
 וימת נדב ואביהוא בהקריבם
 אשיזרה לפני יי: סכ ויהיו
 פקדיהם שלשה ועשרים אלה
 כל זכר מבן חדש ומעלה כיו לא
 התפקדו בתוך בני ישראל כי לא נתן להם
 נחלה בתוך בני ישראל: ס אלה פקודי משה

אכהתהון יחסנו: ט על
 פום ערכא תתפליג
 אחסנתהון בין סגיאי
 לזעירי: ט ואליו מניני
 לאוי לזרעיתיהון לגרשון
 זרעית גרשון לקחת
 זרעית קהת למררי
 זרעית מררי: נח אליו
 זרעית לוי זרעית לבני
 זרעית חברני זרעית
 מחלי זרעית מושני זרעית
 קרח וקהת אוליד ית
 עמרם: נש ושום אתה
 עמרם יוכבד בת לוי
 דילדת יתה ללוי
 במצרים וילדת לעמרם
 ית אהרן ית משה ית
 מרים אחתהון: ס ואתיליד
 לאהרן ית נדב ית
 אביהוא ית אלעזר ית
 איתמר: סא ומית נדב
 ואביהוא בקרוביהון
 אשתא נקריתא גרם יי:
 סכ והו מניניהון עשוין
 ותלתא אלפין כל דכורא
 מבר ירחא ולעילא ארי
 לא אתמניאו בגו בני
 ישראל ארי לא אתהיבת
 להון אחסנא בגו בני
 ישראל: סג אליו מניני
 משה ואלעזר פהנא די

מטות אבותם. ילאו גרים ועבדים: (נו) על פי
 הגורל. הגורל היה מדבר כמו שפירשתי. מגיד שנחלקה
 זרוב"ק ה לכך נאמר על פי ה': (נח) אלה משפחות
 לוי. חסר כאן משפחות השמעני והעזאלי וקלח מן
 הילכרי: (נט) אשר ילדה אותה ללוי. אשמו ו
 עיקר שפתי חכמים
 ה כי אך למעט כלומר שלא נחלק בגורל לנד אלא הגורל היה זרוב"ק: ו הוסף מלת אשמו. ור"ל אשמו של לוי שלא
 נחלקה

מנו ית בני ישראל
 במישרא דמואב על
 ירדנא דירחו: סד ובאליו
 לא הנה גבר ממניי משה
 ואהרן פהנא די מגו ית
 בני ישראל במדברא
 דסיני: סה ארי אמר יי
 להון מימת ימותון
 במדברא ולא אשתאר
 מנהון אנש אלהן כלב בר
 יפנה ויהושע בר נון:
 א וקריבא בנת צלפקד בר
 חסר בר גלעד בר מכיר
 בר מנשה לזרעית מנשה
 בר יוסף ואליו שקמת
 בגויה מחלה נעיה ותגלה
 ומלכה ותרצה: ב וקמן
 גרם משה וקרם אלעזר
 פהנא וקרם דרכביא וכל
 כנשתא בתרע משפן
 זמנא למימר: ג אבונא
 מית במדברא והוא לא
 הנה בגו כנשתא
 דאודמנו על יי כנשתא
 דקרח ארי בחוביה מית

תו"א ולא טור כחל קים. קבל: ותעמדה
 ס קי: איש מת שבת ט: כחל
 קח:
 בעל הטורים
 וס פ"ח ככל חיה וחייה לומר שיהי לו
 סה ולא נלה על חיו במחלת יוסף: (ס"ה) מות
 ימות: כתיב חסר קרי טיה מתו מימות

ואלעזר הכהן אשר פקדו את
 בני ישראל בערבת מואב על
 ירדן ירחו: סד ובאלה לא היה
 איש מפקודי משה ואהרן הכהן
 אשר פקדו את בני ישראל
 במדבר סיני: סה כיי אמר יי
 להם מות ימתו במדבר ולא נתן
 מהם איש בי אבי כלב בני יפנה
 ויהושע בני נון: סכו ונתקרבנה
 בנות צלפקד בין חפר בין גלעד בין
 מכיר בין מנשה למשפחת מנשה
 בין יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה
 נעיה ותגלה ומלכה ותרצה:
 כ ותעמדנה לפני משה ולפני
 אלעזר הכהן ולפני הנשיאם
 וכל העדה פתה אהל מועד
 לאמר: נאבינו מת במדבר והוא
 לא היה בתוך העדה הנזעדים

רש"י
 היו בני נחלה שנאמר איש לפי פקדיו ויתן נחלו:
 (קד) ובאלה לא היה איש רגוי. אכל על הנשים ז
 לא נערה גורם המרגלים. לפי שהן היו מתכזבות את
 הארץ. האנשים אומרים נתנה רגש ותשובה מזרימה.
 והנשים אומרות מה לנו אחוזה לך כגמכה פרשת ח
 צנות לנפחד לכאן: (א) למשפחות מנשה בין יוסף
 למה נאמר והלא כבר נאמר בן מנשה אלא לומר לך יוסף
 חבב את הארץ שנאמר והעליתם את עממותי רגוי וצנותיו
 חבבו את הארץ שנאמר מה לנו אחוזה. וללמדך שהיו
 כלם זדוקים שכל מי שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים
 ופרט לך הכתוב כלומר מהם ליחסו לשבת. הכי זה
 זדוק בן זדוק. ואם יחסו לגנאי כגון בא שמעאל בן
 עיקר שפתי חכמים
 נחלקה בכחמו: ז כי איש יחיה הוא ונא למעט את הנשים: ח שאלך בן היו מתכזבת את הארץ: ט ואלו אמר ותעמדה
 לפני

מורה בכחמו: ז כי איש יחיה הוא ונא למעט את הנשים: ח שאלך בן היו מתכזבת את הארץ: ט ואלו אמר ותעמדה
 לפני

העדה: "אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת יי כצאן אשר אין להם רעה: יי ניאמר יי אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח נבואה ביה ותקמים ית יך עלוהי: ט ותקמים יתיה לקדם אלעזר בהנא ולקדם כל כנשתא ותפקד יתיה לעניניהו: כ ותתן מויוך עלוהי בקדיל די יקבלון מגיה כל כנשתא דבני ישראל: כא ולקדם אלעזר בהנא וישאל ליה בדין אוריא קדם יי על מימריה יהוון נפקין הווא על מימרי יהוון עאלין והוא וכל בני ישראל עמיה וכל כנשתא: כב ועבד משה

אונקלוס
 כנשתא: יי די יפוק קדמיהוון ודי יקבלון ודי יעלינון ולא תהי כנשתא דיי קענא די לית להו רעי: יי נאמר יי למשה דבר לך ית יהושע בר נון גבר די רוח נבואה ביה ותקמים ית יך עלוהי: ט ותקמים יתיה לעניניהו: כ ותתן מויוך עלוהי בקדיל די יקבלון מגיה כל כנשתא דבני ישראל: כא ולקדם אלעזר בהנא וישאל ליה בדין אוריא קדם יי על מימריה יהוון נפקין הווא על מימרי יהוון עאלין והוא וכל בני ישראל עמיה וכל כנשתא: כב ועבד משה

ת"א קח לך ברכת נז: יומא ע: עקרים מדי סבי: ומכת קחל נז: ומת מהרן חגיגה ט: בחלה עת וישע אלעזר סירובו ט: סנהדרין ט: ושלל לו יומא ע: משפט חכמים יומת ע: בעל הטורים

(ח) ושאל יצא כי במקרה הכל ואחר ואשר יצא את רשעו יבשר חטוב עמי. למר כי בין ביטוח בין יבשר כל פס נרך לכל נעמיס: (ט) ולמה: כתיס בה"ל למר כי עמדו ה' ומשע מור: (ז) מהירן: גימי הסד למר כי טור המרכיב ומשע בדלשת:

רש"י

מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעמו: (יז) אשר יצא לפנייהם. לא כדרך מלכי האומות בימי קדם שהיו יושבים בצמיהם ומשלתין את חילומיהם למלמטה אלא כמו שעשיתי את שנתומתי בסיחון ועוג שאלמך אל מירא אומר וכדרך שעשה יהושע שנאלמך וליך יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה וגו'. וכן כדוד הוא אומר כי הוא יוצא וזכר לפנייהם. ויצא צדק ונכנס צדקש: ואשר יוציאם. בזכותיו: ואשר יביאם. בזכותיו. ד"א ואשר יביאם שלא מעשה לו כדרך שאמרו עושה לי. שאני מכניסן לארץ: (יח) קח לך. קמנו בדברים ח אשריך שוכיה להנהיג בניו של מקום: לך. את שבדוק לך את זה אתה מוכי: אשר רוח בו. כאשר שלמת שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד:

עיקר שפתי חכמים

ח לפי שאין לשון קיפה נופל מיד ליד ולא על בני אדם כמ"ס ב"ס: א מדכתיב להלן ומשע גו' ומשע אלא שחתן מורגמן: ב כמו שלמנה אין לה אור מעלמה ב"א מקבלת אורה מהחמה כך קיבל יהושע את הכמתו ומורו ממשע: ג וחמרה למשן שימשעו מן הסוד והכבוד שנתן לו ויחייב מזה שנהגו בו כבוד: ד כי לא למס אחר המנהיג את כל אלה יהושע ע"י משה ולא יהושע בעצמו: ה סס עמי העדה: ה כמ"ס ב"ס: שאין לשון לקיפה

ויעמדו לפני אלעזר הבהו ולפני כל העדה: יי ויסמך את ידיו עליו ויצוהו כאשר דבר יי ביד משה: פ חמישי כח א וידבר יי אל משה לאמר: כ צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריה ניהתי תשמרו להקריב לי במועדו: יי ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לי בבשים בני שנה תמימם שנים ליום עליה תמיד: יי את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: יי ועשירית האיפה סלת למנחה בלילה בשמן כתית רביעת ההין:

קמא די פקיד יי יתיה דכבר ית יהושע ואקימיה קדם אלעזר בהנא ויקדם כל כנשתא: כג ויסמך ית יהוהי עלוהי ופקדיה קמא די מליל יי בידא דמשה: א ומליל יי עם משה למימר: ב פקיד ית בני ישראל ותימר להון ית קורבני לחם סדור לקרבני לאתקבלא ברינא תסרון לקרבא קדמי בומגיה: ג ותימר להון דין קורבנא די תקרבוו קדם יי אימרין בני שנה שלמין תרין ליומא עלתא תדירא: ד ית אמרא חד תעבד בעפרא וית אמרא תעבד תעבד בין שמשיא: ה וחד מן עשרא בתלת סאין סולתא למנחתא דפילא במשח כתישא

בעל הטורים
 (כג) וישעו כלפי דברי ה' כיה מש: לוכי שלא לנכל מורה ומידי חסדי מלתא. ולכן סמך כלון פרשת חמדין: (כד) משה למר לו את ס"ח מורה למר שהספק מורה כליל הכיר קרב: (א) ה' השנה יי מנין על ה"ל לחובה על השנה למר כי מני קרענת נתי לנס ומשאל עוב: אשש: מודה: והעולה וימנה מתחם שנים יום. רית משל למר כשהיה מנין ימנה מלה רע כשהיה מנין ימנה מלה: וכל אחז מןוקם שהיה עליה כל עולה הכבוד מבעודת כל ספרים חן מעלה העלה שהיא מלה רע כשהיה מנין ימנה מלה: וכל המועדות למר מה חן מבעודת כה פסחיה כה חם ויום טוה למר אלל כשהה וימנה יצא בחש"מ אלל שבעת שטמין שלו איש כה: ככלל נאמר חסותא חון מעולת ככולל שיענה כי מורה שמכמה על למדיה:

רש"י
 ישראל לעוה"ס: (כג) ויסמך את ידיו. נעין יפה ויחמר ויחמר ממה שנעוה. שהקב"ה אמר לו וסמכת את ידך והוא עשה בשמי ידיו ועשאו כללי מלא וגדוש ומלאו כחמתו נעין יפה: כא אשר דבר ה'. חף לענין הסוד נמן מהודו עליו: (ב) צו את בני ישראל. מה אמור למעלה ויפקוד ה'. אמר לו הקב"ה עד שאתה מלוינו על בני זה את בני עלי. משל לנת מלך שהיתה נעטרת מן העולם והיתה מפקדת לנעלה על בנייה וכי כדאימא בספרי: קרבני. זה הסד: אלו חמיו. אלו אמרין וכן הוא אומר והקטרים הכהן המזבחה לחם אשה: לאשי. עיקר שפתי חכמים

ת"א ויסמך מודה יי: קח: מנחות כג: לו את בני העמית כי כה מנייה כל: ט מנחות כג פ' איהר פ' ילג: משמרו פסחיה לו: מנחות ט: ס: ערכין יי חמורה כט מתעניו פסחיה סו: עטיס ליוס יומא ע: את הכבש סחיה נח: יומא ט: ונחיה יי מנחות פה: ואת הכבש מנחות ע:

מנחה מלס ועסקין טה חומשי מורה ומשלה חמי עליס כלילו הקרבס ה' מניי קרבנות: עוב: אשש: מודה: והעולה וימנה מתחם שנים יום. רית משל למר כשהיה מנין ימנה מלה רע כשהיה מנין ימנה מלה: וכל המועדות למר מה חן מבעודת כה פסחיה כה חם ויום טוה למר אלל כשהה וימנה יצא בחש"מ אלל שבעת שטמין שלו איש כה: ככלל נאמר חסותא חון מעולת ככולל שיענה כי מורה שמכמה על למדיה:

לקיפה נופל על בני אדם: ז כי מה ענין החמיר לכאן: ח שהכניסו והלויס נתקנו כולם לכ"ד משמרות. וכן ישראל נתקנו קנחת לכ"ד מעמדות וכלל היה המשמר של כהנים ולויס עולים לירושלים. והמעמד של ישראל היו ג"כ מקבלים עולה לירושלים. ומקבלים נשאלו לעריהם כמו שמשורש נחם חענית ב"ס: ט וי"ל חף בשנת חף בעומארי י דואמרת להס ימורא הוא: ב כדבר נאמר את הכבש אחד וגו' אלל למד כי: ל הס טענות שהקפן יומן כי לקבוע בעורה נשפוטו של מנחה לאסור שמה את הקרבן בעת שחייטה:

ו עלת תמיד העשיה בתר סיני
 לריח ניהח אשה ליי : ו נסכו
 רביעת ההין לכבש האחד בקדש
 הסך נסך שכר ליי : ה ואת
 הכבש השני תעשה בין הערבים
 כמנחת הבקר ונסכו תעשה
 אשה ריח ניהח ליי : פ ובוים
 השבת שני כבשים בני שנה
 תמימם ושני עשרנים סלת מנחה
 בלוילה בשמן ונסכו : עלת שבת
 בשבתו על עלת התמיד ונספה :
 פ ובראשי חדשיכם תקריבו עליה
 ליי פרים בני שנה בקר שנים ואיל
 אחד כבשים בני שנה שבעה
 תמימם : י ושלושה עשרנים סלת
 מנחה בלוילה בשמן לפר האחד
 ושני עשרנים סלת מנחה בלוילה
 בשמן לאיל האחד : י ועשרון עשרון
 סלת מנחה בלוילה בשמן לכבש

רבעות הינא : ו עלתא
 תדירא דאחעבידא
 פטורא דיסיני לאתקבלא
 ברעוא קורבנא קדם : י :
 ונספיה רבעות הינא
 לאמרא חד בקודשא
 לתנסך נסוך דחמר עתיק
 קדם : ה ונת אמרא
 חנינא תעביד בין שמשיא
 כמנחת צפרא וכןספיה
 תעביד קורבן דמתקבל
 ברעוא קדם : ט ובוים
 דשבתא תרין אימרון בני
 שנא שלמין ותרין
 עשורנין סולתא דמנחתא
 דפילא במשח ונספיה :
 עלת שבתא דתעביד
 בשבתא על עלתא
 תדירא ונספה : יא וברשי
 ירחיכוון חקרבון עלתא
 קדם : יי תורין בני תורי
 תרין ודכר חד אימרון בני
 שנא שבועא שלמין :
 יב ותלתא עשורנין
 סולתא מנחתא דפילא
 במשח לתורא חד ותרין
 עשורנין סלתא מנחתא
 דפילא במשח לדכרא
 חד : יג ועשורנא עשורנא
 סלתא מנחתא דפילא
 במשח לאמרא חד עלתא

תו"א עלת תמיד מנייה וי ונסכו יומא
 גר. לכנס האלף טס : בקדש הסך
 טוכה מט. מענינה ג. מנייה זא : מנחת הבקר
 עטותט ט. מולין ט : ככרות י. ופעיר שטותט ט :

רש"י
 (1) העשיה בהר סיני. כולוון שנעשו דמי המלוואים.
 ד"א העשיה בהר סיני מקש עולת תמיד לעולת הר
 סיני אותה שנקרבה לפני מתן תורה שכתוב בה ויש
 באגונו מלמד שטעונה כלי : (1) ונסכו. יין בקדש
 הסך. על המזבח מ יתנסכו : נסך שכר. יין המשכר
 פרט לין מנחו : (2) ריח ניהוח. נחת רוח לפני
 שאמרתי ונעשה לרוי : (3) עולת שבת בשבתו ולא
 עיקר שפתי חכמים
 מ שנקרא קדש : נ על עלת משעו אחר עולת התמיד. מדלל כתיב עולת התמידין ויהי משעו לנד התמידין ועל עולת
 התמיד ר"ל אחר תמיד הנוקר וקרבנו כל הקרבות : ט טפ' שלח :

לאתקבלא ברעוא
 קורבנא קדם : י :
 ונספיהון פלגות הינא
 יהי לתורא ותלתות הינא
 לדכרא ורבעות הינא
 לאמרא חמרא דא עלת
 ריש ירחא פאתחדתותיה
 פו לכל רישי ירחי שפא :
 טו וצפיר פו עזין חד
 לתשאתא קדם : יי על
 עלתא תדירא תעביד
 ונספיה : טז ובכרוא
 קדמאה בארבעת
 עשרא יומא לתורא
 פסחא קדם : יז ויובחמשת
 עשרא יומא לתורא תרין
 חנא שבועא יומין פטיר
 יתאכל : יח פולמא
 קדמאה מערע קדיש כל
 עבדות פולחן לא תעבדון :
 יט ותקרבון קורבנא
 עלתא קדם : יי תורין בני
 תורי תרין ודכר חד
 ושבעא אימרון בני שנא
 שלמין והון לבון :
 כ ומנחתהון סולתא
 דפילא במשח תלתא
 עשורנין לתורא ותרין
 עשורנין לדכרא
 תעבדון : כא עשורנא

תולדות אהרן
 ונספיה טס טס. לכנס טס טו. זאת עולת
 יומא טה. ריח ג. מנייה טט. ופעיר יומא טו.
 שטותט ט. מולין ט : ככרות י. ופעיר שטותט ט :

רש"י
 (2) זאת עלת חדש בהדרשו. שאם עבר יומו בטל
 קרבנו וזכו לין לו תשלומין : (טו) ושעיר עזים וגו'.
 התמיד יעשה. כל הקרבן צ הוי : ונסכו. לין ונסכו
 כל שעיר המוספין כאין לכפר על טומאת מקדש וקדשו ע
 מוסב על השעיר שאין נסכים למטאת : (יז) כל מלאכת
 הכל כמו שמופיע במס' שבעות ושמה שער ר"ח שאל' עבודה.
 אפי' מלאכה הזריכה לכס. כגון דבר האבד
 לו לה' ללמדך שמכפר על שאין בו דיעה לא בחמלה
 המוסרת בחוט"מ. אסורה דיו"ט : (יט) פרים. כנגד
 ולא כסוף שאין מכיר בחטא אלא הקב"ה בלבד. ושאר
 השעירין למדין פ ממנו ומדרשו באגדה אמר הקב"ה
 אילו של יחמך : כבשים. כנגד יעקב והכשדים הפרד
 עיקר שפתי חכמים
 ע מקדש הוא אם נכנס כהן למקדש בטומאה. וקדשו ר"ל אם
 הקריב קרבנו בטומאה : ט מדכתיב כגון ופעיר ברי'
 מוסף על שער דר"ח ולמדון ממנו. ובעגרת דלא כתיב ברי'
 ילף פסוק מן המפורש : צ ולא קאי על השעיר בלבד שהרי
 ונסכו בודאי לא קאי על השעיר שאין נסכים למטאת :

האחד עלה ריח ניהח אשה ליי :
 ונספיהם חצי ההין יהיה לפר
 ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין
 לכבש יין זאת עלת חדש בחדשו
 לחדשי השנה : טו ושעיר עזים אחד
 לתשאת ליי על עלת התמיד
 יעשה ונסכו : ט ששי טו ובהחדש
 הראשון בארבעה עשר יום לחדש
 פסח ליי : י ובחמשה עשר יום
 לחדש הזה חג שבעת ימים מצות
 יאכל : יי ביום הראשון מקרא
 קדש בל מלאכת עבודה לא
 תעשו : יג והקרבתם אשה עלה
 ליי פרים בני שנה בקר שנים ואיל
 אחד ושבעה כבשים בני שנה
 תמימם יהיו לכם : כ ומנחתם סלת
 בלוילה בשמן שלשה עשרנים
 לפר ושני עשרנים לאיל תעשו :
 כא עשורון עשורון תעשה לכבש

האחד לשבעת הכבשים: כבש ישיעור
 חמאת אחד לכפר עליכם:
 ב מלכד עלת הבקר אשר לעלת
 התמיד תעשו את אלה: ב כאלה
 תעשו ליום שבעת ימים לחם
 אשה ריח ניחח ליי על עולת
 התמיד יעשה ונסכו: כה וביום
 השביעי מקרא קדש יהיה לכם
 כל מלאכת עבודה לא תעשו:
 ס כו וביום הבפורים בהקריבכם
 מנחה חדשה ליי בשבעתיכם
 מקרא קדש יהיה לכם כל
 מלאכת עבודה לא תעשו:
 טו והקרבתם עולה לריח ניחח
 ליי פרים בניי בקר שנים איל
 אחד שבעה כבשים בני שנה:
 טז ומנחתם סלת בלולה בשמן
 שלשה עשרנים לפר האחד שני
 עשרנים לאיל אחד: כט עשרון
 לכבש האחד לשבעת הכבשים:
 ה ושעיר עזים אחד חמאת לכפר
 עליכם: י מלכד עלת החדש
 ומנחתה ועלת התמיד ומנחתה
 ונספיהם כמשפטם לריח ניחח
 אשה ליי: ס י ובעשור לחדש
 השביעי הזה מקרא קדש יהיה
 לכם ועניתם את נפשתיכם כל
 מלאכה לא תעשו: ה והקרבתם
 עולה ליי ריח ניחח פר בן
 בקר אחד איל אחד כבשים בני
 שנה שבעה תמימים יהיו לכם:
 ט ומנחתם סלת בלולה בשמן

רש"י

יעקב. ניסודו של רבי משה הדרשן ראמי זאת: כזכרי קציר חטים. על שם שמי הלחם שהם ראשונים
 (כד) כאלה תעשו ליום. שלא יהיו פוחתין והולכין למנחת חטים ק הנכסים מן המדש: (לל) תמימים יהיו
 כפרי המג: (כו) וביום הבכורים. חג השנועות קרוי לכם ונסכיהם. אף הנסכים יהיו תמימים ר למדו
 עיקר שפתי חכמים
 ק שהעומר היה ממיר במדינה ושמי הלחם במקדש: ר שכאנ תמימים בין מנחה לנסכים ללמד שגם נסכים זריחן להזיח
 תמימים

עשרונא תעביד לאמרא
 חד פן לשבעא אימרון:
 כב וצפירא דחטאתא חד
 לכפרא עליכון: כג פר
 מעלת צפרא דהיא עלת
 תדירא תעבדון ית אליו:
 כד קאלין תעבדון ליומא
 שבעא יומין לחם קורפן
 דמתקבל ברענא קדם יי
 על עלתא תדירא ותעביד
 ונספיה: כה וביומא
 שביעאה מערע קדיש
 יהי לכון כל עבידת פולחן
 לא תעבדון: כו וביומא
 דכפוריא פקרוביכון
 מנחתא חדתא קדם יי
 בעצרתיון מערע קדיש
 יהי לכון כל עבידת פולחן
 לא תעבדון: כז ותקרבין
 עלתא לאתקבלא ברענא
 קדם יי תורין בני תורי
 תרין ודבר חד שבעא
 אימרון בני שנה:
 כח ומנחתהון סלתא
 דפילא במשח תלתא
 עשרונין לתורא חד תרין
 עשרונין לדקרא חד:
 כט עשרונא עשרונא
 לאמרא חד לשבעא
 אימרון: ל צפיר פר עזין
 חד לכפרא עליכון:
 לא פר מעלת תדירא

תו"א מנכ ענת זמח ט. קחם קים. חוריות
 יג. ונחיס טט. כאלה תעשו ונחיס טט.
 נהקיינס מנחות חו פד: עשרון פשרון טט טו.

ומנחתה תעבדון שלמין
 יהון לכון ונספיהון:
 א ויבירחא שביעאה כחד
 לקרא מערע קדיש יהי
 לכון כל עבידת פולחן לא
 תעבדון יום נכפא יהי
 לכון: ב ותעבדון עלתא
 לאתקבלא ברענא קדם
 יי תור בר תורי חד דבר
 חד אימרון בני שנה
 שבעא שלמין:
 ג ומנחתהון סלתא דפילא
 במשח תלתא עשרונין
 לתורא תרין עשרונין
 לדקרא: ד ועשרונא חד
 לאמרא חד לשבעא
 אימרון: ה וצפיר פר עזין
 חד לחטאתא לכפרא
 עליכון: ו פר מעלת
 ירחא ומנחתה ועלת
 תדירא ומנחתה ונספיהון
 קדחיו להון לאתקבלא
 ברענא קורפנא קדם יי:
 ז ובעשרא לירחא
 שביעאה הדין מערע
 קדיש יהי לכון ותענון ית
 נפשתיכון כל עבידתא
 לא תעבדון: ח ותקרבין
 עלתא קדם יי לאתקבלא
 ברענא תור בר תורי חד
 דבר חד אימרון בני שנה
 שבעא שלמין יהון לכון:
 ט ומנחתהון סלתא דפילא
 במשח תלתא עשרונין
 לתורא תרין עשרונין

תו"א ומדש ר"ה נל: כל מלאכת שבת קלה:
 יום מרדש טט ר"ה טט נל. מעלה
 כ: ערין ג: ועשרין מנחות טו: ובעשור זמח
 טו. סוטה ט: כל מלאכת שבת קוד:

בעל הטורים
 (ג) כאלה תעשו ליום ושמי הלחם שהם ראשונים
 נחת לה כו לומר עשו מנחה ושמי הלחם
 עליכם כאלו הקרבנות כל הקרבנות. ונספיהם
 דרש כללו נכס כריה מדש:

רש"י

לכם ונספיהם: פ כט א ובהחדש
 השביעי באחד לחדש מקרא
 קדש יהיה לכם כל מלאכת
 עבודה לא תעשו יום תרועה יהיה
 לכם: ב ועשיתם עולה לריח ניחח
 ליי פר בן בקר אחד איל אחד
 כבשים בני שנה שבעה תמימים:
 ג ומנחתם סלת בלולה בשמן
 שלשה עשרנים לפר שני
 עשרנים לאיל: ד ועשרון אחד
 לכבש האחד לשבעת הכבשים:
 ה ושעיר עזים אחד חמאת לכפר
 עליכם: ו מלכד עלת החדש
 ומנחתה ועלת התמיד ומנחתה
 ונספיהם כמשפטם לריח ניחח
 אשה ליי: ס י ובעשור לחדש
 השביעי הזה מקרא קדש יהיה
 לכם ועניתם את נפשתיכם כל
 מלאכה לא תעשו: ח והקרבתם
 עולה ליי ריח ניחח פר בן
 בקר אחד איל אחד כבשים בני
 שנה שבעה תמימים יהיו לכם:
 ט ומנחתם סלת בלולה בשמן

רבותינו מנאן שהיון פסול לנסכים: (ו) מלכד עלת החדש. מוספי ר"ח שהוא כיום ר"ה:
 מלכד

שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לְפָרִים שְׁנַי עֶשְׂרִים
 לְאֵיל הָאֶחָד : עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן
 לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים :
 י אֲשַׁעֲרֵם עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד
 חֲטָאת הַכִּפָּרִים וְעֹלֹת הַתְּמִיד
 וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶם : ס שְׂבִיעֵי
 יב וּבַחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֹדֶשׁ
 הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
 כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ
 וְחַגְתֶּם חֹג לַי שִׁבְעַת יָמִים :
 יג וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ אִשָּׁה רִיחַ נִיחַח
 לַי פָּרִים בְּנֵי־עֶשְׂרֵי עֶשְׂרֵי
 אֵילִם שְׁנַי כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה
 אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי תְּמִימִם יִהְיוּ :
 יד וּמִנְחָתָם סֹלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
 שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לְפָרִים הָאֶחָד
 לְשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים שְׁנַי עֶשְׂרִים
 לְאֵיל הָאֶחָד לְשְׁנַי אֵילִם :
 טו וְעֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד
 לְאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי כִבְשִׁים : וְשַׁעֲרֵם עִזִּים אֶחָד חֲטָאת
 מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ : ס וּבַיּוֹם

לְדָבָר הַזֶּה : עֶשְׂרוֹנָא
 עֶשְׂרוֹנָא לְאִמְרָא הַד
 לְשַׁבְעָא אִמְרִין : יא עֶסֶר
 פֶּר עִזִּין הַד חֲטָאתָא פֶּר
 מִחֲטָאתָא דְכַפּוּרָא
 וְעֹלֹת תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ
 וְנִסְכֵיהוֹן : יב וּבַחֲמִשָּׁת
 עֶשְ�רָא יוֹמָא לִירְחָא
 שְׁבִיעִיָּהּ מִקְרַע קֹדֶשׁ
 יְהִי לְכּוֹן פֶּל עֲבִידַת
 פּוֹלְחִין לֹא תַעֲבִידוּן
 וְחַגְתִּין חֹגָא קֳדָם יי
 שְׁבַעַת יוֹמִין : יג וְהִקְרַבְתֶּן
 עֲלֵיהֶן קוּרְבָן דְּמִתְקַבֵּל
 בְּרַעְיָא קֳדָם יי תּוֹרִין כְּגִי
 תּוֹרִי חֲלַת עֶשְׂרֵי דְקִרְיָן
 תְּרִין אִמְרִין כְּגִי שְׁנָא
 אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי שְׁלֹמִין יְהוֹן :
 יד וּמִנְחָתָהּ סֹלֶתָא
 דְּפִילָא כְּמִשַׁח תִּלְתָּא
 עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא הַד
 לַחֲלַת עֶשְׂרֵי תּוֹרִין תְּרִין
 עֶשְׂרוֹנִין לְדָבָר הַד
 לְתּוֹרִין דְּקִרְיָן :
 טו וְעֶשְׂרוֹנָא עֶשְׂרוֹנָא
 לְאִמְרָא הַד לְאַרְבַּעַת
 עֶשְׂרֵי אִמְרִין : טו וְעֶסֶר פֶּר
 עִזִּין הַד חֲטָאתָא פֶּר
 מִנְחָתָהּ תְּדִירָא מִנְחָתָהּ
 וְנִסְכָּהּ : יז וּבִיּוֹמָא תְּנִינָא

בעל הטורים
 (יב) ויבית כבש עשר עזים או חטאת ולא
 כבש נכסר לבי שיהיה חכמי :

ת"א מנחתם יהיו מנחות טו. עשר עזים יתאם ט. שבעות יביתם טכיה טו. רש"י
 (יג) מלבד חטאת הכפרים. עשר הנעשה בפנים. ציוו מלבד עולת התמיד ומנחתה תעשו את אלה ונסכיהם.
 האמור באמרי מות. שגם הוא חטאת. ועולת התמיד. וכן כל נסכיהם האמורים בכל המועדות. מן משל
 ומלבד עולת התמיד ש תעשו עולות הללו. ונסכיהם. קרבות החג שכל ונסכה ונסכיהם ונסכיהם שבהם מוספים
 מוסב על המוספין הכמוצין ועל תעשו ת והוא לשון על התמיד ואין לשון ציוו. שהרי נסכיהם של מוספין
 עיקר שפתי חכמים
 ממימים: ש והיו על ועולת התמיד קאי אמלנד: ת דאל דקאי על עולת התמיד דהליל ונסכה. גם ליל דקאי
 לשעיר

הַשְּׁנַי פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַי עֶשְׂרֵי
 אֵילִם שְׁנַי כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה
 אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי תְּמִימִם : יח וּמִנְחָתָם
 וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלַכִּבְשִׁים
 בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּט : יט וְשַׁעֲרֵם עִזִּים
 אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד
 וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶם : ס וּבַיּוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עֶשְׂתֵי־עֶשְׂרֵי אֵילִם
 שְׁנַי כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַת
 עֶשְׂרֵי תְּמִימִם : כא וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם
 לְפָרִים לְאֵילִם וְלַכִּבְשִׁים בְּמִסְפָּרָם
 כְּמִשְׁפָּט : כב וְשַׁעֲרֵם חֲטָאת אֶחָד
 מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ
 וְנִסְכָּהּ : ס ט וּבַיּוֹם הָרִבְעִי פָּרִים
 עֶשְׂרֵה אֵילִם שְׁנַי כִּבְשִׁים בְּנֵי־
 שָׁנָה אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי תְּמִימִם :
 כד מִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם
 וְלַכִּבְשִׁים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּט :
 כה וְשַׁעֲרֵם עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד
 עֹלֹת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ :
 ס וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעָה אֵילִם שְׁנַי

תּוֹרִין כְּגִי תּוֹרִי תְּרִי עֶשְׂרֵי
 דְקִרְיָן תְּרִין אִמְרִין כְּגִי
 שְׁנָא אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי
 שְׁלֹמִין : יח וּמִנְחָתָהּ
 וְנִסְכֵיהוֹן לְתוֹרִין לְדָבָר
 יְהִי וְלִאִמְרִין כְּמִנְחָתָהּ
 כְּדָחִז : יט וְעֶסֶר פֶּר עִזִּין
 הַד חֲטָאתָא פֶּר מִנְחָתָהּ
 תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ
 וְנִסְכֵיהוֹן : כ וּבִיּוֹמָא
 תְּלִיתָאָה תּוֹרִין הַד עֶשְׂרֵי
 דְקִרְיָן תְּרִין אִמְרִין כְּגִי
 שְׁנָא אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי
 שְׁלֹמִין : כא וּמִנְחָתָהּ
 וְנִסְכֵיהוֹן לְתוֹרִין לְדָבָר
 יְהִי וְלִאִמְרִין כְּמִנְחָתָהּ
 כְּדָחִז : כב וְעֶסֶר פֶּר
 דְּחֲטָאתָא הַד פֶּר מִנְחָתָהּ
 תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ :
 כג וּבִיּוֹמָא רְבִיעִיָּהּ תּוֹרִין
 עֶשְׂרֵי דְקִרְיָן תְּרִין אִמְרִין
 כְּגִי שְׁנָא אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי
 שְׁלֹמִין : כד מִנְחָתָהּ
 וְנִסְכֵיהוֹן לְתוֹרִין לְדָבָר
 יְהִי וְלִאִמְרִין כְּמִנְחָתָהּ
 כְּדָחִז : כה וְעֶסֶר פֶּר עִזִּין
 הַד חֲטָאתָא פֶּר מִנְחָתָהּ
 תְּדִירָא מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ :
 כו וּבִיּוֹמָא חֲמִישִׁיָּהּ תּוֹרִין
 תִּשְׁעָה דְקִרְיָן תְּרִין אִמְרִין
 כְּגִי שְׁנָא אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי

ת"א ומנחתם יהיו מנחות טו. עשר עזים יתאם ט. שבעות יביתם טכיה טו. רש"י
 (יג) מלבד חטאת הכפרים. עשר הנעשה בפנים. ציוו מלבד עולת התמיד ומנחתה תעשו את אלה ונסכיהם.
 האמור באמרי מות. שגם הוא חטאת. ועולת התמיד. וכן כל נסכיהם האמורים בכל המועדות. מן משל
 ומלבד עולת התמיד ש תעשו עולות הללו. ונסכיהם. קרבות החג שכל ונסכה ונסכיהם ונסכיהם שבהם מוספים
 מוסב על המוספין הכמוצין ועל תעשו ת והוא לשון על התמיד ואין לשון ציוו. שהרי נסכיהם של מוספין
 עיקר שפתי חכמים
 ממימים: ש והיו על ועולת התמיד קאי אמלנד: ת דאל דקאי על עולת התמיד דהליל ונסכה. גם ליל דקאי
 לשעיר

רש"י
 למוצין לעצמן כלל יום ויום: (יט) ומנחתם ונסכיהם זה פזורה וזה קבועים ומניינם תשעים ושמונה לכלות
 לפרים. פרי החג נשעים הם. כנגד ע' אומות עובדי מהם תשעים ושמונה קללות שנמשנה תורה. כשני נאמר
 כו' צדק שמתמעטים והולכים. ובימי המקדש היו מגינין ונסכיהם על שני תמיד יום ולא שנה הלשון אלא
 עליהם מן היסורין: ולכבשם. כנגד ישראל שנקראו לדרוש כמו שאמרו ר"ל בשני ונסכיהם בשני ונסכיהם
 * ו' א סימן כליה להם עיקר שפתי חכמים
 לשעיר חטאת דאין נסכים לחטאת. ומ"ש על תעשו אף שאין כמי תעשו בקרא אך כפי מה שפרש"י לטיל על ועולת
 התמיד

כְּבָשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עָשָׂר
 תְּמִימִים: כו וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם
 לְפָרִים לָאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם
 כַּמִּשְׁפָּט: כז וְשִׁעִיר חַטָּאת אֶחָד
 מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ
 וְנִסְכָּהּ: כח כַּס וּבִיּוֹם הַשְּׁשִׁי פָּרִים
 שְׁמֹנֶה אֵילִם שְׁנַיִם כְּבָשִׁים בְּנֵי־
 שָׁנָה אַרְבַּעַה עָשָׂר תְּמִימִם:
 לוּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לָאֵילִם
 וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:
 לא וְשִׁעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלֶּבֶד עֹלֹת
 הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶם: סל וּבִיּוֹם
 הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנַיִם
 כְּבָשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עָשָׂר
 תְּמִימִם: לוּמִנְחָתָם וְנִסְכָּהּ
 לְפָרִים לָאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם
 כַּמִּשְׁפָּט: לז וְשִׁעִיר חַטָּאת אֶחָד
 מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ
 וְנִסְכָּהּ: ס טַמְטִיר לַהּ בִּיּוֹם הַשְּׁמִינִי
 עֲצֵרַת תְּהִיָּה לָכֶם כִּלְיַם עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
 לוּ וְהִקְרַבְתֶּם עִלָּה אִשָּׁה רִיחַ גִּיתָה לִי פֶר אֶחָד

שלמין: כו וּמִנְחָתָהּ
 וְנִסְכֵיהֶם לְתֹרֵין לְדָרִין
 וְלֹאֵימֵרִין בְּמִנְגִּיָּהוּן
 כְּדָחִי: כז וְשִׁעִירָא
 דְחַטָּאתָא חָד פֶּר מַעֲלָת
 תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּה:
 כח וּבִיּוֹמָא שְׁבִיעָא
 תּוֹרִין תְּמַנָּא דְרִין תּוֹרִין
 אֵימֵרִין בְּנֵי שָׁנָא אַרְבַּעַא
 עָשָׂר שְׁלָמִין: לוּמִנְחָתָהּ
 וְנִסְכֵיהֶם לְתֹרִין לְדָרִין
 וְלֹאֵימֵרִין בְּמִנְגִּיָּהוּן
 כְּדָחִי: לא וְשִׁעִירָא
 דְחַטָּאתָא חָד פֶּר מַעֲלָת
 תְּדִירָא מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּה:
 לב וּבִיּוֹמָא שְׁבִיעָא
 תּוֹרִין שְׁבַעַא דְרִין תּוֹרִין
 אֵימֵרִין בְּנֵי שָׁנָא אַרְבַּעַא
 עָשָׂר שְׁלָמִין:
 לג וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶם
 לְתֹרִין לְדָרִין וְלֹאֵימֵרִין
 בְּמִנְגִּיָּהוּן כְּדָחִי לְהוּן:
 לד וְשִׁעִירָא דְחַטָּאתָא חָד
 פֶּר מַעֲלָת תְּדִירָא
 מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּה: לה וּבִיּוֹמָא
 תְּמַנָּא פְּנִישִׁין תְּהֵא לְכוּן
 כָּל עֲבִידַת פּוֹלְחֵן לֹא
 תַעֲבֹדוּן: לוּ וְהִקְרַבְתֶּם
 עִלָּתָא קוֹרְבָן דְּמַתְּקֵבֵל
 בְּרַעְוָא קָדֵם יְיָ תוֹר חָד

תו"א משפטם שבת קב: סוכה מו. תענית ב:
 מנחות מז: טו"ז סוכה מו. ביום
 השמיני ט' הוזהר מרשת נבלשת ערבת ספסות
 סז: רעה טו: מנינה ט. פר אחד סוכה מו.
 רש"י
 (לו) פר אחד איל אחד. אלו כנגד ישראל המעבדו
 לי מעט עוד ולשון חבה הוא זה. כנשים הנפטרים
 מאביהם והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם עכבו עוד
 יום אחד. משל למלך שעשה סעודה וכו' כדאיתא
 במסכת סוכה. ובמדבר כ"ז מתחילת סוכה
 דרך ארץ שמי שיש לו אכסמאי יום ראשון יאכלנו
 פטומות

אֵיל אֶחָד כְּבָשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה
 תְּמִימִם: לוּ מִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפֶר
 לָאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:
 לח וְשִׁעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלֶּבֶד עֹלֹת
 הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּה: לי אֵלָה
 תַעֲשׂוּ לִי בְמוֹעֲדֵיכֶם לֶבֶד
 מִנְדִּירֵיכֶם וְנִדְבַתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם
 וְלִמְנַחֲתֵיכֶם וְלִנְסֻכֵיכֶם לְשִׁלְמֵיכֶם:
 לא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 כֹּכֵל אֲשֶׁר־צִוָּה יְיָ אֶת־מֹשֶׁה:

דבר חד אימריין בני שנא
 שבבעא שלמין:
 לו מנחתהון ונסכיהון
 לתורא לדקרא ולאמריין
 במנגיניהון כדחוי:
 לח ופעירא דחטאתא חד
 פר מעלת תדירא
 ומנחתה ונסכה: לי אלין
 תעבדון קדם יי'
 במועדכון פר מנדריכון
 ונדבותכון לעלותכון
 ולמנחתכון ולנסכיוון
 ולנסכות קודשיכון:
 א ואמר משה לבני
 ישראל ככל די פקיד יי'
 ית משה: ספפ

תו"א משפטם: ס' אלה משפטם ספסות ס'
 ר"ה ד: שבעות: ז' תענית ס"ב: תענית
 ז': לעולות מנחת קד' ולנסכים תענית ז'.

ספפ קב"ח. לחק ס'. והלי פל"ז ס'. ומפטריין וד ס' סיבה אל
 אליהו (כמלכ"א) פטו ית וסימו י"ט):

רש"י
 ולהקריבו נדריה ונמלא עובר ככל מחסר: (א) ויאמר
 משה אל בני ישראל. להפסיק הענין דברי רבי
 ישמעאל לפי שעד כאן דבריו של מקום ופרשת נדרים
 מתחלת דבריו של משה הולך להפסיק מחלה ולומר
 שחזר משה ואמר פרשה זו לישראל שאל"כ יש במשמע
 שלא אמר להם זו. אלא פרשת נדרים המתלה דבריו:
 חסלת פרשת פינחס

עיקר שפתי חכמים

המחדד שפ"י. ומלמד עולם הממד תעשו עולות הללו והיו כאלו כמבי בקול: א"ל וכן פרי החג היו מתעמקין והולכין:
 חסלת פרשת פינחס

הפטרות פינחס (במלכים א סימן יח וסימן יט)

ובשבתות ובסעי מחוברין או מפטריין לפינחס דברי ירמיהו שהיא הפטרות שבות.

וַיְיָ הֵיחָדָא אֱלֹהֵיהֶוּ וַיִּשְׁנֵם מִתְּנִין וַיִּרְץ לְפָנָי אַחָב עַד־בָּאֵהָ זִרְעֵאֵלָהּ:
 וַיִּגְד אַחָב לְאִיבֵל אֵת כִּלְיָם אֲשֶׁר עָשָׂה אֵלֵיהֶוּ וְאֵת כִּלְיָם אֲשֶׁר הִרְג אֶת־כִּלְיָם־
 הַנְּבִיאִים בְּחָרֵב: וְהִשְׁלַח אִיבֵל מֵאֶרֶץ אֱלֹהֵיהֶוּ לְאָמֹר כִּדְעֵשׂוּן אֵלֵהֶם וְכֹה
 יִסְבֹּן כִּי־רַבַּעַת מַחַר אִשִּׁים אֲתִדְנַפְשָׁה בְּנַפְשֵׁי אַחַד מֵהֶם: וַיֵּרָא וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ אֶל־נַפְשֹׁו
 וַיִּבֵא בָּאָר שְׁבַע אִישׁ לַיהוָה וַיִּנְחֵם אֶת־עַרְוֵי שָׁם: וְהוּא־הָיָה בְּמִדְבַּר פָּר הַרְדֵּה וְיֹם וַיִּבֵא
 וַיִּשָּׁב תַּחַת רַתֶּם אַחַת אַחַד חַי וַיִּשְׁאַל אֶת־נַפְשֹׁו לְמִית וַיֹּאמֶר וְלֵב עֲתָה יְיָ קַח
 נַפְשִׁי כִי לֹא־מוֹב אֲנִי מֵאַבְתִּי: וַיִּשָּׁבֵב וַיִּשֵׁן שָׂחָה בִּיק תַּחַת רַתֶּם אַחַד וַהֲגֵה־וָהָּ
 מֵאֶרֶץ נִנְעָה בְּזו וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אֲבוֹל: וַיִּפְט וַהֲגֵה כְרַאשְׁתִּיו עֲגַת רִצְפִים וְצַפְחַת מִים
 וַיִּאכַל וַיִּשָּׁב וַיִּשָּׁבֵב: וַיִּשָּׁב מֵאֶרֶץ יְיָ שְׁנִית וַיִּנְעֵבְזו וַיֹּאמֶר קוּם אֲבוֹל כִּי
 דָּב מִפֶּה הַרְדֵּה: בִּיקָם וַיִּאכַל וַיִּשְׁתֵּה וַיִּלְךָ בְּכַח וְהִאֲבִילָהּ הִיא אַרְבַּעִים יוֹם
 וַאֲרַבְעִים לַיְלָה עַד הָרַ הָאֵלִים חָרָב: וַיִּבֵא־שָׁם אֶל־תְּמַעְרָה וַיִּלְךָ שָׁם וַהֲגֵה דָבֶר

וַאֲלֵיוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־הַיְקָה פֹה אֵלֶיהֶוּ׃ וַיֹּאמֶר קָנָא קִנְאָתִי לָיִן ׀ אֵיךְ צָבֹאתָ
 פִּרְעֻזְכוֹ בְּרִיתָהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבַּחַתֶּיהָ הָרָסוּ וְאֶת־בְּנֵי־אֵיךְ הָרְגוּ בַחֲרַב וְאֶת־
 אָנִי לְבִדְיִ וַיִּבְקָשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃ וַיֹּאמֶר זֶה וְעַמְדַתְךָ בְּחָרְ לָפְנֵי ׀ וְהֵנָּה ׀
 עָבַר וְרִיחַ זְדוּלָּה וְרוּחַ מַפְרֵק הָרִים וּמַשְׁבֵּר סַלְעִים לְפָנֵי ׀ לֹא בְרִיחַ ׀ וְאַחַר
 הָרִים רַעַשׁ לֹא בְרַעַשׁ ׀׃ וְאַחַר הָרַעַשׁ אִישׁ לֹא בְאִישׁ ׀ וְאַחַר הָאִישׁ קוֹל
 רִמְמָה בְדָקָה׃ וַיְהִי ׀ כְּשִׁמְעַע אֶל־הַיֵּו וַיִּלְטּוּ פְנֵיו בַּאֲדָרְתוֹ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הַמַּעֲרָה
 וְהֵנָּה אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מַה־הַיְקָה פֹה אֵלֶיהֶוּ׃ וַיֹּאמֶר קָנָא קִנְאָתִי לָיִן ׀ אֵיךְ צָבֹאתָ
 פִּרְעֻזְכוֹ בְּרִיתָהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבַּחַתֶּיהָ הָרָסוּ וְאֶת־בְּנֵי־אֵיךְ הָרְגוּ בַחֲרַב וְאֶת־
 אָנִי לְבִדְיִ וַיִּבְקָשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃ וַיֹּאמֶר ׀ אֵלָיו ׀ לָךְ שׂוֹב לְדַרְכָּךָ מִדְּבָרָה
 הַבְּיַת כְּפָרִיחַ דְּמַשֶּׁק וּבָאתָ וּמַשַּׁחְתָּ אֶת־חֲזוֹאֶל לְמַלְךְ עַל־אַרְס׃ וְהָאֵל הָיָא בְּרַמְשִׁי
 תַּמְשַׁח לְמַלְךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אֱלֹשֵׁעַ בְּרַשְׁמַתּוֹ מֵאֲבָל מַחֲוֵלָה תַּמְשַׁח לְנִבְיָא
 תַּחֲתַיָּה׃ וְהָיָה הַמַּלְט מֵחֶרֶב חוֹזֵא יָמִית הָיָא וְהַמַּלְט מֵחֶרֶב הָיָא יָמִית אֱלֹשֵׁעַ׃
 וְהַשְּׂאֲרָתִי בְיִשְׂרָאֵל שֶׁבַעַת אֲלֵפִים כָּל־הַכַּרְפּוּסִים אֲשֶׁר לֹא־כַרְעוּ לְפִעַל וְכִלְ־הַפָּה
 אֲשֶׁר לֹא־נִשְׁקַ מִלְעַי לוֹ׃ וַיִּלְךְ מִשָּׁם וַיִּבְצֹא אֶת־אֱלֹשֵׁעַ בְּרַשְׁמַתּוֹ הָיָא חֶרֶשׁ שְׁגִימַ
 עֶשֶׂר צְמִדִים לְפָנָיו הָיָא בְּשָׁנִים הָעֶשֶׂר וַיַּעֲבַר אֶל־הַיֵּו וַיִּשְׁלַח אֲבָרְתוֹ אֵלָיו׃
 נִיָּעוֹב אֶת־הַכָּכָר וּבִרְיָן אַחֲרָיו אֶל־הַיֵּו וַיֹּאמֶר אֲשֶׁקֶה־הַיֵּו בַּחֲרַב לְאַבִּי וְלְאַמִּי וְלְאֵלֵהָ
 אַחֲרָיו וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ שׂוֹב כִּי מַה־עֲשִׂיתָ לָךְ׃ וַיֵּשֶׁב מֵאֲדָרְתוֹ וַיִּבְרַח אֶת־צַדִּיק וַיְבָקַר
 וַיִּזְבַּחְהוּ וַיְכַלֵּי הַבָּקָר בְּשַׁלְמָה הַבַּשָּׂר וַיִּתֵּן ׀ עֶסְמוּיַא בְּלִנְיָקָם וַיִּלְךְ אַחֲרָיו וַיִּשְׂרַתְהוּ׃

במדבר ל מטות

אונקלוס

בַּיּוֹדְבָר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת
 לְבִנְיָ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר
 אֲשֶׁר צִוָּה יי׃ ג אִישׁ כִּי־יִהְיֶה נָדָר
 לָיִ אֹחֲרֵי־הַשְּׁבַע שְׁבַעָה לְאִסָּר
 אִסָּר עַל־נַפְשׁוֹ לֹא־יְהִלְ דַּבְרוּ כְּכָל־
 הַיֵּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה׃ ד וְאִשָּׁה כִּי

בעל הטורים

(ג) ראשי המטות. מקן ראשי המטות
 לנדרים והנדרים דכתיב בעל לבד
 מנדרים והנדרים לומר לך שאלשי המטות
 כוספן לרבות הנדרים והנדרים נלמדתן ואלהם
 נלמד שישפוק. וכן נראה על פי ראשי המטות
 נקבעים ועל שמותם כל נדרים שישפוק נדרים
 או חת משלם נדעון נדרים הגיוס מטות:

רש"י

(ג) ראשי המטות. חלק כבוד לנשואים ללמדם תחלה
 ואלשי לבל בני ישראל. ומנין שאלך שאר
 הדברות כן מ"ל וישובו אליו אהקן וכל הנשואים בעדה
 וידבר משה אליהם ואחרי כן נגשו כל בני ישראל. והיא
 ראה לזמרה כאן למד שהפרת נדרים צריכה מומחה ב
 ואם אין יחיד מומחה מפר בשאלה הדיוטות. או יכול
 שלא אמר משה פ' זו אלא לנשואים בלבד ג נאמר כאן
 זה הדבר וגא' כשחוטין חוץ זה הדבר. מה הלן נאמרה
 עיקר שפתי חכמים

א ויהיה בני ישראל דכתיב בקרא בלא וי"ו כמה דכתיב ביה"ו ולבני ישראל: ב גדולו כח המומחה מההרעות. וכענין
 הדיוטות א"ל שאלך כ"י שאלך ע"כ בדרך ג' הדיוטות: ג ופי' לבני ישראל בעבור שהשואים ילמדו להם. כי מאחרי שהפרת
 נדרים פוקים במומתן די נשואים לבד נאמר כאן כו: ד שהסכס אינו ממיר אלא כמרתה. ופי' עליו לשון המרה. והבעל
 שמפר

תָּדַר נָדָר לָיִ וְאִסָּרָה אִסָּר
 בְּבֵית אָבִיהָ בְּנַעְרֶיהָ׃ ה וְשָׁמַע
 אָבִיהָ אֶת־נִדְרָהּ וְאִסָּרָהּ אֲשֶׁר
 אִסָּרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְהַחְרִישׁ לָהּ
 אָבִיהָ וְקָמוּ כָל־נְדָרֶיהָ וְכָל־אִסָּר
 אֲשֶׁר־אִסָּרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם׃ וְאִם־
 הִנִּיא אָבִיהָ אֶתָּה בְּיוֹם שָׁמַעוּ כָל־
 נְדָרֶיהָ וְאִסָּרָהּ אֲשֶׁר־אִסָּרָה עַל־
 נַפְשָׁהּ לֹא־יָקוּמוּ וַיִּסְלַח לָהּ כִּי־
 הִנִּיא אָבִיהָ אֶתָּה׃ וְאִם־הָיוּ תְהִיהִ
 לְאִישׁ וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ אֹ מִבְּטָא
 שָׁפְתֶיהָ אֲשֶׁר אִסָּרָה עַל־נַפְשָׁהּ׃
 וְשָׁמַע אִשָּׁה בְּיוֹם שָׁמַעוּ וְהַחְרִישׁ
 לָהּ וְקָמוּ נְדָרֶיהָ וְאִסָּרָהּ אֲשֶׁר־
 אִסָּרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקָמוּ׃ וְאִם בְּיוֹם

בעל הטורים

(ה) והסרה לה. כי במסרה בין ואלך נכרסה
 עלמה והמה חשה כיום שמעו והסרה לה
 וקולו על נדרים ייח' אליהם נדרים ושמע חשה
 פרוס על היא חרש שהוא מוכר ולתו שמע

ת"א ואם פ' מהיה עס סו. ספ ע טה. שבעות כ' ושמע חשה נדרים ענ. עג כיום שמעו עס עכ:

רש"י

אני קורא עליו ככל היוצא מפיו יעשה ח"ל לאסור אסר
 לאסור את המותר ולא להמיר את האסור: לא יחיל
 דבר. כמו לא יחלל דבר ה לא יעשה דבריו חולין:
 (ד) בבית אביה. ברשות אביה ורש"י אינה צביתו:
 בעבריה. ולא אביה. ולא בוגרת שהקטנה אין נדרה
 נדר וצבורת אינה ברשותו של אביה להפיר נדרים. ואי
 זו היא קטנה אמרו רבותינו בת י"א שנה ויום אחד
 נדרים נדקין. אם ידעה לשם מי נדרה ולגם מי
 הקדישה נדרה נדר. בת י"ב שנה ויום אחד אינה לריכה
 לנדר: (ו) ואם הניא אביה אותה. אם מנע אותה
 מן הנדר כלומר שהסיר לה. הנאה זו אינו יודע מה
 היא הנאה אמר רש"י ביום שמע אשה יחל אותה
 והפיר. היו אומר הנאה זו הפרה. (ז) ושמעו לשון מניעה
 עיקר שפתי חכמים

שמפר בלא חרטה ובלא נתינת טעם שיך אללו לשון הפרה: ה והוא מפרש
 ובעל פקדון הלמד נתקן הנקודות לאחיות שלפניהם והשו"א נפל לא
 כסוף הפרשה נעוניה צבת אשה שהוא קרא יתירה וכל ללמד שכל
 צבת אשה פירושו נרשותו: ז קן איהא בגמ' ונמדת שרין לומר
 לא מתיב. ל"ס הנאה זו אינו יודע טו. כי משמעו הוא לשון
 והפיר אלהם לנדרין וזוהא הפרה: ח דמחמת שספר לה הנדר
 וכו': ו לפי שכללה היה בעללו שמי נשואין לשון קדושין
 צארוסה. וחלק הכתוב ארוסה מנשואה דצארוסה אשה ובעלה
 צבד משריין נדרים. ונשואה בעלה לבדו מפר נדרים: י דאס
 קיים

וְאֵת פִּינְחָס בֶּן-אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
 לְצַבָּא וְכֹלֵי הַקָּדָשׁ וְחֻצְצֹרוֹת
 הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ: וַיֵּצְבְּאוּ עַל-מִדְּוָן
 כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת-מֹשֶׁה וְהַרְגוּ
 כָּל-זָכָר: וְאֶת-מַלְכֵי מִדְּוָן הַרְגוּ
 עַל-חִלָּיהֶם אֶת-אֹוֵי וְאֶת-רָקֶם
 וְאֶת-צֹר וְאֶת-חֹר וְאֶת-רַבֵּעַ
 חֲמִשֶׁת מַלְכֵי מִדְּוָן וְאֵת בַּלְעָם בֶּן-
 בְּעֹזֵר הַרְגוּ בַחֶרֶב: וַיָּשָׁבוּ בְנֵי-
 יִשְׂרָאֵל אֶת-נְשֵׁי מִדְּוָן וְאֶת-טַפָּם
 וְאֵת כָּל-בְּהֵמָתָם וְאֶת-כָּל-
 מִקְנֵיהֶם וְאֵת כָּל-חֵילֵם בְּזֹזוֹ: וְאֵת
 כָּל-עֲרִיקֵיהֶם בְּמוֹשְׁבֹתָם וְאֵת כָּל-
 טִירָתָם שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ: וַיִּקְהוּ אֶת-
 כָּל-הַשְּׂלָל וְאֵת כָּל-הַמְּלָקוֹת

רש"י

לחילא ויהיו ויהיו פניחם
 פר אלעזר פהנא לחילא
 ומני דקודשא וחצוצרות
 יקבא בידיה: ואתחילו
 על מדון קמא דפקיד
 יי ות משה וקטלו כל
 דכורא: ה ות מלכי מדון
 קטלו על קטילהון ות
 או ות רקם ות צור ות
 חור ות רבע חמשה
 מלכי מדון ות בלעם פר
 בעור קטלו בחורבא:
 ט ושבו בני ישראל ות
 נשי מדון ות טפלהון ות
 כל בעיריהון ות כל
 גיתיהון ות כל נקסיהון
 בזו: ות כל קרניהון
 קמוחבניהון ות כל בית
 סגרתהון אוקירו בנורא:
 יא ונסיכו ות כל עדאה ות

תולדות אהרן

ואת מלך מדון הרגו על חיליהם סהרין קל בעל הטורים

(ח) ואת כלם בן בעור הרגו חרב כיהם
 (יג) או ואת כלם בן בעור הקים מלך
 שהבילו לפני משה ונחשו מדון חמשה לא
 חסיה: יש דבר ישר לפני אש ואתחיה דברי
 מות יש דבר ישר רית עולה כד וסיה סגר
 סגר כד אף סהיל משראל נעמי:

מישראל נעמי ואלא קראת ישראל ומישל ענה
 רעה אמר להם אם כשהייתם שנים רבוא לא יכולתם
 להם. ועשיו ב"ב אלף אחס באים להלם. נתנו לו
 שכרו משלם ר ולא קפוחיהו: בחרב. הוא כל על משרל
 והחליף אומנתו באומנות. שאין טועים אלא כפיהם
 וע"י חסלה ובקשה. וכל הוא חפס אומנתם לקלם כפיו.
 אף הם כלו עליו והחליפו אומנתם באומנות האומות
 שצאין בחרב שנאמר ועל הרבן חסיה: (י) טירוחם.
 מקום פלטרון שלהם שהוא לשון מושב כמרים יודע
 חוקיהם. ד"א לשון מושב שריהם. כמו שמורגס סרני
 פלסחיס. טורני פלסחאי: (יא) ויקחו אל כל השלל
 וגוי. נגיד שהיו ששים ודיקים ולא נשדו על הגזל
 לשלוח יד בצוה של צרעות. שנאמר את כל השלל וגו'
 ועליהם מפורש בקבלה שנין כעז החללים וגו'. אף
 אנשי המלחמה שנין כלם דיקים: שלל. ה מטלטלין
 של מלגוס ותכשטין: בו. הוא ציח מטלטלין שאינם
 עיקר שפתי חכמים

לא נחשו כלן רק לשבט אחד מיוחד שלא היה בדבר נחלם הארץ כ"א לנקמת ה' בלגד: ע דהא כבר כתיב וישלח אותם
 משה למה ספל עוד אחס וחס פינחס אלף מגיד וגו': פ ששניהם יקראו קודש. דגני הארץ כתיב ככלע את הקודש כפי"פ
 במדבר. ונבי צ"ח כתיב ועשיו צ"ח גו קודש לה': צ דהאין יכול פינחס לבדו לשלח את כל אלו בידו: ק דהא כלעם
 היה מארס נהרים ומה היה לו לצוה לכף. אלא שהלך עם כו': ר יש לפרש משלם כנעלו הש"ן והלמ"ד בקמן. ור"ל ששנתו
 לו

בְּאָדָם וּבְבַהֲמָה: יֵב וַיָּבֹאוּ אֶל-
 מֹשֶׁה וְאֶל-אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל-עֲדַת
 בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשְּׂבִי וְאֶת-
 הַמְּלָקוֹת וְאֶת-הַשְּׂלָל אֲשֶׁר הִמְחִינָה
 אֶל-עֲרֹבַת מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-יַרְדֵּן
 יַרְחוֹם: שְׁלִישֵׁי שְׁנֵי כֶּשֶׁן מְחֹרְבִין וַיֵּצְאוּ מִשָּׁה
 וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל-נְשֵׂי אֵי הָעֵדָה
 לְקִרְאתָם אֶל-מְחוּזֵי לְמַחֲנֶה:
 יֵב וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵיל
 שָׂרֵי הָאֱלֹפִים וְשָׂרֵי הַמַּאוֹת
 הַבָּאִים מִצִּבְא הַמְּלָחְמָה: וַיֹּאמֶר
 אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הַחַיִּיתֶם כָּל-נַקְבָּה:
 טִ הֵן הִנֵּה הָיוּ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדָבָר
 בַּלְעָם לְמַסְרֵם עַל בְּנֵי עַל-דְּבַר-
 פְּעֹזֵר וְהָתִי הַמַּנְפֶּה בְּעַדְתִּי:
 יֵב וְעַתָּה הִרְגוּ כָל-זָכָר בְּטָף וְכָל-
 אִשָּׁה יָדְעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר
 הַרְגוּ: וְכָל הַטָּף בְּנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא-
 יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחַיִּו לְכֶם: וְיֹאמְרוּ

תו"א הקוף משה שנת סד. פסחים טו:
 וכל אשה יבמות פ: וכל הטף סס
 קדושין פה.

בעל הטורים

(יח) ידעת אש. בני און בתחילה סהרין:
 וידעת ד' נכסר הכל וידע ד"כ נגד
 וידע נשלים משק וישק ידעת מהל
 היטוי ידעת מהנכסר לפי
 האין כל שמה מורקות כדעת שבעלה והיו

רש"י

ואשיאכם עלה. אליהם של אלו שוגא ומה הוא וכו'
 כדליתא בחלק וספרי: הן הנה. מגיד שהיו מכירים
 אומן. זו היא שנכשל פלוני זה: (יח) וכל אשה יודעת
 איש. ראויה להבעל ש אע"פ שלא נבעלה ולפני האין
 העבירים והראויה להבעל פניה מוריקות: הרגו. למה
 חזר ואמר להפסיק הענין דברי רבי ישמעאל שאם אני
 קורא הרגו כל זכר בנפך וכל אשה יודעת אש וכל הטף
 בנשים וגו' איני יודע אם להרוג (וכל אשה יודעת) עם
 הזכרים. או להחיות עם הטף ת לכך נאמר הרגו:
 עיקר שפתי חכמים

לו שכרו משלם והוא החרב כדמפרש רש"י לקמן: ש היינו יומר מנת שלם שנים יום אחד: ת ואל לא כתיב הרגו כדכס
 זכריו

תנו מהויץ למחנה שבעת ימים כל
הרג נפש וכל אנגע בחללת חטאו
ביום השלישי וביום השביעי אתם
ושביכם: וכל בגד וכל כלי עור
וכל מעשה עזים וכל כלי עץ
תתחטאו: כי יאמר אל עזר הכהן
אל אנשי הצבא הבאים למלחמה
וזאת חקת התורה אשר צוה יי
את משה: כן אך את הזהב ואת
הכסף את הנחשת את הברזל
את הברדל ואת העפרת: כן כלי
דבר אשר יבא באשת עבירו ובאש
וטהר אך במי נדה יתחטא וכל
אשר לא יבא באשת עבירו במים:

תו"א כל הנה נפש ימות מה וכל גוד שנת בני סד חילוק זה ויהיה אלטר מרובין סני סמחים
טו: אך אם הנה שנה יי כל דבר שנת מהו טרי לו: אשהיון לו: ע"ו טיה: כמי דיה
טו"ט.

רש"י

יט) מחרץ למחנה. שלא יכנסו א לעזרה: כל הרג
נפש. רבי מאיר אומר דבורג דבצר המקבל טומאה
הכחז מדבר. ולמדך הכחז שהכלי מטמא אדם כחזורי
המת כחילו נוגע בנת עלמו. או יוכל אפילו זרק בו חץ
והרגו ח"ל וכל הנוגע בחלל. מקוש הורג לנוגע. מה
נוגע ע"י חבורו אף הורג ע"י חבוריו: תתחטאו.
במי נדה כדון שאר טמאי מתים שאף לנדי האומרים
קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין צאהל שנאמר ואתן
לנדי און מרעיו אדם אדם. אדם קרוים אדם ואין
עובדי כוכבים קרוין אדם. מודה הוא שהעובדי כוכבים
מטמאין בנגע ובמשא של אחר אדם אלא חלל טומאת
אזילים שנאמר אדם כי ימות צאהל: אדם ושביכם.
לא שהעובדי כוכבים מקבלין טומאה וזריכין הוא. אלא
מה אדם בני ברית. אף שביכם שיעזרו לברית ויטמאו ב
לריכין הוא: (כ) וכל מעשה עזים. להניא כלי
הקרים והטלפים והעלמות: (כא) ויאמר אל עזר הכהן
רגו: לפי שנה מהל כלל כעס נא לכלל טעות שנחלמו
ממנו הלכות גיעולי עובדי כוכבים וכן אחר מואל בשמיני
למלואים. שנאמר ויקרא (משה) על אלעזר ועל אחמרי.

עיקר שפתי החכמים
דבריו ה"א דגם בזכרים יש חילוק בין יודע משכב ורואי לנעול היינו מן טו שנה ויום אחד. וכן קטן לכן כמיב הרגו
לרבות מ"מ: א ומחנה היינו מחנה שינה דמטא מת אסור לימם נה: ב ומקרא זה נאמר לדורות: ג והוא מלשון הואה
כמו

מקרא למשריתא שכעא
יומין כל די קטל נפשא
וכל די קרב בקטילא
תרון עלוהי ביומא
חלי תאה וביומא
שביעה אתון ושביכוון:
וכל לברוש וכל מאן דמשך
דעא תרון עלוהי: כן יאמר
אל עזר כהן לגברי חילא
דאתו לקרבא דא גזירת
אורייתא די פקיד יי ית
משה: כן ברם ית דהבא
וית כספא ית נחשא
ית פחלא ית אבצא וית
אברא: כן כל מדעם
דמתעל בערוא תעברוניה
בערוא וודקי ברם במי
אדיותא יתדי וכל די לא

בעל הטורים

נפלאים משך שני די נפלאות משך נדע
אם היא יודעת אים: וכל אשה יודעת
אם להשכב בניו: אם היא נה של
שני יום אחד: ולא נאמר מחנה אים בניו
לעצות: (יט) חו. כי נחמה חו מחון
למחנה חו עולה סבב סי' אלים שאלר
חו מחון למחנה חו עולה סבב דהינו מחנה
לוי דכתיב ואלים יתו סבב למשכן אהל מעד
דמחן חו מחון לוימם מחנה לוי: (כא) ויאמר
אל עזר הכהן. משה דבר לחלל האלפים סי'
טורה וזה לא היו כדל כל מחנה אלא נדרים

וכבסתם בגדיכם ביום השביעי
וטהרתם ואחר תבאו אל המחנה:
כי יאמר יי אל משה
לאמר: כי שא את ראש מלקוה
השבי באדם ובבהמה אתה
ואל עזר הכהן וראשי אבות העדה:
כי וחצית את המלקוח בין תפשי
המלחמה היצאים לצבא ובין כלי
העדה: כן והרמת מכם לוי
מאת אנשי המלחמה היצאים
לצבא אחד נפש מחמש המאות
מן האדם ומן הבקר ומן החמרים
ומן הצאן: כן ממחציתם תקחו
ונתתה אל עזר הכהן תרומת
יי: וּממחצת בני ישראל
תקחו אחר ואחו מן החמשים מן
האדם מן הבקר מן החמרים ומן
הצאן מכלל הבהמה ונתתה אתם
ללויים שמרי משמרת משכן יי:
לא יעש משה ואל עזר הכהן באשר

תו"א וכסתם קח סה: בעל הטורים

חשובים. אלא אלטר הכהן דבר לאשי הגל
וזהו כדל כלל של שמיים ונפלאים נחמם
לך הורה להם דמי גישל: אי לוי שיהיה
האזהר על דין לך הורה להם ג"כ דמי גישל:
(כד) וטהרתם. כי הכל ואלרן וזקתו עלים
מיס טהורים וטהרתם. טעם הלכות גיעול
הורה להם ג"כ טהרת הלכות טהרה:
עגור מלקוח לכן מה את ראש מלקוח ומחן משכב סה: (ל) אחר די הכל ואלרן אחר לחמרי ונפלאים (ל) בענין המשניות
חור כרסם ונחלת אחר כבטלן עשיתי משניות למעוד על השיר טלו ח' אחר מן החמשים. כרסם ונחלת אחר מלמד אלים שלל נטו ליתן חסם אלא מן
האדם והבהמה מעלמן נחם מוחם החלטתין דלפנין אחר דהכל מחמרי דהם:

רש"י

יבא באש. כל דבר שאין תשמישו ע"י האור. כגון המחנה. למחנה שכניה. שאין טמא מת טעון שילוח
טסות ולחותם תשמישין בלון ולא בלעו אסור: תעבירו ממחנה לוי וממחנה ישראל: (כו) שא את ראש.
במים. מטבילו ודיו. ודוקא כלי מחכות: (כד) אל קח את ד השבון: (כו) וחצית את המלקוח בין
עיקר שפתי החכמים

כמו וידו אכן כי. ולרש רבומיו הוא מלשון אשה נדה: ד וקרא השבון כסם ראש. כי הוא ראש וחמלת כל דבר:
ל

צוה יי את משה : לב ויהי
המלקוח יתר הכז אשר בזו עם
הצבא צאן שש מאות אלף
ושבעים אלף והמשת אלפים :
לב ובקר שנים ושבעים אלף :
לד וחמרים אחד וששים אלף :
לה ונפש אדם מן הנשים אשר לא-
ידעו משכב זכר כל נפש שנים
ושלשים אלף : לו ויהי המחצה
חלק היצאים בצבא מספר הצאן
שלש מאות אלף ושלשים אלף
ושבעת אלפים וחמש מאות :
לז ויהי המכס ליי מן הצאן שש
מאות חמש ושבעים : לח והבקר
ששה ושלשים אלף ומכסם ליי
שנים ושבעים : לט וחמרים שלשים
אלף וחמש מאות ומכסם ליי
אחד וששים : מ ונפש אדם ששה
עשר אלף ומכסם ליי שנים

לב ויהי דכרתא שאר
פיזא די כזו עמא די נפקו
לחילא ענא שית מאה
ושבעין וחמשא אלפין :
לג ותורי שבעין ותריין
אלפין : לד וחמרי שתיין
וחד אלפין : לה ונפשא
דאנשא מן נשיא די לא
ידעא משכבי דכורא כל
נפשתא תלתין ותריין
אלפין : לו ויהוה פלוגתא
חולק גובריא דנפקו
לחילא מנין ענא תלת
מאה ותלתין ושבע אלפין
וחמש מאה : לו ויהוה
נסיבא קדם יי מן ענא
שית מאה שבעין וחמש :
לז ותורי תלתין ושתיא
אלפין ונסיבהון קדם יי
שבעין ותריין : לט וחמרי
תלתין אלפין וחמש מאה
ונסיבהון קדם יי שתיין
וחד : מ ונפשא אנשא
שתיא עשר אלפין
ונסיבהון קדם יי תלתין
ותריין נפשיין : מא ויהב
משה ית נסיב אפרשותא
קדם יי לאלעזר פהנא
קמא די פקיד יי ית משה :
מב ומפלגות בני ישראל
די פלג משה מן גובריא

ושלשים נפש : ס ויתן משה את מכס תרומת
יי לאלעזר הכהן כאשר צוה יי את משה :
חמישי טב וממחצית בני ישראל אשר חצה משה

רש"י
תפשי המלחמה וגו' חזיו לאלו ה ותצו לאלו : ויהי המלקוח שבה לכלל חלוקה ולכלל מכס. שהיה עודף
(לב) ויהי המלקוח יתר הכז. לפי שלא נטוו להרים על זו המטלטלין אשר כזו עם הצבא איש לו ולא נא
מכס מן המטלטלין אלא מן המלקוח כתב את השון הזה לכלל חלוקה. מספר האין וגו' : (מג) וממחצית בני
עיקר שפתי חכמים
ה ולא התי אשר על העם שהנה את העם כ"א על השלל אשר חלק את השלל לעדה מן חלק אנשים הנוצאים :

מן האנשים הצבאים : ט ותהי
מחצת העדה מן הצאן שלש-
מאות אלף ושלשים אלף שבעת
אלפים וחמש מאות : סד ובקר
ששה ושלשים אלף : סה וחמרים
שלשים אלף וחמש מאות :
טז ונפש אדם ששה עשר אלף :
סז ויקח משה ממחצת בני-
ישראל את האחו אחד מן-
החמשים מן האדם ומן הבהמה
ויתן אתם ללויים שמרי משמרת
משכן יי כאשר צוה יי את-
משה : סח ויקרבו אל משה הפקדים
אשר לאלפי הצבא שרי האלפים
ושרי המאות : סט ויאמרו אל משה
עבדיך נשאו את ראש אנשי
המלחמה אשר בידנו ולא נפקד
ממנו איש : י ונקרב את קרבן יי
איש אשר מצא כל יזוהב אצעה
וצמיד טבעת עגיל וכומז וכפר על נפשותינו לפני
יי : נא ויקח משה ואלעזר הכהן את זהב מאתם

דנפקו לחילא : מג ויהוה
פלגות נפשתא מן ענא
תלת מאה ותלתין
ושבעא אלפין וחמש
מאה : מד ותורי תלתין
ושתיא אלפין : מה וחמרי
תלתין אלפין וחמש מאה :
מו ונפשא דאנשא שתיא
עשר אלפין : מז ונפשי
משה מפלגות בני ישראל
ית דאתחד חד מן חמשיין
מן אנשא ומן בעריא
ויהב יתהון ללואי נטרי
משמרת משכנא דיי קמא
די פקיד יי ית משה :
מח וקריבו לנת משה
דמנן על אלפי חילא
רבני אלפין ורבני
מאותא : מט ואמרו למשה
עבדיך קבילו ית חושבן
גברי מגיחי קרבא די
עמנא ולא שגא מננא
אנש : נ וקרבינא ית
קורבנא דיי גבר דאשפח
מאן דהב שירין ושקבין
עזקן קדשין וקחוד
לכפרא על נפשותנא קדם
יי : נא ונסיב משה ואלעזר
פהנא ית דהבא מנהון

תר"א ותי מחנה העדה נחלה ג ונפש
חמש ימות טא כריות ו
ולא נפקד שבת טז ימות טא ויקרב שבת
טז ימות טז וצחיס קוי תמורה ו' ז

ישראל אשר חצה משה. לעדה והוציאה להם מן
האנשים הנוצאים : (מג) ותהי מחצת העדה. כך ו
הרגיל לשב שס. וכן ופקד מקום דוד. נחסר מקומו
וכן : (מו) ויקח משה וגו' . (מח) הפקדים. הממונים :
ואין איש יושב שס : (ז) אצעה. אלו נמדים של רגל :
(מט) ולא נפקד. לא נחסר. ותרגומו ולא שגא אף הוא
בגשון ארמי חסרון כמו אנכי אטענה תרגומו דהות שגיא
בית הרמס לכפר על הרהור הלז ז של צנות מדין :
עיקר שפתי חכמים
ז לא שבה להדיעו מספר המתנה כמה היה עוה ילמד ממחצית תופשי
שלקם משה מן המחצה הא' א' מחמשים ונתן להלויים : ז כי עוד לא הומר להם אשח

כָּל כְּלִי מַעֲשֵׂה: נג ויהיו כָּל־זֶהב
התרומה אשר הרימו לוי מִשֶׁה
עֶשֶׂר אֶלֶף שֶׁבַע־מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים
שֶׁקֶל מֵאֵת שְׂרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת
שְׂרֵי הַמֵּאוֹת: נה אַנְשֵׁי הַצָּבָא בְּזוֹן
אִישׁ לוֹ: נז וַיִּקַּח מִשֶׁה וְאֶלְעָזֶר
הַכֹּהֵן אֶת־הַזֶּהָב מֵאֵת שְׂרֵי
הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבֵאוּ אֹתוֹ אֶל־
אַהֲלֵמוֹעֵד וּזְבֻרוֹן לְבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְפָנָי
י: פ שִׁשִּׁי־שְׁלֹשִׁים־שֶׁהוֹן מְחוֹבְרִין לֵב אוֹמְקָנָהוּ
רַב־הָיָה לְבְנֵי־רֵאוּבֵן וּלְבְנֵי־גַד עֲצוּם
מְאֹד וַיִּרְאוּ אֶת־אֶרֶץ יַעֲזֹר וְאֶת־
אֶרֶץ גִּלְעָד וְהֵנָּה הַמְּקוֹם מְקוֹם
מִקְנָה: ז וַיָּבֵאוּ בְנֵי־גַד וּבְנֵי רֵאוּבֵן
וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל־אֶלְעָזֶר הַכֹּהֵן
וְאֶל־נְשֵׁי־אֵי הַעֵדָה לֵאמֹר: נע עַטְרוֹת
וְדִיבֹן וַיַּעֲזֹר וְנִמְרָה וְחַשְׁבוֹן וְאֶלְעָלָה
וְשֶׁבֶם וְנָבוּ וְכַעֲזָן: י הארץ אשר הִכָּה
י לְפָנָי עַד־תָּיִתּוּ יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ מִקְנָה
הוּא וְלַעֲבָדֶיךָ מִקְנָה: ס ה וַיֹּאמְרוּ
אִם־מִצְאָנוּ הֵן בְּעֵינֶיךָ יִתֵּן אֶת־
הָאֶרֶץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ לְאַהֲזֹתָ אֶל־

כל מאן דעבדא: נג והנה
כל זהב אפרשותא
דאפרשו קדם יי שתא
עשר אלפין שבע מאה
וחמשין סלעין מן רבני
אלפין ומן רבני מאנות:
נז גברי דחילא בוז גבו
לנפשיה: נה ונסיב משה
ואלעזר פהנא ית דהבא
מן רבני אלפין ומאותא
ואחיארו יתיה למשפן ומנא
דברנא לבני ישראל קדם
י: א ובעיר סגי הנה לבני
ראובן ולבני גד תקיף
לחדא וחזו ית ארע עזר
ות ארע גלעד והא
אתרא אתר קשר לבית
בעיר: כ ואתו בני גד ובני
ראובן ואמרו למשה
ולאלעזר פהנא ולרבני
כנשתא ל מי מר:
ג מכללתא ומלמשתא
וכומרון ובית נמרין ובית
חושפנא ובעלי דבנא
וסימא ובית קבורתא
דמשה ובעזן: ד ארעא די
מחא יי ית יתבהא קדם
כנשתא דישראל ארע
כשרא לבית בעיר היא
ולעבדיך אית בעיר:
ה ואמרו אם אשפחנא

תנ"א ומקנה רב כמות יד עטות
דיבון כמות ח:
בעל הטורים

(ה) ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד. כלן
הקדים לרובן. יחמור בני גד ובני ראובן הקדים
גד לראובן חמשה הקדים לרובן שיהו גדול וחמור
כך הקדים גד שהיו נבירים והיועבים נכרים
לכבוד ועזר ועזר ארע אף קדק. ח"ס החכמי
נוי גד ובני ראובן נפ" ו ויהו נחלה משה
כנשתא ואחריה לא תמרי חמלת פתח
נח"ס כעלי ח"ס שהחכו על נתנת לקח
כנשתא אחריה לא תמרי חמלת פתח ח"ס

רש"י
(ג) עטרות ודיבן וגו'. מאלך סימון ח ועוג היו:
עיקר שפתי חכמים
יפה חולר כ"א חמור שכנסו ותלקו. ועוד אפשר לא הוטר כ"א כנשתא הרשות ומלחמת מדין היפה דומה למלחמת חובה:
ח שלח חמור הואיל ונפתח פ' ו' למלחמת מדין שהערים האלו היו ממדין. לכ"פ שמאלך סימון ועוג היו כנ"ש כסף
הפסחה

תַּעֲבִרְנוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן: יו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
לְבְנֵי־גַד וּלְבְנֵי רֵאוּבֵן הָאֲחִיכֶם
יָבֹאוּ לְמִלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ
פֹה: יז וְלִמָּחָה תִּנְאוּן תִּנְיָאוּן קַי אֶת־לֵב
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעַבֵּר אֶל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם י: ח פֹּה עֲשׂוּ
אֲבֹתֵיכֶם בְּשַׁלְּחֵי אֲתֶם מִקְדָּשׁ
בְּרַנַּע לְרֵאוּת אֶת־הָאָרֶץ: ט וַיַּעֲלוּ
עַד־נַחַל אֲשְׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ
וַיָּבִיאוּ אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבִלְתִּי־
בֹּא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם
י: י וַיַּחֲרֹ־אָף יי בַּיּוֹם הַהוּא
וַיִּשְׁבַּע לֵאמֹר: יב אִם־יִרְאוּ
הָאֲנָשִׁים הָעֲלִים מִמִּצְרַיִם מִכֵּן
עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה אֶת־הָאָדָמָה
אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וְלַיַּעֲקֹב כִּי לֹא־מְלָאוּ אַחֲרָי:
יג בִּלְתִּי כָּלֵב בֶּן־יִפְנֹה הַקַּנְזִי
וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן כִּי מְלָאוּ אַחֲרַי
יד: ינ וַיַּחֲרֹ־אָף יי בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּנַּעַם בְּמִדְבַּר
אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־הֵסָכֵל הַדָּוָר הַעֲשֵׂה הָרַע בְּעֵינַי

רחמין בעיניו תתייב
ית ארעא הדא לעבדיך
לאחסנא לא תעבדינא
ית ירדנא: ו ואמר משה
לבני גד ולבני ראובן
האחיכון ייתון לקרבא
ואתון תתבון חכא:
ז ולמא חוננו ית לבא
דבני ישראל מלמעבר
לארעא דיהב להון יי:
ח כדון עבדו אבחתכון
פד שלחית יתהון מרקם
גיאח למחזי ית ארעא:
ט וסלימו עד נחלא
דאשכול וחזו ית ארעא
ואניאו ית לבא דבני
ישראל קדיל דלא למיעל
לארעא דיהב להון יי:
י ותקיף רגזא דני ביומא
ההוא וקניס למימר: יא אם
יחזון גברא דסלימו
ממצרים מבר עשרין שנין
ולעילא ית ארעא די
קיימית לאברהם ליצחק
וליעקב ארי לא אשלימו
פתר דחלתי: יב אלחן
כלב בר יפנה קנזאח
ויהושע בר נון ארי
אשלימו פתר דחלתא
דני: יג ותקיף רגזא דני
בישראל וטרדנין
כמדברא ארבעין שנין

רש"י

(י) האחיכם. לשון מתיחה הוא: (ז) ולמה תניאו. ברנע. כך שמה ושני קדש היו: (יב) הקנזי חורגו
מסירו ותמנעו לכם מעבור. שיהיו סבורים שאחס יראים של קנז היה י וילדה לו אמו של כלב אח עתניאל:
לעבור מפני המלחמה וחזון הערים והעם: (ח) מקדש (יג) וינעם. ויטלטל. מן נע ועד. (ס"א) וטלטל כנע
עיקר שפתי חכמים

הפסחה: י ויקרא קני ע"ש אמו ששאלת אחר מות אביו יפנה לקנז:
כ

י: יי והנה קמתם תחת
 אבותיכם תרבות אנשים חטאים
 לספות עוד על חרון אפי אל
 ישראל: טו כי תשובן מאחריו ויסף
 עוד להניחו במדבר ושתתם לכל
 העם הזה: ס וישו אליו ויאמרו
 גדרת צאן נבנה למקננו פה וערים
 לטפנו: ז ואנחנו נחליץ חשים לפני
 בני ישראל עד אשר אסיהביאנם
 אל מקומם וישב טפנו בערי
 המבצר מפני ישובי הארץ: ח לא
 נשוב אל בתינו עד התנחל בני
 ישראל איש נחלתו: ט כי לא ננחל
 אתם מעבר לירדן והלאה כי באה
 נחלתנו אלינו מעבר הירדן
 מזרחה: פ שביעי רביעי כשחן סחבריו כ ויאמר
 אליהם משה אם תעשון את
 הדבר הזה אם תחלצו לפני
 למלחמה: כא ועבר לכם כל חלוץ

עד דסף כל דרא דעבד
 דבלש קדם יי: יי והא
 קמתון חלף אבהתכון
 תלמידי גבריא חוביא
 לאוספא עוד על תקוה
 רוגזא דני לישראל: טו ארי
 תתובון מבתר דחלתיה
 ויסיף עוד לאחרותהון
 במדברא ותחבלון לכל
 עמא דני: טו וקרובי
 לחתיה ואמרו חטרינו דעאן
 נבני לבעירנא הקא
 וקרין לטפלנא: ז ואנחנו
 נודרין מקעין קדם בני
 ישראל עד די נעלינו
 לאתרהון ותבון טפלנא
 קרין קריכו מן קדם
 יתבי ארעא: ח לא נתוב
 לביטנא עד דתחטנו בני
 ישראל גבר אחסנתיה: י
 יי ארי לא נחסינו עמיהון
 מעברא לירדנא ולהלא
 ארי קבילנא אחסנתנא
 לנא מעברא לירדנא
 מדינתנא: פ ואמר להון
 משה אם תעבדון ית
 פתגמא דנין אם תודרין
 קדם עמא דני לקרבא:
 כא ויעבר לכוין כל דמנרו

בעל הטורים

קדם לשאר הנבטים: (ח) חטאים כי נחמיה
 חמרי לשני הכה וחרף ונין קן חטאים והיינו
 לחיפה נפיק מי שמת ונלמה חטאים על קנה
 טי רכנה קים וילאס משורס חמד ולמפלה
 נפרכס אז מה וכן פי מתן כמו חטאים על
 קנה שלמחיס אז כה כן מתן למלחמה כי כן
 קנה הנלמחיס להתקרב אז אל אז די של
 קדם לשאר הנבטים: (י) חטאים כי נחמיה
 חמרי לשני הכה וחרף ונין קן חטאים והיינו
 לחיפה נפיק מי שמת ונלמה חטאים על קנה
 טי רכנה קים וילאס משורס חמד ולמפלה
 נפרכס אז מה וכן פי מתן כמו חטאים על
 קנה שלמחיס אז כה כן מתן למלחמה כי כן
 קנה הנלמחיס להתקרב אז אל אז די של

תר"א ועבר לכם נכח

קרישום האויבים: (כא) טלון כי נחמיה הכה וחרף ונין קן חטאים והיינו לחיפה נפיק מי שמת ונלמה חטאים על קנה טי רכנה קים וילאס משורס חמד ולמפלה נפרכס אז מה וכן פי מתן כמו חטאים על קנה שלמחיס אז כה כן מתן למלחמה כי כן קנה הנלמחיס להתקרב אז אל אז די של

(נד): (יד) לספוח. כמו ספו שנה על שנה. ועלומים
 ספו וגו'. לשון חוספוח: (טו) נבנה למקננו פה.
 חסוי היו על מנוס יוטר מבניהם ונבטיהם. שהקדימו
 מקניהם לטפם. אמר להם משה לא קן. עשו העיקר עיקר
 והטפל טפל. בנו לכם מחלה ערים לטפכם ואחר כן
 גדרות ללאכנס: (יז) ואנחנו נחליץ חשים. נודרין
 מחרים כמו מהר שלל חש נו. ימהר ויחשה: לפני
 ג"א נודרו

עיקר שפתי חכמים
 כי הנטיס כבר נהרסו נחלתה.

את הירדן לפני יי עד הורישו
 את איביו מפניו: כב ונכבשה
 הארץ לפני יי ואחר תשובו
 והייתם נקים מיי ומישראל
 והייתה הארץ הזאת לכם לאחזה
 לפני יי: כג ואם לא תעשון כן
 הנה חטאתם ליי ודעו חטאתכם
 אשר תמצא אתכם: כד בניו לכם
 ערים לטפכם וגדרת לצנאכם
 והיצא מפיכם תעשו: כה ויאמר
 בני גד ובני ראובן אל משה
 לאמר עבדיך יעשו כאשר אדני
 מצוה: ט טפנו נשינו מקננו וכל
 בהמתנו יהיו שם בערי הגלעד:
 כו ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא
 לפני יי למלחמה כאשר אדני
 דבר: כז ויצו להם משה את
 אלעזר הכהן ואת יהושע בן נון
 ואת ראשי אבות המטות לבני
 ישראל: כט ויאמר משה אליהם

ית ירדנא קדם עמא דני
 עד דיתרו ית בעלי
 דכבוהי מן קדמוהי:
 כב ותחבקש ארעא קדים
 עמא דני ובתר כן תתובון
 ותהון זקאין מן קדם יי
 ומישראל ותהי ארעא
 הדא לכוין לאחסנא קדם
 יי: כג ואם לא תעבדון כן
 הא חבתון קדם יי
 ותדעון חובתכון דחשבת
 יתכון: כד בני לכוין קרין
 לטפלכוין וחסרין לענכוין
 ודי פוק מפומכוין
 תעבדון: כה ואמרו בני
 גד ובני ראובן למשה
 למימר עבדיך יעבדון
 קמא די רבויי מפקד:
 כו טפלנא נשנא גיתנא
 וכל בעירנא יהון תמן
 דקרין גלעד: כז ועבדיך
 יעברון כל מנרו חילא
 קדם עמא דני לקרבא
 קמא די רבויי ממלל:
 כח ופקד להון משה ית
 אלעזר כהנא וית יהושע
 כר נון וית רישי אבהת
 שבטיא לבני ישראל:
 כט ואמר משה להון אם
 יעבדון בני גד ובני ראובן

תר"א ונכבשה
 יי שקלים ד יומא לת. ויאמר
 משה קריושין פא.

בעל הטורים

(כג) לפני יי נחמיה הכה וחרף ונין קן חטאים והיינו לחיפה נפיק מי שמת ונלמה חטאים על קנה טי רכנה קים וילאס משורס חמד ולמפלה נפרכס אז מה וכן פי מתן כמו חטאים על קנה שלמחיס אז כה כן מתן למלחמה כי כן קנה הנלמחיס להתקרב אז אל אז די של

לגבוה מ שקנלם עליכם לעבור למלחמה עד כבוש וחלוק
 שמה לא נקש מהם אלא ונכבשה ואחר חשונו והם קבלו
 עליהם עד התנחל הרי הוסיפו להחעכב שבע שחלקו ג
 וכן עשו: (כה) ויאמר בני גד. כלם כאיש ס אחד:
 (כז) ויצו להם. כמו עליהם ועל מנאס ע מנה אלעזר
 עיקר שפתי חכמים

כי לדעת חתרים הוא מגורם לאן. ומה שצא הניין לפני האל"ף הוא כמו כבש. ורשי מאן ביה ודורש שהוא מגורם
 זיה נה"ל והאל"ף הוא במקום ה"א. וכמו דכתיב לנחמיה: מ כמ"ש בפי נדרים ככל היולא מפי יעשה: ג כמ"ש בפי
 יהושע: ס לך כמיב ויאמר גלשון יסיד: ע עטוי האמור נכאן הוא מלשון מעיו ופקדיו ונפול ע"ו לשון עליהם:

אם יעברו בניגד ובניראובן ואתכם את הירדן כל חלויך למלחמה לפניי ונכבשה הארץ לפניכם ונתתם להם את ארץ הגלעד לאחזה: ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתככם בארץ כנען: לא יענו בניגד ובניראובן לאמר את אשר דבר יי אל עבדיך כן נעשה: לב נחנו נעבר חלוצים לפניי יי ארץ כנען ואתנו אחזת נחלתנו מעבר לירדן: לב ויתן להם משה לבניגד ולבניראובן ולחצי אשבט מנשה בניוסף את ממלכת סיחן מלך האמרי ואת ממלכת עוג מלך הבשן הארץ לעריה בגבלת ערי הארץ סביב: לב ויבנו בניגד את דיבן ואת עטרת ואת ערער: לב ואת עטרת בית נמרה ואת בית הרן ערי מבצר וגדרת צאן: לב ובניראובן וית

עמכון ית ידנא כל דמזרח לקרבא קדם עמא דדי ותתקבש ארעא דמזיכון ותחגון להון ית ארעא דגלעד לאחסנא: ל ואם לא יעברון מזרזין עמכון ויחטגון ביניכון בארעא דכנען: לא ואחביבו בניגד ובניראובן למימר ית די מליל יי לעבדך כן נעבד: לב נחנא נעבר מזרזין קדם עמא דדי לארעא דכנען ועמנא אחודת אחסנתנא מעברא לירדנא: לב ויהב להון משה לבניגד ולבניראובן ולפלגות שקטא דמנשה בר יוסף ית מלכות סיחון מלקא דאמוראה וית מלכות עוג מלקא דמתן ארעא לקרובה פתחומין קרוי ארעא סחור סחור: לב ובעני בניגד ית דיבון וית עטרות וית ערער: לב וית עטרות שופן וית יעזר ורמתא: לב וית בית נמרה וית בית הרן קרוין קריקן וחטריז דעאן: לב ובניראובן בנו ית חשבון וית אלעלא וית

רש"י

והקטע כמו ה' ילחם לכם: לב) ואתנו אחזת מעבר הזה: לב) ערי מבצר וגדרת צאן. זה סוף נחלתנו. כלומר כידוע פ ובכשתונו כפי אחוז נחלתנו הפסוק מוסב על תחלת הענין ויבנו בניגד את הערים עיקר שפתי חכמים
פ ר"ל כי לא נחל אחס מעבר הירדן המערבי. כי מאחר שנקיים את התחלים. כבר נחלנו נחלתנו אלנו מעבר לירדן המזרחי

בנו את חשבון ואת אלעלא ואת קריתים: לב ואתננו ואת בעל מעון מוסבת שם ואת שבמה ויקראו בשמות את שמות הערים אשר בנו: ספסיר לש וילכו בני מכיר בין מנשה לגלעד וילפדה ויורש את האמרי אשר בה: ס ויתן משה את הגלעד למכיר בין מנשה וישב בה: סא ויאיר בין מנשה הקד וילכד את חותיהם ויקרא אתהן חות יאיר: סב ונבח הקד וילכד את קנת ואת בנתיה ויקרא לה נבח בשמה: ספס

קריתים: לב) וית נבו וית בעל מעון מקפן שמהן וית שמהן וקרו לשמהן ית שמהת קרנא די בנו: לב) ואלו בני מכיר בר מנשה לגלעד וכבשה ותריו וית אמוראה די פה: מ ויהב משה ית גלעד למכיר בר מנשה ויתב פה: מא ויאיר בר מנשה אזל וכבש ית פפרניהון וקרא יתהן פפרני יאיר: מב ונבח אזל וכבש ית קנת וית פפרנהא וקרא לה נבח בשמה: ספס

בעל הטורים

ותו"א ונח טו טס. סהרה"א רסה
הללו להיות ערי מבצר וגדרות אלן: לב) ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם. נבו ובעל מעון שמות עבדות טובים הם. והיו האמוריים קורים עריהם צ על שם עבדות כוכבים שלהם. ובני ראובן הסבו את שמות לעשות לחמים וזכו מוסבות שם נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר: ואת שבמה בנו שמה ק והיא שם האמורה למעלה: לב) ויורש. כתרוננו ומרין. שתיבת ירש משמשת שמי נלוקות לשון ירושה ולשון הורשה שהוא טרוד

רש"י
ומירון: (מל) חוותיהם. כפרניהן: ויקרא אתהן חות יאיר. לפי שלא היו לו בניס קראם בשמו לנחון: (מב) ויקרא לה נבח. לה אינו מפיק ה"א. והלויני כיסודו של רבי משה הדרשן לפי שלא נתקיים לה שם זה לפיכך הוא רפה. שמשמע מדרשו כמו לל. ותמתי מה ידרוש נשמי מינות הדומות לה ויאמר לה נעו ר נגווח לה בית: חסלת פרשת מטות

המזרחי: צ ר"ל שלא הערים שהיו נקראים ע"ש ע"ו שלהם. הסבו את שמם עוד קודם בנייהם לשם אחר. ושאר כל הערים. קראו להם שם אחר בנייהם החדש כשאר בני עיריות: ק כי שמה אינו מוסב על מוסבות שם. כ"א על בנו שנאמר נכחם הפסוק: ר ובמדרש רות דרש גם ע"ו הפסוק ע"ש. וכן על הפסוק לנכות לה בית. אך לל כפי הדרש של ר"מ הדרשן נכחם שמהל לה הוא כמו לל: חסלת פרשת מטות

הפטרות מטות (בירסיה סיסן א)

אם חסות ומכפי פתוכדין אז קרין דכני רמיסו כפדשה סינתם וקוין חמפו כפדשה פטוט ומפסי וחזילו סוא רחא:
דכני רמינה בןחלקיהו מןהבהנים אשר בענתות בארץ בנימן: אשר היה דבר יי אליו בימי יאשיהו בראמון מלך יהודה בשלש עשרה שנה למלכו: ויהי בימי יהויקים בןיאשיהו מלך יהודה עשרת עשרה שנה וצדקיהו בןיאשיהו מלך יהודה עשרת שנות יהושלם בחדש החמישי: ויהי דבר יי אליו לאמר: בטרם אצורה יצאו כפן ידעתיך ובטרם תצא מרחם וקבשתיך נביא לנזים נתתיה: נאמר אלהה יי הגת רא ודשתי דבך ער נער

נער אנכי : ויאמר יי אלי אל תאמר נער אנכי כי על כל אשר אשלחך תלך ואת כל אשר אצוה תדבר : אל תירא מפניהם כי אתה אני להצלה נאם יי :
 נישלח יי את ירובע על פי ויאמר יי אלי הנה נתתי דבכך בפיה : ראה הפקדתיה | היום הזה על נבזים ועל המלכות ולנתוש ולנתון ולראבד ולחרום לבנות ולנמוע : ויהי דבר יי אלי לאמר מה אתה ראה וימיהו ואמר מן קל שאקד אני ראה : ויאמר יי אלי היטבת לראות כישקד אני על דבכך לעשותו :
 ויהי דבר יי אלי שנית לאמר מה אתה ראה ואמר סיר נפוח אני ראה ופניו מפני צפונה : ויאמר יי אלך מצפון תפתח הרכעה על פני יושבי הארץ : כיו הנני קרא לכל משפחות ממלכות צפונה נאם יי וקאו ונתנו איש כסאו פתחו שערי ירושלים ועל כל חומתיה סביב ועל כל ערי יהודה : ודברתי משפט אוהים על כל דעתם אשר עובדו ויקפדו אלהים אחרים וישלחו למעשי ידיהם : ואתה תאמר מתניה וקמת ודברת אליהם את כל אשר אנכי אצוהך אל תחת מפניהם פן אתה תלפניהם : ואני הנה נתתיך היום לעיר סבצר ולעמיד ברזל ולחמות נחשת על כל הארץ למלכי יהודה לשריה לכהניה ולעם הארץ : ונלחמו אליה ולא יוכלו לה כראותך אני נאם יי להצילה : ויהי דבר יי אלי לאמר : הלוך וקראת באוזני ירושלים לאמר פה אמר יי זכרתי לך חסד נעתיך אהבת כלולתיך לכתך אחרי בפדך בארץ לא זרעה : קדש ישראל יי ראשית תביאותה כל אכלו יאשמו רעה תבא אליהם נאם יי :

במדבר לג מסעי

אונקלוס

לג א אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן : ב וכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי יי ואלה מסעיהם למוצאיהם : ג ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בהמשה עשר יום לתוך הראשון וכן טולא : (ג) יסעו מרעמסס. וזכר הכי כתיב יסעו בני מרעמסס תפתח טעו עברוהו ערב רב ויביסו אחרי כהמסגר רש"י

בעל הטורים
 (ה) אלה מסעי מלואים למסעיהם. וזכר הכי הפך ומכאן ואלה מסעיהם למלואים לומר שכלל היה ע"פ ה' בן טעם וכן טולא : (ג) יסעו מרעמסס. וזכר הכי כתיב יסעו בני מרעמסס תפתח טעו עברוהו ערב רב ויביסו אחרי כהמסגר רש"י

(ה) אלה מסעי. למה נכתבו המסעות הללו. להודיע חסדיו של מקום. שאע"פ שגור עליהם לטולטל ולהיזעם במדבר לא חלמו שהיו נעים ומטולטלים ממקום למקום כל ארבעים שנה ולא הייתה להם מנוחה. שהרי אין כאלו אלה ארבעים וששים מסעות. לא מהם י"ד שכלם היו בשנה ראשונה קודם גוריה. משנסעו מרעמסס עד שנאלו לרחמה. שמשם נשתלחו מרגלים שנאמר ואחר נסעו העם מהמרות וגו' שלח לך אנשים וגו'. וכאן הוא עיקר שפתי חכמים
 א ורחמה בכלל העשרים מסעות : ב לשון קור ויענה :

לירחא קדמאה מבתר יומא דסקחא נפקו בני ישראל בריש גלי לעיני כל מצראי : ד ומצראי מקברון ית די קטל יי בהון כל בוקרא ובטעותהון עבד יי דינין : ה ונטלו בני ישראל מרעמסס ושרו בסכת : ו ונטלו מסכת ושרו באתם די בסטר מדברא : ז ונטלו מאתם ותב על פום חירתא די קדם בעיל צפון ושרו קדם מגדל : ח ונטלו מן פום חירתא ועברו בגו ימא למדברא ואלו מהלך תלתא יומין במדברא דאתם ושרו בקמרה : ט ונטלו מקמרה ואתו לאילם ובאילם תרי עשר מבויעין דמן ושבעין דקלין ושרו תמן : י ונטלו מאילם ושרו על ימא דסוף : יא ונטלו מימא דסוף ושרו במדברא דסין : יב ונטלו ממדברא דסין ושרו בדפקה : יג ונטלו מדפקה ושרו באלוש : יד ונטלו מאלוש ושרו ברפיסם

ח"א מתחת הספס ילאו בני ישראל כד רמז נחית ט.

בעל הטורים

המסעות כלם הוכר בני ישראל כי עברו דר מצרים : יא בני ישראל כד רמז לעיו כל מצרים. לומר שגם עברו דר שם מצרים ילאו כד רמז לעיו שאל מצרים : (ד) ומצרים כי ר"ס ומצרים מקברים ומצרים ילי אח לויים לומר שאח"כ יאמרו שם עברו מצרים ושרו במקברים : כי ומצרים מקברים ומצרים אח

המסעות כלם הוכר בני ישראל כי עברו דר מצרים : יא בני ישראל כד רמז לעיו כל מצרים. לומר שגם עברו דר שם מצרים ילאו כד רמז לעיו שאל מצרים : (ד) ומצרים כי ר"ס ומצרים מקברים ומצרים ילי אח לויים לומר שאח"כ יאמרו שם עברו מצרים ושרו במקברים : כי ומצרים מקברים ומצרים אח

כאן חששם את ראשך וכו' : (ד) ומצרים מקברים. טרודים ג באנלם :

עיקר שפתי חכמים

ג הוא טעם על שילאו כד רמז לפי שהיו טרודים באנלם ולא היה להם פנאי לעכנסם לפי

וַיַּחֲנוּ בְּרַפְיִדִם וְלֹא הָיָה שָׁם מַיִם
 לָעַם לְשִׁתּוֹת: טו וַיִּסְעוּ מִרַפְיִדִם
 וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר סִינַי: טז וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַר
 סִינַי וַיַּחֲנוּ בְּקַבְרֵת הַתְּאוּה: יז וַיִּסְעוּ
 מִקַּבְרֵת הַתְּאוּה וַיַּחֲנוּ בַּחֲצֵרֹת:
 יח וַיִּסְעוּ מִחֲצֵרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרֶתְמָה:
 יט וַיִּסְעוּ מִרֶתְמָה וַיַּחֲנוּ בְּרַמֵּן פֶּרֶץ:
 כ וַיִּסְעוּ מִרַמֵּן פֶּרֶץ וַיַּחֲנוּ בְּלָבְנָה:
 כא וַיִּסְעוּ מִלָּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרַסָּה: כב וַיִּסְעוּ
 מִרַסָּה וַיַּחֲנוּ בְּקַהֲלָתָה: כג וַיִּסְעוּ
 מִקַּהֲלָתָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר־שֹׁפֵר: כד וַיִּסְעוּ
 מִהַר־שֹׁפֵר וַיַּחֲנוּ בַּחֲרָדָה: כה וַיִּסְעוּ
 מִחֲרָדָה וַיַּחֲנוּ בְּמַקְהֵלֶת: כו וַיִּסְעוּ
 מִמַּקְהֵלֶת וַיַּחֲנוּ בְּתַחַת: כז וַיִּסְעוּ
 מִתַּחַת וַיַּחֲנוּ בְּתַרְחָה: כח וַיִּסְעוּ מִתַּרְחָה
 וַיַּחֲנוּ בְּמַתְקָה: כט וַיִּסְעוּ מִמַּתְקָה
 וַיַּחֲנוּ בְּחִשְׁמוֹנָה: ל וַיִּסְעוּ מִחִשְׁמוֹנָה
 וַיַּחֲנוּ בְּמִסְרוֹת: לא וַיִּסְעוּ מִמִּסְרוֹת
 וַיַּחֲנוּ בְּבִנְיַעֲקוֹן: לב וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי יַעֲקֹן
 וַיַּחֲנוּ בְּחֹר הַגְּדָד: לג וַיִּסְעוּ מִחֹר
 הַגְּדָד וַיַּחֲנוּ בְּיַטְבְּתָה: לד וַיִּסְעוּ

בעל הטורים

נתן להם המן נחית לטו ועשי ענות: (יח) ברתמה: ט"ח מתקבלת. ט"ט ויקהל על משה ועל אהרן: מתקבלת. כ' הכא וידרך מתקבלת כרכו אליהם דשנתן
 (כג) כקבלתה. ט"ז ויקהל עליהם קח את בני: (כד) במתקבלת. ט"ח ויקהל על משה ועל אהרן: מתקבלת. כ' הכא וידרך מתקבלת כרכו אליהם דשנתן
 ויהיה שפתי ענינים שנמשי אמן אחרי שירה על הים ויהי ויסעו מתחלה פ"ח מתחלה מזה סה"ס נוסע אחרים ויהי מתקבלת מתחלה שנושא קבלת קבלת ל"א

רש"י

(יח) ויחנו ברתמה. על שם לשון הרע ד של מרגלים שנאמר מה יתן לך ומה יוסף לך עיקר שפתי חכמים

ד לפי שקשה לו דכפי' בהעלותך כמיז יסעו מחלוצו ויהו נבדנד פאלן. וכן כמיז ויסעו ברתמה. לכ"פ ע"ש לשון הרע

מִיַּטְבְּתָה וַיַּחֲנוּ בְּעֵבְרָנָה: לה וַיִּסְעוּ
 מִעֵבְרָנָה וַיַּחֲנוּ בְּעֵצִין גִּבֹּר: לו וַיִּסְעוּ
 מִעֵצִין גִּבֹּר וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר־צִן הוּא
 קָדֵשׁ: לז וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיַּחֲנוּ בְּהַר
 הָהָר בְּקֶצֶה אַרְצָא אָדוּם: לח וַיַּעַל
 אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֶל־הָהָר הָהָר עַל־פִּי
 י" וַיִּמַּת שָׁם בְּשַׁנַּת הָאָרְבָּעִים
 לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
 בַּחֲדָשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאַחַד לְחֹדֶשׁ:
 לא וְאַהֲרֹן בֶּן־שְׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים וּמֵאֶת
 שָׁנָה בָּמָתוֹ בְּהַר הָהָר: ס וַיִּשְׁמַע
 הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ עָרֹד וְהוּא יָשָׁב בְּנֶגֶב
 בְּאַרְצָא כְּנַעַן בָּבֵא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 מא וַיִּסְעוּ מִהַר הָהָר וַיַּחֲנוּ בְּצֹלְמָנָה:
 מב וַיִּסְעוּ מִצֹּלְמָנָה וַיַּחֲנוּ בְּפוֹנוֹן:
 מכ וַיִּסְעוּ מִפוֹנוֹן וַיַּחֲנוּ בְּאַבְתָּח: מד וַיִּסְעוּ
 מֵאַבְתָּח וַיַּחֲנוּ בְּעֵי הָעֵבְרִים בְּגִבּוֹר
 מוּאָב: מה וַיִּסְעוּ מֵעֵי הָעֵבְרִים וַיַּחֲנוּ בְּדִיבֹן
 נָד: מז וַיִּסְעוּ מִדִּיבֹן נָד וַיַּחֲנוּ בְּעֵלְמֹן
 זכ וַיִּסְעוּ מֵעֵלְמֹן וַיַּחֲנוּ בְּבִלְתִּימָה:
 זח וַיִּסְעוּ מִבִּלְתִּימָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר־הָעֵבְרִים
 ט וַיִּסְעוּ מִהַר־הָעֵבְרִים

בעברנה: לה ונטלו מעברונה ושרו בעציון גבר: לו ונטלו מעציון גבר ושרו במדבר צין הוא קדש: לז ונטלו מקדש ושרו בהר טורא הקסי ארעא אדום: לח ויעל אהרן ארץ אדום: לח ויעל אהרן הכהן אל-ההר ההר על-פי י" וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחודש: לא ויאמר אהרן בן-שלש ועשרים ומאת שנה במותו בהר ההר: ס וישמע הכנעני מלך ערוד והוא ישב בנגב בארץ כנען בבא בני ישראל: מא ויסעו מהר ההר ויחנו בצלמנה: מב ויסעו מצלמנה ויחנו בפונון: מכ ויסעו מפונון ויחנו באבתח: מד ויסעו מאבתח ויחנו בעי העברים בגבור מואב: מה ויסעו מעי העברים ויחנו בדיבון נד: מז ויסעו מדיבון נד ויחנו בעלמן זכ ויסעו מעלמן ויחנו בבילתימה: זח ויסעו מבילתימה ויחנו בהר העברים ט ויסעו מהר העברים

תולדות אהרן

יעל אהרן הכהן 36 הדר ר"ה כ"ג ג ע"ב
 י"ב מברא"ל: דגלתמה ימות פ:

רש"י

לשון רמיה חזי גבור שנויים ה שמת בנשיקה: להלחם ישראל לפיכך חזר וכחצה: (מד) בעי שמימח אהרן היא העברים. לשון חרכות וגלים כמו לעי השדה. עיקר שפתי חכמים

הרע. והכל מקום אחד (דכ"ט): ה"ע"פ ה' נדרש לפניו ולאחריו:

וַיִּחַנוּ בְּעַרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יַרְחוּ:
כַּסּ וַיִּחַנוּ עַל-יַרְדֵּן מִבֵּית הַיְשָׁמֹת
עַד אֲבֵל הַשִּׁטִּים בְּעַרְבַת מוֹאָב:
ס שְׁלִישֵׁי חֲמִישֵׁי כֹשֶׁהן סְחוּרִין ג וַיִּדְבַר יְיָ
אֶל-מֹשֶׁה בְּעַרְבַת מוֹאָב עַל-יַרְדֵּן
יַרְחוּ לֵאמֹר: נֹא דַבֵּר אֶל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם
עֹבְרִים אֶת-יַרְדֵּן אֶל-אֶרֶץ כְּנַעַן:
נב וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת-כָּל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
מִפְּנֵיכֶם וְאֲבֹדְתֶם אֶת כָּל-
מִשְׁכֵּי־תֵם וְאֶת כָּל-צִלְמֵי מִסְכַּתְתֶּם
תַּאֲבֹדוּ וְאֶת כָּל-בְּמוֹתֵם תִּשְׁמִידוּ:
נג וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת-הָאָרֶץ וַיִּשְׁבַּתְתֶּם
בָּהּ כִּי לָכֶם נְתַתִּי אֶת-הָאָרֶץ
לְרִשְׁתָּ אֹתָהּ: נד וְהִתְנַחַלְתֶּם אֶת-
הָאָרֶץ בְּגוּרָל לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם לְרֹב
תָּרְבוּ אֶת-נַחְלָתוֹ וְלַמַּעַט תִּמְעַיַט
אֶת-נַחְלָתוֹ אַל אֲשֶׁר-יֵצֵאוּ שָׂמָּה
הַגּוֹרָל לָו יִהְיֶה לְמִשּׁוֹת אֲבֹתֵיכֶם

דמואב על ירדן ירחו: מט ושרו על ירדן מבית ישימות עד מישר שטין במישריא דמואב:
ג ומליל יי עם משה במישריא דמואב על ירדן דירחו למימר:
ט מלל עם בני ישראל ומימר להון ארי אתון עברין ית ירדנא לארעא דקנען: **נב ותתרכון ית כל יתבי ארעא מן גרמיכון ותקדון ית כל בית סגדתהון וית כל צלמי מתבתהון תקדון וית כל קמתהון תשצון:**
נג ותתרכון ית יתבי ארעא ומתכבון בה ארי לכון יתבית ית ארעא למירת יתה: **נד ותתקטנון ית ארעא קעדקא לזרעיתכון לסגיאי תקטנון ית אחסנתהון ולזעירי תזעירון ית אחסנתהון לזיפוק לה תמון עקדא די לה יתוי לשבטי אבנה תכון**

תר"א ויחנו על ירדן כה: ויחלו עמי כח אום עבדים אום הירדן כדמות נה ויורשתם אום כל ימי הארץ כדמות נה
בעל הטורים
 שיה: (נג) וירשתם כי הכל והן וירשתם אום שמש משכיותם היט בית עבדים אולם והתחבר ע"י זרך לשם אהריה דחמי וירשתם אום שמש: (נד) אל אומר יצא לו שמה מקרא די עבר דעבר איתקם לקקשות: והתחלפתם די מה שנסוק של ה"י ה"ל די מקומו

שמו אום ירושלים לעיים: (נט) מבית הישמת עד אבל השטים. כלן למדך שיעור ממנה ישראל י"צ מיל. דאמר רבה בר רב הונא לדידי חיי לו הוא אתרא וכו': אבל השטים. מיסור של שטים אצל שמו: (נא) כי אתם עברים את הירדן וגו' והורשתם וגו'. והלא כמה פעמים הוזכרו על כך אלא כך אמר להם משה. כשאתם עוברים בירדן צינעה ע"מ כן תעברו. ואם לאו מים באין ושופטין אתכם וכן מציונו שאמר להם יושע בעודם בירדן: (נב) והורשתם. ו ויורשתם:

עיקר שפתי חכמים
 ו דלא לשון ירושה ה"ל וירשתם: ה דאמאר דוירשתם הוא לשון נירושתין מ"ש אום הארץ ע"כ הוא כמו יתבי הארץ: ט הוא ע"ם מ"ש לשון כפי פתחם משה נחלה זו כו' ע"ש. ולעולם נלאי הארץ נתקלה: כמו

תִּתְנַחֲלוּ: נה וְאִם-לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת-
יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר
תוֹתִירוּ מֵהֶם לְשָׁבִים בְּעֵינֵיכֶם
וְלַצְנִינָם בְּצַדִּיקְכֶם וְצָרְרוּ אֹתְכֶם
עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ:
ט וְהָיָה כִּאֲשֶׁר דְּמִיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם
אֵעֲשֶׂה לָכֶם: פ לְד א וַיִּדְבַר יְיָ
אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: ג צו אֶת-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי-אַתֶּם
בָּאִים אֶל-הָאָרֶץ כְּנַעַן וְאֶת הָאָרֶץ
אֲשֶׁר תִּפְּלוּ לָכֶם בְּנַחֲלָה אֶרֶץ כְּנַעַן
לְגֹבְלָתֶיהָ: י וְהָיָה לָכֶם פְּאֵת-נְגֹב
מִמֶּדְבַר-צֶן עַל-יְדֵי אָדוּם וְהָיָה
לָכֶם גְּבוּל נְגֹב מִקְצֵה יִסְיֵה-מֶלֶח

תתקטנון: נה ואם לא תתרכון ית יתבי ארעא מן גרמיכון ויהי די תשארון מגהון לסיצון נטלן וזן לקקליכון ולמשרין מקפנכון ויעיקון לכון על ארעא די אתון יתכין בה:
ט ויהי קמא די חשבית למקעד להון אעבד לכון: **א ומליל יי עם משה למימר:** **ב פקד ית בני ישראל ומימר להון ארי אתון עאלין לארעא דקנען דא ארעא די תתפלג לכון קאחסנא ארעא דקנען לתחומאה:** **ג ויהי לכון רוח דרומא ממדקא דצן על תחומי אדום ויהי לכון תחום**

תר"א ויאם לא תורשו אום יתבי הארץ מירשתם אום הירדן כדמות נה
בעל הטורים
 בכר ונמיסר וכפסלה וכסוף היס והסוק תחלול ויתבי כנחלה נומר שמתים ש"ה הנולד לך יתבי רחוק זה מזה חן לשון: (נ) וזלגתם. ש"ה זה שילוי עליהם נתנו

רש"י

ומפסיק בין ארץ מזרים לארץ ישראל. וארץ אדום אללה לזר המזרח וארץ מואב אלל ארץ אדום כסוף הדרום למזרח וכשיצאו ישראל ממזרים אום רנה המקום לקרב אום כניסתם לארץ היה מעברים אום שחמור ולא נחס ובאין לארץ ישראל ולא עשה כן וזהו שנאמר ולא נחס אלהים דרך ארץ פלשטים. שהם יושבים על היס במעבריה של ארץ כנען כענין שנאמר כפושטים יושבי חבל היס גוי כרתים. ולא נחס אום הדרך אלל הפינן והואילא דרך דרומה אל המדבר והוא שקראו יתקאל מדבר העמים. לפי שהיו כמה אומות יושבים בגדה והלכו אל דרומה מן המערב כלפי מוצא ממד עד שבאו לדרומה של ארץ אדום ונקשו ממלך אדום שניסח לעבור דרך ארצו ולהכנס לארץ דרך רחבה ולא רנה והוארכו לקבוצ אום כל דרומה של אדום עד כואס לדרומה של ארץ מואב שנאמר וגם אל מלך מואב שלח אום אום. והלכו כל דרומה של מואב עד סופה ומשם הפכו פניהם לנפון עד שסבבו כל מזר מזרחי שלה לרחבה ושכלו אום מוצאה מלאו אום ארץ סימון ועוג שהיו יושבין במורחה של ארץ כנען והירדן ומפסיק ביניהם והו ענאמר ציפתח וילך במדבר יסב אום ארץ אדום ואל ארץ מואב ויבא ממוחה שמש לארץ מואב. וכבשו אום ארץ סימון ועוג עיקר שפתי חכמים

י כמו דכתיב יהיו נשטים גו': כ וכמ"ש הפיל פור הוא הגורל: ל וקרא כל הרוח פאה: מ השימור הוא נטר נילום: וק

קדמה: י ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים ועבר צנה והיה תוצאתיו מנגב לקדש ברנע ויצא חצר אדר ועבר עצמנה: ה ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאתיו הימה: ו וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול זה יהיה לכם גבול ים: ז וזה יהיה לכם גבול צפון מן הים הגדל תתאו לכם הר החר: ח מהר החר תתאו לבא חמת והיו תוצאת הגבול צדרה: ט ויצא הגבול זפרנה והיו תוצאתיו חצר עינן וזה יהיה לכם

תר"א ונבליס ויהי לכם הים הגדול נוטח.

רש"י

שהיה נכפיה של ארץ מואב וקרבו עד הירדן והוא כנגד מקצוע פסגות מערבית של ארץ מואב נמצא שחק כענן שנעבר הירדן למערב היה מקצוע דרומית מורחית שלה נ אלא אדום: (ד) ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים. כל מקום שנאמר ונסב או ואל המלך שלל היה המלך שזה אלא הולך ויואל לחוף ואל המלך ועוקם ללד לפינו של עולם ס באלכסון למערב ועובר המלך בדרומה של מעלה עקרבים נמצא מעלה עקרבים לפנים מן המלך: ועבר צנה. אל זין ע כמו מזרמה: והיו תוצאותיו קצומים. בדרומה פ של קדש ברנע: ויצא חצר אדר. מתפשט המלך ומרחיב ללד לפון של עולם ונמשך עוד באלכסון למערב וכל לו לחצר אדר ומשם לעמנון ומשם לנחל מצרים. ולשון ונסב האומר כול לפי שכתב ואל חצר אדר שהחיל להרחיב משעבר אז קדש ברנע ורומב אותה רצועה שבלטה ללד לפון הימה מקדש ברנע עד עצמון ומשם והלאה נחקר המלך ונסב ללד הדרום וכל לו לנחל מצרים ומשם ללד המערב אל הים הגדול שהוא מלך מערבה של כל ארץ ישראל נמצא שנתל מצרים במקצוע מערבית דרומית. עיקר שפתי חכמים

ב ולכן כתיב על ידי אדום: ס ר"ל ללד א"י שהגבול לדרום א"י ע שהיה עמוק במקום למ"ד שבראש הימה: פ קצומים ר"ל סוף הגבול ההולך ביושר מן מעלה עקרבים היה נמשך עד דרום קדש ברנע. ומשם החיל עד להאפסט ללד לפינו של עולם והרחיב המלך וא"י נחקר בנחבו. ומשם עבר עד עצמון בגבול ישר. ומעמון נסב הגבול ללד דרומה של עולם. וא"י נחרב עד סוף הגבול של דרום שהגיע עד הים שהיה במערב ארץ ישראל: צ גבול ימיה דרש לרבות הנסן והן האיים שנתון הים: ק וכן מלמד היה הגבול מתפשט ומתרחב ללד דרום

תחום צפונא: י ותבונן לכוך לתחום קדומא מחצר עינן לשפם: יא ויהות תחומא משפם לרבלה ממדנח לעין ויהות תחומא ויקטי על כיה ים גנוסר קדומא: יב ויהות תחומא לירדנא ויהון מפקגוהי לימא דמלקחא דא תהי לכוך ארעא לתחומא סחור סחור: יג ופקיד משה ית בני ישראל למימר דא ארעא דתחוסנון יתה קעדקא די פקיד יי למתן לתשעת שבטין ופלגות שבטא: יד ארי קבילו שבטא דבני ראובן לבית אבהתהון ושבטא דבני גד לבית אבהתהון ופלגות שבטא דמנשה קבילו אחסנתהון: טו תרין שבטין ופלגות שבטא קבילו אחסנתהון מעברא לירדנא דירחו קדומא מדינקא: טז וכליל יי עם משה למימר: יז אלץ שמהת גברא די יחסנון לכוך ית ארעא אלעזר כהנא

תר"א וזה היה לכם הארץ נכרות נח מעבר לירדן בעל הטורים

ולע: (יז) אלה שמות האנשים והטעם פסוק אחרת ואלה שמות האנשים. למר שאלה

גבול צפון: י והתאיתם לכם לגבול קדמה מחצר עינן שפמה: יא וירד הגבל משפם הרבלה מקדם לעין וירד הגבל ומחה עלי כתף ים כנרת קדמה: יב וירד הגבול הירדנה והיו תוצאתיו ים המלח זאת תהיה לכם הארץ לגבלתיה סביב: יג ויוצו משה את בני ישראל לאמר זאת הארץ אשר נתנה לנו אתה בגודל אשר צוה יי לתת לתשעת המפות וחצי המפה: יד כי לקחו משה בני ראובני לבית אבתם ומשה בני הגדי לבית אבתם וחצי משה מנשה לקחו נחלתם: טו שני המפות וחצי המפה לקחו נחלתם מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה: פ רביעי ששי כשהן מחוברין טז וידבר יי אלי משה לאמר: יא אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ אלעזר

רש"י

מורחית. ומשם והתאיתם לכם אל מלך המזרחי: (י) והתאיתם. לשון הפכה ונטיה כמו תחלו: שפמה במלך המזרחי ומשם הרבלה: (יא) מקדם לעין. שם מקום והמלך הולך במורחו נמצא העין לפנים מן המלך ומלך ישראל הוא: וירד הגבול. כל שהגבול הולך מלפון לדרום הוא יורד והולך: ומחה על כתף ים כנרת קדמה. שיהא ים כנרת מן לגבול במערב והגבול במזרח ים כנרת ומשם ירד אל הירדן והירדן עיקר שפתי חכמים

דרום עד זפרון ומשם נמשך בישר עד חצר עינן שהיה סוף גבול הפסגות: ר כמו דכמיז אל פני מורחה:

הכהן ויהושע בן נון: יי ונשיא אחד
 נשיא אחד ממשטה תקחו לנהל
 את הארץ: יי ואלה שמות האנשים
 למשטה יהודה בלב בן יפנה:
 כ ולמשטה בני שמעון שמואל בן
 עמיהוד: כא למשטה בנימן אלידד בן
 כסלון: כב ולמשטה בני דן נשיא בן
 בן יגלי: כג לבני יוסף למשטה בני
 מנשה נשיא חניאל בן אפר:
 כד ולמשטה בני אפרים נשיא קמואל
 בן שפטן: כה ולמשטה בני זבולן
 נשיא אליצפן בן פרנך: כו ולמשטה
 בני יששכר נשיא פלטיאל בן עזון:
 כז ולמשטה בני אשר נשיא אחיהוד
 בן שלמי: כח ולמשטה בני נפתלי
 נשיא פדהאל בן עמיהוד: כט אלה
 אשר צוה יי לנהל את בני
 ישראל בארץ כנען: פ חמישי
 לה ׀ וידבר יי אל משה בערב
 מואב על ירדן ירחו לאמר: צו את
 בני ישראל ונתנו ללוים מנחלת

ויהושע בר נון: יי ונשיא אחד
 חד רבא חד משקטא
 תסקין לאחקנא ית
 ארעא: יי ואלין שמות
 גבריא לשקטא דיהודה
 בלב בר יפנה:
 כ ולשקטא דבני שמעון
 שמואל בר עמיהוד:
 כא לשקטא דבנימן
 אלידד בר כסלון:
 כב ולשקטא דבני דן רבא
 בקי בר יגלי: כג לבני
 יוסף לשקטא דבני
 מנשה רבא חניאל בר
 אפור: כד ולשקטא דבני
 אפרים רבא קמואל בר
 שפטן: כה ולשקטא דבני
 זבולן רבא אליצפן בר
 פרנך: כו ולשקטא דבני
 יששכר רבא פלטיאל בר
 עזון: כז ולשקטא דבני
 אשר רבא אחיהוד בר
 שלמי: כח ולשקטא דבני
 נפתלי רבא פדהאל בר
 עמיהוד: כט אליו די פקיד
 יי לאחקנא ית בני ישראל
 בארעא דקנען: א ומליל
 יי עם משה קמישרא
 דמואב על ירדן דיריחו
 למימר: ב פקד ית בני
 ישראל ונתנו ללווי
 מאחסנת אחודתהון

בעל הטורים

במותם ואלם ממסות: (כא) אלדד בן
 כסלון הוא אלדד והסוף לו יידי ע"ש הכתוב
 עקבאל בר לשות. נחמן. הספה. דיטר.
 אמריה. טו. משל משל מללה. סדיה.
 רש"י
 לבם. כשנילכם כל נשיא אפטרופוס לשבטו ומחלק
 נחלת השבט למשפחות ולגברים ת ונודר לכל אחד ואחד
 חלק הגון. ומה שהם עושין יהיה עשוי כאלו עשאו
 שלוחים. ולא יתכן לפרש לבס זה ככל לבס שבמקרא
 עיקר שפתי חכמים
 ח כי חלוקת הבגדים היה ע"פ ה' ו"פ אגור. אך חלוקת המשפחות והגברים מכל שבט היה ע"פ נשיא השבט:
 א הוא ג"כ שיעל עומד כמו יחילו לעל:

אחזתם ערים לשבת ומגרשי לערים
 סביבתיהם תתנו ללוים: י והיו
 הערים להם לשבת ומגרשיהם יהיו
 לבהמתם ולרכשם ולכל חיתם:
 י ומגרשי הערים אשר תתנו ללוים
 מקיר העיר ורחוצה אלף אמה סביב:
 י ומדותם מחוץ לעיר את פאת
 קדמה אלפים באמה ואת פאת
 נגב אלפים באמה ואת פאת ים
 אלפים באמה ואת פאת צפון
 אלפים באמה והעיר בתוך זה
 יהיה להם מגרשי הערים: י ואת
 הערים אשר תתנו ללוים את
 שש ערי המקלט אשר תתנו
 לנס שמה הרצח ועליהם תתנו
 ארבעים ושתים עיר: י כל הערים
 אשר תתנו ללוים ארבעים ושמונה
 עיר אתהן ואת מגרשיהן:
 י והערים אשר תתנו מאחזת בני
 ישראל מאת הרב תרבו ומאת
 המעט תמעטו איש כפי נחלתו
 אשר ינחלו יתן מעריו ללוים: פ

קרין למתב ורוח
 לקרנא סתרניהון תתנו
 ללווי: ג ויהון קרנא
 להון למתב ורוחיהון
 יהון לבעיריהון
 ולקרנניהון ולכל
 חותהון: ד ורוחי קרנא
 די תתנו ללווי מכותל
 קרנא ולברא אלף אמיין
 סחור סחור: ה ותמשחון
 מפרא לקרנא ית רוח
 קרנא תרין אלפין באמיין
 וית רוח דרומא תרין
 אלפין באמיין וית רוח
 מערבא תרין אלפין באמיין
 וית רוח צפונא תרין
 אלפין באמיין וקרנא
 כמעיעא דין יהי להון
 רוחי קרנא: ו וית קרנא
 די תתנו ללווי ית שית
 קרני שובתא די תתנו
 למערק תמן קטולא
 ועליהון תתנו ארבעין
 ותרין קרין: ז כל
 קרנא די תתנו ללווי
 ארבעין ותמני קרין
 יתהן וית רוחיהון:
 ח וקרנא די תתנו
 מאחודת בני ישראל מן
 סגיא תסגון ומן זעירי
 תזעירון גבר קפום
 אחסנתה די יחסנו יתן

תו"א ומנשיא נדרים סל. מסות יי:
 מקרי העיר עיריין וז. ט. מ. טוסט
 מ. ומתם מתן לעיר. טח. טח. טח.
 קמה עיריין וז. נדרים ט. טוסט ט. ז. ז. ז. ז.
 לבס עיריין וז. ועליהם חמש מסות ט. ז.
 בעל הטורים
 נחלת: (ה) ומתום מתן לעיר אלפים באמה.
 שלשים אמה יכו חון מע' אמה ושנים.
 חזו ומתום מתן לעיר: (ח) יתלו. ג.
 במקרה הכל יתרון לשמות משות אמותם
 יתלו. כבוד חכמים יתלו. אשר יתלו לשמות

רש"י
 אותה ב לבס למחלוקתה: (ג) ומגרשי. ריות מוקס (ג) ולכל חיתם. לכל זכריהם: (ד) אלף אמה
 חלק חוץ לעיר סביב להיות לנוי לעיר. ואין רשאין סביב. ואחריו הוא אומר אלפים באמה הא כיצד אלפים
 לננות שם בית ולא לננוע כרם ולא לורוע זריעה: הוא עותן להם סביב. ומהם אלף הפנימיים למגרש
 עיקר שפתי חכמים
 ב הוא הפועל והוא ג"כ יוצא לשני כמו יחילו לעל:

ששי שביעי כשחן מחוכרין ט **וידבר יי אל משה לאמר:** י דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם עבדים את תירדן ארצה כנען: י והקריתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה לכם וגם שמה רצח מכה נפש בשוגגה: י והיו לכם הערים למקלט מגאל ולא ימות הרצח עד עמדו לפני העדה למשפט: י והערים אשר תתנו שש ערי מקלט תהיינה לכם: י את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהיינה: טו לבני ישראל ולגירויא ולתוכבא דביניכון יהוין שית קרניא האלין לשזבא למערוק לתמן קל דיקטול נפשא בשלו: טו ואם במקא דפרולא

תולדות אהרן
והיו להם תרס ומקלט טו י עד פתחו טו יי שש ערי טו י אח שלש ערים טו י לבני ישראל טו י ששנה טו י בעל הטורים
מעות ארבעת יתנו ליתא חריס התקנה האין וכן לשמות מטות ארבעת יתנו החטים דמחשבה דחריס האל ויהי לבני קומי בתקנה: (א) כש מקלט חריס י עשית מקלט שקלט ולא היה הנפש שיש לה מחשבה שמת:

רש"י
והחלושים לשדות ולכרמים: (יא) והקרייתם. אין הקרייה אלא לשון הומנה וכן הוא אומר כי הקרה ה' אלהיך לפני: (יב) מגאל. מפי גואל הדם שהוא קרוב לנרצח: (יג) שש ערי מקלט. מניד שאע"פ שהגדיל משה בחייו שלש ערים בעבר הירדן. לא היו קולטות עד שנצחרו שלש ג שנתן יהושע בצדק כנען: (יד) את שלש הערים וגו'. אע"פ שהצדק כנען תשעה שבעים וכלן אין אלא שנים וחצי. הטה מנין ערי מקלט שלהם. משום דבגלעד נפישו רוחים ד דכתיב גלעד קריית עיקר שפתי חכמים

מקרווהי ללואי: ט ומיליל עם משה למימר: י מליל עם בני ישראל ותימר להון ארי אתון עברין ית ירדנא לארעא דקנען: יא והתנונן לכוון קרוין קרוי שזבותא יהוין לכוון וערוק לתמן קטולא דיקטול נפשא בשלו: יב ויהוון לכוון קרויא לשזבא מגאל דמא ולא ימות קטולא עד דיקום קדם פנשמתא לדנא: יג וקרניא די תתנו שית קרוי שזבותא יהוין לכוון: יד ית תלת קרויא תתנו מעברא לירדנא וית תלת קרויא תתנו בארעא דקנען קרוי שזבותא יהוין: טו לבני ישראל ולגירויא ולתוכבא דביניכון יהוין שית קרויא האלין לשזבא למערוק לתמן קל דיקטול נפשא בשלו: טו ואם במקא דפרולא

תולדות אהרן
והיו להם תרס ומקלט טו י עד פתחו טו יי שש ערי טו י אח שלש ערים טו י לבני ישראל טו י ששנה טו י בעל הטורים
מעות ארבעת יתנו ליתא חריס התקנה האין וכן לשמות מטות ארבעת יתנו החטים דמחשבה דחריס האל ויהי לבני קומי בתקנה: (א) כש מקלט חריס י עשית מקלט שקלט ולא היה הנפש שיש לה מחשבה שמת:

ג דאי"כ לתה פרט המנין כי מי לא דע אשר שלש ושלש הן שש: ד ואע"פ דערי מקלט אין קולטות רק ההורגים בשוגג מה"מ במקום דנפשי רוחין במוד יקרו ג"כ שונגין למרבה והוא על דרך שני' כפי משפטים על פסוק והלאהם אלה לידו והשרט אחד הורג מוד וא' שוגג עפ"ש"י שם: ה עקובה לשון מארבו: ד ר"ל כשיעור: ו אף

י ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח: י א' או בכלי עץ יד אשר ימות בו הכהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח: יג גאל הדם הוא אימית את הרצח בפנעו-בו הוא ימתנו: כ ואם בשנאה יהדפנו או השליך עליו בצדיה וימת: כ' או באיבה הכהו בידו וימת מות יומת המכה רצח הוא גאל הדם יומת את הרצח בפנעו-בו: כג ואם בפתע בלא איבה הדפו או השליך עליו בלא כלי בלא צדיה: כג או בכלי אבן אשר ימות בה בלא ראות ויפל עליו וימת והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו: כד ושפטו העדה בין המכה ובין גאל הדם על ת"א או צדיה טהדרין טו מד: מות יומת המכה מלמעל לו: טהדרין טו: מה יג טו: טולא הדם טס מה: וחס נפשו טס כחימת טו: גלל ליות דנריס טו: פתי קמל טו: מות טו: יפול עליו מות טו: והוא לא חריב טהדרין כט: ושפטו העדה פסיס יג: רייה טו: טהדרין טו: מט קמל טו: טו

בעל הטורים
(יא) חריב ודורק וכהה איש את רעהו באבן. באבן מקל. והכה איש את רעהו באבן אם הוא באבן ד גרד חריב צדיה ו כי להמות שנחמך אשר ימות בה אכל אם הוא גדול באבן חריב ק"ל חריב תמולה יו כי כדי להמות: (כג) חריב י' כתיב גלל צדיה הדפו כי ה' דפסו. והיו לחריבין והלאים אלה ליום משל לטון בני אדם חריב חריב מוד הקריה עומק לשפוק א' יו שהיה שוגג עולה כפולה ופול על זה שהיה חריב ומחל חוטיו בשוגג ומחייב גלות וחרב כלא צדיה הדפו ורוביה לחסותו ולפחד ולא יוכל כי ה' הדפו: (כג) ויפול עליו וימת ויפל בקרב מחמת ויפל ה' אלהים

רש"י
יכול כל שהוא לך נאמר כעך אשר ימות בו שיהא בו שיעור
(יז) באבן יד. שיש בה מלא יד: אשר ימות בה. כדי להמות: (יח) בפנעו בו. אפי' בתוך ערי מקלט: שיש בה שיעור להמות ד כתרוממו. לפי שני' והכה איש את רעהו באבן. ולא נתן בה שיעור. יכול כל שהוא. בלאונס. וכרוממו בתפיף שיהא סמוך לו ולא היה לו שהות להזהר עליו: (כג) או בכל אבן אשר ימות לך נאמר אשר ימות בה: י או בכלי עץ יד. בה. ט הכוה: בלא ראות. שלא ראהו: ויפל עליו. לפי שני' גאל הדם

עיקר שפתי חכמים
ד ואף שנת באבן יד ידענו שיש בו כדי להמות וכמו שפרש"י מלא יד והיו שיש בו כדי להמות. אך שם נזכר לפרש ואם הכה באבן יד וכלן מלמדו שיהא בו כדי להמות כוריקה דעמיס שיש בו כדי להמות כנצחה ואין בו כדי להמות כוריקה. קמ"ל דלוי חריב כוריקה עד שיש בו כדי להמות כם כוריקה: ח כי השפס מן צדיה הוא לה' והיו"ד הוא המורה ה"א שהש' וכה"א הוא למיין נקיבה והשרט נדה מורה על ארבי ושרט טהדרס ומהלל מלרבי נקרא למיין: טו שאספי כנחוץ מלל הכהו:

ת"א או צדיה טהדרין טו מד: מות יומת המכה מלמעל לו: טהדרין טו: מה יג טו: טולא הדם טס מה: וחס נפשו טס כחימת טו: גלל ליות דנריס טו: פתי קמל טו: מות טו: יפול עליו מות טו: והוא לא חריב טהדרין כט: ושפטו העדה פסיס יג: רייה טו: טהדרין טו: מט קמל טו: טו

בעל הטורים
(יא) חריב ודורק וכהה איש את רעהו באבן. באבן מקל. והכה איש את רעהו באבן אם הוא באבן ד גרד חריב צדיה ו כי להמות שנחמך אשר ימות בה אכל אם הוא גדול באבן חריב ק"ל חריב תמולה יו כי כדי להמות: (כג) חריב י' כתיב גלל צדיה הדפו כי ה' דפסו. והיו לחריבין והלאים אלה ליום משל לטון בני אדם חריב חריב מוד הקריה עומק לשפוק א' יו שהיה שוגג עולה כפולה ופול על זה שהיה חריב ומחל חוטיו בשוגג ומחייב גלות וחרב כלא צדיה הדפו ורוביה לחסותו ולפחד ולא יוכל כי ה' הדפו: (כג) ויפול עליו וימת ויפל בקרב מחמת ויפל ה' אלהים

יכול כל שהוא לך נאמר כעך אשר ימות בו שיהא בו שיעור
(יז) באבן יד. שיש בה מלא יד: אשר ימות בה. כדי להמות: (יח) בפנעו בו. אפי' בתוך ערי מקלט: שיש בה שיעור להמות ד כתרוממו. לפי שני' והכה איש את רעהו באבן. ולא נתן בה שיעור. יכול כל שהוא. בלאונס. וכרוממו בתפיף שיהא סמוך לו ולא היה לו שהות להזהר עליו: (כג) או בכל אבן אשר ימות לך נאמר אשר ימות בה: י או בכלי עץ יד. בה. ט הכוה: בלא ראות. שלא ראהו: ויפל עליו. לפי שני' גאל הדם

עיקר שפתי חכמים
ד ואף שנת באבן יד ידענו שיש בו כדי להמות וכמו שפרש"י מלא יד והיו שיש בו כדי להמות. אך שם נזכר לפרש ואם הכה באבן יד וכלן מלמדו שיהא בו כדי להמות כוריקה דעמיס שיש בו כדי להמות כנצחה ואין בו כדי להמות כוריקה. קמ"ל דלוי חריב כוריקה עד שיש בו כדי להמות כם כוריקה: ח כי השפס מן צדיה הוא לה' והיו"ד הוא המורה ה"א שהש' וכה"א הוא למיין נקיבה והשרט נדה מורה על ארבי ושרט טהדרס ומהלל מלרבי נקרא למיין: טו שאספי כנחוץ מלל הכהו:

הַמְשַׁפְּטִים הָאֵלֹהִים כֹּה וְהִצִּילֶנּוּ
הָעֵדָה אֶת־הַרְצֵחַ מִיַּד גְּאֹל הַדָּם
וְהָשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל־עִיר
מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר־נָס שָׁמָּה וַיֵּשֶׁב בָּהּ
עַד־מֹות הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר־מָשַׁח
אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: כו וְאִם־יֵצֵא
יֵצֵא הַרְצֵחַ אֶת־גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ
אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה: כז וּמָצָא אֹתוֹ גְּאֹל
הַדָּם מִחוּץ לְגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ
וְרָצַח גְּאֹל הַדָּם אֶת־הַרְצֵחַ אִין לוֹ
דָּם: כח כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֶׁב עַד־
מֹות הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מֹות הַכֹּהֵן
הַגָּדֹל יֵשׁוּב הַרְצֵחַ אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ:
כט וְהָיוּ אֵלֹהֵי לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט
לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם:
ל כָּל־מִכְּהַן נַפְשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצַח
אֶת־הַרְצֵחַ וְעַד אַחַד לֹא־יֵעָנֶה
בְּנַפְשׁ לָמוֹת: לא וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר

האלין: כה וישבונו
בנשמתא ית קטולא מיד
גאל דמא ויתבון ויתיה
בנשמתא לקרית שוביתה
די ערק לתמן ויתב בה
עד דימות פהנא רבא די
רבי יתה במשח קודשא:
כו ואם מפק פוק קטולא
ית תחום קרית שוביתה
די ערק לתמן: כז וישפח
יתה גאל דמא מקרא
לתחום קרית שוביתה
ויקטול גאל דמא ית
קטולא לית לה דמא:
כח ארי בקרית שוביתה
יתב עד דימות פהנא
רבא ובתר דימות פהנא
רבא יתוב קטולא לארע
אחסנתה: כט ויהוין אלין
לכון לגיורת דין לדריכון
בכל מותבניכון: ל כל
דקטול נפשא לפום
סהדין יקטול ית קטולא
וסהיד חד לא יסוד
באנש למקטל: לא ולא

תר"א ואלו הענה פסוקים יב ר"ה טו
מסדרין ב ג פט: מות י: יב
ההוא מות י: ואלו גאל דמא
בעיר מקלטו שם י: יב ואלו
היוו אלו ימות ו: מסדרין לה: מות י: כל מכה
נפש סטורין פ: אהר הוא כמות לה
קח פ: מסדרין י: ית מכה ה
בעל הטורים

הרמז בראשית במדבר וית משה סהר
כסה שלו ע"י אלה הרג כסה על ידי ירידה שיר ונפל על ראשו הוא ריפל עליו ירמ ריפל ה' אלהים הרמזה שרמזה נפלה עליהם רשות שעת עולם: (כז) עד מות הכהן הגדול
מד שיעים יודים למטות ומתנסים והולכים עד שלמים יום וזהו ריפל ה' אלהים הרמזה שרמזה נפלה עליהם רשות שעת עולם: (כז) עד מות הכהן הגדול

רש"י

מכאן אמרו ההורג דרך ירידה גולה י דרך עליה אינו
גולה: (כז) עד מות הכהן הגדול. שהוא בא להשקות
שניה בישראל ולהרחיק ימיה. והרמז בא לסלק את
השכינה מישראל ומקרא את ימי החיים. אינו כדאי שיהא
לפני כהן גדול. ד"א לפי שהיה לו לכהן גדול להפליג
שלא תארע תקלה זו לישראל נחמיו: אשר משה אתו
בשמן הקדש. לפי שפוטו מן המקראות הקדשים הוא כ
שלא פי' מי משוח אלא (כמו) אשר משחו המושח אותו
בשמן הקדש. ורבותיו דרשוהו נמשכת מכות לראיית
דבר. ללמד שאם עד שלא נגמר דינו מת כהן גדול
עיקר שפתי חכמים
י כהן שהיה יורד כהן נפול עליו והורגו וכיוצא בו. לפיכך דרך עליה עולה כסולם ונפל עליו והרגו כסולם נגלות
והטעם כי דרך עליה אין לו ליחיה. אלא דרך ירידה היה לו ליחיה: כ כי לא קאי על הרמזה: ל ולא תקחו ר"ל שלא תקחו
ממנו

לַנַּפְשׁוֹ הַרְצֵחַ אֲשֶׁר־הוּא רֹשֵׁעַ לָמוֹת
כִּי־מֹות יוֹמַת: לב וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר
לָנוּס אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לְשֹׁבֵת
בְּאֶרֶץ עַד־מֹות הַכֹּהֵן: לד וְלֹא־
תַחְנִיפוּ אֶת־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ
כִּי הַדָּם הוּא יַחְנִיף אֶת־הָאֶרֶץ
וְלֹא־אֶרֶץ לֹא־יִכְפֹּר לְדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ־
בָּהּ כִּי־אִם בְּדָם שִׁפְכוּ: לה וְלֹא
תִטְמָא אֶת־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם
יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ
כִּי אֲנִי יי שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל:
פ שְׁבִיעִי לוֹ א וַיִּקְרְבוּ רֵאשֵׁי הָאֲבוֹת
לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי־נֹלְעַד בֶּן־מְכִיר בֶּן־
מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ
לְפָנָי מִשָּׁה וְלִפְנֵי הַנְּשֹׂאִים רֵאשֵׁי
אֲבוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ז וַיֹּאמְרוּ אֶת־
אֲדֹנָי צִוָּה יי לָתֵת אֶת־הָאֶרֶץ
בְּנַחְלָהּ בְּנוֹרָל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲדֹנָי
צִוָּה בְּי לָתֵת אֶת־נַחְלָת

תקבלון ממון על אנש
קטול די הוא חיב
למקטל ארי אתקטלא
יתקטל: לב ולא תקבלון
ממון למערוק לקרית
שוביתה למחוב למתב
בארעא עד דימות
פהנא: לד ולא תחניפו ית
ארעא די אתון בה ארי
דמא הוא מחיב ית ארעא
ולארעא לא מתכפר על
דם זכאי די אתאשד בה
אלהו כדם אשדה: לה ולא
תסאבון ית ארעא די
אתון יתבין בה די שכנתי
שריא בגוה ארי אנא יי
לשכנתי שריא בגו בני
ישראל: א וקרובו רישו
אכהתא לזרעית בני
גלעד בר מכיר בר מנשה
מזרעית בני יוסף ומלילו
קדם משה וקדם
רבקיא רישו אכהתא
לכני ישראל: ב ואמרו ית
רבוני פקיד יי למתן ית
ארעא באחסנא בעדכא
לכני ישראל ורבוני
אתפקד במימרא די

תר"א ולא תקחו כפר לעם כמות לו:
לכני לבנת מות י: ולא תטמו
שכן לו ולא תקחו כפר על מותו:
כמות לו ולא תטמו שכן לו. כמות לו:
בעל הטורים

ג"ס כ"ג כ"ב ויתר אהר כהן גדול שמשח
ואשר מרובה בגדים ואשר כהן גדול ששבר
כולם ששירן הרמזה מיתמן: (לג) ולא
ד' הכא יודקין אם יוסבר העין לכן בואת יוסבר עין יעקב כסדר ואמת יוסבר עין שמשנה ויום היספורים טולין ויהיה מחרקת שמשלם אם יוסבר העין עד
מחמת לכן בואת יוסבר עין יעקב כמה כסדר שג' כסדר ואמת יוסבר עין דאלמתיך ירה דעיקר נגמלת חסדים חיה שתי ענין:

רש"י

בממון: (לז) ולא תקחו כפר לנוס אל עיר
לנרות ומפרשהו לא תקחו כופר למי שיש לו לנרות
מקלטו. למי שנס אל עיר מקלטו שהרג בשוגג. אינו
נפטור מן הגלות לא ידעתי היאך יאמר לשוב לשבת
בארץ נטרים ימות הכסין: לנוס. כמו לנס (כסוף) לנס
ובקמ"ץ) כמו שזי מלחמה. ששבו מן המלחמה. וכן
נוגי ממועד. וכן כי מוליס היו. כלשון חמור שזב על
מי ששז כבר ומול על שמל כבר כן חמור לנוס על מי
עיקר שפתי חכמים
ממנו כופר להפטר מהמיתה כ"א מות יומת: מ וולו פירושו היה נראה לפרש שזה הכסום מוסב ג"כ על הרמזה כמד
אשר משפטו למות. השמעטו כספוק הראשון שלא תקחו כופר ממנו לפוטרו לגמרי מן המיתה. והספוק השני ממלגתו שג"כ
63

צִלְפַחַד אֶחָיו לְבָנָיו: וְהָיוּ לְאָחֶד
 מִבְּנֵי שְׁבַטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים
 וּנְגִרְעָה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ
 וְנוֹסֵף עַל נַחֲלַת הַמִּשְׁפָּה אֲשֶׁר
 תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגֵּרֵל נַחֲלָתָנוּ וְנִרְעָ:
 וְאִם־יִהְיֶה הַיֵּבֶל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְנוֹסֵפָה נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת הַמִּשְׁפָּה
 אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מִשְׁפָּה
 אֲבֹתֵינוּ יִנְרַע נַחֲלָתָן: ה' וַיֵּצֵא מֹשֶׁה
 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־פִּי יְיָ לֵאמֹר
 כֵּן מִשְׁפַּח בְּנֵי־יוֹסֵף דְּבָרִים. וְזֶה
 הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְיָ לְבָנֹת
 צִלְפַחַד לֵאמֹר לְטוֹב בְּעֵינֵיהֶם
 תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אֵךְ לְמִשְׁפַּחַת
 מִשְׁפַּח אֲבֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים:
 וְלֹא־תִסַּב נַחֲלָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 מִמִּשְׁפַּח אֲלֵ־מִשְׁפַּח כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת
 מִשְׁפַּח אֲבֹתָיו יִדְבְּקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 וְכֹל־בֵּית יִרְשֶׁת נַחֲלָה מִמִּשְׁפַּחַת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאָחֶד מִמִּשְׁפַּחַת
 מִשְׁפַּח אֲבִיהָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לְמַעַן

למתן ית אחסנת צלפחד
 אחונא לבנתה: ג ויהיו
 אחד מבני שבטיא דבני
 ישראל לגשין ותתמנע
 אחסנתהון מאחסנת
 אבהתנא ותוסף על
 אחסנת שבטיא דיהוון
 להון ומעדב אחסנתנא
 ותמנע: ד ואם יהי יבלא
 לבני ישראל ותוסף
 אחסנתהון על אחסנת
 שבטיא די תהוון להון
 ומאחסנת שבטיא
 דאבהתנא ותמנע
 אחסנתהון: ה ופקיד משה
 ית בני ישראל על מימרא
 דבני יוסף ממליון: ו דין
 פתגמא די פקיד יי לבנת
 צלפחד למימר ליתקון
 בעיניהון תהוון לגשין
 ברם לזרעית שבטיא
 דאביון תהוון לגשין:
 ז ולא תסחר אחסנא לבני
 ישראל משבטיא לשבטיא
 ארי גבר באחסנת
 שבטיא דאבהתוהי
 ידבקון בני ישראל: ח וכל
 ברתא ירתת אחסנא
 משבטיא דבני ישראל
 לאחד מזרעית שבטיא

ת"א כן משה בני עקידה שער פד: זה
 הדבר תענית ז: וכל כח
 נחמה קי קל:

בעל הטורים
 (1) זה הדבר נעמי נזיר זה שלא נזכר אלא
 בלחמי הדור: (2) חסד נחמה בנימין ו
 היא נכסמה הן למר שכן ירש את אביו:

עיקר שפתי חכמים
 לא תקחו כופר ממנו. להיטו ליום אל עיר המלט. ואשר ישב שמה עד מות הכהן כמשפט ההורגים בשוגג. גם זה לא
 ישה: נכי לשון אם משמע שהדבר חלו ועומד בספק: ס ר"ל שירכז הבית ויכטלו היובלות והשמעות.

יִרְשׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת
 אֲבֹתָיו: וְלֹא־תִסַּב נַחֲלָה מִמִּשְׁפַּח
 לְמִשְׁפַּח אֶחָד כִּי־אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ
 יִדְבְּקוּ מִשְׁוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כִּי אֲשֶׁר
 צִוָּה יְיָ אֶת־מֹשֶׁה בְּן־עֵשׂוֹ בָּנֹת
 צִלְפַחַד: ספסיר יא ותהיינה מחלה
 תרצה וחגלה ומלכה ונעה בנות
 צלפחד לבני דדיהן לנשים:
 יי ממשפחת בני־מנשה בני־יוסף
 היו לנשים ותהי נחלתן על־מִשְׁפַּח
 מִשְׁפַּחַת אֲבֵיהֶן: יג אֵלֶּה הַמִּצְוֹת
 וְהַמְשָׁפְטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ בְּיַד־
 מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת
 מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ: חזק

ת"א ולא חסד נחמה קל: משה
 למטה שם קי. דבני משה
 שם: ומישיה מלחה שם קי.

ככום פסוקי דספר במדבר אלף ומאתים ושמנים ושמנה ארפח סימן. והלוי ויהי האיש אשר אבחר בו מטה
 יפרח. ופרשיותיו פשרה ה' בדרד ינתנו סימן. וכדכיו ליב לב טהור ברא לי אהים סימן. ופרקיו ל"ו לו חכמו
 ושלכו ולא סימן. מנין הכתומות שתיים והשעיים והסתומות ששים ושש. הכל סאה וחמשה ושמנה
 פרשיות אני חלקך ונחלתך סימן:

בעל הטורים
 (ט) ולא חסד נחמה קל: ומלך דודיק. בנימין להון לנס:

רש"י
 שלא היה כן למה: (יא) מחלה תרצה וגו'. כאלן וכלל המקרא מנאן לפי חכמתן ומניד ששקולות זו כזו.
 מנאן לפי גדולתן זו מוזו בשנים ע ושאלו כסדר מולדותן
 עיקר שפתי חכמים
 ע ר"ל שש' פינחס חשיב את חלצה לבסוף. וכאן חשיב לה שניה. לפי שכלל ספר הכתוב והיו לגני דודיק לנשים
 ושאלו דרך גדולתן בשנים. וסס חשב לה לפי חכמתן: חסלת פרשת מסעי

הפטרת מסעי (בירמיה סימן ב)

שָׁמְעוּ דְבַר־יְיָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְכָל־מִשְׁפַּחֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל: פה ואמר יי מוד
 מַצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם כִּי עָלָה כִּי רָחֳקוּ מֵעָלַי וַיִּלְכְּדוּ אַחֲרַי הַהֵבֶל וַיִּהְיוּ: ולא
 אמרו איה יי דמשעלה אתנו מארץ מצרים המולידה אתנו בפתר פירץ
 ערבה ושחה בארץ ציה וצלמות בארץ לא־עבר בה איש ולא־ישב אדם שם:
 ואביא אתכם אל־ארץ הברק לאכל פריה וטובה נתבאו ונתטמאו את־ארצי
 ונחלתי

ונחלתי שבתם לתועבה: הנהיים לא אמרו איה והפשי התורה לא ילעני
 וירעים פשעו כי והנביאים נבאו כבעל ואחרי לא יושעו הכני: לכן עד אריב
 אתכם נאם: ואת בני בניכם אריב: פי עברו איי כתיים וראו וקדר שלחו
 והתבוננו מאד וראו הן היתה כזאת: התימיר נוי אהים והמה לא אהים ועמי
 הקיר כבודו כלאו יועיל: שמו שמים על זואה ושערו חרבו מאד נאם: כי
 שמים רעות עשה עמי אתי עזבו מקור מים הים לחצב להם בארות בארת
 נשפרים אשר לא יוכלו המים: העבר ישראל אמר יד בית היא מרוע הנה לבן
 פחה כס: עליו ישאנו כפרים נתנו קולם וישתו ארצו לשמה עריו נעתה נתיי כי
 מבלי ישב: נסבני לה ותחפנים ותחפנים כי ירעוה קרקד: הלא זואת פעשה
 פי עזבה אתי: איהו בעת מוליכה בדרך: ועתה מה לך לדרך מצרים
 לשמות מי שחור ומה לך לדרך אשר לשמות מי נהר: תיפדה רעתך ומשבותיך
 תוכחה ודעי וראי כי רע נטר קסו ביה עזבה אתי: איהו ולא פחדתי אליך
 נאם: צבאת: פי מעולם שברתי עליך נפתתי מוסרותיך ותאמרי לי:
 אעבוד אעבוד כי על כל צבעה נבקה ותחת פרעין נענן את צעה ונה: ואנכי
 נטעתך שורק בלה זרע אמת ואיך נהפכת לי סורי בלון נבריה: פי אסתכבסי
 בנתר ותדרי לך ברית נכתם עונה לפני נאם: איה תאמרי לא נטמאתי
 אחרי הפעלים לא הלכתי ראי דרפה בנאי דעי מה עשת בכה קלה משרכת
 דרכיה: פרהו למד מדבר באת נפשו נפשה כי שאפה רוח מאנתה מי ישבנה כל
 מכקשיה לא יעפו כחדשה מצאונה: מנעי נרדה מתיח ונרדה יגידו כי מצמאה
 ותאמרי נאש לא כראיהתו וזים ואחריהם ארף: כבשת נגב פי ימצא בן הוכשי:
 בית ישראל הפה מלכיהם שריהם וכנהיהם ונביאיהם: אמרים לען אבי אמה
 ולאבו את ידעני ילהנו כי כרפנו אל ערף ולא פנים ובעת רעתם יאמרו קימה
 והושיענו: ואיה איהו אשר עשת לך יקומו אמר וישיעוה בעת רעתך פי מספר
 עריך הנו איהו ויעדה: הלא מעתה קראתי יחי יידי לי אבי ארץ נערי אתה:

לראש חדש קורין ארבעה נברי כפרשת פנחס מן את קרבני לחמי לאשי עד יעשה ונסכו, ואם הל
 ראש חודש כשנת מולידין כי ספרים נאחד קורין ו' נברי כפרשת השבוע וקדים לעילא, ונספר
 שני קורין כפרשת פנחס וביום השבת ובראשי חרשיכם עד יעשה ונסכו:
 להענית צבור כשהיה קורין נ' נברי כפי כי תשא מן ויהל משה עד לעשות לעמו ומלגן
 עד פסל לך וקורין עד אשר אני עשה עמך:
 לשבועות כיום א' קורין ה' נברי כפי יתרו מן בחדש השלישי עד סוף הסדרה. והמפטיר קורא כפי סימנס
 וביום הבכורים עד ונסכיהם: כיום השני קורין ה' נברי כפי ראה מן כל הבכור עד
 סוף הסדרה. ואם הוא שנת קורין ו' נברי ומתחילין עשר תעשר כפי ראה הניל והמפטיר
 קורא וביום הבכורים כלהמול:

סדר הפרשיות חיבוריהן והפרדתן הבאות בחלק זה.

חקק בלק לעולם מן ספרות מלמד כשאל כשמות כיום שני ויום שנת קודם שאלו הם מחוכרות וכוה אין
 חילוק בין כשמות למחוכרות:
 כמות ומסעי לעולם הם מחוכרות בין כשמות בין כשמות מלמד כשני סימנס ולו הם החי' השני
 שאלו הם כפרות. ושאר פרשיות הכהונות להתחר כל אחד על מקומו יבא כשלוס:

לראש חודש קורין ארבעה נברי כפרשת פנחס מן את קרבני לחמי לאשי עד יעשה ונסכו, ואם סל
 ריה כשנת קורא המפטיר וביום השבת ובראשי חרשיכם עד יעשה ונסכו:

הפטרת ערב ראש חודש שחל בשבת בשמיאל אי סימן כ

ניאמר לו יהונתן מחר חודש ונפקדת פי יפ קד מושבך: ושלישת חרד מאד וזבאת
 אל המקום אשר נסתרת שם כיום המעשה וישבת אצל האבן האול: ואני
 שלישת החצים צדה אורה לשלחתי לבפרה: והנה אשלח את הנער לך מצא את
 החצים אמר אמר לנער הנה החצים ממך והנה קחני ובאה פי שלום לך ואין
 דבר מיריה: ואמר אמר לעלם הנה החצים ממך והלאה לך פי שלחה יהוה:
 והדבר אשר דברנו אני ואמה הנה יהוה ביני וביןך עד עולם: ויפטר דוד פשרה
 ניהו החדש וישב המ לך אל על כ החסם לאכול: וישב המקד על מושבו כפעם
 בפעם אל מושב הקיר וקם יהונתן וישב אבגר מצד שאיל ויפ קד מקום דוד: וכא
 דבר שאיל מאומה כיום הוא פי אמר מקרה הוא בלתי סהור הוא כיר לא סהור:
 ויהי מחחרת החדש השני ויפ קד מקום דוד ויאמר שאיל אל יהונתן בננו מרוע לא
 בא כרישי כסתמוס כסתמוס אל החסם: וישן יהונתן את שאיל נשאל דוד
 מעמדי עד בית לחם: ויאמר שלחני נא פי זבח משפחה לנו בעיר והוא צדחלי
 אחי ועמה אמרצאתי חן בעיניך אמרמה נא וראיה את אחי על לך לאבא אל
 שלחן הפלד: ויהראף שאיל ביהונתן ויאמר לו כן נעשת הפרדות הלא ידעתי
 כי בחר אהיה לך רישי לבשתך ולבשת ערות אפך: פי כל הימים אשר כן ישימי
 על האדמה לא תבון אתה ומלכותך ועתה שבת וקח אתו אלי פי כן סות ויאז:
 נענו יהונתן את שאיל אביו ויאמר אליו לפמה יבמת מה עשה: ויפס שאיל את התנית
 עליו להביתו וידע יהונתן כי ככה הוא מעם אביו להמית את דוד: וי קם יהונתן מעם
 השלחן כחרי אף ולא אכל כיום החדש השני לחסם כנעצב אל דוד כי הכלמו אביו:
 יהיה כבקר ויצא יהונתן השדה למועד דוד ונער קטן עמו: ויאמר לנער רץ מצא
 נא את החצים אשר אנכי מורה הנער רץ והוא ירה החצי הנער ויאמר הלא החצי ממך
 עד מקום החצי אשר ירה יהונתן ויקרא יהונתן אחרי הנער ויאמר הלא החצי ממך
 והלאה: ויקרא יהונתן אחרי הנער מהרה חישא ארממעמד וילקט נער יהונתן את
 החצים החצי כחיובא אל אדניו: והנער לא ידע מאומה אף יהונתן ודוד ידעו את
 הדבר: ויתן יהונתן את כליו אל הנער אשר לו ויאמר לו לך הבוא העיר: הנער
 בא ודוד קם מצד הנגב ויפל לאפיו ארצה וישתחו שלש פעמים וישקו איש
 את רעהו ויבכו איש את רעהו עד דוד הגדיף: ויאמר יהונתן לדוד לך שלום
 אשר נשבענו שנינו אנתנו בשם יהוה לאמר יהוה יתה וביני וביןך ובין זרעי
 ובין זרעה עד עולם:

הפטרה לשבת וראש חודש (בישעה סימן ס"ז)

בה אמר יהוה השמים כסאי והארץ הרם נבלי איהו בית אשר תבנילי ואיזו
 מקום כנחת: ואת כל אלה ידעי עשתה ויהיו כל אלה נאם יהוה ואלוה אביס
 אל עני ונכהרוח וחרד על דברי: שוחט השור מכה איש זוכת השנה עורף קרב
 מערה כנחה דם חזיר מזכיר לבנה מכרה או נוסף הנה בחרו בדרהים ובשקציהם
 נפשם חפצה: גם אני אכתך בתעלליהם ומגרתם אביא להם יען קראתי ואין עונה
 דברתי ולא שמעו עשי הרע בעיני ובאשר לא החפצתי בחרו: שמעו דבר יהוה
 התרנים אל דברו אהיו אהיום שניכם כנדרים לנען שמי יכפר יהוה וקראה
 בשמחתכם

בשמחתכם והם יבשו: קול שאון מעיר קול מהיכל קול יהוה משכם נמיר לאיביו: במרם תחיל יגדה במרם יבוא חבל לה והמליטה זכר: מי שמע בזאת מראה פאלה הויחל ארץ ביום אחד אסי יולד גוי פעם אחת כיהלה נמי ילדה ציון את בנינה: האני אשכיר ולא אוליד יאמר יהוה אסאני המוליד ועצרתי אמן אל יהוה: שמתו את ירושלם וגילו בה כל אהבה שישו אמה משוב כל המתאבלים עליה: למען תינקו ושבעתם משד פנחמיה למען המצו והתענגתם מצו כבודה: כירכה אמן יהוה הנני נוטה אליה כנהר שלום וכנחל שומף כבוד גוים וינקתם על צד תנשא ויעל כרבים תשעשעו: כאיש אשר אמו תנחמו בן אנכי אנחמכם ובירושלם תנחמו: וראיתם ויש לכם ועצמותיכם כפשא הפרחנה וגודעה ידי יהוה את עבדיו ועם את איביו: כיהנה יהוה באש יבוא וכספה מרפחיו להשיב בחמה אפו ונערתו בלהבי אש: כי באש יהוה נשפט ובתרונו את כל בשר ורבו חללי יהוה: המתקדשים והמטהרים אל הגנות אחר אמת אחר כתיב בתורה אכלי בשר החזיר והש קץ והעכבר יחדו ספי נאם יהוה: ואנכי מעשיהם ומחשבתיהם פאה לקבץ את כל הגוים והלשונות ובאו וראו את כבודי: ושמתו בהם אות ושלחתי מהם פלטים אל הגוים מרשים פול ולוד משכי קשת תובל ויון האיים הרחוקים אשר לא שמעו את שמעי ולא ראו את כבודי והגידו את כבודי בגוים: והביאו את כל אחיכם מפל הגוים וכתבה ליהוה פסוים וכרכב וכצפים וכפרדים וכפרדות על הר קדש ירושלם אחר יהוה כאשר יביאו בני ישראל את המנחה בכלי טהור בית יהוה: וגם מהם אקח לפנהיים ללוים אמן יהוה: כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עשה עמדים לפני נאם יהוה בן יעמד ורעכם ושככם: והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני אמן יהוה: ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים כי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו הראו לכל בשר:

והיה סודי חרש כחרשו וסודי שכת בשכתו יבוא כל בשר להשתחות לפני אמן יהוה:

אלו שנות הטעמים

פֶּשֶׁטָא מִנַּח זֶרְקָא מִנַּח סָגוּל מִנַּח מִנַּח רְבִיעִי
 מִהַפֵּךְ פֶּשֶׁטָא זְקַף קַטְוֹן זְקַף גְּדוּל מִרְכָּא טַפְחָא
 מִנַּח אֶתְנַחְתָּא פִּזֹר תְּלִישָׁא קַטְנָה תְּלִישָׁא
 גְּדוּלָה קַדְמָא וְאוּלָא אֶזְלָא גֵרֶשׁ גֵּרֶשִׁים הִרְגָא
 תְּבִיר יִתִּיב פְּסִיק אֶסְרָא פְּסוּק שְׁלִשְׁתָּ קַרְנֵי פֶרָה
 מִרְכָּא כְּפוּלָה יֶרַח בְּיָוִמוּ:

א ויהי בימי שלט השופטים נהי רעב בארץ וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדה מואב הוא ואשתו ושני בניו: ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון אפרתים מבית לחם יהודה ויבאו לדרי מואב ויהיו ימים: ונמת אלימלך איש נעמי ומשאר היא ושני בניה: וישאו להם נשים מאביות שם האחת ערפה ושם השנית רות וישבו שם כעשר שנים: והמתו גם שניהם מחלון וכליון ומשאר האשה משני בניה ומאשה: ויתקם היא וכלתיה ומשב משני מואב כי שמעה בשדה מואב כי פקד יי את עמו לתת להם לחם: וימצא מן הסקום אשר היתה שמה ושתי בלתייה עמה ומלכנה בדרך לשוב אל ארץ יהודה: וימאמר נעמי לשתי כל לתייה לכנה ישבנה אשה לבית אמה ועשה יעשי יי עמכם הסוד כלאשר עשייתם עם המתים ועמדי: ויתן יי לכם ומצאן מנוחה אשה בית אישה נתשק להן ותשאנה קולן ותבכונה: ותיאמרנה לה כי יאמר נעמי לשוב לעמך: ותיאמר נעמי שכנה בנתי לפיה תלכנה עמי העוד לי בנים במעי והיו לכם לאנשים: וישבנה בנתי לכן כי ינקתי מהיות לאיש כי אמרתי יש לי תקוה גם היותי חלילה לאיש וגם ילדתי בנים: ויהללן ומשבנה עד אשר יגדלו היללן תשננה לבלתי היות לאיש אל בנתי כי מר לי מאד מכם כייצאה בי ידתי: ותישנה קולן ותבכונה עוד ותשק ערפה לחמותיה ורות הבקה בה: ותיאמר הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אליה שובי אחרי יבמתך: ותיאמר רות אל תפגעיי כי לעובד לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלה ובאשר תליני אליו עמך עמי ואלהך אלהי: באשר תמותי אמות ושם אקבר בה ועשה יי לי וכה יוסף כי המות יפריד ביני ובינך: ותיאמר רשי

רשי

(א) ויהי בימי שפוט השופטים: לפני מלך מלך שאלו: שהיו הדורות מתפרסים ע"י שופטים ובימי אבנן היה שאמרו רבותינו אבנן זה בעו: וילך איש עשיר גדול היה ופרנס הדור ויאל מארץ ישראל להוזה לדרך מפני גרות העין שיהיה עינו זרה בעניים הכאים לדחוקו לכך נעשו: (ב) אפרתים: הכוונים וכן בן חומו בן נוף אפרתי אבנינו"ם, ראה השיכותו שהרי הטיא ענלון מלך מואב את בתו למחלון דאמר מר רות בתו של ענלון היתה ד"א אפרתים בית לחם קרויה אפרת: (ג) איש נעמי: למה נאמר. מחלון אמרו אין איש מת אלל לאבתו (ואמר איש נעמי בלומר לפי שהוא היה איש נעמי וסולט עליה והיא עפלה לו לכן פנעה בו מדת הדיון ולא בה): (ה) גם שניהם. מהו גם כהלה לקו בממונס ומתו נמליהם ומקניהם ואח"כ מתו גם הם: (ו) והוצא מן הטקום. למה נאמר הרי כבר נאמר והשג מדנה מואב ומתיבן חסוב אם לא תלא מן המקום שהיתה שם אלל מגיד שייאח לדיק מן המקום ניכרת ועושה רושם פנה זיוה פנה הדרה פנה שחמה של עיר וכן וילא יעקב מנאר שבע. (ז) כי וקנתי סהוזה לאיש. שאנא לו ואוליד בנים ותנאפו להם שיינס אבורים לכם ואינסס אבורות להם משום אשת אחיו כלא היה בעולמו שיינה וקוקה ליבוס לפי של היו למחלון וכליון קדושוין בהן שנקריות היו ולא נתגירו ופסקו הן באות להתגיר כמו שאמר כי אתך נאסב לעמך. מעשה נהיה לשם אי: כי אמרתי יש לי

כִּי־מֵתָאֲמַצַּת הִיא לִלְכַת אִתָּהּ וְתַחֲזֶק לְדַבֵּר אֵלַיָּהּ י וְתִלְכְּנָה שְׂמִיחָם עִיר
 בּוֹאֲנָה בֵּית לָחֶם וַיְהִי כַּבָּאָנָה בֵּית לָחֶם וַתֵּחֶם כָּל־הָעִיר עֲלֵיהֶן וַתֹּאמְרָנָה
 הַזֹּאת נַעֲמִי י וְתֹאמֶר אֵלַיָּהוּ אֶל־תִּקְרָאנָה לִי נַעֲמִי קְרָאן לִי כִּי־אָמַר בְּמִסַּס ח'
 כִּי־הֵמֶךְ שָׂדֵי לִי כֹאד י כִּי אֲנִי מִלֵּאָה הִלְכְתִי וְרִיקִם הַשִּׁיבֹנִי י לָמָּה
 תִּקְרָאנָה לִי נַעֲמִי וַיֵּי עֲנָה לִי וְשָׂדֵי הָרַע לִי י וְתֹשֵׁב נַעֲמִי וְרוֹת הַמּוֹאֲבִיָּה
 כָּל־תְּהִי עִמָּךְ הַשְּׂבָה מִשְׂרֵי מוֹאָב וְהָמָּה בָּאוּ בֵּית לָחֶם בַּתְּחִלַּת קִצִּיר שְׁעָרִים י
 ב' וְלַנַּעֲמִי מִיַּדַּע סוּדַע קָרִי לֹא־יִשָּׂה אִישׁ נְבוֹר חֵיל מִמִּשְׁפַּחַת אֶל־יִמְלֹךְ וַיִּשְׁמוּ
 בָּעֵזוֹ י וְתֹאמֶר רֹת הַמּוֹאֲבִיָּה אֶל־נַעֲמִי אֲלֶכֶּה־נָּא הַשְּׂדֵה וְאֶלְקַטְתָּה בִּשְׂבָלִים
 אַחֲרַי אֲשֶׁר אֲמַצְאֶהֶן בְּעִינָיו וְתֹאמֶר לָהּ לִבִּי בְתִי י וְתִלְךְ וְתִבֵּא וְתִלְקַט בְּשֵׂדֵה
 אַחֲרַי הַקִּצְרִים וַיִּקַּר מִקְרָה חֶלְקַת הַשְּׂדֵה לָבַעַז אֲשֶׁר מִמִּשְׁפַּחַת אֶל־יִמְלֹךְ י
 וְהַפְּתִי־בָעֵז בָּא מִבֵּית לָחֶם וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרִים י עִמְכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ וַיִּבְרַךְ
 י י וַיֹּאמֶר בָּעֵז לָנַעֲרוֹ הַנָּצֵב עַל־הַקּוֹצְרִים לְמִי הַנַּעֲרָה הַזֹּאת י וַיִּזְעַן הַנַּעֲרָה
 הַנָּצֵב עַל־הַקּוֹצְרִים וַיֹּאמֶר נַעֲרָה מוֹאֲבִיָּה הִיא הַשְּׂבָה עִם־נַעֲמִי מִשְׂרֵי מוֹאָב י
 וַתֹּאמֶר אֶלְקַטְתָּהּ נָּא וְאִסַּפְתִּי בַעֲמָרִים אַחֲרַי הַקּוֹצְרִים וְתִבֹּא וְתַעֲמוּד מֵאוֹהֶב־קַר
 וְעַד־עֵתָהּ זֶה שְׂבַתָּהּ הַבַּיִת מַעֲמָ י וַיֹּאמֶר בָּעֵז אֶל־רוֹת הַזֹּאת שְׂמַעַת כִּתִּי אֶל־
 תִּלְכִּי לִי לִקְטֹף בְּשֵׂדֵה אַחֲרַי וְגַם לֹא־תַעֲבֹרִי מִזֶּה וְכֹה תִדְבָּקִין עִם־נַעֲרָתִי י
 וְעֵינֶיךָ בְּשֵׂדֵה אֲשֶׁר־יִקְצְרוּן וְתִלְכְּתְּ אַחֲרֵיהֶן הַלֹּא צִוִּיתִי אֶת־הַנַּעֲרָה לְבִלְתִּי
 נַגְעָה וְצִמַּת וְהִלְכְתְּ אֶל־הַכֹּלִים וְשִׁתִּית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאֲבוּן הַנַּעֲרָה י וְתַפֵּל עַל־
 פְּתִיךָ וְתִשְׁתַּחֲוֶה אֶרְצָהּ וְתֹאמֶר אֵלָיוּ מַדּוּעַ מִצְאִיתִי חָן בְּעֵינֶיךָ לְהַסִּירֵנִי וְאֲנִי
 נִכְרִיָּה י וַיַּעַן בָּעֵז וַיֹּאמֶר לָהּ הִנֵּה הִנֵּה לִי כֹל אֲשֶׁר־עָשִׂית אֶת־חַמּוֹתֶיךָ
 אַחֲרַי מוֹת אִישׁךָ וְתַעֲזֹבֵי אֶבְיָד וְאֶמְךָ וְאֶרְצִי מוֹלְדֹתֶיךָ וְתִלְכִּי אֶל־עַם אֲשֶׁר
 לֹא־יֹדַעַת תְּמוּלֵי שְׂדֵשִׁם י יִשְׁלָם י פִּעְלֶיךָ וְתִהְיֶה מִשְׁכַּרְתֶּךָ שְׂלֵמָה מֵעַם
 י אֲדֹנָי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בָּאת לְחַסּוֹת מִחַת־כַּנְפֵּיךָ י וְתֹאמֶר אֲמַצְאֶהֶן בְּעֵינֶיךָ
 אֲדֹנָי כִּי־נִחַמְתֵּנִי וְכִי דְבַרְתָּ עַל־לֵב שְׂפַחַתְךָ וְאֲנִי לֹא אֶהְיֶה כְּאֵתָהּ שְׂפַחַתְךָ י
 י וַיֹּאמֶר לָהּ הִיא־רַסָּה בָּעֵז לָעַת הָאֵלֶּכֶךָ נַעֲמִי בְּתֵרֵי סַעֲסֵי הַלֶּם וְאֶכְלַת מִן־הַלֶּחֶם
 וְתִבְלַת פִּתֶיךָ בְּחִמְצִין וְתִשָּׁב מִצֵּד הַקִּצְרִים וַיִּצְבַּטְתָּ לָהּ קִלְי וְתֹאכְלֵךְ וְתִשָּׁבַע וְתִתֵּר י

רש"י

אם יפירד בני וביניו כי אם המות (יח) והחלל לרבר
 אליה. מלאך אמרו אץ מרכין עליו ואין מקדקין עליו:
 (יט) והלכנה שתידם. א"ר ר' אבהו כל וראה כמה
 מצינים הגרים לפני הכביה כיון שמנה דעה להגביר
 הזוה אומה הכתיב לעמי: ותהם כל העיר. נעשית
 הזמיה. כל העיר כולם נתקבצו לקבור אשתו של בעז
 שמחה בו ציוס: והזאת נעמי ענינה ענינה חסך
 ובפרדים חיותם מה עלתה לה על ארץ ילאמה לחץ
 לחץ: (כ) מלאה הלכתי. כעשור ונשים. ד"ה שהיה
 מוכרת: ענה בי. העיר עלי שהרשתי לפניו. ד"ה
 ענה כי מדח המון כמו וענה נאון ישראל: (כב) בתחלת
 קציר שערים. בקצירת העומר הכתיב מדבר:
 (כג) סודע. קרוב בן אחיו של אלימלך היה. אמר
 רבותיו אלימלך ושלחון אבי בעז ופלוגי אלמוני הנואל
 וצ"י נעמי כולם בני נחשון בן עמינדב היו ולא הוטיגה
 להם זכות אבות כאלהם המהרץ לחונה לארץ:
 (כד) אלכה נא השרה. לאחד ממות אבני העיר
 אחרי ה' אשר אמאן חן בענינו שלא יעבר כי:
 וישע לה אין
 לאקטמה בשבלים אחר אשר אמצא חן בעיניו.
 אחר מי אשר אמאן חן בעיניו: (ג) ותלך ותבא
 והקטב בשדה. מצינו במדרש רות עד לא חולת אמת.
 הוא אומר ותבא אחר ותלקט אלא שהיה מסמנת
 הדרכים קודם סניכסה לשדה ולהכה וכזה הורה עיר
 כדי לעשות סימנים וציונים שלא תשעה בשבילין ותע
 לשוי: ויקר מקרה. לכל בחלקת השדה אחר לביעו:
 (ה) לבי הנערה הזאת. וכי דרכו של בעז לשלול
 בנשים אלא דכרי לניעות וחכמה ראה בה שתי שבלים
 לקטה שלשה חינה לקטה והיתה מלקטת עימות מעמד
 וזככות מיושב כדי שלא תשעה (ו) הישרה עם נעמי.
 העם למעלה חתה השיץ לפי שהוא לאן עבר ואינה
 לאן פועלת: (ז) ותאמר. כלבה: אלקטמה נא לקט
 השבלים: ואספתי בעמרים. שנה של עמרים:
 (ח) וצמתי והלכתי אל הכרים. ואם תמצאי אל
 חכלמי מלכת וישחזת מלוי המים אשר ישאבון העירים:
 חן הספחות שלך: (יד) ושבלת פתך בחמץ. מכאן
 שהחומץ יפה לשכר: ויצבט רה קלי. וישע לה אין
 לא

וְתִקַּם לְלִקַּט וַיֵּצֵא בָּעֵז אֶת־נַעֲמִי לְאֶמֶר גַּם בֵּין הָעַמָּרִים תִּלְקַט וְלֹא
 תְּכַלִּימִיָּה: י וְגַם שֶׁל־תִּשְׁלַח לָהּ מִן־הַצִּבְתִּים וְעוֹבְתִים וְלִקְכָּה וְלֹא תִנְעָרוּ־בָהּ:
 י וְתִלְקַט בְּשֵׂדֵה עַד־הָעֶרֶב וְתַחְבַּט אֶת־אִשְׁרֵי־לִקְטָהּ וַיְהִי כִּאִפְּהָ שְׁעָרִים י
 י וְתִשָּׂא וְתִבּוֹא הָעִיר וְתִרָא חַמּוֹתָהּ אֶת־אִשְׁרֵי־לִקְטָהּ וְתוֹצֵא וְתַמְלֵךְ לָהּ אֶת־
 אֲשֶׁר־הִוָּתְרָה מִשְׁבָּעָה: י וְתֹאמֶר לָהּ חַמּוֹתָהּ אִיפֹה לְקַטְתָּ הַיּוֹם וְאַנָּה עָשִׂית
 יְהִי מִכִּיֶּךָ בְּרוּךְ וְתִמְנֵךְ לְחַמּוֹתָהּ אֶת־אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ עִמָּו וְתֹאמֶר שֵׁם הָאִישׁ
 אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּו הַיּוֹם בָּעֵז: י וְתֹאמֶר נַעֲמִי לְכִלְתָּהּ בְּרוּךְ הוּא לִי אֲשֶׁר
 לֹא־עֹזב חֲסוּדוֹ אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַמֵּתִים וְתֹאמֶר לָהּ נַעֲמִי קְרֹוב לָנוּ הָאִישׁ
 מִנְּאֵלָנוּ הוּא: י וְתֹאמֶר רֹת הַמּוֹאֲבִיָּה גַם אֶל־כִּי־אָמַר אֲלֵי עַס־הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר־לִי
 תִּדְבָּקִין עַד אֶסְבְּלוּ אֶת כָּל־הַקִּצִּיר אֲשֶׁר־לִי: י וְתֹאמֶר נַעֲמִי אֶל־רוֹת כִּלְתָּהּ
 מִדָּב כִּתִּי כִּי תִצְאִי עִם־נַעֲרָתִי וְלֹא יִפְנְעוּ־בָךְ בְּשֵׂדֵה אַחֲרַי: י וְתִדְבַק בְּנַעֲרָתוֹ
 בָּעֵז לְלִקַּט עַד־כָּלֹת קִצְרֵי־הַשְּׁעָרִים וְקִצִּיר הַחֲמִיסִים וְתֹשֵׁב אֶת־חַמּוֹתָהּ:
 ג' וְתֹאמֶר לָהּ נַעֲמִי חַמּוֹתָהּ בְּתִי הִלָּא אֲבִיקְשֶׁלְךָ מִנּוּחַ אֲשֶׁר יִטְבַּח־לָךְ: י וְעֵתָה
 הִלָּא בָּעֵז מִדְּעָתֵנוּ אֲשֶׁר הָיִית אֶת־נַעֲרָתִי הַגֵּדָה הוּא וְכֹה אֶת־נַחַן הַשְּׁעָרִים
 הִלְיָלָה: י וְרַחֲצָתִי וְסַכַּת וְשִׁמְתִי וְשִׁסְתִּי קָרִי שְׂמַלְתֶּךָ עַל־רֶגְלֵי וְנִדְרָתִי וַיִּדַּח קָרִי הַנַּחַן
 אֶל־תּוֹדַעִי לֹא־יֵשׁ עַד כִּלְתֵּוּ לְאֶבֶל וְלִשְׁתוֹת: י וַיְהִי בְּשָׂבָו וַיִּדְעַת אֶת־הַמָּקוֹם
 אֲשֶׁר יִשְׁכַּב־שָׁם וְבָאת וְגִלְתִּי מִרְגְּלֵתִי וְשָׂכַבְתִּי וְשָׂכַבְתָּ קָרִי וְהוּא נִזְרָה לָךְ אֶת
 אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂיךָ: י וְתֹאמֶר אֵלַיָּהּ כֹּל אֲשֶׁר־תֹּאמְרֵי 000 אֵלַי קָרִי וְלֹא כֹתִיב אַעֲשֶׂה:
 י וְהִרְדּוּ הַנַּחַן תַּעֲשֶׂה כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוְּתָהּ חַמּוֹתָהּ: י וַיֹּאכַל בָּעֵז וַיִּשְׁתֶּה וַיִּיטֵב לָבוֹ
 וַיָּבֵא לְשֹׁכֵב בְּקֶצֶה הָעֶרְמָה וְתִבֵּא בִלְמָ וְהִנֵּה מִרְגְּלֵתִי וְתִשָּׁבַב: י וַיְהִי בַּחֲצִי
 הַלַּיְלָה וַיִּחְרַד הָאִישׁ וַיִּלְפַּת וַהֲגִה אִשָּׁה שָׂכַבְת מִרְגְּלֵתִי: י וַיֹּאמֶר מִי־אַתָּה
 וְתֹאמֶר אֲנִי רֹת אִמְתֶּךָ וַפְּרַשְׁתָּ כְּנֶגְדְךָ עַל־אִמְתֶּךָ כִּי נָאֵר אַתָּה: י וַיֹּאמֶר
 בְּרוּכָה אַתְּ לִי בְתִי הַיּוֹמָבַת חֲסִידָה הַאֲחֵרָוּן מִן־הַיִּשְׁרָאֵלִים לְבִלְתִּי־לְכַת
 אַחֲרַי הַבְּחוּרִים אֶסְבֵּךְ וְאֶם־עָשִׂיר: י וְעֵתָה בְּתִי אֶל־תִּירְאִי־לֵךְ אֲשֶׁר־תֹּאמְרֵי
 אַעֲשֶׂה־לָךְ כִּי יוֹדַע כָּל־שֶׁשֶׁר עִמָּו כִּי אִשְׁת חֵיל אַתְּ: י וְעֵתָה כִּי אֲמַנֶּם כִּי

רש"י

לוי דמיון במקרא אלא כלבן משנה אחוריים ותוך זכות
 הנכסיה: (טו) וגם של השלח. שבו השכחו. עשו
 פלמחם כלילו אחם שיכחיס חרגוס של שנה שנותא וכן
 על השל. ד"ה לאן כי ישל יתך: עמרים. עמרים
 קטנים ויש דומתו כלבן משנה מלאן זכתיים או כריכות:
 (יט) וירי סבירך ברוך. בעל השדה שנסא ותמן לך
 פנים ללקט בשדה: (כ) את החיים ואת הבהרים.
 שון ומפרנס את החיים ונטפל כלרכי המתים:
 (כב) סודעתינו. קרובו: הנה הוא וורה. המון
 וואנעשיר ווינדאויפלען) בלע"ז: הלילה. שהיה הדור
 פרוך בנכסה וגול ויהי ימן בניערו לשמור גורנו:
 (ג) ורחצתי. מטניף עבדות כוכבים שלך: וסבת.
 אלו מלות: ושבת שבלתיך. בנדים של שבת ויודרת
 דגורן. וירדתי כתיב וכותי חרד עמך: אל תודיעי
 לאיש. לביעו: (ו) ותרד הנחן והעש. היא אמרה
 לה ורחלי וסבת ושמת שמתוךך. עילך וואה"כ וירדת
 גורן והיא לא עשתה כן אלא אמרה אל ארד כשאי
 מקושטת הפיגע כי והרזה אותי ואמר שלי זונה לפיך

אם כתיב לא קי נאמר אנכי וגם יש נאל קרוב ממני : י כיני אלמי רבתי הלילה
 ויהי בפקד אסינאלך טוב נאל ואם לא יחפץ לנאלך ונאלתך
 אנכי חרתי שקרי ערנבקר : י ותשב מרפלותו סגולתו קרי ערנבקר ומקם
 במרום יחיי י כיור איש אתרעהו ויאמר אל ינע כיבאה האשה הקרן :
 י ויאמר הני המטפחת אשר עליך ואחויבה ותאהו בה ומד שיששערים
 וישת עליה ויבא העיר : י ומבא אל חמותה ותאמר מיאת בתי ותגדר
 לה את כל אשר עשה לה האיש : י ותאמר שש השערים האלה נתן לי פי
 אומר סמי עלי ק ולא כי אלחבואי הוקם אלחמותך : י ותאמר שכי בתי עד
 לשן תדעין איך יפל הכר כי לא ישקט האיש כיראם יכלה הדבר היום :
 ד ובעז עליה השער וישב שם והנה הנאל עבר אשר דגדג בעז ויאמר סוכה
 שקבה פה פני אלמני ומר וישב : י ויקח עשרה אנשים מוקני העיר ויאמר שבו
 פה וישבו : י ויאמר לנאל חלקת השדה אשר לאתינו לאלמלך מכה געמי
 השקה משה מואב : י ואני אמרתי אנלה אננה לאמר קנה נגד הישבים ונגד
 זקני עמי אסינאל ואל ואסינאל ינאל הנדה לי וארע יאדע קי כי אין וילתה
 לנאל ואנכי אחריה ויאמר אנכי אנאל : י ויאמר בעז ביום קנותה השדה
 מיד געמי ומאת רות המואביה אשת המת קניתי קי לתקום שם המת
 על נחלתו : י ויאמר הנאל לא אוכל לנאל יחיי לי פי אשה את נחלתי
 נאל לה אמה את נאלתי כי לא אוכל לנאל : י וזאת לפני בישראל על
 הנאה ועל התמורה לקום כל דבר שלף איש נעלו נתן לרעהו וזאת התעודה
 בישראל : י ויאמר הנאל לבעז קנה לך נישף געלו : י ויאמר בעז לזקנים
 וכל העם עדים אתם היום כי קניתי את כל אשר לאלמלך ואת כל אשר
 לכליון וסחלון מיד געמי : י וגם את רות המואביה אשת מחלון קניתי לי
 לאשה לקום שם המת על נחלתו ולא יכרת שם המת מעם אחיו ומשער
 מקומו עדים אתם היום : י ויאמרו כל העם אשר בשער ותקנים עדים ומן
 את האשה הקרן וכלה ברתו וכלה אשר בגו שתיהם את רות
 ישראל ועשה חיל בקרבתה וקרא שם בבית לחם : י ויהי ביתה בבית פרץ
 אשר יקרה חסר ליהודה מן הנבע אשר נתן יהודה לה כיד הנערה הזאת :

רשי

אכל טוב היה קרוב יותר : קרוב סמיני שהוא זה ואני
 כן אח : (יג) ליני הלילה ליני בלא איש : קי ה' .
 אהרו לו בדברים אמה מואבי קפן ושבע לה שאינו
 מואביה בדברים . ויש מרבותיו אמרו לנרו נשבע שהיה
 יצרו מקטרנו אמה סמי והיא פטוה בוא עליה ושבע
 שלא יבא עליה אלא עמי נישאין : (יד) ויאמר אל
 יודע . מוסב על ותקם כטרם יכיר הוא וזוה לקום כי
 אחר כלבו אין כבודי שודע כי באה האשה הגרן :
 (טו) שש שעורים . אלא לומר שש סאין שאין דרכה
 של אשה לשאת כמאיו זה אלא שש שעורים שמש ורמו
 לה שחמיד לנאל ממנה כן שמחברך בשש כרכות רוח
 חכמה ובינה ענה ונכורה רוח דעת ויראת ה' : (יז) כי
 אם כלה . האיש את הדבר : (ח) פלוני אלמוני .
 ולא נכתב שמו לפי שלא אהב לנאל : פלוני אלמוני .
 מתורגם כנביאים כפי ושמיר . פלוני . מוכנה ועלם
 לשון כי יפלא . היפלא מה דבר . אלמוני . אלמון מבלי
 שם . (ס"א) אלמוני שהיה אלמון מדת שהיה לו לדרוש

י ויקח בעז את רות ותהי לו לאשה ויבא אלה נתן יי לה הריון ותלד בן :
 י ותאמרנה הנשים אל געמי ברוך יי אשר לא השבית לך נאל היום ויקרא
 שמו בישראל : י ויהי לך למשיב נפש ולכלכל את שוכתך כי כפתך אשר
 אהבך ילדתו אשר היא טובה לך משבעה בנים : י ותמקח געמי את הילד
 ותשתחו בהיקה ותהי לו לאמת : י ותקראנה לו השכנות שם לאמר ילד
 בן געמי ותקראנה שמו עובד הוא אבוישי אבוי דוד : י ואלה תולדות פרץ
 בן ישי פרץ הוליד את צרון : י והצרון הוליד את דם ודם הוליד את
 שמינדב : י ועמינדב הוליד את נחשון ונחשון הוליד את ישלמה : כא וישלמן
 הוליד את בעז ובעז הוליד את עובד : כב ועובד הוליד את ישי קסז ב"ד

ויש הוליד את דוד : חוק

כיום החוקים של כפר חת שבונים והמשה וסמי ובעז . וסרקי ארבעה ורמסו אבא כנכורות . והציו
 ומאמר רות המואביה גם כי אמר אליו

רשי

שילח נמנו : (יה) ואלה תולדות פרץ . ופי שהם את דוד על שיה שלרות המואביה חור ויחפו על שם יהודה
 חסרה כנילה רות

עמוי ולא עמוית מואבי ולא מואבית והוא אחר פן
 אשחית את נחלתו : (ג) ואדעה כי אין זולתך .
 קרוב לנאל : (ה) ומאת רות המואביה . אהב לרד
 לקנות והיא אינה מתרזה אלא אם כן תשאנה : (ו) פן
 אשחית את נחלתו . ורעי כמו נחלת ה' בניס . לתת
 פנס בזרע שנאמר לא יבא עמוי ומואבי . ועשה כעמוי
 ולא עמוית : (ז) על הנאלה . זו מוכרה : המורה .
 זו חליפין : שלף איש נעלו . והו קנין כמו שאנו קניין
 כסודר במקום נעל . ורבותיו נחלקו בדבר מי נתן למי יא
 קניין ככליו של קנה ובעז נתן לנאל ויח קניין ככליו
 של מקנה ונאל נתן לבעז : וזאת התעודה בישראל .
 חספת העדות : (י) להקים שם המת על נחלתו .
 מתוך שאשתו יולדה וכלה בהלה ומכנסת ומואביה
 אומרים זאת היתה אשת מחלון שמו נזכר עליה :
 (יא) כרחל וכלאה . אש"פ שהיו משבע יהודה ומכני לא
 מודים הם על רחל שהיתה עיקרה של בית והקדומו רחל
 ללאה וזרא שם . כלומר יגדל שם : (יג) בבית פרץ .
 שילח

ברכות הפטרה

קודם קריאת הפטרה יברך

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר
בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים
באמת: ברוך אתה יי הבורח בתורה ובמשה
עבדו וב ישראל עמו ובנביאי האמת וצדק:

ואחר קריאת הפטרה יברך

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם צור כל העולמים צדיק
בכל הדורות האל הנאמן האומר ועושה המדבר
ומקים שכל דבריו אמת וצדק:
נאמן אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריה ודבר אחד
מדבריה אחר לא ישוב ריקם כי אל מלך נאמן
ורחמן אתה: ברוך אתה יי האל הנאמן בכל דבריו:
רחם על ציון כי היא בית היינו ולעלובת נפש תושביע
במהרה בימינו: ברוך אתה יי משלח ציון בכניה:
שמתנו יי אלהינו באליהו הנביא עבדך. ובמלכות בית
דוד משיחך. במהרה יבא ויגל לפנינו. על כסאו
לא ישב זר ולא ינהלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם
קדשך נשבעת לז' שלא יכבה נרו לעולם ועד: ברוך אתה
יי מגן דוד:

על התורה ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת
הזה שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה לכבוד
ולתפארת:

על הכל יי אלהינו אנתנו מודים לך ומברכים אותך יתברך
שמוך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי
מקדש השבת:

מסע הדגלים

מצדה

337

זבולן	יששכר	דגל מחנה יהודה
186,400	54,400	74,600
57,400	54,400	009,400

דגל מחנה דן	משה אהרן אלעזר אימר שמן המשחה שמן מאור קטרת נחמים מכתת התמיד	דגל מחנה ראובן
62,700	מגן לדג 2200	46,500
אשר	המשיח	שמעון
41,500	מגן לדג 2200	59,300
נפתלי	גרשון ירמיהו קלעים	גד
53,400	מגן לדג 2690	45,650
157,600	בנימין	דגל מחנה אפרים
	35,400	40,500
	108,100	45,650
		151,450

- סדר המסעות:
- העלות הענן
  - תקיעת הכהנים ב-2 חצוצרות תקיעה תרועה תקיעה
  - משה אמר קומה ד' וכו'
  - דגל מחנה יהודה
  - דגל מחנה ראובן
  - נסעו הלויים
  - דגל מחנה אפרים
  - דגל מחנה דן
- בפסוק מופיע 22,000 עיין רשי'
עיין שם ורמבן

מערכ

כל פקודי המנוחה 603,550

כל פקודי הלויים:

מכן חודש - 22,300

מכן ל' עד נ' - 8,580

מכן חודש - 22,273

לפי דעת מ"ד כתיבה

ישראל לפי פירוש רש"י ז"ל (במדבר לד א - יב)
 גם הולכים במצד שהו רק לפעמים מתקצר ולפעמים מתרחב כמו שכתוב בתורה:

גבול דרום
 ית' א"ת נב"י: (פסוקים ג-ה)
 הגבול מתחיל מקה ים המלח וליו ארץ אדום. מתרחב והולך כאלכסון לצד צפון העום ר"ל צפון אדום (דרום א"י הוא צפון העולם) עד שמגיע לדרום "מעלה קרבים" לפי זה נמצא שמעלה עקרים בתוך הגבול. להלן ממעלה עקרים אינו מתרחב יותר רק עובר בשוה ל"י צ"ע" עד מנבב ל"קדש ברנע". נמצא שקדש ברנע יהיה הגבול. להלן מקדש ברנע שוה יתרחב היצד והולך כאלכסון עד "חצר אדר". להלן מחצר אדר שוב אינו מתרחב יותר רק הולך בשוה עד "עצמון".

מעצמון מתקצר המד והולך עד "נחל מצוים". והולך עד המקום שהנחל נופל לים הגדול ושם נגמר גבול הדרומי.

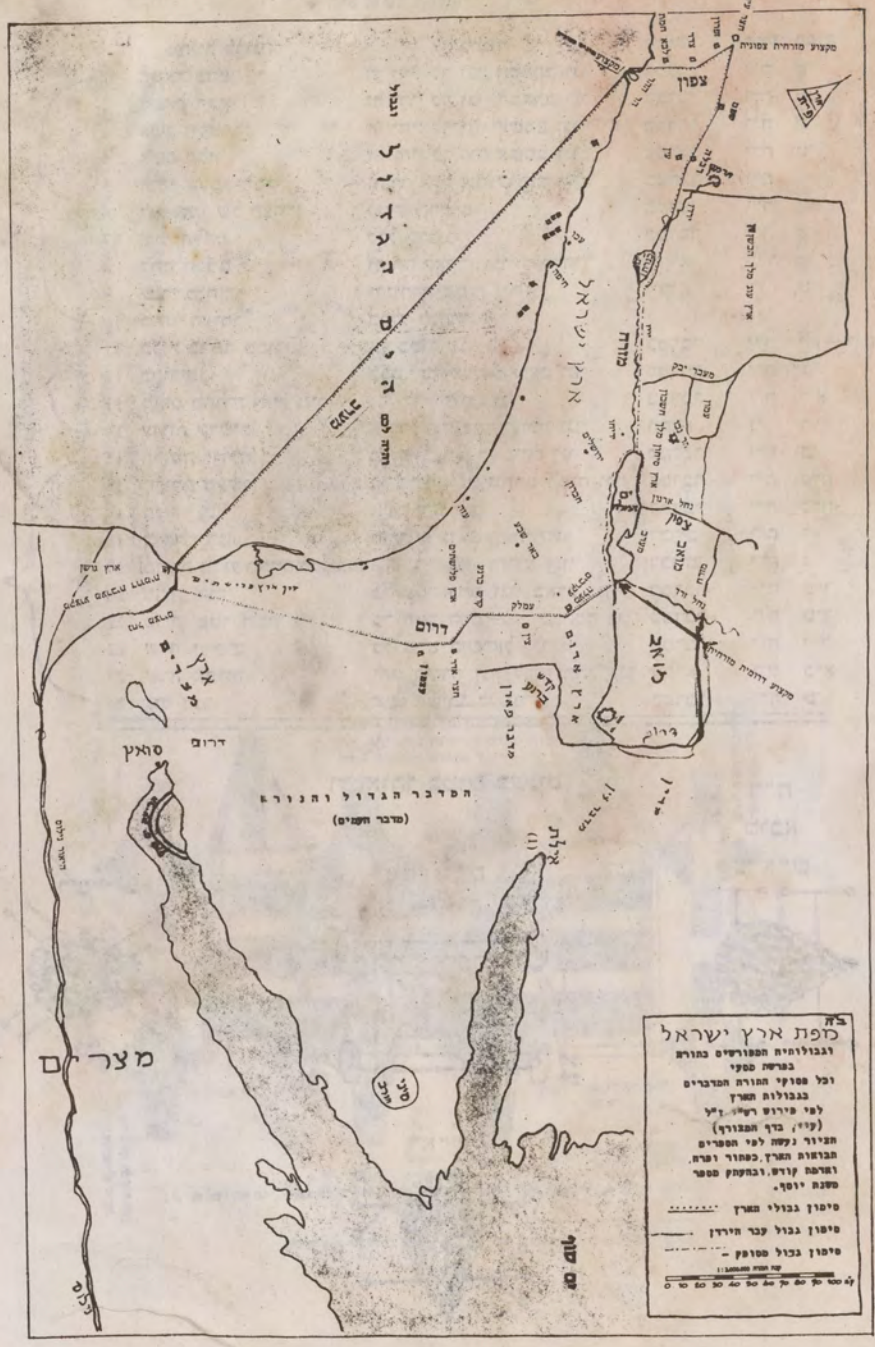
גבול מערב
 "וגבול ים" והיה לכם הים הגדול וגבול (פסוק ו)
 גבול המערבי הולך כמצד שהו מנחל מצוים עד "הר ההר" (הר ההר של קצרות אהרן הכהן הוא בחו"ל בדרום ארץ אדום ושני הר ההר יש) ולפי דברי חכמים במסכת גיטין רואים כאלו חוט מתוח מהר ההר שבמקצוע צפונה מערביה עד נחל מצוים שבמקצוע מערביה דרומית וכל שלפנים מן החוט הוא מא"י. ותראה במפה עשה נסין (איים) בתוך החוט הזה, והם מא"י.

גבול צפון
 "וזה היה לכם גבול צפון" (פסוקים ז-ט)
 הגבול מתחיל ממקצוע הר ההר והולך בשוה עד "לבך חמת" וממשיך בשוה עד "צדר". מ"צדר" מתרחב המצר כאלכסון עד "זפרון". וממשיך כאלכסון עד "חצר עינן" ושם נגמר הגבול.

גבול מזרח
 "והתאווים לכם לגבול קדמה" (פסוקים י-יב)
 הגבול מתחיל מחצר עינן עד "שפם" וממשיך והולך עד שהוא פוגע ב"רבלה" שהוא מצד מזרח להמקום שנקרא "עין" (לפי זה נמצא ש"עין" בתוך הגבול, והגבול חוצה בין "עין" ובין "רבלה") משם ממשיך עד מזרחו של ים כנרת נמצא שים כנרת תוך הגבול משם יורד הגבול אל הירדן היוצא מים כנרת ונמשך ונגמר בים המלח.

(הירדן עצמו וכן הים המלח נחלקו בהם חכמים אם דינם כא"י או כחו"ל) זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה סביב"
 כדי להבין מה שרש"י ז"ל מסביר בפסוק ג' ד"ה ממדבר צין. קח את המפה לפניך ושם אותה על השולחן ליד החומש כשגבול דרום לצד

האשה החשוכה מרת גיטל זעלדא ע"ה בת הרה"ח רבי ישעיה אשר זעליג מרגליות זצ"ל
 נלביע ט' תמו תשל"ח ת.צ.ב.ה.

מפת ארץ ישראל
 וגבולותיה המפורשים בתורה
 כפי שם
 וכל סוקי חומת המדברים
 בגבולות הארץ
 לפי פירוש רש"י ז"ל
 (ע"י, דרך המצורף)
 תצויר נקשה לפי המפרשים
 הנראות הארץ כמפורש ורואה
 ורואה קודם ובתחת ספר
 שנת יוסף.
 סימון גבולי הארץ
 סימון גבול עבר הירדן
 סימון גבול סופת
 מ"ה מיל
 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

